

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA ÖĞRETİM ARACI OLARAK
UYARLANAN METİNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Neslihan CAN

Eylül-2010

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA ÖĞRETİM ARACI OLARAK
UYARLANAN METİNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Neslihan CAN

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY

BOLU - 2010

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Neslihan CAN'a ait “Türkçe Ders Kitaplarında Öğretim Aracı Olarak Uyarlanan Metinlerin Değerlendirilmesi” adlı çalışma, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir. 18/10/2010

Akademik Unvan, Ad ve Soyad

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa AYYILDIZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet CANPOLAT

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Gönül ÜLKER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Türkçe Ders Kitaplarında Öğretim Aracı Olarak Uyarlanan Metinlerin Değerlendirilmesi

CAN, Neslihan

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY

Eylül, 2010

Bu araştırmada, İlköğretim Türkçe ders kitaplarında uyarlanarak yer alan metinler incelenmiştir. Türkçe ders kitaplarında materyal olarak seviyeye ve amaca uygun metinler mutlaka kullanılması gerekmektedir. Türk ve dünya edebiyatındaki metinler her zaman hedef kitlenin seviyesine uygunluk göstermeyebilir. Var olan edebî eserler, Türkçe eğitiminin amaçları göz önüne alınarak hedef kitleye uygun hale getirilebilir.

Araştırmada, metinler taşıması gereken özellikler bakımından; metnin aslı ile uyarlanan metin arasındaki konu bütünlüğü, ana fikrin korunması, yazarın üslubunun korunması, metnin dil yapısına özen gösterilmesi, uyarlanan metnin kendi içinde tutarlı olması yönünden değerlendirilmiştir. Bu çerçevede kapsamında MEB İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve Koza Yayınevi İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında uyarlanarak yer alan metinler incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmış, ikinci bölümünde kuramsal çerçeve hakkında bilgi verilmiş, üçüncü bölümünde yöntem tanıtılmış, dördüncü bölümünde bulgu ve yorumlara yer verilmiş, son bölümünde ise önerilere ve çalışmanın sonuçlarına yer verilmiştir.

Çalışmada, ders kitaplarına alınan ve uyarlanan metinlerin aslına yer verilmediği görülmüştür. Metinlerde; “kısaltma, sadeleştirme, özetleme, not alma” özensizce,

herhangi bir ölçüt gözetilmeksizin yapılmış ve metin uyarlaması yapıldığı belirtilmemiştir. Milletlerin devamına önem vermesi diline verdiği önem doğrultusunda görülüyor ise; Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerde dil-kültür-düşünce ilişkisi dikkate alınmalı, Türkçe eğitimi ve amaçları açısından metin titizlikle değerlendirilmelidir. Türkçe ders kitaplarında uyarlanarak alınacak metinlerin vazgeçilmez olup olmadığı iyice tespit edilmeli, gerektiği zaman ve gerektiği ölçüde metne müdahale yolu tercih edilmelidir. Ancak; metin uyarlama konusunu yayınevinin veya metne müdahale eden yazarın tamamen kendi düşüncesine bırakmak yerine metin uyarlama ölçütleri belirlenmeli, yapılacak olan çalışmalar da bu doğrultuda yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Kültür, Türkçe Eğitimi, Metin, Metin Uyarlaması

ABSTRACT

Evaluating the Texts Used As a Means of Teaching in Turkish Lesson Books

CAN, Neslihan

Master Degree, Department of Turkish Education

Thesis Advisor: Yrd. Doç. Dr. Halit KARATAY

September, 2010

In this research, the texts in the Elementary Turkish books are investigated by simplification. In Turkish course books, materials compatible with the appropriate level and aim should be used. The texts in the Turkish and World Literature may be not always appropriate for the target group. The existing literary work, in consideration of aims of the Turkish Education, can be converted into an appropriate level for the target group.

In the research, texts have been evaluated with “Text Evaluation Scale” according to the characteristics it should have; subject integrity between the simplified and the original text, conservation of the the main idea, conservation of the style of the author, elaborating the language structure and coherence in the text. In this content; texts in the 6th grade Turkish Course Book of The Ministry of National Education Publishing and 6th grade Turkish Course Book of Koza Publishing are investigated by simplification.

In the first part of the study, problem situation, aim and importance of the research, hypothesis, restrictions, and definitions are given, in the second part, information is given about theorotical framework, in the third part, method is explained, in the fourth part, findings and comments are given, in the final part, suggestions and research results are given.

In the research, originals of the texts, which are simplified and given in the course books, are not placed in the course books. In the texts, “shortening, simplification, summarising, noting” works are performed imprecisely, without a scale and whether simplification has been performed is not indicated. If importance given to the

permanence of a nation is considered as the conservation of their language; the language-culture-ideology relations should be noticed, the texts should be investigated with great care with respect to Turkish Education and aim. It should be determined whether the intervened texts placed in the Turkish Course books are indispensable or not, when needed, text simplification method should be preferred at sufficient level. However, the text intervention should not be completely left to the Publisher and the Author performing the intervention and text intervention scales should be determined, and the studies to be performed should be done according to this scale.

Keywords: Language, Culture, Turkish Education, Text, Text Simplification

TEŞEKKÜR

Düzgün insan olma, dik durma, yorulmadan, dinlenmeden çalışarak başarma adına kendinden çok şey öğrendiğim ve bana yol gösteren sayın Prof.Dr. Metin ERGUN'a, çalışmam boyunca beni destekleyen ve bilgisi ile çalışmama yön veren tez danışmanım Yrd. Doç.Dr. Halit KARATAY'a, bilgisinin, deneyiminin yanı sıra gönül birlikteliğini her zaman hissettiren Yrd. Doç.Dr. Asiye DUMAN'a, çalışmam süresince bana zaman ayırıp değerli görüşlerinden yararlandığım Prof. Dr. Leyla KARAHAN'a, Yrd.Doç.Dr. Kemalettin DENİZ'e ve emeği geçen bütün hocalarıma bu vesile ile teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında varlıklarını hissettiğim, desteklerini, güvenlerini, emeklerini ve sevgilerini esirgemeyen anneme, babama, kardeşlerime ve eşime; İngilizce Öğretmeni Yasemin ÖZDEN'e, sevgili arkadaşım Semra BIYIKLI'ya ve Türkçe düşünerek yaşayan, bu yolda emek sarf eden herkese en içten duygularla teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR CETVELİ.....	X

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Milli Kültür, Evrensel Kültür ve Edebiyat	5
1.3. Evrensel Kültür.....	7
1.4. Metin Kavramı Ve Tanımı.....	9
1.4.1. Metin Dilbilim.....	12
1.4.2. Edebi Metinler ve Edebi Zevk.....	13
1.4.3. Edebi Metinlerin Taşınması Gereken Özellikler.....	19
1.4.3.1 Konu	19
1.4.3.2. Ana Fikir.....	20
1.4.3.3. Üslûp.....	22
1.4.3.4. Bağdaşıklık.....	25

1.4.3.5. Tutarlılık.....	32
1.4.3.6. Kabul Edilebilirlik.....	35
1.4.3.7. Bilgi Vericilik.....	35
1.4.4. Metnin Dili.....	36
1.4.4.1. Açıklık.....	43
1.4.4.2. Ahenk ve Akıcılık.....	44
1.5. MEB Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliği Dahilinde Ders Kitaplarında Yer Alacak Metinlerin Taşınması Gereken Özellikler.....	45
1.6. Metin Uyarlaması.....	48
1.6.1. Sadeleştirme.....	48
1.6.2. Özetleme.....	52
1.7.Araştırmanın Amacı.....	54
1.7.1. Alt Problemler.....	54
1.8. Araştırmanın Önemi.....	55
1.9. Sayıtlılar	56
1.10. Sınırlılıklar	56
1.11. Tanımlar.....	56
1.12. İlgili Araştırmalar.....	57

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM.....	61
2.1. Araştırmanın Modeli.....	61
2.2. İncelenen Eserler.....	62

2.3. Veri Toplama Teknikleri.....	63
2.4. Verilerin Analizi.....	63

III. BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	64
3.1. Metinlerin Değerlendirilmesi.....	64
3.1.1. Kadın Ulusun Temelidir Metninin Değerlendirilmesi.....	64
3.1.2. Edison Metninin Değerlendirilmesi.....	64
3.1.3. Ah Şu Gençler Metninin Değerlendirilmesi.....	65
3.1.4. La Fonten Orman Mahkemesinde Metninin Değerlendirilmesi.....	66
3.1.5. Ormanda Sabah Metninin Değerlendirilmesi.....	67
3.1.6. Süpermen İstanbul'a Düştü Metninin Değerlendirilmesi.....	69
3.1.7. Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması Metninin Değerlendirilmesi.....	69
3.1.8. Okuma Üstüne Metninin Değerlendirilmesi.....	70
3.1.9. Eskici Metninin Değerlendirilmesi.....	71

IV.BÖLÜM

4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
4.1. Sonuç.....	75
4.2. Öneriler.....	76

KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	90
EK-1 Kadın Ulusun Temelidir (Metnin Aslı).....	90
EK-2 Kadın Ulusun Temelidir (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	93
EK-3 Tomas Alva EDISON 1847-1931(Metnin Aslı).....	96
EK-4 Edison (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	100
EK-5 Ah Şu Gençler (Metnin Aslı).....	105
EK-6 Ah Şu Gençler (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	146
EK-7 La Fonten Orman Mahkemesinde (Metnin Aslı)	151
EK-8 La Fonten Orman Mahkemesinde (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	160
EK-9 Orman (Metnin Aslı).....	161
EK-10 Ormanda Sabah (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	169
EK-11 Süpermen İstanbul’a Düştü (Metnin Aslı)	171
EK-12 Süpermen İstanbul’a Düştü (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).175	
EK-13 Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması (Metnin Aslı).....	180
EK-14 Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	184
EK-15 Okuma Üstüne (Metnin Aslı)	188
EK-16 Okuma Üstüne (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	190
EK-17 Eskici (Metnin Aslı)	192
Ek-18 Eskici (Metnin Hedef Kitleye Göre Düzenlenmiş Şekli).....	196

KISALTMALAR CETVELİ

Akt. : Aktaran

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

Yay. : Yayınevi

Vb. : Ve Benzeri

Vd. : Ve Diğerleri

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bir milletin duygu, düşünce dünyası, hayata bakış açısı nesilden nesile dil vasıtası ile aktarılır. Milletlerin kimliğini temsil eden en önemli unsur dildir. Milletlerin ortak bir hedeflerinin oluşması dil sayesinde gerçekleşir. Birliktelik ancak iletişim ile sağlanır. İletişim sağlamayan bireylerin oluşturduğu milletin ayakta durması ve millete has bir kimlik kazanmaları mümkün değildir.

Ergin'e (1989: 3) göre "Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir."

Dil, insanların birbiri ile anlaşabileceği en temel araçtır. İnsan, duygu ve düşüncesini kelimelerle oluşturup diğer insanlara aktarmaktadır. Toplumlari bir arada tutan ve yaşayış biçimlerini, gelenek ve görenekleri, inançları, nesilden nesile aktararak milleti birbirine kaynaştıran en güçlü kurumdur dil.

Aksan’a (1979:13) göre, “Dil olmadan insanların birlikte yaşamaları, anlaşabilmeleri, dolayısıyla bir toplumu oluşturmaları söz konusu olamayacağından, dil bu açıdan da önemlidir; bir topluluğu topluma dönüştürür.

Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü dildir. Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar; kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen dil, bireyi geçmiş ile gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir.”

Ercilasun’ a (1984:102) göre, “Dilin milli olmasının bir başka ölçüsü, nesiller arasında bağ kurmasıdır. Dil, din, gelenekler gibi değerlerle nesilleri birbirine bağlanmayan topluluk, zamanla millet olmaktan çıkar.”

Atatürk, “Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili; dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil şuurla işlensin...”der.

“İnsanın dünyadaki yerini ve değerini belirleyen dildir.” (Özkan,2008:13) Milletlerin dünya üzerindeki konumları da kullandığı dilin değeri ile paralellik gösterir.

Ömer Seyfettin (1975) Türklük Ülküsü’nde : “ Lisan milletin manevî vatanıdır. Manevî vatana istihkâm yapılmaz ve müdafaasına gayret olunmazsa maddi vatan da yaşayamaz. Lisanlarını seven, kendi kelimelerini, kendi kaidelerini terk etmeyen milletler kurtulmuşlardır. Her millet kendi lisanında yaşar. Lisansız bir millet çobansız bir sürü gibidir. Türkler varlıklarının umumî ve canlı bir lisanla dünyada her şeyden mukaddes ve kıymetli gördüler.” der.

Dil bir milletin ölümsüzlüğüdür. Dünü bugüne, bugünü yarına bayraklaştıran dildir. Her millet varlığını ancak kendi dili ile haykırır. Bu yüzden anadilimiz anamızdan emdiğimiz süt kadar temiz, yürüğün curası kadar heyecan vericidir.

İnsanların kendini ifadesinde ve milletlerin bayraklaşmasında bu kadar önemli konumda olan dilin “ehemmiyetinde bir milli davanın katiyen hafifliğe tahammülü yoktur” (Kafesoğlu ,1999: 89).

Çinli Filozof Konfüçyüs’e : “Bir ulusun tüm yönetimi sana bırakılsaydı ilkin ne yapardın?” diye sorulduğunda o, “İlkin dili düzeltirdim. Dil düzgün olmayınca, söylenen, söylenmek istenen değildir. Söylenen, söylenmek istenilen olmayınca, yapılması gereken yapılmadan kalır. Yapılması gereken yapılmadan kalınca, törelerle sanat geriler. Törelerle sanat gerileyince de adalet yoldan çıkar. Adalet yoldan çıkınca halk çaresizlik içinde kalır. İşte bunda söylenmesi gereken başıboş bırakılamaz. Bu her şeyden önemlidir.” diyerek dilin önemini vurgulamıştır. (Akt. Karasoy, 2001: 206)

İnsanoğlu var olduğu ilk günden beri duygu, düşünce, hayallerini, hissedişlerini, kendini ve hayatı algılayışını en iyi şekilde ifade etmenin yollarını aramıştır. Eline çeşitli aletler alıp mağara duvarlarına figürler kazıyarak, fırçanın vuruşuyla içindekini aktararak, bir mimariye bakış açısını yükleyerek, mürekkebinden dökülenlerle gönlündeki volkanı akıtarak insan hep benliğini dışa taşımıştır. İnsan, hayatı boyunca duyduğu mutlulukları, üzüntüleri, coşku ve heyecanları yaşatmaya çalışır. Bunun için de zaman zaman çeşitli sanat dallarına başvurmuştur. Malzemesi en sağlam iletişim aracı dil olan edebiyat, “sanatlar içinde en insanca olanıdır.” (Yalçın, 2001: 11). Sanatsız ve edebiyatsız bir millet gün geçtikçe küçülür, umudunu kaybeder. İnsanın kendini tanıması sanatçı ve edebiyatçının çağına tanıklık etmesi ile mümkündür.

“İnsanların duygularını ve düşüncelerini, ümitlerini ve emellerini, korku, üzüntü ve sevinçlerini daima etkili; daha canlı bir şekilde açıklama ihtiyacından doğan edebiyat, dillerin gelişerek ifade imkânlarının artmasıyla bir sanat olarak ortaya çıkmış ve bu gelişmeyi derinden etkileyerek hızlandırmıştır. Güzel sanatların resim, müzik, heykelticilik gibi başka dallarında renk, ses ve şekillerden yaralanan insanoğlu, edebiyatın malzemesi olan sözü doğanın dışından, zekâsıyla kendisi icat etmek durumunda kalmıştır. Bu bakımdan edebiyatı, yaratıcı düşüncenin eşsiz bir mucizesi olarak saymak gerekir (Türk Ansiklopedisi, 1964: 315, 12.Cilt).”

“Edebiyat; malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, edebî ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.” (Yalçın ve Aytaş, 2003:17). Edebiyat duygu ve düşüncelerimizi etkili bir şekilde anlatma sanatıdır. Malzemesi dile dayandığı için dilin bütün imkânlarından yararlanır.

Köprülü’ ye (2003: 27)göre, “Bir milletin edebiyatı, millî ruhu ve millî hayatı göstermek için en samimi bir ayna sayılabilir. ‘Bir millet hayatı nasıl görüyor? Nasıl düşünüyor? Nasıl hissediyor?’ Biz bunu en doğru ve canlı olarak o milletin fikir ve kalem mahsûllerinden bulabiliriz.” Toplumların yaşayışları ilk önce sözlü olarak daha sonra da yazılı olarak ifade edilmiştir. Bir milletin başından geçen tabî afetler, göçler, savaşlar, kahramanlıklar, yaşadıkları coğrafya dili ve edebiyatı etkilemiştir. Dil ve edebiyat insanı ve toplumu olduğu gibi yansıtır diyebiliriz. Edebiyatçı her dönemde gözlemlediklerini kendi fikir süzgecinden geçirerek yarına taşır. Döneminin düşünce sisteminin, yaşayışının bir nev’î tercümanıdır. Edebiyat, hem kişisel duyguları hem de toplumsal olayları yorumlayarak yansıtabilecek bir sanattır.

“Bir millet, ancak büyük bir edebiyatı olduğu ölçüde büyük millettir. Çünkü milletlerin bütün millî ve medenî zaferleri; bütün fikir ve kültür şahlanışları, yarattıkları güzel sanatlarda, dillerinde ve edebiyatlarında âbideleşir. Diller ve edebiyatlar önce mektepler vasıtasıyla, sonra bütün hayat boyunca, bir milletin yeni nesillerinde, sadece bir dil ve sanat kültürü uyandırmakla kalmaz. Aynı zamanda büyük bir millî terbiye, bir millî gurur, hatta bir millî güven ve karakter yaratır.” (Banarlı, 1976:192)

Bir millet için bu kadar önemli olan edebiyatın öğretiminde de gereken özen gösterilmelidir. Edebiyat öğretimi, çağın yenilikleri dikkate alınarak, gerekli donanıma sahip uzman eller ile yapılmalıdır. Atatürk edebiyat eğitim-öğretimine ilişkin: “Edebiyatın, her insan ve cemiyeti, bu cemiyetin hal ve geleceğini koruyan ve koruyacak olan her kuruluş için en esaslı eğitim araçlarından biri olduğu kolaylıkla anlaşılır.

Bunun içindir ki Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı, edebiyat öğretiminde şu noktalara bilhassa önem ve kıymet vermelidir:

- a) Türk çocuğunun kafasını, yaratılışındaki dikkat ve itinaya göre geliştirmek. Bu, cumhuriyetin sağlık düzeniyle ilgilenen bakanlığa da düşen bir görevdir.
- b) Güzel muhafaza edilen, Türk kafa ve zekalarını açmak, yaymak, genişletmek. Bu bilhassa, Milli Eğitim Bakanlığı' nın görevidir. Bununla birlikte, Türk çocuklarının kafalarına müspet ilim ve maddî teknik mefhumlarını, yalnız nazari olarak değil aynı zamanda pratik vasıtalarla da yerleştirmek.
- c) Bir taraftan da Türk kafalarındaki kabiliyetleri, Türk karakterlerindeki sağlamlıkları, Türk duygularındaki yükseklik ve genişlikleri, kendilerini hiç zorlamadan, doğal bir halde ve olduğu gibi bir ifadeye onları alıştırmak.

Bunlar yapılıncaya netice şu olacaktır: Türk çocuğu konuşurken, onun beyan ve anlatış tarzı; Türk çocuğu yazarken, onun ifade üslûb kendisini dinleyenleri, onun yürüdüğü yola götürebilecek kabiliyeti sayesinde; Türk çocuğu kendisini dinleyen veya yazısını okuyanları peşine takarak yüksek Türk ülküsüne iletebilecek, ulaştırabilecektir.” (Sakaoğlu, 1988:10-11)

1.2. Millî Kültür, Evrensel Kültür, Edebiyat

Ortak duyuş ve düşünüş etrafında toplulukları bir mefkure doğrultusunda birleştiren millet olma şuurudur. Kafesoğlu (1999: 80) “millet denilince, fertleri arasında belirli bir kültürün ortak bulunduğu içtimai zümre, yani dil, inanç, hayat görüşü, müşterek tarih şuurı, idare ve teşkilat usulü, hukuk anlayışı, örf ve adetler, gelenek, vb. gibi değerlerin bir araya getirdiği insanlardan kurulu cemiyet anlaşılmaktadır.” der.

“Aynı milletlere mensup bütün insanlar tarafından aynı nesnelere, hareketlere, kavramlara aynı adların verilmesi; kelimeler arasındaki münasebetlerin aynı şekilde sağlanması; kelime sırasının aynı prensiplere tâbi tutulması o insanlar arasında bir

yakınlığın doğmasına yol açar. Aynı dil kullanmanın sonucu olan bu yakınlık; din, kültür, gelenek, tarih gibi diğer ortak değerlerle beraber bir milletin teşekkülünü ve devamını sağlar.” (Ercilasun, 1993).

Her milletin kendine has rengi, yaşayış tarzı ve hayatı algılayışı vardır. Birlikteliğin beraberinde getirdiği motifler ve geleneksel değerler vardır. Bir milleti diğerinden ayıran, onu farklı kılan özelliklerine kültür diyoruz. Kültür millî bütünlük ve gücü besler. Kültür bir yemeği pişiriş şeklimizdir, o yemeği yememiz ve kaşığı tutuşumuzdur. Kültür başlı başına yaşanan bir hayattır; düğünlerdeki halayımız, cenazedeki ağdımız, bir olay karşısında söylenen atalarımızın sözü, beşik başında söylediğimiz ninnilerimizdir.

Millet ve kültür birbirleri için hayat kaynağı oluştururlar. Bütün milletin cazibesi kültüre yansır. Topluluklara şahsiyet veren, onların karakterini ve devamlılığını yansıtan kültürün tanımı farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Kültür Latince bir sözdür ve “toprağı verimlendirmek için çalışma” demektir. Daha sonra da Avrupa dillerindeki “yüksek umumî bilgi” manası ile dilimize de girmiştir. (Kafesoğlu, 1999:55)

Kültürün tanımlarını farklı bakış açılarıyla şöyle değerlendirebiliriz:

“Kültür, bir topluluğun yaşama tarzıdır (C.Wissler).

Kültür, atalardan devralınan maddî-manevî yekûnudur (E. Sapir).

Kültür, insanın tarihi boyunca, tabiatı ve kendisini idare usulünü öğrenmek suretiyle, bizzat meydana getirdiği eseridir (A. Younug).

Kültür, örf ve adetlerden, davranış tarzlarından, teşkilat ve tesislerden kurulu ahenkli bir bütündür (R. Thurnwald).

Kültür, umumî olarak inançları, değer hükümlerini, örf ve adetleri, zevkleri, peşin hükümleri, hülâsa insan tarafından yapılmış ve yaratılmış her şeyi ihtiva eder (Albert K. Kohen).” (Akt. Kafesoğlu, 1999:56)

Kültür milletlerin ve netice itibariyle insanlığın sağduyusu, zekası, kabiliyet ve gayretinin zaferidir (Kafesoğlu, 1999: 60).

“Kişi, hayatı kavrayıp yorumlayacağı ve eylemlerini ona göre gerçekleştireceği anlam haritasını ve ölçüleri içine doğduğu millî kültüründen alır.” (Kösoğlu, 2002:8). Milletlerin ortak düşünce ve hissediş etrafında birleşmelerini, bir durum karşısında aynı tepkiyi göstermelerini sağlayan karakterleri yoğruldukları kültürün etkisi altındadır.

Her milletin hayatı algılayışı, hedefleri ve inandıkları vardır. İnsanların yetiştiği değerler farklı bakış açılarını kazanmalarında etkindir. “Dilsiz, örf ve adetsiz, ahlaksız, inançsız cemiyet tasavvur edilemeyeceğine, yani topluluklar mutlaka birer kültüre sahip olacaklarına göre, her kültür bir milleti temsil ediyor demektir. Dil, örf ve adetler, inançlar geçmiş yüzyıllardan akıp gelen içtimaî değerlerdir.” (Kafesoğlu, 1999: 57)

“Köklü milletlerin yeni nesilleri, kendilerini asıl tohumlardan yetiştiren atalarının bu kültür miraslarını kaybetmemeye çalışırlar. Çünkü bu tohumun kıymetini bilecek mayada, böyle bir ahlâk ve fazilettedirler. Esasen, kaybederlerse bir daha halis meyva olamazlar. Zamanla soysuzlaşır, bozular, kurur veya çürürler. Yahut da başkalarının kültürleriyle beslenerek, kendileri olmaktan uzaklaşır, başka millet olur ya da başka milletlere zebûn olurlar.” (Banarlı, 2007:242) Bu sebepten ötürü kimliğimiz, kişiliğimiz olan milli kültürümüze sahip çıkmalı, onu korumalı ve yaşatmalıyız.

1.3. Evrensel Kültür

Millî kültür milletleri diğer milletlerden ayıran unsurken, dünya üzerinde insanlardan beklenen ortak duyuş, düşünüş ve davranışlar da mevcuttur. Evrensel değerler olarak nitelendirebileceğimiz bu değerler; insanların daha rahat, müreffeh bir

hayat yaşamalarını, bilim ve teknolojide ilerlerken insanî vasıflardan da uzak kalmamalarını sağlamaktadır.

Yeryüzündeki milletler kadar farklı üslupların olması da kaçınılmazdır. “Kültür dünyasında, doğu kültürü, batı kültürü, İslam kültürü, Türk kültürü, halk kültürü gibi tabirler vardır. Bunlar ve benzerleri, yeryüzünde çeşitli kültürlerin varlığını ispatlar.” (Banarlı, 2007:242).

Milletlere has özelliklere kültür derken milletlerarası kültür için ‘medeniyet’ tabirinin kullanıldığını görüyoruz. Gökalp, medeniyet ile kültür arasındaki farkı şu şekilde ifade etmektedir: “...milli kültür ile medeniyeti birbirinden ayıran, milli kültürün özellikle duygulardan, medeniyetin özellikle bilgilerden oluşmuş olmasıdır. İnsanda duygular yönleme ve iradeye bağlı değildir.” (Gökalp, 1996: 42-43).

Lahbâbî (1996: 14) ise bu konuyu: “ Milli kültür tek bir milletin çalışması, dünya görüşü ve davranışları içinde, dehasının mevhum ve mücerret halden müşahhas ve maddi hale konuluşu olarak tanımlanırken, medeniyet, eğer söylemek caizse, ortak bir miras içinde, bütün milletlere ait dehaların objektif gerçeklik haline dönüştürülmesi olacaktır.” şeklinde ifade etmektedir.

Medeniyet ile kültür arasındaki farka Strauss şu şekilde yaklaşmıştır: “ Medeniyet farklı kültürlerin müşterek eseridir. Bir başka ifadeyle farklı kültürlerin koalisyonu, medeniyetlerin gelişmesi için şarttır.” (Akt. Canan, 1961: 70).

Her millet kendi dünyası ölçüsünde az ya da çok başka milletlerden etkilenmiştir. Bu da gayet tabi bir olaydır. Milletler birbirlerinden etkilenirken ilerleme ve gelişme kat ederler. “Eski medeniyetlerin hepsi de çeşitli kültürlerin katkılarıyla gelişmiş ve kendisine hayat veren kültür farklılaşmaları devam ettikçe de ayakta kalmıştır. Bu tıpkı bir cemiyetteki iş bölümü ve ihtisaslaşmanın meydana getirdiği canlılık ve kudret gibidir.” (Güngör, 1999: 101).

Milli kültürü kuvvetli olan milletler zamanla medeniyet dairesi içerisinde de yerini alır. Milletleri ayakta tutacak olan kendi üslubuyla medeniyet dairesi içerisine girmek olacaktır. “Milli kültürlerin varlığı ve zenginliği dünya medeniyetini soysuzlaşmaktan korumakla kalmaz, aynı zamanda onun gelişmesi için de en büyük dayanağı teşkil eder.” (Güngör, 1999: 100).

Kendini ifade etme çabası içerisinde olan insanın önce kendisini tanıması gerekir. İnsan düşüncelerini, acılarını, çelişkilerini anlamak ve anlamlandırmak bir şekilde bunu ifade edebilmek ihtiyacı hisseder. Geçmişten geleceğe edinilen bilgi birikimini ve insanlığa ait değerleri aktarmak yine dil vasıtası ile sağlanır. Bireylerin sosyalleşme sürecinde toplumsal değerlerin aktarımı büyük önem taşımaktadır. Bunu gerçekleştirirken farklı türdeki edebî metinlerden yararlanıldığı görülmektedir. Kültürleme sürecinde bireyleri nitelikli eserlerle tanıştırmak, onların gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Edebî eserlerin, oluşturulan metinlerin artık sınır tanımayan dünyamızda her millet tarafından kabul görecektir değerleri de içerisinde barındırarak, sağlıklı bir aktarımı gelecek nesillere taşıması gerekmektedir. Böylelikle dünü algılayan, bugünü sorgulayan, yarını planlayan yeni nesillere bu, ortak insanî değerler aktarılmış olur.

1.4. Metin Kavramı ve Tanımı

Çağımızda okuyan, araştıran, düşünen, çalışan bütün bunları anlayıp, anlamlandırabilen insanların önemi gittikçe artmıştır. Bunu ifade için de anlamlı dil birliklerine ihtiyaç vardır.

“Kelime, mânâsı veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur.” (Ergin, 1989:95) Bir kelimenin bir ismi veya kavramı karşıladığı bilinmektedir. İnsanın duygu, fikir ve hayallerinin sınırsız olduğu düşünülürse kelimelerin tek başına bunları dile getiremeyeceği aşıkardır. “...kelimeler dil denilen müessesenin tek tek tam bir müstakil hüviyetle kullanılan uzuvlarıdır.” (Ergin, 1989:97). Bu uzuvlar yan yana gelerek daha büyük dil birlikleri oluştururlar. Böylece

varlıkları ya da durumları karşılayan ses veya ses topluluğu, insanın kendi ifadesinde etkisini genişletir.

“Varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri karşılayan kelime ve kelime grupları, tek başlarına yargı bildirmezler.” (Karahana, 1999: 44). Kelimelerde anlam vardır, ancak; zihni ifade eden tam netlik belirtmezler. Kelime ve kelime gruplarının bir araya geldiği anlamlı birlikler cümleleri oluşturur.

Ergin’e (1989: 398) göre cümle, “bir fikri, bir düşüncüyü, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur.” (Ergin, 1989: 398).

Karahana’a (1999: 44) göre cümle, “Bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisi” dir.

Bir olay, durum veya bilgi aktarımı zihnini düzenli olarak dile getirilmesiyle okuyucu veya dinleyici tarafından daha rahat anlamlandırılabilir. Bunun için de sadece cümle değil, cümlelere ihtiyaç vardır. Yazar tarafından bilinçli olarak belirli bir sıra dahilinde oluşturulan cümleler, anlamlı bir yapı oluşturur ve bu yapı metin olarak karşımıza çıkar.

Metin ve cümle arasında benzerlikler vardır. Metin beş açıdan cümleye benzetilebilir:

- 1- *Tümce nasıl konuşanın düşüncesini dile getirirse metin de yazarın düşüncesini dile getirir. Metin tümü içinde yer alan tümcelerin dile getirildiğinden daha yoğun, karmaşık bir anlam taşır. Bu nedenle metni oluşturan tümcelerin tek tek anlaşılması, metnin tüm olarak anlaşılması demek değildir.*
- 2- *Tümce nasıl sözcüklerden oluşan bir bileşimse, metin de bir öykü oluşturmak ve kişileri eylem içinde belirlemek için bir araya getirilmiş olayların bir bileşimidir.*

- 3- *Tümcenin anlamı nasıl sözcüklere bağlıysa, metnin anlamı da parçaların anlamına bağlıdır. Sözgelimi bir öykünün acıklı ya da mutlu bir sonla bitmesini, öykünün belirli bir parçasının niteliği belirler.*
- 4- *Tümcenin her sözcüğünün (ya da metnin her parçasının) anlamı, bu sözcük (ya da parça) yerine tüm mantığını bozmadan geçebilecek seçeneklerin düşünülebilmesiyle ve bu seçeneklerden ‘başka’ oluşuyla belirlenir.*
- 5- *Sonuç olarak, anlatı metni anlamı –tıpkı tümce gibi- dizimsel (fr. Syntagmatique) kurallar içinde ve dizisel (fr. Paradigmatique) karşılıkları göz önüne alarak üretir. (Yüksel, 1981: 46-47)*

Günay’ a (2007: 44) göre metin, “belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür”.

Duman (2002:148), “...dil, dolayısıyla kültür, sözlükten, gramer kitaplarından kelime ve kural ezberleyerek öğrenilmez. Sözlü ve yazılı metinlerden öğrenilir. (...) kelimelerin bir duygu ve düşünceyi ifade edebilmesi, kültürel bir nitelik kazanması için işlenmesi, metin içinde kullanılması gerekir.” şeklindeki ifadesiyle metnin farklı bir yönünü ele almıştır.

Metin sadece bir yargıyı bildirmekle kalmaz, metin içindeki dil birlikleri metne farklı bir boyut kazandırır. Bunun için de dil ötesi çalışmalar gerekmektedir.

Halliday ve Hasan’ a (1976: 1-2) göre, “Metin, biçimsel değil, anlamsal bir birliktir. Metin, cümlelerden oluşmaz, cümleler tarafından gerçekleştirilir ya da cümleler içinde kullanılır. Metin, sözlü veya yazılı, mensur veya manzum, diyalog veya monolog olabilir. Tek bir atasözünden tüm bir oyuna, bir anlık yardım çağrısından bir topluluktaki tüm gün süren bir tartışmaya kadar her şey metin olabilir.”

Genel olarak metin denildiğinde bir duygu, düşünce, hayal veya yaşantıların yazı ile ifade edilmesi akla gelse de anlam kurulan her nesnenin bir metin olduğunu belirtenler de vardır. (Hartman ve Hartman, 1996: 11, Siegel, 1984 ve Rowe, 1987’ den aktaran Akyol, 2003: 49-58)

Bir iletişim aracı olan metin, dil bilgisi kurallarını, dilin anlatım gücünün, metnin tür özelliklerinin; milli-manevi değerlerin, milletin düşünce dünyasının aktarılmasında ve sezdirilmesinde, bilgi ve becerilerin kazandırılmasında en çok kullanılan materyallerden biridir. (Duman, 2009) Bu yüzden metin, dil ve kültür aktarımı arasında sıkı sıkıya bir ilişki olduğu göz önünde bulundurulmalı; metnin ne olduğu, nasıl bir önem taşıdığı hususuna dikkat edilerek, hedef kitleye en uygun, metinde bulanması gereken nitelikleri üzerinde taşıyan metinler titizlikle seçilmelidir.

1.4.1. Metin Dilbilim

Metin dilbilim dünyada çeşitli dil bilimcilerin hemen hemen aynı kavramı karşılayan ya da küçük farklılıklar yüklenen çalışmalarında: textologie (metinbilim), grammaire de discours (söylem dil bilgisi), text linguistics (metin dilbilim), textlinguistics research (metin dil bilimsel araştırma), textual analysis (söylem çözümlemesi), discourse grammar (söylem dil bilgisi), text theory (metin kuramı), discourse analysis (söylem çözümlemesi), text grammar (metin dil bilgisi)... ifadeleri ile yer almaktadır.

Alan’a göre (1994: 62), “Metin dil bilim, yazılı ve sözlü bir metni, metin yapan nitelikleri, metnin oluşturulmasında kullanılan iç yapı ve dış yapıyı, metni daha anlaşılır ve akılda kalıcı kılmayı sağlayan nitelikleri, prensipleri belirlemeye çalışan bilim dalı, modern belagat, kompozisyon bilimidir.”

Günay’a göre ise (2007:53)metin dil bilim, “Metnin dil yapısını incelemek, genel bir metin içinde tutarlılık ve anlam olgusunu ele almak, son olarak da değişik

metinler arasında farklı ve ortak yönleri dilsel boyutta ve anlam yaratma açısından irdelemek”tir.

“Metin dil bilimin amacı yeni bir dil öğretim yöntemi geliştirmek değil, metinlerde dilin kullanımını betimlemeye yardımcı olmaktır.” (Coşkun, 2005: 39)

Metin dil bilim, dil bilim çalışmalarında cümlelerin en büyük birim olarak görülmesi anlayışının değiştirilmesiyle gelişmiştir. Daha sonra yapılan çalışmalar ile edebi eserleri değerlendirmede daha nesnel ölçütler ortaya konmaya başlanılmıştır.

1.4.2. Edebi Metinler ve Edebi Zevk

Banarlı’ ya (2007: 241-242) göre, “Bir milletin medeniyet tarihinde elde ettiği hayat bilgileri, hayat tecrübeleri; milletçe yaratılan ilimler ve sanatlar; büyük millet olarak kazanılan çeşit çeşit kabiliyetler ve zaferler, o milletin yeni nesillerinin ruhuna ve kafasına; en kıymetli birer tohum gibi ekilir. Bu manevî ziraat, bilhassa millî dil, milli tarih ve milli edebiyat vasıtasıyla yapılır. Bu milli kültür tohumu, genç ruhlarda ve genç kafalarda feyizle filizlenir; kök, gövde, meyva ve mahsul verecek bir canlılık ve devamlılık kazanır; yani kültür, yeni sanat, yeni medeniyet abideleri grafiğinde yükselir, tabiatın gittikçe gelişen her eseri gibi, gittikçe daha üstün daha olgun yükselişler yaratır.”

Millele birliktelik kazandırmada edebi eserler bir vasıta vazifesi görür. Türkçe eğitiminin ana malzemesi diyebileceğimiz metinlerin dil öğretme vasıtasının yanı sıra millete ait örtük özellikleri, hissiyatları taşıdığı bilinir. Geleceğe aktarım sağlanırken edebi metinlerin seçiminde titiz davranılmalıdır. Özellikle ilköğretimde, bilgi yığma gayretlerinden vazgeçilerek, ortak değerler alanının oluşturmasına yönelik, kimlik ve kişilik kazandırıcı bir eğitim verilmelidir; ortak inançlar, ortak anlayış, ortak davranış ve tutumlar kazandırılmalıdır (Kösoğlu, 2002: 129). Ortaklarımızı yeni nesillere aktarımda çocuğun karşılaştığı metinler etkilidir.

“Millî çizgiden sapmaların ve davranış bozukluklarının en önemli sebeplerinden biri gençlerimizi ve insanımızı edebî metinlerimizle, edebiyatımızla tanıştırap barıştıramayışımızdır, sevdiremeyişimizdir. Gelenek ve görenekleriyle karakter ve hasletleriyle, fazilet, meziyet ve zaaflarıyla edebiyat bir milletin aynası ve millî kimliğidir. Tarihten parça parça öğrenilen kırıntı bilgiler edebiyatla canlı hale gelmezse ne insanımıza etki eder, onu terbiye eder ve ne de ona millî bir kimlik kazandırır.” (Yetiş, 1996:3).

Çocukluk dönemi kaynaklara göre iki yaşımdan ergenlik dönemine kadar geçirilen süre olarak tanımlanmaktadır. Çocuk için oynamak, eğlenmek vazgeçilmezdir. Çocukluk döneminde dilin daha çabuk geliştiği dikkate alınmalıdır. İnsanın ilk olarak dinlediği ninni, masal, hikâye, destan, tekerleme, bilmece, mani gibi edebî türlerle daha küçük yaşta karşılaşır. Bunlardan hareketle çocukta bir edebî zevk oluşur.

Çocuk, yaşadıkları ve ona sunulanlarla hayata yavaş yavaş adım atar. Çocuğu eğitmek, onu milletin geçmişinden haberdar etmek, ona dünü tanıtmak, insanî değerleri kazandırmak, onun hayal dünyasını ve ufkunu geniş tutmak çeşitli unsurların vasıtası ile gerçekleşir. Geleceğini garanti altına almaya çalışan milletler çocuk ve eğitime büyük önem vermişlerdir. Çünkü bugünün küçüğü yarının büyüğüdür.

Bugünü yarına hazırlamakta edebiyata ve edebî eserlere de büyük görevler düşmektedir. Çocuktaki gelişimler dikkate alınarak daha çok yeni de olsa bir edebiyat alanı oluşturulmuştur. Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır (Yalçın ve Aytaş, 2003: 17). Çocuk edebiyatı ürünlerinin hayatla ilgili doğru bilgileri büyük bir ustalıkla ve sanatsal estetikle çocuğa ulaştırması gerekmektedir. Çocuğun yaş grubuna göre duygu ve düşüncelerini tam olarak ifade etmesi amaçlanarak edebiyat ürünleri oluşturulmalıdır.

Çocuğun istenilen doğrultuda yetişmesi için, okuyacağı eserlerin tamamen öğretici ve özellikle ahlâkî değerler taşıması düşüncesi de ileri sürülmektedir. Halbuki,

çocuk edebiyatı diğer türlerden ayrı değildir. Edebiyatın bütün değer yargıları çocuk edebiyatı için de geçerlidir. İyi bir çocuk edebiyatının yalnızca eğitici ve öğretici olması, ahlâkî değer yargılarını içermesi yetmez. Aynı zamanda onun edebî değer taşımasına, estetik zevk ve düşünce içerisinde kaleme almasına da ihtiyaç vardır.

Dil; insanların birbirini anlamak ve kendilerini ifade edebilmek için kullandıkları bir iletişim aracıdır. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren annesinden ve yakın çevresinden duyduğu dili öğrenmeye başlar. Ana dili öğretimi ise, bireyin aile ve yakın çevresinden gelişigüzel kültürlenme süreci ile öğrendiği dilin, okullarda “kasıtlı kültürlenme” yoluyla dilin kurallarının ve doğru kullanımlarının bireye kazandırılması etkinliğidir (Demirel, 1995:3). Çocuk edebiyatı, ana dili öğretimi etkinlikleriyle iç içe çalışmaları kapsamaktadır (Güleryüz, 2003:38). Çocuğa dil öğretiminde edebiyat türlerinden faydalanılabilir. Edebî türler ile çocukta edebî zevk oluşturulurken, çocuğun kendini rahatlıkla ifade etmesi ve temel dil becerilerinin çocukta yerleşmesi sağlanabilir. Metinden hareketle milletin duyusu, düşüncesi, hissiyatları çocuğa yansıtılabilir.

Çocuğa götürülen edebî metinlerde dikkat edilmesi gereken unsurlar vardır. Edebî metin her anlamda çocuğun zihinsel, bedensel, psikolojik ve sosyolojik açıdan gelişimine uygun olmalıdır. Her yaş seviyesine göre edebî eserler gruplandırılmalı ve çocuğun yine yaş seviyesi dahilinde, edebî eseri sevdirecek şekilde onun önüne çıkarılacak hale getirilmelidir. Edebî eser bir anlamda, dil birliğini ve kültür birliğini de sağlamaktadır (Güzel,2004: 38). Bu yüzden dili etkili kullanmak ve okuyucuda bir etki bırakmak önemlidir.

Her metnin edebî bir eser olması mümkün değildir. Edebî eser “muayyen bir zevk seviyesine mensup okuyuculara herhangi bir tesiri telkin ve tebliğ eden” eserdir (Köprülü, 2003: 29). Çocuk edebiyatı metinleri yaşanan gerçeklerle ilgili olmalı ve çocuğu hayata hazırlamalıdır. Bu ürünler çocuğun dil gelişimine olduğu gibi kişiliğinin oluşmasına da katkı sağlamalıdır. Dil becerileri içerisinde dinleme, konuşma, okuma, yazma becerileri erken yaşta gelişir. Çocuk eserlerinde bu becerilerin gelişip yerleşmesine özen gösterilmelidir. Edebî metin çocukta üretme becerisini ortaya

koymalıdır. Çocuğun girişimci ve katılımcı bir ruha sahip olmasını sağlamalıdır. Şiddet öğelerini içinde bulunduran metinler çocuğa sunulmamalıdır.

“Metin içerisindeki kelimelerin duygu ve düşünceyi ifade edebilmesi, kültürel bir kimlik kazanması için işlenmesi, metin içinde kullanılması gerekir. Metnin dil eğitimi ve kültür aktarımında önem kazanmasının sebebi de budur.” (Duman, 2002: 148) Çocuğa sunulan metinler, onun, yaşadığı toplumu tanıyıp kendini ona mensup hissetmesini sağlama amacına hizmet etmelidir. Metnin amacını gerçekleştirebilmesi için de iletişim aracımız olan kelimeler de titizlikle seçilmelidir.

Edebî eser oluşturulurken dikkat edilmesi gereken bir özellik de biçimdir. Duygu, hayal ve düşünceler en iyi hangi türle ifade edilecekse o tür tercih edilmelidir. “Yazar, aktarmak istediği duygu ve düşüncelerini belirli bir formda okuyucuya sunmalıdır. Bir başka deyişle, eserini hangi türde verecekse, o türün özelliklerini iyi özümsemiş olması gerekir (Güzel, 2004: 38). Aktarılabacak olanlar yazarın üslûbu ile türde bütünleşmeli ve okuyucu içine çekmelidir.

Edebî türler okuyucuya belirli bir görüşü dikte etmek, sadece bazı değerleri aktarmak için kullanılmamalıdır. Edebî eser aynı zamanda okuyucunun bakış açısını geliştirerek onda zevk uyandırmalıdır. Edebî eserde sanatsal unsurlar yer almalıdır. Çocukta edebî eser ile okuma zevki gelişmeli ve eser sanatsal yönüyle çocuğu üstün yaratıcılığa taşımalıdır.

Marshall (1994: 27), metinlerin alıcı-okur üzerindeki etkisinin iki yanlı olduğunu belirtir:

1. Estetik yönden:
 - a. Edebiyatın değerinin bilinmesi
 - b. Okuma zevkinin gelişmesi
 - c. Dilin değerinin bilinmesi
 - ç. Edebiyata bağlı boş zamanların değerlendirilmesi
 - d. öbür sanatların değerinin bilinmesi

2. Moral yönden:

- a. Öbür çağların anlaşılmasının geliştirilmesi
- b. Fikir namusunun geliştirilmesi, kültür mirasının değerinin bilinmesi
- c. Öbür ulusların anlaşılmasının gelişmesi
- ç. Kişisel moral değerlerinin güçlendirilmesi
- d. Öbür kültürlerin anlaşılmasının gelişmesi

Edebî türler konu, üslûp, biçim ya da amaçları açısından benzerlik gösteren edebiyat ürünleridir. Edebî türler çocuğun farklı kaynaklardan beslenmesine imkân tanır. Çocuk ilk dönemlerinde karşılaştığı türler ile edebiyat dünyasına adım atar ve yavaş yavaş basamakları bunlar ile tırmanır. Çocuk dilin etkili ve güzel kullanılmasını türler aracılığı ile öğrenir.

Edebiyatımızda ortaya konulan eserler ile zengin kaynaklara sahip olduğumuz görülmektedir. Çocuğa kendi milletinin özellikleri tanıtılarak içinden çıktıkları topluma sevgiyle bağlı olmaları sağlanabilir. Çocuğa sunulan türler çocuğun yaşına ve gelişim özelliklerine göre değişiklik göstermelidir.

Türk Millî Eğitiminin amaçlarına göre devletine, milletine, kendine karşı sorumluluk sahibi ve bunun bilincinde olan bireyler yetiştirmek esastır. Böylece milletin ve bireyin istekleri göz önünde bulundurularak daha rahat ve refah düzeyi yüksek bir devlet hedeflenmektedir. Çağdaş uygarlığı yakalamış, kendini gerçekleştirmiş bireyler yetiştirme amaçlanmıştır.

Türkçe öğretiminin amaçlarına baktığımız zaman da, Millî Eğitimin temel amaç ve ilkelerine uygun olarak öğrencinin görüp izlediklerini, dinlediklerini tam ve doğru olarak anlama, bunları anlamlandırma ve anlatma becerisini kazanmış olmaları beklenmektedir. Türk dilini sevmek, onun kurallarını tanıtmak, sözlü ve yazılı ürünlerden hareketle kendi kültürünü tanımak ve tanıtmak hedeflenmiştir. Hedef kitleye sunulanlar doğrultusunda öğrencilerin, beş temel dil becerisini yerinde ve anlamlı olarak kullanması, Türkçe dersinde kazandıklarını diğer alanlarda da uygulayabilmesi, dil bilincine ulaşması beklenmektedir. Birçok amaç ve ilkeler ortaya konabilir. Ancak

bunlar uygulandığı ve olumlu yönde geri dönüt alındığı oranda verimlidir. Türkçe de bir dil, dahası ana dilimiz olmasından ötürü Türkçe eğitimcilerine büyük görevler düşmektedir.

Ülkemizdeki nüfusun her geçen yıl arttığı tespit edilmektedir. Sayı olarak çokluktan ziyade kendini yetiştirmiş, bilinçli toplum olabilmek esastır. Öyleyse “Çocuklarımızın ruhunu iyi örneklerle inşa ederek, onları inandıkları yolda yürüyebilecek, yürüdükleri yolda güçlükleri yenecek şahsiyetli birer insan yapmak...” amacı ile onlara gerekli alt yapı oluşturulmalıdır. Çocuğun dünya ile bağ kurduğu edebî metinler uzman eller ile yazılmalı ve çocuğa aktarılmalıdır. Böylelikle avucumuzun içindeki geleceği şekillendirmiş ve onu yarına hazırlamış oluruz.

“Her milletin dili, tarihi, sevmediği ve üzüldüğü şeyler ayrıdır. Şairler, hikâyeciler, romancılar ve tiyatro yazarları, eserlerinde kendi şahsî duygularını da dile getirirler. Bundan dolayı biz edebiyatımızda Türk milletinin asırlar boyunca nasıl yaşadığının, ne gibi güçlüklerle karşılaştığının, onları nasıl yendiğinin, neler sevindiğinin ve üzüldüğünün en güzel şekilde anlatıldığını görürüz. Meselâ Oğuz Kağan Destanı bize Türklerin binlerce yıl önce, Orta Asya’dan kalkarak, dünyanın dört yanına nasıl gittiğini, birlik ve barış sağlamaya çalıştığını söyler. Dede Korkut kitabı atalarımızın yiğitliğini, mevlid dindarlığını, halk şairleri tabiat ve hayat sevgisini dile getirirler. Biz edebî eserlerimizde milletimizin çağlar boyunca duyduğu, düşündüğü, inandığı değerleri buluruz. Bundan dolayı edebiyat ile millet hayatı arasında sıkı bir münasebet vardır. Bizim edebiyatımız bize, bizi anlatır. Bu suretle bizde millî şuurlar, sevgi ve birlik yaratır.” (Kaplan, 1976:1).

Hedef kitleye götürülecek edebî metinler titizlikle seçilmelidir. Hedef kitlenin gelişim düzeyinden hareketle, onların kendilerini ifade edebilecekleri, onlarda edebî zevki oluşturacak ve insanî değerlerin aktarımını sağlayacak metinler tercih edilmelidir. Hedef kitlemiz bunu ayırt edecek yaşta ve birikimde olmadığına göre onları yönlendirmek de Türkçe eğitimcilerine düşmektedir.

1.4.3. Edebî Metinlerin Taşınması Gereken Özellikler

Edebî zevki, duygu, hayal ve düşünceleri yansıtan metinler, belirli bir usûl ve sistem içinde meydana getirilmelidir. Edebî metinler, sanat gücünün yanı sıra intizam dahilinde bazı özellikleri üstünde barındırması gereken yapılardır. Bu yapı dil bilgisi kurallarını, dilin anlatım gücünü, metnin tüm özelliklerini; millî-manevî değerlerin, milletin düşünce sisteminin aktarılmasında ve sezdirilmesinde de etkili olduğu için başlangıcından sonuna kadar sağlam temeller üzerine oturtulmalıdır. Bu bölümde edebî metinler üzerinde bulunması gereken özellikler incelenecektir.

1.4.3.1.Konu

İnsanın kendini, yaşantısını ifadesinde başlangıç noktası konunun belirlenmesidir. Metnin oluşturulmasında da ilk aşama konu olduğu için önemlidir.

“Konu; üzerinde söz söylenen, yazı yazılan, eser oluşturulan, durum ya da sorun olarak tanımlanır. Konuyu durgun bir suya atılan taş benzetebiliriz. Nasıl durgun bir suya düşen taş suya dalga açar ve genişletirse duygu, düşünce ve hayaller de bir konu etrafında dalda dalga genişler ve yayılır.” (Yakıcı-Yücel, Doğan, Yelok, 2006:230).

Bülbül’ e (2000: 3) göre konu ise şöyledir: “Bir yazıyı okuduğumuz, bir resme baktığımız sahne ya da perdede bir oyunu izlediğimiz zaman doğrudan doğruya algıladığımız dış aksiyondur.”

Hangi türde ve hangi amaçla bir metin oluşturulacak olursa olsun metin bir konu üzerine kurulur. Yaşanılan, gözlenen veya kurgulanan olaylar, olgular; insanın içinde bulunduğu ruhsal ve psikolojik durumlar; inançlar, idealler, yaşantı biçimleri, hayatı algılayış, milli ve evrensel değerler... kısacası insanı yansıtan her şey bir metnin

konusunu oluşturabilir. Yazı yazacağımız konuda yeterli bilgi birikimine ve gerekli malzemeye sahip olmak konuyu daha iyi ifade etmemizi sağlar. “Elde edilen malzeme önceden tespit edilen yazının türüne, şekline ve ana düşüncesine göre düzenleneceği gibi, yazarın bakış açısına göre de düzenlenebilir.” (Aktaş, 2002: 72)

“Seçilen konu yazarın veya konuşmacının kişiliğini yansıtır. Seçtiğimiz her şeyde olduğu gibi konuda da kişiliğimiz ortaya çıkar; hassas olduğumuz ve üzerinde durmak istediğimiz sorun kendiliğinden belirginleşir. Seçme, önemsemenin, değer vermenin olduğu kadar abartmanın da işaretidir; çünkü seçilen şey üzerinde yoğunlaşılır, onun diğer pek çok sorunla ilgileri sağlanır. Bu da konu seçiminin önemini bir kez daha gösterir.” (Yakıcı, 2006:230)

Ele aldığımız bir konunun çok çeşitli yönleri vardır. Hangi yönünün vurgulanacağını önceden kararlaştırılarak konunun sınırlandırılması gerekir. Konuyu sınırlandırmak, ifadelerin nitelikli olmasını sağlar.

Herhangi bir konuda kendimizi ifade ederken, önceden belirlenen sınırlandırılmış konuyu hedef kitlenin anlayabilmesi ve anlamlandırabilmesi için düzen dahilinde, karşı tarafa aktarılması gerekir. “Aslında her insan duyar, düşünür ve etrafında olanları fark eder. Fakat bunlar bizim içimize karma karışık olarak girer. Her insan bir duygu, düşünce ve intiba deposudur. Konuşurken veya yazarken, içinde bulunan duruma göre bu depodan bazı şeyleri seçer, cümle haline getiririz. Eğer onlar arasında bir bağ kuramazsak yazılan veya konuşulan şeyler, başkalarına saçma gelir. ‘Saçmak’ ile ilgili olan ‘saçma’ kelimesi, düzenin zıddıdır. Nazım, nizam, tanzim, muntazam kelimeleri de birbirinin akrabasıdır.” (Kaplan, 2008: 156)

1.4.3.2. Ana Fikir

Söylenilen her cümle, cümlelerden meydana gelen paragraf ve oluşturulan metinler açık veya örtük olarak bir fikir iletirler. Metinlerde birden çok fikir vardır, ancak biri diğerlerini kapsar ve diğerlerinden baskındır. Bu, metinlerde ana fikir olarak karşımıza çıkar.

Ana fikir, “Bir yazının temeli olan asıl düşünce” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 94).

Aktaş ve Gündüz’ e (2002:38) göre “Ana fikir, yazarın metinde ulaşmak istediği amacın en kısa ifadesidir. Ana “düşünceyi bir metinde anlatılanların bir yargı oluşturabilecek bir şekilde somut halde dile getirilmesi’ olarak tanımlanmıştır.

Yalçın ve Aytaş (2003: 45) ise; “Ana fikir, bir eserin varoluş sebebidir. Bu yüzden eserin tamamında geçerlidir. Sanatçının her kelimesi ana fikrin ifadesinde az veya çok bir görev üstlenmiştir. Eserin tamamını kapsamayan ifadeler ana fikir olamaz.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Haris ve Hodges’e (1981) göre merkezdeki düşünce, bir cümle ya da pasajın anlamı veya özü anlamına gelen ana fikir, okuyucuya yazarın konuyu açıklamak için sunduğu en önemli ifadeyi belirtir. Metinde böyle bir ifadenin gönderim yaptığı en önemli fikri tanımlar. Ana fikir açık olarak ifade edilmekten çok, ima edilir. İma edilmiş bir ana fikir, bir paragrafın konuları arasındaki baskın ilişkiden çıkarılabilmektedir. (Pilten, 2007: 13)

Metnin konusuna anlatıcının tavrının yansımasına ana fikir diyebiliriz. Metinde ana fikrin tespiti için metin, öncelikli olarak iyi okunmalı ve anlaşılmalıdır. Ana fikrin tespiti, metnin anlaşılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Ana fikir bulma becerisi ise okuduğunu anlamamanın merkezinde yer almaktadır (Broek, Lynch ve Landis, 2003). Axelrod (1975) ana fikri, “okuduğunu anlama tekerleğinin merkezi” olarak tanımlamaktadır.

Bir konuda iletinin yerine ulaşabilmesi için: “Veren taraf duygu ve düşüncesini tam ve doğru olarak ortaya koymalı, alan taraf da verilen duygu ve düşünceyi tam ve doğru olarak almalıdır.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 45)

Metinde bir ana fikir ve bu ana fikri destekleyen birden fazla yardımcı fikirler vardır. “Yardımcı düşünceler, ana düşüncenin daha belirgin biçimde görünmesini ve

ortaya çıkmasını sağlar.” (Yakıcı-Yücel, Doğan, Yelok, 2006: 233). Konu üzerindeki düşünce birliği metne yansır.

1.4.3.3. Üslup

Arapça bir kelime olan üslubun Latince karşılığı stylus, İngilizcede stil, Fransızcada ise style olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramın açıklanmasında çeşitli fikir farklarının ve ayrılıklarının olduğu görülmektedir.

“Nâmık Kemâl, Süleyman Paşa ve Münif Paşa’da beyanla karşılanan terim, Recâizâde Mahmut Ekrem tarafından üslûp şeklinde değiştirilip her şahsın fikir, duygu, düşünce ve hayallerini anlatmadaki hususi tarzı olarak tarif ve izah edilmiştir.” (Yetiş, 1996: 200)

Aktaş ve Gündüz’ e (2002: 63) göre, “Yazar düşünceyi edebi esere dönüştürürken sözcüklerden yararlanır. Bakış açısına, yazının türüne, anlatım tarzına göre sözcükleri bir seçime tabi tutar... İçindeki yaratıcı enerjiyi kişisel yorum tarzını da katarak metnini düzenler. Böylesi özel hesaplara dayanan ve bireysel seçiciliğe bağlı düzenleme işine üslup yahut kişisel yorum” denmektedir.

Ahmet Haşim’e (1991: 286) göre, “üslup demek, lisanın klişe eşkalinden kurtulmak, aynı lisan içinde, ayrı bir lisana sahip olmaktır.”

Karakaya (1996: 121), “üslubu ayrıntılı birimlerin uyumu, çokluk içerisinde birlik ve her eserin devamlılık ilkesi olarak” kabul ettiğini belirtmiştir.

Çoban’a (2004: 16) göre üslup, “belli bir görüş, duyuş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendine has bir biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebi değer unsuru ve ölçüsüdür.”

Çetişli' ye (2001: 117) göre, “ Muhteva, yapı/form ve dil üçlüsünün bütünlüğe kavuşturulmasında ihtiyaç duyulan sentez, edebi eserin hâkim ve vazgeçilmez unsuru olan üslupta hayat bulur. Yani şair ve yazarın, eserini teşkil eden her türlü unsuru, ferdi ve orijinal bir tarzda senteze tabi tutup belli bir terkibe kavuşturulmasındaki tavır ve yöntemdir üslup”.

Safa'ya (1999: 150) göre ise, “Konuşurken yaptığımız kaç, göz, ağız, el ve beden hareketleri yazıda yoktur. Bütün bunların yerini üslup alır.”

İngiliz eleştirmen Buffon' un söylediğı “üslûb-ı beyan aynıyla insandır.” sözü üsluptaki kişiselliğın önemini vurgulamaktadır. Üslup değışkenlik arz eder. Aynı türden eser verenleri birbirinden ayıran temel fark, eserin kişiye özgü yorum tarzıdır. “Üslup ferdîdir, kaynağını yazarın mizacından ve tecrübelerinden alır. O, yazarın gizli ve şahsî mitolojisine uzanan kendi kendine yeten bir dildir.”(Aktaş, 2007: 51). Bu yüzden, “husûsî bir üsluba sahip olmak demek, husûsî bir şahsiyete sahip olmak demektir. Bir sanatkârın en olgun eserlerini tanıdıktan sonra bunların ayırıcı niteliklerini, öbür şiirlerine de tecrübe ederek bulabiliriz.” (Akay, Basılmamış, 208). şahsî ve şahsiyete bağlanan “bir yazarın üslubu, bir başkasına öğretilemez. Yani her kişi, şartları, kabiliyeti, hayat tarzının hazırladığı imkânlar içerisinde kendi üslubunu yapar, fakat başkasından öğrenemez. Kısacası üslup öğrenilmez, yapılır. Büyük sanatkârlar, kendi örslerinde, kendi çekişleriyle kendi kendilerini döve döve yapan insanlardır.” (Aktaş, 1973: 57).

Edebi eserde üslubun tespiti; edebi eserin tahlilini, tasnifini ortaya koymak demektir. Bir “metnin üslubu hem yapı, hem fonksiyon, hem de oluşum (tevekkün) bakımından incelenebilir.” (Aktaş, 2007: 50). Bu incelemeler ile, ‘1.şairin dış âleme bakışı, 2. Psikolojisi, 3. Estetiğı, 4. Kültür ve kültürün kaynakları, 5. Dili, 6. Tesiri’ belirlenmiş olur. (Kurnaz, 1993: XXXVIII).

“Esası kavranmış, iyi tahlil ve tasnif edilmiş, iyi mukayese ve muhakeme edilmiş bir düşünce daima en emin ifade şeklini bulur.” (Safa, 1990: 139). Metinde yazarın üslubunu değerlendirebilmek için metnin tamamını ve oluşum sebebini dikkate

almak gerekir. Bu, “metni meydana getiren dil malzemesinin söz konusu metin içerisinde yüklendikleri fonksiyonları, kazandıkları değerleri ve okuyucuda veya dinleyicide uyandıracakları tesirleri hesaba katmak demektir... Metnin anlam dünyasını kavramak, varlık sebebini anlamak için dilbilimin sınırları dışına çıkmak gerekir...bir metnin üslup bakımından değerlendirilmesi, edebiyat araştırmasıyla dilbilimin üst üste çakıştığı bir sahada yer alan bağımsız bir disiplindir.” (Aktaş, 2007: 14-15).

Metni değerlendirirken; yazarın yaşantısının, karakterinin ve hayata bakışının yazarın üslubunu etkilediğini görürüz. Yazarın iletisini anlayıp, açıklayabilmek için, “yazara başvurmak gerektiği gibi türe ve edebi topluluğa ait özelliklere de başvurmak gerekir.” (Aktaş, 2007: 51). Çünkü, “Gerçekten de tür kavramı üslup kavramından ayrılmaz. Her türün, yalnızca kompozisyonunu değil kelime servetini, cümle yapısını, söz sanatlarını ve süslerini belirleyen önceden tespit edilmiş vazgeçilmez ifade modelleri vardır.” (Guiraud, 1975: 16). “Tür seviyesindeki normun, metnin dilinin ve ifade tarzının şekillenmesinde önemli rolü olduğu unutulmamalı. Bunun için de, incelemeye tür seviyesindeki normu tespit ederek başlamak faydalı olur. Çünkü her türün gerektirdiği bir sunma tarzı ve ifade biçimi vardır.” (Aktaş, 2007: 89).

Her ifade yüklendiği fonksiyona göre şekil kazanır. Kişi ile ifade arasında sıkı sıkıya bir ilişki vardır. Dili kullanma ve niyet üslubu etkiler. Kelimelerin manası kullanıldıkları yere göre değişiklik arz eder. Kelimelerin kullanıldığı yerde kazandığı değer ve değerler vardır. Üslup incelenirken bu değerleri dikkate almak gerekir. “Belirten (gösteren) yalnız bir kavramı belirtmekle yetmez, nesnel bilgiye öznel tutumlar da katar; gürûh yalnız çok kişi anlamını taşımaz, küçümsenen, sevilmeyen bir kalabalık için söylenir. Garip, âşık, velet gibi kelimelerin lügat anlamlarından başka duygusal değerleri de vardır. Anlaşıyor ki, birçok hallerde, belirtinin (gösterge) temel anlamlarından başka yan anlamları da ibareyi etkiler.” (Bayrav, 1969: 63).

Kısacası üslup, “ dil ile kullanımın, konu ile işlenişin, içerik ile anlatım tarzının, güzellik ile amacın kesiştiği noktada ortaya çıkar. Söz ile anlam, eser ile yazar, konu ile anlatım arasında tecelli ettiği için; algılanmasında ortak çalışan duyularla idrak, bedîî zevkle ilmî tenkit gücü, kalple kafa el ele çalışır.” (Çoban, 2004: 17).

Bir metnin yazılış amacı, metni sunuş şekli, yazarı ve ulaşacağı hedef kitleye göre değişiklik gösterir. “Sanatçı yanında eseri ne ise, eser yanında da üslup” (Çoban, 2004:16) aynı konuma sahip olduğun için; metinlerde üslup incelemesi şuurlu ve titiz bir şekilde yapılmalıdır. Üslup, “bir rastlantı sonucu olamaz, tam tersine rastlantıyı yenmek için oradadır.” (Sözer, 1978: 284).

1.4.3.4.Bağdaşıklık

Kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşan cümleler de anlamlı bir bütünlük oluşturan metinleri meydana getirirler. Bir metin içerisinde yer alan her cümle rastgele oluşturulmuş bir yapı değildir. Bu yapı metni anlam bakımından tamamlar, metin içerisinde olması gerekenin eksikliğini giderir. Metnin bir parçası olan cümlelerde, metin içi yapı ve anlam bakımından bir birlikteliğin sağlanmış olması beklenir. Yazar, duygu ve düşüncelerini ifade ederken beğendiği cümleleri art arda sıralamak yerine bunlar arasında da uygun bağlantıları sağlamalıdır. “Bir metni oluşturan cümleler tesadüfen bir araya gelmiş, birbirinden bağımsız ve kopuk değildir. Her cümle gerçek karşılığını diğer cümlelerle kurduğu ilişkilerle kazanır.” (Coşkun, 2005: 50). “Anlatı denilen, belirli bir uzunluğu olan her türlü dilsel yapılar, kendi içinde bir bütünlük oluşturur. Bu tür yapılardaki hiçbir şey kendi başına ve bağımsız değildir. Her türlü dilsel yapı bir başkası ile olan ilişki içinde anlamlılık kazanır.” (Günay, 2007: 75).

“Bağdaşıklık, bir yazının metin olmasını sağlayan, metin içi ilişkileri kuran dille ilgili özelliklerin tümünü belirtir... Metine eklenen her yeni sözce, daha önce metindeki sözcelerle sağlanmış bilgilerden destek alır (izlekle sağlanan yineleme-bağdaşıklık ilkesi); ancak kendisi de metne yeni bir bilgi ekler (anlam odağı ile sağlanan bağdaşıklık ilkesi).” (Günay, 2007: 71).

Karatay (2010: 374) bağdaşıklığı, “Metindeki bir ögenin yorumunun bir başka ögeye bağlı olma durumudur. Metin kavramının içerdiği bütünlüğü şekil olarak yansıtmaları bakımından metnin temel özelliği niteliğindedir.” şeklinde ifade eder.

Halliday ve Hasan' a (1976: 3-4) göre, “Bir metni, metin olmayan ifadelerden ayıran, metnin bölümlerini bir arada tutmayı sağlayan, metindeki anlam ilişkilerini düzenleyen şey bağdaşıklıklaır.”

Yeni eklenen cümleler kendi arasında, paragraflar arasında ve sonunda da metinde bir ilişki kurar.

Örnek:

“(1) Akşam kardeşi, dedesi, annesi ve Ayşe evlerinde, sobanın başında oturuyorlardı.(2) **Kardeşi** birden sobanın üstündeki sıcak çayı devirdi: ‘Yandım!’ diye bağırdı. (3) **Annesi onu** kucığına alıp çeşmeye götürdü.(4) İhtiyar dedesi ise olaylardan habersiz, **her zamanki** gibi anılarıyla baş başaydı.”

Verilen örnek paragrafta, hem bir cümlelin kendi içinde hem de cümleler arasında bağdaşıklık ilişkileri kurulmuştur. Metnin birinci cümlesinde geçen “*kardeşi, dedesi, annesi*” kelimeleri “Ayşe’nin kardeşi, Ayşe’nin dedesi, Ayşe’nin annesi” anlamındadır. Peş peşe üç kez “Ayşe’nin” dememek için bu kelime düşürölmüştür.

Benzer bir durum ikinci ve üçüncü cümlede de mevcuttur. İkinci cümlede geçen “Kardeşi” kelimesi “Ayşe’nin kardeşi” anlamında, üçüncü cümlede geçen “Annesi” kelimesi de “Ayşe’nin annesi” anlamında kullanılmıştır.

Yine üçüncü cümlede geçen “onu” zamiri bir önceki cümlede geçen “Ayşe’nin kardeşi” anlamında kullanılarak kendinden önceki cümleye gönderimde bulunulmuştur.

Dördüncü cümlede kullanılan “her zamanki” ifadesi ile ise daha önceki durumlara gönderimler yapılmıştır. Burada da, metin dışı gönderimin yapıldığını, bu işin daha önce de gerçekleştiğini bu kelime gurubu ile anlıyoruz.

Dört cümleden oluşan bu metinde, cümleler sınırlı ifadeyi oluştururken cümleler arasında kurulan ilişki ile metinde anlam birbirini tamamlamıştır. Metinlerde ortaya çıkan bu tür ilişkiler bağdaşıklığı oluşturmaktadır.

Bağdaşıklıkla ilgili birçok araştırma ve inceleme yapılmıştır. “ Van Dijk (1980), Hobbs (1978- 1979), Halliday ve Hasan (1976) gibi bir çok dil bilimci, metinsel birliği, söylemin düzenlenmesinde temel unsur olarak görmüşlerdir. De Beaugrande ve Dressler’ e (1981: 3) göre metinselliğin ilk standardı olan bağdaşıklık, metnin yüzeysel yapısındaki bileşenlerin dil bilgisel ilişkilerine dayanır ve bu dil bilgisel ilişkilerin ortaya çıkarttığı tüm kullanımlar bağdaşıklığın kapsamına girer. Yue (1993: 12-20) ve Dillon (1992: 1-5) bağdaşıklığı, metin sürekliliğini ve birliğini sağlayan ve cümleleri bir arada tutan bir nitelik olarak belirtirler.” (Coşkun, 2005 : 51).

Cümlelerin art arda gelişi, cümlelerin bazı öğelerinin tekrarlanması, eksiltili yapılar, cümleler arası bağıntı öğeleri, kullanılan bağlaçlar, artgönderimler ve öngönderimler bağdaşıklık ile ilgilidir. Metinde bunlar ile dil bilgisi kurallarına uyumun yanı sıra anlamca bir ilgi kurularak da mantıksal birliktelik sağlanır.

“Bir metnin bağdaşıklık açısından incelenmesinde şunlar göz önünde bulundurulur: Metindeki temel öğeler metin boyunca yinelenir. Her şey çok açık olarak anlatılmaz. Bazı kısımlar es geçilir, bazen de sezdirilir. Metinde okuyucunun da tamamlayacağı kısımlar vardır. Her metnin temel bir izleği vardır. Kullanılan anlatım biçimine uygun dilbilgisel zamanlarla olay anlatılır. Metindeki tümceler arası ve bölümler arası ilişkileri belirten yapılar söz konusudur.” (Günay, 2007: 75).

Örnek:

“Kırmızı etekli, sarışın, mavi gözlü, güzel kız Ahmet’in kızıydı. Okulda o, kendi başarısını kısa sürede göstermişti.”

İkinci cümlede geçen “o” kişi zamiri ile “*Kırmızı etekli, sarışın, mavi gözlü, güzel kız Ahmet’in kızı*” kastedilerek ilk cümle ve ikinci cümle arasında bağdaşıklık sağlanmıştır. Yine ikinci cümlede geçen ‘kendi’ dönüşlülük zamiri de buna örnektir.

Örnek:

“Şuradaki beyaz boyalı ev bizimdir.”

Cümlesinde kullanılan “şuradaki” işaret zamiri ile metin dışı gönderim yapıldığı görülmektedir.

Örnek:

“Sevgi olanı biteni hissetmiyordu. O küçük kız, sadece yıkılan evlere, etrafında koşuşturan insanlara şaşkın şaşkın bakıyordu.”

İkinci cümlede geçen “O küçük kız” işaret sıfatıyla birinci cümlede özneye gönderim yapılmıştır. Cümleler arası bağdaşıklığın bu şekilde yapıldığı da görülmektedir.

Şahıs zamirleri, dönüşlülük zamiri, işaret zamiri, ilgi zamiri, işaret sıfatları, karşılaştırmalar ile metinde bağdaşıklığı sağlamak mümkündür.

Bağlama ögeleri ile de metinde cümle içinde ve cümleler arası bağdaşıklık sağlanmaktadır. Bağlama ögeleri ile bağdaşıklık denilince de ilk akla bağlaçlar gelmektedir. Bağlaçların metin içinde bağlantı kurdukları görülmektedir.

Atabay (1983: 145) bağlaçları, “Eş görevli ya da birbiriyle ilgili sözcükleri, sözcük gruplarını, özellikle tümleçleri bağlamaya yarayan, bunlar arasında anlam ve kimi zaman biçim bakımından bağlantı sağlayan ögeler” olarak tanımlamıştır.

Banguoğlu (1998: 390) ise, bağlaç yerine “bağlam” ifadesini kullanarak; “Söz içinde iki kelimeyi, aynı değerde olan iki cümle unsurunu, iki yargıyı ve bazan da iki paragrafı bağlamaya yarayan kelimelere bağlam (conjoction) adını veriyoruz.” şeklinde ifade etmiştir.

Bağlaçlar; biçim ve anlam ilişkisi bakımından, sadece eş görevli kelime ve kelime gruplarını, birbiriyle alakalı kelimeleri, yargı ve yargıları birbirine bağlamakla kalmaz; metin içi cümleler arasında ve metinler arasında da bağlama görevi üstenebilir.

Örnekler:

Hem okudum **hem de** yazdım.

Ne güller açtı bu mevsim **ne de** laleler...

Kitap**la** defteri okulda unutmuş.

Evine giren hırsıza acımış, **üstelik** (*hatta*) ona para da vermiş.

Çabalarımı bir türlü annem **bile** (*dahi*) görmüyordu.

Pikniğe Ahmet **de** Ayşe **de** gelmedi.

Ha gülmüşüm **ha** ağlamış; işler yoluna girmedikten sonra...

Gerek annem **olsun**, **gerek** babam **olsun** desteklerini hiçbir zaman benden esirgemediler.

Bir geçmişi unutamam **bir de** bugün yapılanları...

İster sev **ister** sevme; ben böyleyim işte.

Herkes unuttu gitti, bari (en azından, hiç değilse) sen unutma beni...

Sınavda başarılı olduktan sonra okula alınmış.

Çocuk yandığı sırada annesi kapıdan girdi.

Sınıfını geçtiği takdirde babası onu tatile gönderecekti.

Amacına ulaşamadığı için çok üzgündü.

Yolda kaza olduğundan dolayı gece eve geç gelmiş.

Gelirsin diye çok bekledim; bir türlü gelmedin.

Türkçedeki bağdaşıklık araçları Coşkun (2005: 99) tarafından şu şekilde özetlenmiştir:

Tablo 1: Türkçedeki Bağdaşıklık Araçları

BAĞDAŞIKLIK ARACI	ÖRNEK
1 Gönderim	
1.1 Zamirler	
1.1.1 Şahıs Zamirleri	Heyecanla Filiz 'i bekliyordu. Ona anlatacağı çok şey vardı.
1.1.2 Dönüşlülük Zamiri	Kenan, İzmir'e kendi arasıyla gitmiş.
1.1.3 İşaret Zamiri	Serpil vitrindeki kitaplara baktı. Bunları daha önce hiç görmemişti
1.1.4 İlgi Zamiri	Hakan'ın çantası Sedat'ın kinden daha ağırdı.
1.2 İşaret Sıfatları	Bahçeye çıktı. Güzel bir gülü dalından kopardı. Bu gülü Ayşe'ye verecekti.
1.3 Karşılaştırma	Ahmet'in babası İsmail'in babasından daha zengindir.
2 Eksiltili Anlatım	
2.1 Cümlelerin Düşürülmesi	A: Ankara'ya Yarın mı gideceksin? B: Evet. (Ankara'ya varın gideceğim)
2.2 Ortak Ögelerin Düşürülmesi	Sezgin, karnesini alır almaz evin yolunu tuttu. Bir an önce annesine gösterecekti.
2.3 Eklerin Düşürülmesi	Burak o gün çok mutlu (ydu) ve huzurluydu.
3 Değiştirim	
3.1 İsme Dayalı Değiştirim	Bu tarla çok verimli . Aşağıdaki tarla da öyle .
3.2 Fiile Dayalı Değiştirim	Biraz düşündükten sonra en doğru kararın özür dilemek olduğunu düşündü ve öyle yaptı.
3.3 Cümleye Dayalı Değiştirim	Yarın sınıf arkadaşı Rıza'nın evine gidecekmiş. Orada ders çalışacaklarmış. Öyle söylüyor.
4 Bağlama Ögeleri	
4.1 Ekleyici	Ayşe büroya girdi ve Fatih'in masasına oturdu.
4.2 Ayırt Edici	Hayri ben gelene kadar ya kolileri taşıyın, ya da bahçe duvarını boyasın.
4.3 Zıtlık Bildiren	Kamil çok çalıştı ama başaramadı.
4.4 Zaman-Sıralama Bildiren	Ders çalışmaya başlamadan önce biraz televizyon izledim.
4.5 Koşul Bildiren	Eğer bu işi başarıyla bitirirsek çok para kazanırız.
4.6 Açıklama Bildiren	Bana bir sürü mazeret saydı. Yani işi yapmaya gönlü yok.
4.7 Örnekleme Bildiren	Çocukların çoğu sağlıklı bir aile ortamına sahip değil. Örneğin Kerem, annesi ve babası boşanmış bir çocuk.
4.8 Sebep-Sonuç İlişkisi Kuran	
4.8.1 Sebep+Sonuç	Sen geleceksin diye zeytinyağlı dolma yaptım.
4.8.2 Sonuç+Sebep	Onu bulamadı. Çünkü ben oraya ulaştığımda o yola çıkmıştı bile.
5 Kelime Bağdaşıklığı	
5.1 Aynı Kavram Alanında Kelime Kullanma	Öğrencilerin aktif olarak derse katılması öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Eğitim sistemimiz bu ilkeye göre yeniden gözden geçirilmelidir.
5.2 Tekrar	-----

1.4.3.5. Tutarlılık

Burada bir önceki bölümde ifade edilen bağdaşıklık destekleyici metinden beklenen tutarlılık kavramı açıklanacaktır. Birçok araştırmacının bu konuda farklı düşüncelerinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tutarlılığın metin için önemli bir durum olduğu konusunda ortak görüştedirler.

Metin dil bilim ile ilgili ilk çalışmalarda tutarlılık, metinde cümle boyutunu aşan dil bilgisel ve anlamsal her türlü ilişkiyi kapsayan bağlantı olarak tanımlanmaktaydı. Daha sonraları ise, cümleler arasındaki dil bilgisel ilişkiler bir başka metinsellik ölçütü olan bağdaşıklık kavramı çerçevesinde ele alınmış, tutarlılık ise metinde içindeki anlamsal ve mantıksal bağlantı olarak görülmüştür (Toklu, 2003: 124-125). “Bir metni tutarlılığı bakımından incelemek, üstyapı olarak genel metin çerçevesinde, metnin tümünü anlamsal olarak değerlendirmek demektir. Bağdaşıklık metnin dil bilgisel yanı sıra ilgili iken, tutarlılık kabul edilebilirlik durumu ile ilintilidir.” (Günay, 2007: 116).

De Beaugrande ve Dressler’e (1981) göre tutarlılığın temelinde metnin anlamı vardır. Tutarlılık bakımından bir metni değerlendirebilmek için metni bütün olarak ele almak, incelemek gerekir. Bu bakımdan metin, “bütün yanları ile birbiriyle tutarlı olan dizgisel bir biçimin düzenli olarak değerlendirilir.” (Günay, 2007: 116).

Van Dijk’ e (1981: 268) göre tutarlılık, “tema, fikir, sonuç veya söylemin özüdür”. Metinden, bütün olarak bir konu üzerinde yoğunlaşarak, söylenilenlerin birbiriyle çelişkiye düşmeden aynı doğrultuda tamamlanması beklenir.

Bir metnin yazar açısından anlamlı olması beklenirken, “metinde anlam kurma eylemini okuyucudan ayrı düşünmek mümkün değildir” (Akyol, 1996). Çünkü okuyucu okuduğu metinden çıkarımlarda bulunacaktır. Tutarlılığın sağlanmasında okuyucunun algılama düzeyi önemlidir. Okuyucunun bulunduğu çıkarımlarda; onun kültür birikimi, bilgisi, metne idrakı, çevresel faktörler etkilidir. Metinde okuyucunun idrakı ile doldurulması gereken boşluklar da mevcuttur.

“Okumak insanın dünyasının kavrama ve düşünme yönlerini geliştirir, hayata uyumunu kolaylaştırır. Öğrenme kavrayışımızı, çözümleme (tahlil, analiz) ve bütünleştirme (terkip, sentez) gücümüzü, yorumlarla yeni hükümler verme yeteneğimizi artırır.” (Tural, 2003: 224).

Sever’ e (2000: 11) göre okuma; “Sözcüklerin duyu organları yoluyla algılanıp anlamlandırılması, kavranması ve yorumlanmasına dayanan zihinsel bir etkinliktir.” Okuma yazı dilin anlamlı bir şeklide yorumlanmasıdır. (Harris ve Sipay, 1990: 10). Okuma bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir. (Demirel, 1999: 59)

Okuma becerisi insanların kendisini geliştirmesinde önemli bir unsurdur. Okuma sadece zevk için yapılmaz. “Okuma, insanın düşünce dünyasına genişlik ve derinlik kazandırma, bilgi birikimini artırma, zevk eğitimi kazandırma yönündeki ihtiyaçlar gideren bir faaliyettir” (Tural, 2003: 224).

Okuma dil ve kişiliği sistematik olarak geliştirmenin en etkili araçlarından birisidir. Toplumun gelişmesinde olumsuz etkisi bulunan eğitim engelleri, okuma yoluyla en aza indirilebilir (Özbay, 2006: 3). Düşünen, düşündüğünü ifade eden, dünyaya damgasını vuran bir toplum olabilmek için okumaya gerekli önem verilmelidir. Ancak okuma ile bilimde ve teknolojiye ilerleme sağlanabilir.

Okuma ile okuyucu ön bilgilerini harekete geçirerek bir anlam kurma sürecini gerçekleştirmiş olur. Okunulan metinde tek tek kelimelerin anlamlı olması yeterli değildir. Metin içinde bu kelimelerin bir bütünlük oluşturması ve metnin anlamlı hale gelmesini sağlaması gerekir.

Okuyucunun okuduğu metinden beklentileri vardır. Tutarlılık da metinde önemli bir yer tutar ve sağlam bir metinden beklenen metnin tutarlılık özelliklerini üzerinde taşımasıdır.

Tutarlı bir metin öncelikli olarak kendi içinde bir bütünlük taşır, başta söylenilenle daha sonra ifade edilenler arasında bir bütünlük bulunur. Metnin birbirine zıt değil, birbirini tamamlayıcı nitelikte olması beklenir. Metnin farklı bölümlerinde birbiriyle çelişki oluşturacak ifadeler yer almamalıdır.

Tutarlı bir metinde verilen yeni bilgiler daha öncekileri destekleyici olmalıdır. Yeni ifadeler metni geliştirir, ona katkı sağlar. Eklenen bu bilgilerde gereksiz tekrarlar olmamalı, ifadeler metinden çıkarıldığında da metinde eksikliğe neden olacağından her şey yerli yerinde olmalıdır.

Tutarlı bir metinde süreklilik görülür. “Bir metnin tutarlı olması, her yeni bilginin öncekilerle ilintili, bağlantılı olması ve önceki bilgilere katkı yapması ile gerçekleşir.” (Günay, 2007: 119). Anlatılan olay ya da verilen bilgi çerçevesinde tema, konu, kişiler ve olaylarda devamlılık tutarlı metinden beklenen bir özelliktir. Ana olay ve düşünce bir konu etrafında oluşturulurken yardımcı fikir ve olaylarla desteklenen konu dağınık biçimde ele alınmaz.

Metinde verilmek istenen düşünce net bir şekilde yer almalıdır. Okuyucuda yarım bırakılan düşünceler, olaylar ve gerisi gelemeyen durumlar olmamalıdır. Metinde okuyucunun tamamlayamayacağı durumlar eksik bırakılmamalı, metin birimleri arasında kopukluk olmamalıdır. “Yazarın, özellikle metni ile vermek istediği anlam, her zaman okuyucu tarafından algılanan anlam olmayabilir.” (Günay, 2007: 122). Okuyucunun anlamlandırdığı ile yazarın anlatmak istediği arasında bir denge sağlamak gerekir.

Plan; duygu, düşünce ve hayallerin belirli bir düzen dahilinde ifadesidir. Bunların belirli bir plan ölçüsünde metne yansması beklenir. Plan ile metin sağlam bir zemine oturur. Böylelikle metinde mantık hatası görülmez, tutarlı bir metnin plan ile oluşturulması gerekir.

Her edebi türün belirli ölçütleri vardır. Yazar metni oluştururken bunları göz önünde bulundurmalı, metnin yapısını dikkate almalıdır. Metinde yazarın kullandığı

anlatım tarzı ve üslubun metnin türünü destekleyici olması gerektiği gibi üslup, metnin sonuna kadar da devam eden bir uyum içinde olmalıdır.

1.4.3.6. Kabul Edilebilirlik

Metnin okuyucusunun kültür birikimi, hayatı algılayışı, toplumun değerleri, içinde bulunduğu durum ve zaman metni anlamasında ve anlamlandırmasında etkilidir. Metin aracılığıyla okuyucu ve yazar arasındaki bilgi aktarımı ve paylaşımına, metnin okuyucu tarafından çözümlenebilmesine kabul edilebilirlik denir. “ Her ulustan yazarın kültür dünyası birbirlerinden farklı, çoğu da birbirlerine yabancısıdır. Böyle olunca da kabul edilebilirlik evrensel olmaktan öteye daha yerel bir değerdir denilebilir.” (Günay, 2007: 130). Metnin anlamlandırılmasında da bu olgu ve durumdan yararlanılır.

Günay (2007: 131) metnin kabul edilebilirliğini okuyucu açısından şöyle değerlendirmektedir: “ bir yanıyla kendi özel yanları (kültür düzeyi, eğitim durumu, yaşı vb.) diğer yanıyla da içinde bulunduğu toplumla olan ilişkileriyle ilgili bir durumdur.”

Karatay’ a göre (2007: 23) “ Metin yazarı ile okuyucu arasında bir işbirliği kurulamıyor, metin alıcı tarafından anlamlandırılmıyorsa, bu metnin kabul edilebilir bir özelliği yok demektir.”

1.4.3.7. Bilgi Vericilik

Metni çeviren ya da sadeleştiren kendisine göre gerekli gördüğü bilgiyi okuyucusuna aktarmak için yer yer açıklamalara ihtiyaç duyabilir. Çevirmenin notu ya da yazarın notu ifadeleri ile sadeleştirilen metinlerde de bu durum ile karşılaşılabilir. Okuyucuya yararlı olmak amacıyla bazı bilgiler dipnot olarak verilebilir.

Metnin okuyucuya bilinenlerden farklı ve sürekli aynı bilgiyi tekrarlamaması ile ilgili bir durumdur. Metnin “okuyucu açısından yeni bir bilgi değeri taşıması”(Karataş, 2007:23) önemlidir. Beaugrande ve Dressler’e (1986: 139- 160) göre bilgi vericilik doğrudan metnin içeriği ile ilgilidir.

1.4.4. Metnin Dili

Metinlerde anlatılacak konuya göre metnin dili şekillenir. Metinde anlatılanlarla metnin dili iç içedir. Anlatacağımız konu, anlatım tarzımız, metnin türü metinde kullanacağımız dili ve üslubumuzu etkiler. “Hatta bazı metinlerin ifade ettikleri mesaja, dil göstergelerinin seçiminde sanatkarın uyduğu kurallardan, yaptığı tercihlerden hareketle ulaşılır.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 79). Seçtiğimiz kelimeler, bunların cümle içinde etkili kullanımı kendimizi daha iyi ve doğru ifade etmemizi sağlar.

Peyami Safa’ya (1999: 138) göre; “İyi yazı karışık fikirleri sadeleştirir; kötü yazı sade fikirleri karıştırır.

İyi yazının affetmediği başlıca hatalar şunlardır: Tereddüt, tekrar, bulanıklık, ahensizlik, lâubalilik, fikrin bünyesine mensup olmayıp da ona dışından musallat olan hayaller, semboller, teşbihler ve istiareler, kırıtmalar, yapmacıklar, samimiyetsizlik, ölçsüzlük, lisanda kelime icatçılığı.” dır. Çünkü bu tür hatalar, metni karmaşık hale getireceği gibi metnin anlamlaştırılmasını da zorlaştırır. Bu yüzden dil, doğru ve etkili biçimde kullanılmalıdır.

Metin türüne göre metnin dilinde de değişiklikler vardır. Öğretici metinlerde ve kurmaca metinlerde dilin kullanımı farklılık arz eder. Öğretici metinlerde dilin temel anlamıyla kullanıldığı, kurmaca metinlerde ise dilde edebi yönün ağır basarak sanatlı, mecazî anlatımları içeren, kelimelerin ilk anlamlarının dışında kullanıldığı görülür.

Kültürümüzü, kimliğimizi, benliğimizi dil ile ifade ederiz. Düşünlerimizi doğru, düzgün ve samimi bir şekilde aktarabilmek kelimelerin doğru seçimi ve kullanılması ile

mümkündür. “Her kelime, bir fikrin, bir anlamın ifadesidir.” (Tansel, 1962:3). Doğru iletişim kelimelerin yerli yerinde seçilmesi ile sağlanır. “Her metin beraberinde yazılı veya sözlü bir söz servetini getirir.” (Aktaş, 2007: 42). Bu yüzden metinde kullanılan dil önemlidir.

İyi bir metin; “iyi düzenlenmiş paragraflardan, paragrafların iyi cümlelerden, cümlelerin ise doğru ve yerinde kullanılmış sözcüklerden meydana gelir.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 79). İyi bir yazının ifadesi konuyu sınıksız sarar, dışarıdan ne bir kelime alır, ne de ifadeyi daraltacak düşünceleri dışarı bırakır. Eksik bir metin ise maksadını içinde barındıramaz.

Safa’ ya (1999: 137-138) göre, “ iyi yazıda cümleler ve kelimeler hendesî bir disiplin altındadırlar. O kadar yerli yerinde ve biçimli dizilmişlerdir ki, hiçbirini kaldıramaz, daha evvele ve daha sonraya alamazsınız. Kötü yazıda ibare bu simetriden mahrumdur, mevzu daima çarpılır ve ifade yan yatar”. “İyi yazı” ve “kötü yazı” tabiri ile kastedilen yazarın metinde dili kullanma becerisidir.

Başer’e (1996: 158) göre, “Tek başına anlam taşıdığından, anlatımın temel ögesinin sözcük olduğu söylenebilir. Sözcük, anlatım olayının yapı taşıdır. Yanlış seçimi, kullanımı anlamı farklılaştırır.”

Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı’ nın genel amaçlarında, “İnsan, kelimelerle düşünür. Biz, en önemsiz bir ihtiyacımızdan en çapraşık duygu ve düşüncelerimize kadar başkalarına açıklamak istediklerimizi ancak kelimelerle anlatabiliriz.”(1981: 327-330) şeklinde bir ifade mevcuttur. Bir konuda konuşabilmek ya da yazabilmek; kelime bilgisinin yeterli düzeyde olmasına, kelime ve kavram dünyamızın genişliğine, zenginliğine bağlıdır.

Özdemir’ e (1998: 25) göre, “Anlatımda başarısızlığa düşüşümüzün ana nedenlerinden biri de açık seçik düşünememektir. Bu da yine sözcüklerle ilgili bir olgudur. Çünkü düşünmenin yapıtaşlarıdır sözcükler. Bir konu üzerinde düşünebilmek için o konuda gelişmiş bir söz dağarcığımızın bulunması gerekir.”

“Nitekim ilimde, sanatta, kültür ve teknikte ilerlemiş medenî milletlerin dilleri de kelime ve mefhumlar bakımından çok zengindir. Tarih boyunca da böyle olmuştur. Büyük medeniyetler, zengin ve işlenmiş dillerin eseridir. Dili zengin millet medenî millettir.” (Hacıeminoğlu, 1962: 3). Bu durum her millet, topluluk ve hatta kişiler için aynıdır. Hem bizde hem de batıda adından söz ettiren yazar, düşünür ve devlet adamları kelimeleri kullandıkları ölçüde büyümüşlerdir.

Kelime ve kavram hazinesinin zenginliği okunulan metni doğru ve eksiksiz anlamayı sağlayacağı gibi, etkili bir konuşma ve yazma becerisini de beraberinde getirir. Bir dilde kelimelerin sözlük anlamlarını yani temel anlamlarını bilmek dili öğrenmek için yeterli değildir. Sözlükte kelimelerin anlamları sınırlıdır. Söz öbekleri olan deyimler ve mecazî anlatımlar kullanıldığı cümleye ifade zenginliği, derinlik ve heyecan katar. “Dili yeni öğrenen yabancılar, yahut ana diline hakim olamayanlar, düşüncelerini çok az bir sözcük ile dile getirirler. Dile hakim olanlar ise, tasvir yetenekli fiil, sıfat, zarf gibi farklı dil öğeleri kullanarak fikirlerine zenginlik ve güç katarlar.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 80).

Kelimeler anlam ilişkileri bakımından eş anlamlı (anlamdaş), karşıt anlamlı (zıt), eşsesli (sesteş) ve çok anlamlı olabilir. Kelimelerin kullanımdaki bu durum dilin genişliğini ve birikiminin göstergesidir.

Örnek:

Kapat gözlerini kimse görmesin.

Kalemi çekmecenin gözüne bırak.

Alandaki başarısıyla herkesin gözüne girdi.

Bir göz evde oturuyormuş.

Davranışları onu gözümünden düşürdü.

Sen, bizim ilk göz ağrımızsın.

Ağzını açacağına gözünü aç.

Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin.

Abdalın karnı doyunca gözü pabucundadır.

Açlıktan gözü döndü.

Devletli gözü perdeli olur.

Sınavdan önce bütün kitaba göz gezdirdi.

Gözünü açık tut.

Eskici, eşyalara alıcı gözüyle baktı.

Aşığın gözü kördür.

Allah gözünü doyursun.

Babasından kalan bütün mirasa göz dikti.

Bütün yaptığı herkesin gözünü boyamakmış.

Gülünce gözlerinin içi gülüyor.

Annesi bütün nakışları göz nuru dökerek işlemiş.

Birbirini seven iki genci köylü baş göz etti.

Çocuğun eli yanıktan göz göz olmuştu.

Arığa su gelene kadar kurbağanın gözü patlar.

Yaptığı her işte hakkaniyet gözetirdi... vb.

Buradaki örneklerden hareketle kelimelerin tek anlamlarının olduğunu söyleyemeyiz. Bir kelime ile kullanıldığı toplumdaki insanların kavram dünyasında yerini alan birçok anlamdan da bahsetmek mümkündür. Ustalıkla kullanılan tenasüp, cinas, mübalağa, tekrar, tezat, kinaye, telmih, benzetme, hüsn-i talil, iğretileme gibi söz

sanatları metne bir sanat eseri niteliği kazandırır. Eserde ifadeyi zenginleştirir, derinleştirir ve anlatım gücünü artırır.

Kelimelerin metin içinde kullanılmasında dikkat edilmesi gereken bir husus da dilin yaşayan şeklini kullanmaktır. Çünkü dil, insanı ve kabiliyetlerini ortaya çıkaran canlı bir varlıktır.

“ Sevgili, sayın ustamız,

*Var olun: 2 Ocak 1948 **gündemeçli** Cumhuriyet’ te çıkan ‘Uydurma Dile Dair’ adlı yazınız bizleri, arı, ı ışık bir Türkçe kurmak gerektiğine inanları çok sevindirdi...*

*Sizinle konuşmak, diyeceklerimi yanıtlayacağınızı, dinleyeceğinizi ummaksızın da size **aytmak** (hitap etmek) bir **tadıkdır** (zevktir) benim için. Yeni bir diyeceğim yok, şimdiye kadar kaç kez söyleyip yazdıklarımı **ekileyeceğim** (tekrar edeceğim)...*

*Saygılarımı sunarım, sevgili **önütümüz** (üstadımız).”*

Nurullah ATAÇ: Dil Üzerine Bir Beti, Ulus Gazetesi, 07.08.1948 (Akt. Güneş, 2003: 81).

Ancak, bu örnekte olduğu gibi yaşayan dil kullanılırken dilde bir zenginlik ifade etmeyen geçici süreyle ya da belirli bir zümrenin kullandığı millete mâl olmayan veya ömrü tükenmiş kelimelerin kullanılması da doğru değildir. Milletin benliğini içine işlediği kelimelerin metin içinde yer alması gerekir ve bu kelimeler tasfiyecilikle rastgele dilden çıkarılmaz. Bir dilde kelimelerin çokluğu ve kullanımı dilin zenginliğe ile eş değerdedir. Nesilden nesile köprü vazifesi gören kelimeleri hapsedmek, öldürmek dili daraltır. Her kelimenin doğduğu andan itibaren bir yaşama süreci ve bir dünyası vardır. “Bunların kendi dünyalarından koparılmaları sağlam dişlerin çekilip atılmasına benzer. Çekilen dişin yerine konan protez diş ise aslın yerini tutamaz.” (Kırkkılıç ve Ulaş, 2003: 94).

Oluşturulan metin türüne göre de dilin kullanımının değiştiğini görürüz. Öğretici metinlerde nesnel, açıklamaya, bilgi vermeye ve aktarıma dayalı bir dil kullanılırken, kurmaca metinlerde ise daha sanatlı bir dilin kullanılır.

“Kelime ve deyimlerin temel anlamı, konuşan ve yazan açısından da yan anlamlar kazanır.” (Bayrav, 1969: 63). Kelimelerin değerinin kelimeyi kullanan insana göre değiştiği de görülmektedir.

Şu da göz önünde bulundurulmalıdır ki, “sözcük hazinemiz ne kadar çok olursa olsun, yerinde kullanıldıkları ölçüde bir işe yarar ve bize ait olurlar.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 81). Bu bağlamda, kendimizi ifade edecek en iyi kelimeyi ve kelimeleri seçmek doğru anlatmak ve anlaşılacak bakımından önemlidir.

Arslan’ a (2000: 109) göre, “Eskiden beri, iyi bir yazının özellikleri, dört maddede toplanmıştır: 1. Anlaşılır olmak (vuzuh). 2. Akıcı olmak (vurgu). 3. Yalın olmak (dilde yalınlık). 4. Duru olmak (düşüncede yalınlık).”

Aktaş ve Gündüz’ e (2002: 85) göre, bir metnin “tesirli yani okunabilir olabilmesi için, dil bilgisi, mantık ve bilgi bakımından doğru, açık, sade ve ahenk bakımından da uygun olması gerekir.”

Her dilin belirli bir yapısı vardır. Düşüncelerin etkili olabilmesi için öncelikli olarak her şeyin yerli yerinde olması, dil bilgisi bakımından doğru cümlelerle ifade edilmesi gerekir. Dilin yapısına göre cümlelerin öğelerinin birbiriyle uyumlu ve doğru kullanılması gerekir.

Aktaş ve Gündüz’ e (2002: 85) göre, “Cümle düşüklüklerinden kaçınmak, Türkçe cümle yapısının ve mantığının iyi bilinmesi ve bu yapıya göre cümlelerin oluşturulması ile mümkündür.”

Türkçe cümle yapısı özne, dolaylı tümleç (yer tamlayıcısı), zarf tümleci, yüklem şeklinde kurulan bir yapıya sahiptir (Ergin, Ediskun, Karahan, Aktaş ve Gündüz).

Ancak, bu durum şiirde, günlük konuşmalarda, eksilteli cümlelerde cümleyi etkili kılmak, dikkati çekmek, cümlede vurgunun yerini değiştirmek amacıyla cümlelerin dizilişinde farklılık gösterebilmektedir.

“Okunabilir nitelikte, etkili bir yazı, farklı cümle türlerinin ustalıkla ve mantıkî bir sıraya göre düzenlenmesinden başka bir şey değildir.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 8)

Metin içerisinde söylenenler belirli bir sıra dahilinde olmalıdır. Sonra söylenilecek olan bir durumun daha önceden belirtilmesi sıra bozukluğuna yol açabilir. Ya da bir paragrafta belirttiğimiz diğer paragrafta zıddını söylemek mantık hatası olarak karşımıza çıkar. Dil bilgisi kurallarının yanı sıra cümle içerisindeki anlam da tutarlı olmalıdır.

Aktaş ve Gündüz’ e (2002: 86) göre, “iyi bir cümle için cümlelerin sadece dil bilgisi bakımından doğru olması yetmez; cümlede ifade edilen fikrin mantık bakımından da doğru olması gerekir.”

“Ögeler arasında yalnız biçim bakımından değil anlam bakımından da bağlantı bulunur. Gelişigüzel kullanılan sıfat ve zarflar, bazen cümlede bir anlam çelişkisine sebep olmaktadır. Nesneler, kendi yapılarına uygun sıfatlarla nitelendirilebilir. Aksi durumda ortaya bir mantıksızlık çıkar.” (Yakıcı, Yücel, Doğan, Yelok, 2006: 437).

Örnek:

“Adapazarı valisi, depremde ölenlere başsağlığı diledi.”

Başsağlığı ölenlere değil, ölenlerin yakınlarına karşı yapılan bir teselli ziyaretidir. Bu cümle mantıksal olarak doğru değildir. Cümlede yer alan ‘ölenlere’ ifadesi ‘ölenlerin yakınlarına’ şeklinde düzeltilmelidir.

“Mantık yanlışlığı, olaylara objektif bakamamaktan; olayları geniş perspektiften yansıtmak yerine tek yanlı görmekten ve iyi bir gözlem yapamamaktan kaynaklanır.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 86).

1.4.4.1.Açıklık

Bir metni oluştururken fikirlerimizi tam olarak ifade eden kelimeler seçilmelidir. “Bir yazının açık ve anlaşılır olması; yazıda gereksiz sözcük, söz ve ibarelere yer vermemekle gerçekleşir.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 86). Fikirler aktarılırken sözü uzatmak ve gereksiz kelimeler kullanmak duygu ve düşüncelerin etkisini azaltır, iletişimde gönderen ile alıcı arasında kopukluklara neden olur.

Kantemir’ e (1995: 195) göre, “Yazının amacının rahatça anlaşılır düzeyde bulunması, sözcüklerin iyi değerlendirilip yerinde kullanılması, cümlelerin düzenli, dolambaçsız sıralanmasıdır. Önce anlatılacak konu, yazarın zihninde açıkça belirtilmeli, sonra anlatma kurallarına uygun olarak söylenmelidir.

Açık konuşan kişi, karşısındakine soru sormaya fırsat vermez, ‘açık konuş’ dedirtmez. Kısacası açıklık; bir sözün, bir yazının kolay ve yorulmadan anlaşılma niteliğidir.”

Olgun’ a (1996: 213) göre, “Açıklık, sözün ve yazının ne demek istediği hemen anlaşılacak derecede, yerinde kelimelerden meydana gelmiş bulunma halidir.”

Güneş’ e (2003: 84) göre, “ Gramerce doğru, fikirce anlaşılır cümlelerden meydana gelen bir anlatımın taşıdığı özelliktir. Anlatımda açıklığı sağlamak için, gramere uygun cümle kurma işi, kurulan cümleye amaca uygun anlam verme çabasıyla birlikte yürütülmelidir.”

Goethe: “Bir yazarın üslubu, genellikle mizacının damgasını taşır; bir insan açık bir üslupla yazmak istiyorsa, önce kendi ruhunda açık olmalı; üslubunda yücelik olmasını isteyen de, önce yüksek bir karakter taşınmalıdır.” der (akt. Kantemir, 1995: 195).

Türü ne olursa olsun oluşturulan metin anlaşılır olmalıdır. Okuyucu metinde verilmek istenen duyguyu, mesajı anlarsa metin amacına ulaşır. Çünkü, “her yazı bir ana düşünce taşıdığına göre, okuyucuya söylemek istediği bir şey var demektir.” (Arslan, 2000: 109).

Örnek:

“Uzmanların hesaplarına göre 1971 yılında itibaren tüm ölenler kadar çocuk doğacağı kabul edilse bile, Türkiye’ nin nüfusu yine artmaya devam edecek ve 2000 yılında 52 milyona çıkacaktır. Bu artışın nedeni olarak gelecek 10 yıl içinde çocuk sahibi olacak hâlen 15 yaşından küçük kızların sayısının şimdiki gebe kadın sayısından çok fazla olması gösterilmektedir.” (Akt. Arslan, 2000: 110)

Bu örnekte anlatımın açık ve anlaşılır olmadığı görülmektedir. Çok uzun cümleler kurulmuş, söylenmek istenen oldukça uzatılmış ve bazı sözler yerli yerinde kullanılmamıştır. Bu durum, cümlede mantıksızlığa yol açmış ve cümlelerin hatalı olmasına neden olmuştur.

1.4.4.2. Ahenk ve Akıcılık

Cümlelerin akıcı olması ifadenin hiçbir engelle uğramadan akıp gitmesi, gereksiz söz tekrarlarından kaçınılması, ses akışını bozan, söylenmesi güç seslere ve kelimelere yer verilmemesidir. Akıcı ve ahenkli bir ifade okuyucu sarar, dikkati canlı tutar.

Arslan’ a (2000: 111) göre, “Kelimelerin birbirine uyuşması ve okurken dile takılmaması, düz yazının başarılı olup olmamasını etkiler. Vurgu bakımından kırık dökük olan bir yazıyı bir okuyan, bir daha okumak istemez.”

Kantemir’ e (1995: 195) göre, “ sözün ve yazının hiçbir ses pürüzü taşımaksızın, hiçbir takınlığı olmaksızın, rahat bir akışla söylenmesidir. Akıcılık taşıyan bir yazıda

ve sözde, iki anlamlı sözcüklere ve sözcük tekrarlarına, takınaklı seslere rastlanmaz. Sözcük, cümle ve fikirler tam bir kaynaşma halindedir.”

Güneş’ e (2003: 88) göre akıcılık, “söz ile düşünce akımı arasında tutarlı bir ilişkinin yer aldığı anlatımdaki özelliğe denir. Ne söyleyeceğini iyi düşünmek, ayrıntıları önem derecesine göre sıralamak, anlatım sırasında en uygun kelimeleri seçmek akıcılığı sağlayan hususlardır. Denetimsiz düşünce, denetimsiz konuşmayı doğurur, sonuçta anlatım anlaşılmaz hale gelir.”

Olgun’ a (1996: 213) göre akıcılık, “ söz ve yazının hiçbir engele çarpmadan akar gibi sürükleyici olması”dır.

Cümlede ahenk ve akıcılığı sağlamak için, “arka arkaya sert veya yumuşak hecelerden meydana gelmiş sözcükleri kullanmaktan kaçınmak lazımdır. Ayrıca aynı ve benzeri seslerin tekrarı da yazıda ahenk meydana getirir.” (Aktaş ve Gündüz, 2002: 86).

Cümle içerisinde aliterasyon ve asonansa yer verilmesi veya cümle sonlarında kullanılan benzer ses özellikleri cümlede ahengi sağlar. Ahenk, “anlatımın kulağı okşaması, başka bir ifadeyle müzikal bir özellik taşımasıdır.” (Güneş, 2003: 90).

1.5. Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliği Dahilinde Ders Kitaplarında Yer Alacak Metinlerin Taşınması Gereken Özellikler

Resmî Gazetede yayımlanan 31.12.2009 tarihli ve 27449 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği doğrultusunda ders kitaplarının taşınması gereken özellikler şöyle ifade edilmiştir:

Yayınlarında Aranacak Kriterler, Ders Kitaplarının Nitelikleri ve Hazırlanması

Ders kitaplarının hazırlanması

MADDE 8 – (1) İlgili birim veya yayınevleri tarafından hazırlanacak ders kitabı, alan uzmanı/uzmanları, editör, dil uzmanı, görsel tasarım uzmanı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, rehberlik veya çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanlarınca içerik; dil, anlatım ve üslup; öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme; teknik, tasarım ve düzenleme yönlerinden aşağıdaki hususlara göre hazırlanır:

a) İçerik;

1) Dersin öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenir. Dersin kazanımlarının tümünün işe koşulup koşulmadığına dikkat edilir. Kitapların homojen bir yapıya bürünmemesi açısından kazanımlara ve yeterliliklere bire bir aynı ifadeyle değil dolaylı olarak yer verilir.

2) Konu ve üniteler, sınıf seviyesine göre günlük hayatla bağlantılı ve uygulamalı olarak ele alınır.

3) Konular ve üniteler problemleri belirtme, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemini güçlendirecek şekilde işlenir.

4) Dersin özelliğine göre ünite, bölüm ve konular arasında hacim bakımından programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulur.

5) Kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler sınıf seviyesine uygun kavram ve örneklerden hareket edilerek verilir.

6) Konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulur. Ayrıca bir önceki sınıfın konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantısı kurulur ve bir üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilir.

7) Konular, öğretime yardımcı unsurlarla desteklenerek anlaşılır hâle getirilir.

8) Dersin özelliğine göre yeri geldikçe deyim, atasözü, destan, türkü, resim, fotoğraflar, minyatür ve benzeri kaynaklar kültürümüzün gelişmesini ve devamlılığını sağlayacak şekilde işlenir.

9) Konuların işlenişinde gereksiz bilgi ve ayrıntıya yer verilmez.

10) Konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenir.

11) İstatistiki ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilir.

12) Konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenir.

13) Öğrencilerin, kitaplardan verimli bir şekilde yararlanmasını sağlayacak unsurlara yer verilir.

14) Kitaplarda metinleri açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar metin ile uyumlu olacak biçimde verilir.

b) Dil, anlatım ve üslup;

1) Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılır.

2) Türkçeleşmiş kelimeler, yaşayan Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilir.

3) Öğrencilerin seviyelerine uygun, kelime hazinelerini geliştirmelerine fırsat veren zengin ve akıcı Türkçenin kullanılmasına özen gösterilir.

4) Cümleler, öğrencinin zihnindeki bilgilerin yapılandırılmasına yönelik olarak kurulur.

5) Paragraf düzenleme kurallarına uyulur ve paragraflar arasındaki anlam ve mantık ilişkisine dikkat edilir.

6) Cümle uzunlukları, sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenir.

7) Türkçenin kullanımında, Türk Dil Kurumunun son yayımladığı son Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınır.

8) Konuların işlenişinde doğru, açık, anlaşılır yalın bir dil ve anlatım kullanılır.

9) Kelimeler, nüanslara dikkat edilerek titizlikle seçilir.

10) Metinlerde akıcılık, mantık dokusu ve fikir bütünlüğü sağlanır.

11) İlköğretimin ilk üç sınıfında soyut kavramların kullanılmasından kaçınılır.

1.6. Metin Uyarlaması

1.6.1.Sadeleştirme

Sadeleştirme: bir duyguyu, düşüncüyü, durumu yalın bir duruma getirme işidir. Türkçe eğitiminde metin uyarlamasında sadeleştirmeye gerektiği yerde başvurulur. Çünkü “Sadece eğitim alanında değil, iletişimin bulunduğu her ortamda anlaşma ve anlaşılmanın istendiği her süreçte hedef kitlenin kelime hazinesine dikkat edilmesi gerekmektedir (Kurudayıoğlu 2005: 176-177).” Ancak, henüz oluşturulmuş, eserlerin yalınlaştırılması yazara ve esere haksızlıktır. Burada kast edilen sadeleştirme bu değildir.

Sadeleştirme adı altında yapılan değişiklikler, dilimizi kendimizden uzaklaştırırken kültürümüzde de büyük tahribatlara yol açmaktadır. Edebî eserleri incelediğimizde yapılan uyarlamanın dilde sadeleştirmenin de ötesine geçerek asıl metinden cümleler atmak, yeni kelimeler eklemek, düz cümleyi soru cümlesine çevirmek gibi müdahaleler içeriyor. Okuyup anladığımızı dahası tanıdığımızı düşündüğümüz edebî eserlerin gerçek kimliklerinden uzaklaşmış metinler olarak karşımıza çıktığını görüyoruz.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen 100 Temel Eser listesindeki kitaplar onlarca yayınevi tarafından neşredilmektedir. Yayınevleri yayınladıkları kitapları, eserleri herhangi bir ölçü ve kural tanımaksızın, kendilerine göre, eserlere müdahale etmektedirler.

Birinci (2006: 85), “Son zamanlarda askeri şahsiyetlere ait hatırat kitaplarının da sadeleştirilerek basılması fikrinin ortaya çıktığı ve neşriyat başladığı bilinmektedir. Tabii bu şekilde basılan hâtırat metnlerinin de tarih için bir kazanç olmadığını ve ancak kaynak israfı sayılabileceğini ifade etmek gerekiyor.” şeklindeki ifadesiyle metnin aslının farklılaştırılmasını eleştirmektedir.

Duman (2010: 288), “yalınlaştırma adı altında dilimizin kısırlaştırılması, bayağlaştırılması ile metnin seviyeye uygun hâle getirilmesinin birbirinden çok farklı olduğu görülmelidir.” cümleleri ile metnin aslının gereksiz yere sadeleştirilmesini eleştirir.

Tanrikulu (2010), “ Yalınlaştırma adı altında dilde tasfiyeciliğe soyunulmuştur. Oysaki kaleme alınmış her metin yazıldığı dönemin tanığı değil midir? Ve bu yalınlaştırma adıyla yapılan iş, yazarı da hiçe saymaktır.” (<http://www.turkforum.net/532137-turkcenin-problemleri-mustafa-tanrikulu>, 15 Ağustos’ta erişildi.)

Özüdoğru (2003), “iyi bir edebî metni, her bir ilmiği itina ile atılmış kazağa benzetirim. Tıpkı kazak ilmekleri gibi metnin dokusunu oluşturan dizilişler –kelime, cümle, paragraf dizilişleri- birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bir metnin bazı kelimelerini eş anlamlısı ile değiştirmek, kazağın birkaç ilmeğini asıl dokudan ayırmak gibidir ki o kazaktan artık hayır gelmez. Deyimler ve atasözleri de eş anlamlı değişikliği asla kabul etmezler... Çok acıkanın “karnı zil çalar” ama asla borazan çaldıramazsınız. “Ak akçe kara gün içindir.” Ama asla beyaz akçe siyah gün için biriktirilemez... Deyimlerin ve atasözlerinin bile söz varlığını koruyacak doğal bir zırhı var.” (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi42-43>, 10 Ağustos’ta erişildi.) cümleleriyle metin içerisindeki gereksiz müdahaleyi eleştirmektedir.

Meriç (2008: 309), “ Dil, musikidir... Musikilerin en mânâlısı, en az müphemî, ama musiki. Her kelime, bir kelimeler dünyasının anahtarıdır; meçhule açılan bir kapı her kelime. Meçhule, yani rüyalara, yedi kat göğünden dökülür. Kelime küfür, kelime dua, kelime büyü. Zihnî bu esrarlı meyvesini asırlar besler, olgunlaştırır.” şeklindeki ifadesiyle dilde sadeleştirme işine tepki vermektedir.

1940 yılında Semih Lütfî Kitabevi’nin neşrettiği Refik Halit Karay’ ın Gurbet Hikâyeleri eserinde geçen “taklit, nefer, mühim, tasdik etmek, vaat etmek, vaka...” gibi günümüz Türkçesinde sıkça kullanılan kelimeler, yeni kitaplarda “sevecenlik, benzetme, er, önemli, doğrulamak, söz vermek, olay...” şeklinde değiştirilmiştir. Bu kelimeler hâlâ kullanıldığı ve canlılığını yitirmediği için böyle bir değişime lüzum yoktur.

Cemil Meriç (2008: 310-311) de Hürriyet Yayınları tarafından Namık Kemal’in Osmanlı Tarihi’ni sadeleştirilmesini şöyle eleştirmektedir:

“ Namık Kemal bu milletin sesidir, bu milletin yani tarihin. Namık Kemal yaşayan ve yaşayacak olan, dün. Daha doğrusu tereddütleri, bocalayışları, arayışları ile bugünün ta kendisi. Tarihçi Namık Kemal soğukkanlı bir kütüphane adamı değil, coşkun bir mücahit. Kükreyen bir vicdan, isyan eden bir gurur... Bununla beraber Osmanlı Tarihi bu üslup üstadının yazı hayatında bir sadeleşme merhalesidir... Onu bugünün cıvık, miskin, eğri büğrü nesri ile konuşturmak, ihanetlerin en büyüğü değil mi?

Hürriyet Yayınları’ nın Namık Kemal’ i tanıtmak teşebbüsünü takdirle karşılarız. Mazinin mefahirini yaşatmak, bir millete yapılacak en büyük hizmet. Yalnız tutulan yol yanlıştır. Namık Kemal olduğu gibi yeni harflere geçirilmeli, kitabın arkasına lügatçe eklenmeliydi... Osmanlı Tarihi’ ni ‘bugünkü dile aktaranlar’, okuyucuya Namık Kemal ile ilgisi olmayan tatsız, zevksiz ve garabetler ile dolu bir karalama sunmuşlardır.”

Ve aşağıya sadece birini alacağımız birçok örnekle eleştirilerini ortaya koyar (2008: 311) :

“ Aslı: << Tarih ki... zâhirde bir hikâyeden ibaret görünür, fakat hakikatte fenn-i şahane vasfıyla tebcil olunan mârifet-i hükûmetin en büyük hâdimlerindendir. >>

Aktarılmış: << Tarih ki... görünüşte bir hikâye sanılır, fakat gerçekte bilimlerin en yükseğidir, devlet yönetiminin büyük yardımcılarındandır. >>

Burada fenn-i şahane olarak tebcil olunan tarih değil, mârifet-i hükûmettir. Yani tarih, hükümdarlara lâyük bir fen olarak yüceltilen hükümet idaresinin en büyük yardımcılarındandır.”

MEB tarafından hazırlanarak; Türk gençliğine Türk edebiyatı bilgileri ve zenginliklerini tanıtmayı, sevdirmeyi amaçlayan ders kitaplarında sadeleştirmenin ne kadar yer aldığını şu örnekten tespit etmek mümkündür:

“ Ey Türk Gençliği!

Birinci **ödevin**; Türk **bağımsızlığını**, Türk Cumhuriyetini, **sonsuzluğa değin korumak ve savunmaktır.**” (MEB, Ortaöğretim Türk Edebiyatı 12 Ders Kitabı, 2010: 12)

Öğrencilerimizin her yerde, okulda, sınıflarda yer alan “ Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi” nde sadeleştirme yapılmıştır. “Vazife, istiklâl, ilelebet, muhafaza, müdafaa” kelimeleri ortaöğretim 12. Sınıf öğrencilerinin anlayamayacağı ya da metinden tahmin edemeyeceği kelimeler değildir. Eğer “istiklâl” kelimesi burada değiştiriliyor ise milli marşımızın da başlığının değiştirilmesi gerekmektedir.

Kafesoğlu’nun (1995: 88), “ Zaman yönünden derinlik, mekân yönünden genişlik vasıfları, her dilden ziyade Türkçe için doğrudur. Türkçeyi çağdaş kültürün icaplarına göre geliştirmek, bu arada, halk kütlelerinin de anlayabileceği bir dil haline getirmek maksadıyla sadeleştirmek ne derece lüzumlu ise, onun tarihî-millî

fonksiyonundan doğan özel vasıflarının da asla dikkatten kaçırmamak o kadar mühim bir vazifedir.” cümlelerindeki ifadesi dikkate değerdir.

Aktaş (2001: 162-163), “ Türkçe üzerine düşeni yapabilecek güçte ve zenginliktedir. Bunun için Türkçeden kimse korkmasın!.. Onun adına kimsenin endişelenmesine gerek yok... O, bizim ortak değerlerimiz, kabullerimizin, maddî dünya karşısındaki tavrımızın, insanî ilişkilerimizin zamanın akışına uygun biçimde şekillendirdiği bize ait kolektif şuura uygun tarzda, toplum ve kişi plânında gelişmesini sürdürmektedir. O, ihtiyaç duyduğu malzemeyi, değer ve kabullerine göre istediği yerden alır ve kendi bünyesi içinde değerlendirir.” ifadeleri ile dilin değişiminin tabî bir süreçte gerçekleştiğini yapay olarak ona müdahale etmemek gerektiğini vurgulamaktadır.

Dilde geçmiş zamanın hususiyetlerini vermeyen aşırı derecede sadeleştirme hem dilin işleyişi hem de kültür aktarımı bakımından oldukça tehlike arz etmektedir. Ehil olmaya kişiler tarafından keyfiyete göre yapılan metne müdahaleler dil ve kültür tahribatına neden olmaktadır. Edebî eserleri; budanmış, parçalanmış hale sokan, hacimce sadeleştirilirken edebiyat zevkinden mahrum, yaban kitaplar olarak oluşturulan yeni kitapların eserin asıl özelliğini kaybettiğini görüyoruz.

1.6.2.Özetleme

Edebî eserleri tanıtmak ve hedef kitlemizi onların zenginliğinden haberdar etmek için ders kitapları birer vasıtaadır. Ancak; bu zenginliğin hepsinin ders kitaplarında yer alması mümkün olmadığından özetleme zaman zaman başvurulmuş bir yöntemdir.

Özet çıkarma ya da özetleme bir metnin sadece bir parçasının uzunluğunu kısaltmak değildir. Özetleme; bir kitabın, eserin ya da bir metnin sınırlı ölçüde okuyucuya aktarılması, gerektiği durumda bilginin okuyucuya ulaştırılması, okuyucunun haberdar edilmesi için kullanılır. Özetleme, bir bakıma metni kısaltma işlemidir. Ancak bu kısaltma metindeki temel hedefi, ana düşünceyi ve önemli bilgileri

içercek şekilde olmalıdır. Metnin özetlemesinin içeriyle asıl metnin içeriğinin tamamen uygun olması gerekir.

Özdemir'e (1999: 125) göre özetleme, “bir yazının temel özelliklerini, anlatmak istediklerini bozmadan kısaltarak yeniden yazmadır.”

Bülbül (2000: 115) özetlemeyi, “okura aktarılması gerek duyulan yazıların tek ya da hep bir özetlenerek arada iktibas edilmelerine, asıllarına anlam ve amaçları bakımından sadık kalınarak aktarılması” olarak ifade eder.

Karaalioğlu (1992: 249), “Özet; bir sözün ayrıntısız kısaca anlatılan biçimi; bir şeyin en önemli, en işe yarar parçasıdır.” der.

“Özet, bir metnin istenilen oranda kısaltılarak ve içeriğine sadık kalınarak tekrar yazılmasıdır (Akt. Filizok).”

Özdemir (1999: 126), özetleme işi yapılırken “yazıda düşüncelerin belirtilmesinde birinci derecede etkisi olmayan ayrıntıları atmak” gerektiğini ve “özetlemenin, düşüncelere dokunulmaksızın yazıyı yoğun hale getirme işi” olduğunu belirtmiştir.

“ Bir edebî eser, bir yazı özetlenirken; yazarı hakkında kısa bir bilgi; eserin bölümleri; eserdeki kişilerin önem derecelerine göre sıralanması, hayatları, beden ve karakter yapıları eserin tümünden çıkan yardımcı fikirlerle ana fikir belirtilmelidir.” (Karaalioğlu, 1992: 249).

Özetleme yaparken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır:

- Özetleme yapan kişinin eseri iyi anlaması ve anlamlandırması; eser hakkında genel bir yargıya varmış olması gerekir.

- Okunanların, anlatılanların ana çizgileri belirlenmelidir; çarpıcı ve önemli görülen, hedef kitleye aktarılması gereken bölümler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Eserin özeti çıkarılmadan önce plânı çıkarılmalı ve bu doğrultuda özetleme yapılmalıdır.

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ilköğretim 6. sınıf MEB ve Koza Yayınları Türkçe ders kitaplarında yer alan ve uyarlanan metinler incelenecektir. Ders kitaplarına alınan metinlerin hangi ölçütler göz önünde bulundurularak hedef kitlenin gelişimine katkı sağlayabildiği tespit edilmek amacıyla örnek Türkçe ders kitapları inceleme kapsamındadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma problemi, şu şekilde belirtilebilir:

İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan uyarlanan metinler, metinlerin asılları ile aynı doğrultuda mıdır?

1.7.1. Alt Problemler

1. Uyarlanan metinde yazarın üslup özellikleri korunmuş mudur?
2. Uyarlanan metinde metnin ana fikri korunmuş mudur?
3. Uyarlanan metinde anlam bütünlüğü dikkate alınmış mıdır?
4. Uyarlanan metinde ele alınan konu/tema ile metnin aslında yer alan konu/tema arasında tutarlılık var mıdır?
5. Uyarlanan metin başlık bakımından uygun mudur?

1.8. Araştırmanın Önemi

Milletlerin duygu, düşünce, hayal dünyası, hayat bakış açısı dünden bugüne dil vasıtası ile aktarılır. Bir topluluğa kimlik kazandırarak topluluğu millete dönüştüren dil, milletlerin ortak hedeflerinin oluşmasını sağlar. Milletlerin ayakta kalabilmesi için önem arz eden dilin öğretiminin ciddiyetle üzerinde durulması gerekir. Her millet kendi özellikleri bünyesinde bir dil öğretim politikası geliştirmelidir. Bir milletin zenginliklerinin yeni nesillere aktarılması ve milletin gelişmesi o millete ait yazılı edebî eserlerin tanıtılması, okutulması, anlaşılması ve ileriye taşınması ile mümkündür. Seviyeye ve amaca uygun metinler dil öğretiminde ve Türkçe eğitimi-öğretiminde mutlaka kullanılması gereken materyallerdendir. Ders işlenişinde en yaygın biçimde kullanılan ve ders kitaplarında yer alan metinler, amaca yönelik olarak seçilmelidir. Ders kitaplarına alınacak olan metinlerin Türkçe eğitimi amaçlarına uygun olarak yazılmış olması gerekir. Gerek milletin edebî zenginliğinin yeni nesillere tanıtılması nedeniyle gerekse istenilen nitelikte yeterli metin bulunmakta zorlanıldığı için Türkçe eğitimi aracı olabilecek metinler, amaca ve hedef kitleye uygun hale getirilmelidir. Metne müdahale ederken metni metin yapan unsurlara dikkat edilmesi gerekir. Metin ile hedef kitleye; dil bilgisi kuralları sezdirilmeli, edebî tür özelliklerine özen gösterilmeli, dilin anlatım gücü dikkate alınmalı, millî ve manevî davranışların ve gerekli bilginin kazandırılması sağlanmalıdır.

Türkçe eğitim-öğretiminde vazgeçilmez materyal olan metinlerin ders kitaplarında yer alırken herhangi bir ölçüt gözetilmeksizin yayınevinin ve metne müdahale eden yazarın kendi düşüncesine bırakıldığını görmekteyiz. Henüz, Mili Eğitim Bakanlığı ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı eliyle hazırlanmış, Türkçe eğitim-öğretiminde metin uyarlama ölçütleri ve bunun nitelikleri bulunmamaktadır. Bu çalışmada yer alan örnek ders kitaplarındaki metinlerin değerlendirilmesi, hem Türkçe eğitim-öğritimi ile ilgilenen herkes için yararlı olabilir, hem de söz konusu sıkıntının giderilmesi için ilgili kurumlara fayda sağlayabilir. Ayrıca bu konuda yapılacak başka çalışmalara da ışık tutabilir.

1.9. Sayıtlılar

İncelen Türkçe ders kitaplarındaki uyarlanan metinlerde görülebilecek hataların (MEB 6. sınıf, Koza6. Sınıf) diğer ders kitaplarını da kapsadığı kabul edilmektedir.

1.10. Sınırlılıklar

Araştırma; 2009-2010 İlköğretim Türkçe MEB 6 ve Koza 6. sınıflar için Türkçe Ders Kitaplarında yer alan bilgilendirici, öyküleyici ve şiir türleri ile, İlköğretim Türkçe 6. sınıf MEB Yay. ve 6. sınıf Koza Yay. tarafından hazırlanan ve metinlerin alındıkları belirtilen-kaynakçada ulaşılabilen- metinler ile sınırlıdır.

1.11. Tanımlar

Ana fikir: Ana fikir, bir eserin varoluş sebebidir. Bu yüzden eserin tamamında geçerlidir. Sanatçının her kelimesi ana fikrin ifadesinde az veya çok bir görev üstlenmiştir. Eserin tamamını kapsamayan ifadeler ana fikir olamaz (Yalçın ve Aytaş, 2003: 45).

Bağdaşıklık: Bir metni, metin olmayan ifadelerden ayıran, metnin bölümlerini bir arada tutmayı sağlayan, metindeki anlam ilişkilerini düzenleyen şeydir (Halliday ve Hasan, 1976: 3-4).

Evrensel Kültür: İnsanların daha rahat, müreffeh bir hayat yaşamalarını, bilim ve teknolojiye ilerlerken insanî vasıflardan da uzak kalmamalarını sağlayan ortak duyuş, düşünüş ve davranışlardır.

Konu: Bir yazıyı okuduğumuz, bir resme baktığımız sahne ya da perdede bir oyunu izlediğimiz zaman doğrudan doğruya algıladığımız dış aksiyondur (Bülbül, 2000: 3).

Metin: Belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür (Günay, 2007: 44).

Milli Kültür: Kişinin hayatı kavrayıp yorumlayarak, eylemlerini gerçekleştireceği anlam haritası ve ölçüleridir.

Özetleme: Bir sözün ayrıntısız kısaca anlatılan biçimi; bir şeyin en önemli, en işe yarar parçasıdır.(Karaalioğlu, 1992: 249).

Sadeleştirme: Bir duyguyu, düşünceyi, durumu yalın bir duruma getirme işi.

Üslup: Belli bir görüş, duyuş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendine has bir biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebi değer unsuru ve ölçüsüdür (Çoban, 2004: 16).

1.12. İlgili Araştırmalar

Metin bilgisi, metinlerin taşınması gereken özellikler ve ders kitabı incelenmesinde bugüne kadar birçok sayıda doktora tezi, yüksek lisans tezi yapılmış ve makale yazılmıştır. Fakat Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında Türkçe Eğitiminde Metne Müdahale Sorununa ilişkin bir tez, bu çalışmanın hazırlandığı tarihe kadar hazırlanmamıştır.

İşeri 2002 yılında Ankara Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Hazırlanan “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programlarına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergebilimsel Bir Betimleme” isimli doktora çalışmasıyla, ders kitaplarının iç-dış yapı özellikleri, eğitsel özellikleri desteklemediği ve ders kitabı olma özelliklerini yeterince taşımadığı, tezin kapsamı çerçevesinde örnek metinlerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda Milli Eğitim Bakanlığının temel yasasına ve genel amaçlarına göre hazırlanması gereken ders kitaplarının gerek biçimsel gerekse içerik açısından yetersiz olduğu saptanmıştır.

Coşkun 2005 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde hazırladığı “ İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri” isimli doktora çalışmasıyla, metin kavramını ele alınmış, metni inceleme alanı seçen metin dil bilimin ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi değerlendirilmiş, bir metni metin yapan nitelikler, metinsellik ölçütleri kısaca değerlendirilmiştir. Çalışmada ilköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementlerine ilişkin başarıları yorumlanmıştır. Çalışma, Türkiye’de metin dil bilimin Türkçe eğitiminde uygulanmasının önemini ortaya koymaktadır.

İşcan 2004 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırladığı “ İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü” isimli yüksek lisans tezinde ilköğretim temel dersi olan Türkçe öğretiminin çocukta estetik zevk, beğeni, haz oluşturmadaki rolü, estetik yargıda bulunabilme yetilerinin tespiti araştırılmıştır. Üç ayrı sosyo-ekonomik, kültürel düzeye sahip okulun öğrencilerine 50 soru ile somutlaştırılıp sınırlandırılmış anket uygulanarak estetik ölçüler ışığında metin-dil, metin-resim ilişkileri de göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda edebî türlerin çocukta estetik zevk, estetik duyarlılığın geliştirilmesinde çok önemli olduğu görülmüştür.

Özatalay 2007 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde hazırlamış olduğu “ İlköğretim I. Kademedeki Türkçe Öğretim Programında Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Temel Becerilerin Ders Kitaplarında Kullanılmasına İlişkin Durum Çalışması” adlı doktora çalışmasında, Ülkemizde 2005 yılından itibaren eğitim ve öğretim, “Yapılandırmacı Yaklaşım” adı verilen yeni bir anlayışla yapılmaya başlandığını, bu anlayışla yapılmaya başlayan eğitimle birlikte hedeflenen amaca ulaşılabilmek için ders kitaplarında da bir takım değişiklikler yapıldığını belirtmiştir. Yapılan bu çalışmayla hazırlanan ders kitaplarının, öğrencilere kazandırılması hedeflenen üst düzey becerilere ulaşabilmelerinde ne dereceye kadar katkı sağladığı, hangi sınıflarda hangi becerilere daha çok yer verildiği ve hangi yayınevinin, hangi becerilere daha çok yer verdiği saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçları kısaca

özetlemek gerekirse, hazırlanan kitapların çoğunda bu becerilerle ilgili çalışmalara yeterli ölçüde yer verilmediği görülmüştür.

Avkapan 2006 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde hazırlamış olduğu “Orta Öğretim 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Kelime Hazinesinin Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans üzerine yapmış olduğu çalışma kapsamında elde ettiği verilere dayanarak önerileri şu şekilde belirtmiştir: Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarının hazırlanmasında öğrencilerin kelime hazinesi dikkate alınmalı, öğrencilerin kelime hazinesi gelişimine göre ders kitapları yazılmalıdır. Kelime hazinesi ile ilgili çalışmalar yapılırken alanın uzmanı olan kişilerden, üniversitelerin bu alanla ilgili bölümlerinden yardım alınmalı ve bu yönde kelime hazinesi çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Orta öğretim düzeyindeki öğrencilere ortak kelime hazinesi kazandırmak için Milli Eğitim Bakanlığınca bir öğretim programı hazırlanmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretim ve orta öğretim seviyesindeki öğrencilerin yaş gruplarına göre kaç kelimeyi hedeflediklerini, kültür dili ile günlük dilin birleşiminden meydana gelen kelime hazinesinin ne olacağını tespit ettirmelidir.

Baldan 2009 yılında Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlamış olduğu “Yeni Program 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Kelime Serveti ve Güçlük Seviyesi” isimli çalışmasının sonucunda şu tespitlere ulaşmıştır: Yeni program MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler 8864 adet sözcük içermektedir. Talim ve Terbiye Kurulundaki kitap inceleme komisyonları kelime serveti, kelime servetinin önemi, kelime servetini arttırmaya yönelik çalışmaları dikkate almalıdır. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler arasında çok sayıda şiir bulunmaktadır. Ancak, şiirler kelime servetinin geliştirilmesinde düz yazı kadar etkili değildir. Bu nedenle şiirler, ders kitaplarında serbest okuma metni olarak ele alınmalıdır.

Duman 2010 yılında Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi’nde yayımlanan “Türkçe Eğitiminde Metne Müdahale Sorunu” adlı makalesinde: Bilhassa Türkçe ders kitabı hazırlama sürecinde metne müdahale bir mecburiyet halini almaktadır. Türkçe eğitimi sürecinde gerekli durumlarda, metinler üzerinde bazı değişiklikler yapılabilir.

Ancak bu değişlikler yapılırken amaç-araç ilişkisi göz ardı edilmemeli, metnin anlam bütünlüğü, ana fikri ve üslubu korunmalıdır. Ayrıca metne müdahale ihtiyacını göz ardı etmek yerine daha detaylı çalışmalarla bunun ilkeleri belirlenmeli ve düzenlemeler bu ilkeler çerçevesinde yapılmalıdır.

Burada değinilen çalışmaların yanı sıra metinlerde sadeleştirme, metinlerin değerlendirilmesi, metin bilim açısından incelenmesiyle ilgili olarak makale, araştırma, sempozyum ve kongre kapsamında çalışmalar yapılmıştır. Söz konusu olan çalışmaların hepsi metnin yapısı, incelenmesi, değerlendirilmesi ve bunların Türkçe eğitiminde nasıl kullanılabileceğine yöneliktir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın başlangıcında öncelikle literatür taranmış, konuyla ilgili yapılan çalışmalar gözden geçirilmiştir. MEB İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve Koza Yay. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metinler incelenmiştir. Belirtilen ders kitaplarına uyarlanarak alınan metinler belirlenmiş ve bu metinlerin asılları tespit edilerek, metnin aslı ile uyarlanan metin karşılaştırılmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel bir araştırmadır. Verilere ulaşmak için doküman inceleme tekniğinden yararlanılmıştır. Duverger (1973)'in “belgesel gözlem” dediği bu tekniği ,Rummel (1968) ve daha birçoğu “doküman metodu” olarak tanımlanmaktadır. Best (1959: 118) de tekniği “mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak, sistemli incelenmesi ” olarak ifade etmektedir.

Nitel araştırmada doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla, görüşme ve gözlem yöntemlerinin yanı sıra, çalışılan araştırma problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dahil edilebilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren materyallerin analizini kapsar.

Genel olarak doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinir. Eğitim ile ilgili bir araştırmada, şu tür dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir: Eğitim alanında ders kitapları, program (müfredat) yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğrenci rehberlik kayıt ve dosyaları, öğrenci ve öğretmen el kitapları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları, ders ve ünite planları, öğretmen dosyaları, eğitimle ilgili resmi belgeler, vb. (Bogdan ve Biklen 1992; Goetz ve LeCompte, 1984).

Doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir.

Bu çalışmada, MEB İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve Koza Yay. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında uyarlanarak yer alan metinler ve bu metinlerin asılları belirlenen ölçütlere göre içerik analizi yapılarak incelenmiştir.

2.2. İncelenen Eserler

Çalışmada 2009-2010 eğitim-öğretim yılında kullanılan ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir. MEB İlköğretim 6. sınıf Türkçe Ders Kitabı ve Koza Yay. İlköğretim 6. sınıf Türkçe Ders Kitabında yer alan metinler değerlendirilmiştir. Bu iki ders kitabında yer alan ve yayınevi tarafından uyarlanan metinler inceleme kapsamında yer almaktadır.

Türkçe 6. sınıf ders kitabı olarak MEB ve Koza Yayınevi'nin tercih edilmesinin sebebi; Türkiye genelinde en çok kullanılan iki ders kitabı olmasındandır.

2.3. Veri Toplama Teknikleri

Veri toplama kaynağı olarak; arşiv kayıtları, yazılı kaynaklar ve konunun uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden yararlanılmıştır. Uzmanlarla yapılan görüşmeler doğrultusunda uyarlanan metinleri incelerken; konu/tema uygunluğunun değerlendirilmesine, ana fikrin uygunluğuna, yazarın üslûbunun korunmasına, metnin dili (açıklık, ahenk ve akıcılık, yalınlık) bakımından uygunluğuna, başlık bakımından uygunluğuna dikkat edilerek metin değerlendirilmesi yapılması belirlenmiştir. Çalışma için gerekli belgeler taranarak ilgili bilgiler toplanmıştır.

Yazılı kaynaklar arasında İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları, bu ders kitaplarında yer alan metinlerin asıllarının bulunduğu kaynaklar, Türkçe eğitiminin amaçları, ilgili kaynaklar bu çalışma kapsamında incelenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Ders kitaplarına alınan ve uyarlanan metinlerin değerlendirilip yorumlanmasında; Türkçenin özellikleri, Türkçe eğitiminin amaçları, dil-kültür-düşünce ilişkisi, metnin önemi ve özellikleri, metnin üslup özellikleri, bağdaşıklık, tutarlılık gibi unsurlar göz önünde bulundurularak nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlar ve ilişkiler ulaşarak bunları değerlendirebilmektir.

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Metinlerin Değerlendirilmesi

Bu bölümde ders kitaplarında yer alan ve uyarlanan metinlerin asılları ile değerlendirilecektir. Değerlendirme kapsamında; metnin konusu, ana fikri, yazarın üslup özellikleri, bağdaşıklık öğelerinin (gönderim, eksiltili anlatım, değiştirimler, bağlama öğeleri, kelime bağdaşıklığı) kullanımı, tutarlılık durumu dikkate alınacaktır.

3.1.1. Kadın Ulusun Temelidir Metnin Değerlendirilmesi

Burada Ek-1 ve Ek-2’de yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

*“Atatürk, gene bu **konuyu tartışmak üzere**, konuyu açarak bir soru atıyor ortaya...”*

cümlesinde koyu harflerle belirtilen ifade metnin aslında yer almadığı halde ders kitabındaki metinde yer almış; cümle içinde dil ve anlatım bakımından yerinde bir cümle düzeni olmamıştır.

3.1.2. Edison Metninin Değerlendirilmesi

Burada Ek-3 ve Ek-4'te yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

“Yüzyılımızın bu büyük mucidi...” cümlesindeki koyu harfle belirtilen kısım *“geçen yüzyılın”* olarak zamana uygun şekilde değiştirilmiştir.

*“...özellikle babası üzerinde **geri zekalı** olacağı kuşkusunu yaratmıştı...”* cümlesinde eğitsel açıdan doğru olmayan “geri zekalı” ifadesi değiştirilmiş ve “zeki bir çocuk olmadığı” ifadesine yer verilmiştir. Yine aynı paragrafta *“Hatta öğretmeni bile tüm arkadaşları içinde “Kuş beyinli!” diye bağırarak okuldan kovdu onu.”* ifadesi doğru bir şekilde hedef kitlenin gelişim özellikleri dikkate alınarak ders kitabında yer almamıştır.

*“İşte bu **istek**...”* cümlesinde yer alan “istek” kelimesi ders kitabında “zorunluluk” olarak değiştirilmiştir. Her iki kelime de aynı anlamda değildir: birisinde gönüllülük esasken diğesinde mecburiyet vardır. Bu iki kelimenin birbirinin yerine kullanılması doğru değildir.

*“Bu arada Edison, **o yıllarda yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan telgraf.**”* cümlesinde koyu olarak belirtilen kısım metnin aslında yoktur ancak, okuyucuyu bilgilendirmek, açıklama yapmak amacıyla bu ifadeye yer verilmiştir.

Metnin aslında *“Oniki, Ampul, Kinetoskop...”* gibi bazı yazımı yanlış olan kelimeler kelimelerin yazılış biçimine, özel isim olup olmadığına dikkat edilerek ders kitabına alınmıştır.

3.1.3. Ah Şu Gençler Metninin Değerlendirilmesi

Burada Ek-5 ve Ek-6'da yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

Bütün bir tiyatro metninin tamamen ders kitabında yer alması mümkün değildir. Bu yüzden “Ah Şu Gençler” tiyatro metninin de bir kısmı Türkçe ders kitabında öğrencilere tiyatro metnini tanıtmak ve edebî bir tür olarak onları tiyatro metninden haberdar etmek amacıyla yer almıştır. Ders kitabındaki metnin baş kısmında bir paragraf ile birinci ile ikinci perdeden öğrenciler haberdar edilmek üzere açıklama yapılmıştır. Ders kitabına alan komisyon tarafından metinden birinci bölümden iki ve ikinci bölümden bir tablo seçilerek öğrencilere sunulmuştur. Bu bölümler de kendi içinde tutarlı, fakat tiyatro metninin genelini yansıtan biçimde değildir. Metnin yazarı hayatta olduğu için bu kısaltma ya da metnin genelini yansıtacak birkaç bölümün yazar tarafından tekrar yazılması talep edilebilir.

Metnin aslında dikkat edilmeyen imlâ-noktalamaya ders kitabında dikkat edildiği de görülmüştür. II. Perde VIII. tabloda metnin aslında nokta işaretinden sonra ‘Bütün’ kelimesi küçük harfle başlamıştır. Aynı bölümde, “*A benim talihsiz oğlum sen geçen ayki ödevini vermemişsin ki...*” cümlesinin sonuna da metnin aslında “?” konulduğu görülmüştür. Oysa bu cümle bir soru cümlesi değildir.

Osman karakterinin kullandığı “**Getirmem**” ifadesinde umursamaz bir tavır sezilirken ders kitabında, “**Getiremem**” ifadesi yer almıştır. Burada ise yapmak istediği halde yapamadığı anlamı kazanmıştır.

Metnin aslında sadece okunuşu ile verilen yabancı ünlü isimler “Aynştayn, Darwin, Vagner” ders kitabında yazılışı ile de verilmesi öğrencilerin bu isimlerin okunuşunun yanı sıra yazılışını da öğrenmelerini sağlayacaktır.

II. Perdenin VIII. tablosunun baştaki kısmı ders kitabına alınmış, bu tabloyu tamamlayan şarkı bölümü ders kitabında yer almamış, bu bölüm çıkarılmıştır.

3.1.4. La Fonten Orman Mahkemesinde Metnin Değerlendirilmesi

Burada Ek-7 ve Ek-8’de yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

Metni özetleme, kısaltma yapılmadığı için metnin genelinde verilmek istenilen ana fikir, konu/tema bütünlüğü göz ardı edilmiştir. Metin bir kitap iken sadece baş kısmından ilk yedi bölümü alınmış, bunun da metnin genelini yansıtmadığı görülmektedir. La Fonten’in kendini anlattığı bölüm ve devamı bu kısaltmada yer almamıştır.

3.1.5. Ormanda Sabah Metnin Değerlendirilmesi

Burada Ek-9 ve Ek-10’da yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

Metne müdahale edilirken özetlemeye gidilmeden bazı paragraflar olduğu gibi çıkarılıp bazıları da baştan, ortadan ve sondan özensizce alındığı görülmektedir.

“*Tabiat denilince; benim aklıma...*” ifadesi “aklımıza” olarak değiştirilmiş daha genel, doğru bir kullanım olmuştur. Asıl metin içindeki “çağlıyanı, atlıyarak” ifadeleri yaşayan, doğru bir Türkçe ile “çağlayanı, atlayarak” olarak düzeltilmiştir.

“*Tan yerinden gittikçe büyüyen bir ışıık **huzmesi** fışkırıyor.*” cümlesinde kullanılan “huzme” kelimesi 6. sınıf öğrencisin cümle içindeki tahmininde farklı yorumlara neden olabileceğinden “demet” kelimesi ile değiştirilmiştir.

“*Ağaçları saran, mavimtrak bir duman, **hisli ürpertilerle** uçup dağılıyor.*” cümlesindeki “hisli ürpertilerle” ifadesi “yavaş yavaş” olarak değiştirilmiştir. Ancak değiştirilen kelime grubu ile yeni kullanılan kelime grubu aynı anlamı karşılamadığı gibi hedef kitlenin anlayamayacağı nitelikte de değildir.

“Bir kısmı da yaprakların nemli **satıhlarında** kıvılcımlı parıltılarla uçuşuyorlar.” cümlesinde kullanılan “satıh” kelimesinin yerine “yüzey” kelimesinin kullanılması hedef kitle açısından daha doğru olmuştur.

“İçerimizde yağmur serinliği kadar ferahlatıcı ve yumuşak bir **saadet** yeşeriyor.” cümlesindeki “saadet” kelimesi yerine “mutluluk” kelimesi kullanılmıştır. Fakat buna ihtiyaç yoktur, çünkü hedef kitle bu kelimeyi bilebileceği gibi bilmiyorsa da cümle içerisinden çıkarabilir.

“Arada sırada dallar arasından gelen bir hışırtı, bu **uzun** duruştan yorulmuş...” cümlesindeki “uzun” kelimesi “sessiz” kelimesi ile değiştirilmiştir. Ancak, ikisi de aynı anlamı karşılayan kelimeler değildir.

“Sabah rüzgârına takılıp **raks eden** dallarla...” cümlesinde “raks eden” kelime grubu yerine “dans eden” kelime grubunun kullanılmıştır. Ancak bu kelime grubunu hedef kitle cümle içerisinden tahminde bulunabilir, yorum yapabilir.

“Birden bire bu yeşil kubbede **akisler** yapan...” cümlesindeki “akis” kelimesi “yankı” kelimesi ile değiştirilmiştir. Cümle içerisinde bu kelimenin kullanılması daha doğru olmuştur.

“Bu ses, **mecrâsındaki** taşlar...” “mecrâ” kelimesi ders kitabında “yatağındaki” kelimesi olarak değiştirilmiştir. Hedef kitle cümle içerisinden bu kelimenin anlamını tahmin edemeyeceğinden kelimenin değiştirilmesi doğru olmuştur.

“Ona **sokulurken..**” cümlesinde “sokulurken” kelimesi “yaklaşırken” kelimesi ile değiştirilmiştir. Bu kelime anlaşılamayacak bir kelime değildir, değiştirilmesine de ihtiyaç yoktur.

“Yeryüzünde; toprak, su ve ağaç kompozisyonu kadar dekoratif ve can alıcı bir güzellik **tasavvur olunabilir mi?**” cümlesindeki koyu harfle belirtilen kelime grubu

“düşünülemez” kelimesi ile değiştirilmiştir. Hedef kitle tam olarak bu kelime grubunun anlamını bilemeyebilir, ancak cümlelerin gidişatından anlaşılmayacak bir ifade değildir.

“Güneş dağların ardına kayıyor.” cümlesi “Güneş dağların ardında kayboluyor.” cümlesi ile değiştirilmiştir. İlk cümlede güneşin, yavaş yavaş hareket etme anlamı varken ikinci cümlede yok olma anlamı kazanmıştır. Anlam farklılığına yol açan bu cümle yine hedef kitlenin anlamakta zorlanacağı bir cümle olmadığı için değişime ihtiyaç yoktur.

“*Ey, refah ve bereketin **ezeli** kaynağı huzur ve sükûnetin **ebedî membaı orman!***” cümlesinde yer alan “ezel ve ebed” kelimeleri çıkarılmıştır. Oysa bu kelimeler millî marşımız olan İstiklâl Marşı’nda da yer almaktadır. Hedef kitlemiz metinler arası ilişki kurarak da düşünmeye ve kelimenin anlamını çıkarmaya sevk edilebilir. Bu yüzden bu kelimelerin cümleden çıkarılması doğru değildir. “Memba” kelimesi de “kaynak” kelimesi ile değiştirilmiştir. “Memba suyu” gibi ifadelerle hedef kitlemizin bu kelimeyi anlamlandırması sağlanabilir.

“*Fakat, bütün bu güzellik ve **füsunkârlığına** rağmen sana **reva görülenleri**...*” cümlesinde “füsunkârlığına” “büyücülüğüne” kelimesi ile değiştirilmiştir. Bu kelimenin cümle içerisinde tahmini zordur, değişimi doğru olmuştur. “Reva görülenleri” ifadesi yerine “yapılanları” kelimesi kullanılmıştır. “Füsunkârlığına” kelimesi değiştirildikten sonra “reva görmek” kelime grubu cümle içerisinde tahmin edilebilir.

3.1.6. Süpermen İstanbul’a Düştü Metnin Değerlendirilmesi

Burada Ek-11 ve Ek-12’de yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

Bu metinde metnin aslına müdahale edilmemiş metne olduğu gibi yer verilmiştir. Metnin aslında yer alan eksik ya da hatalı olan noktalama işaretlerinin daha doğru şeklinin kullanıldığı görülmüştür.

3.1.7. Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması Metninin Değerlendirilmesi

Burada Ek-13 ve Ek-14'te yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

“*Ben **tüm** dünya dillerine çevrildim.*” cümlesinde geçen “tüm” kelimesi “bütün” olarak değiştirilmiş. “La Fontein” metninin aslında isimler okunuşu ile yazılırken ders kitabında yazılışına da yer verilmiştir. Yazılışı ile parantez içinde okunuşuna yer verilmesi öğrencinin ismin doğru yazılışı ile okunuşunu öğrenmesine katkıda bulunabilir. Metnin genelinde karakterlerin konuşmalarının konuşma çizgisi dahilinde verilmemesi metinden öğrencilerin kopuşlarına neden olabilir.

“*Bu **sebeple** özür dilerim...*” cümlesindeki “sebeple” kelimesi metnin aslında “neden” kelimesi olarak yer almaktadır. Hedef kitlenin anlayamayacağı bir kelime olmadığı için değiştirilmesi gerekli değildir.

“*Bir şeye dikkat ediyorum da...*” cümlesi ile başlayan paragraf ders kitabındaki metinden tamamen çıkarılmıştır. Bu paragraf diğer Batılı karakterlere yazarın Doğulu Küçük Kara Balık'ın aracılığı ile kendini ifade ettiği paragraftır. Paragrafın tamamen çıkarılması yerine uygun cümlelerle özetlenmesi yazarın gözündeki doğu-batı arasındaki ilişkileri sezdirebilecek nitelikte olabileceği gibi doğu edebiyatından bir kitap kahramanının varlığından hedef kitleyi haberdar edebilir.

3.1.8. Okuma Üstüne Metninin Değerlendirilmesi

Burada Ek-15 ve Ek-16'da yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

“*Haz duymak **hususundaki**...*” cümlesinde yer alan “hususunda” kelimesi “konusunda” kelimesi ile değiştirilmiştir. Cümle içerisinde hedef kitle kelimenin manasını çıkarabileceği için bu değişime ihtiyaç yoktur.

“...onlar hakkında birer **hüküm** verebilirler.” cümlesindeki “hüküm” kelimesi “karar” kelimesi ile değiştirilmiştir. Bu cümle içerisinde hedef kitle “hüküm” kelimesinin anlamını kavrayamayabilir. Anlaması için örnek başka cümlelerle desteklenmesi gerekebilir.

“Öğütler vermek, planlar yapmak, **nizamlar** koymak, **bilhassa** bilgi sahibi kimselerin elinden gelir.” Cümlesinde kullanılan “nizam” kelimesi hedef kitle tarafından cümle içerisinde kullanımından hareketle tahmin edilmeyebilir, ancak; “bilhassa” kelimesinin “özellikle” kelimesi ile değiştirilmesine ihtiyaç yoktur.

“...sadece kitaptaki **kaidelere** uymak da **ukalalıktır**.” cümlesinde yer alan “kaide” kelimesi hedef kitlenin daha kolay anlayacağı “kural” kelimesi ile değiştirilmiştir. Ukala: “Kendini akıllı ve bilgili sanan bilgiçlik taslayan kimse (tdk.terim.gov.tr.)” anlamında kullanılırken onun yerine kullanılan “yanlış” kelimesi aynı anlamı karşılamamaktadır.

“...inceden inceye **tetkik edilmeden**, bazıları ise dikkat ve **itina** ile okunur.” cümlesinde “tetkik etmeden” kelimesi “araştırmadan” kelimesi ile değiştirilmiştir. “İtina” kelimesinin de “özen” kelimesi ile değiştirildiği görülüyor. Ancak, “itina” kelimesinden önce gelen “dikkat” kelimesi hedef kitlemizin bu kelimeni anlamlandırmasına yardımcı olacağından böyle bir değişime gerek yoktur.

“Çünkü başkasının süzgecinden geçmiş böyle kitaplar, **imbikten** süzülmüş **adî** su gibi yavan olur.” Cümlesinde “imbik ve adî” kelimeleri cümleden çıkarılmıştır. Oysa bu kelimeler cümlemin içerisinde anlaşılabilirliği gibi anlatıma da zenginlik katmıştır.

“Mantık ve **hitabet**, **münakaşalarda** ustalaştırır; ahlak da ağırbaşlı yapar.” Cümlesinde yer alan “hitabet” kelimesi “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi” ile ilişkilendirilerek anlamlandırılabilir. Yine münakaşa kelimesi de hedef kitlenin tahmin edemeyeceği bir kelime değildir.

Hedef kitlenin anlamakta zorlanarak, metni okurken kopacağı bazı bölümlerin metinden tamamen çıkarıldığını görüyoruz.

3.1.9. Eskiçi Metnin Değerlendirilmesi

Burada Ek-17 ve Ek-18’de yer alan metnin aslı ile metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şekli değerlendirilmiştir.

Hedef kitleye dil bilincini kazandırabilecek, ana dili sevdirecek ve üzerine onları düşünmeye sevk edecek bir edebî eser olan Eskiçi’ nin de yer yer değişikliğe uğradığını görüyoruz.

“*Taa! hun yâ Hassen*”, “*Ruh yâ Hassen*” hitap cümlelerinde metnin aslındaki noktalama işaretlerine dikkat edilmemiş, “Taa!” ifadesindeki ünlem işareti de “I” harfi ile değiştirilmiştir.

“*Fakat hem **pürnakıl** çiçek açmış hem yemişlerle donanmış güzel, ıslak bahçeler de tükendi; zeytinler de seyrekleşti.*” Cümlesindeki “pürnakıl” kelimesi çıkarılmıştır. “dopdolu, tıklım tıklım” (<http://www.eksisozluk.com/=purnakil>) anlamında kullanılan kelime, hedef kitle tarafından sözlük anlamıyla bilinemese de cümle içerisinden tahmin edilebilir. Cümle geneline bakıldığında bilinmeyen başka kelime olmadığından bu kelimenin kullanılmasında bir sakınca yoktur.

“*Gerdanından, alnından, kollarından ve kulaklarından biçim biçim, sürü sürü altınlar sallanan, **kara çarşafı, kara çatık kara, iri, benli bir kadın** onu göğsüne bastırdı. **Anasıninkine benzemeyen**, tuhaf kokulu, fazla yumuşak, içine gömülüveren cansız bir göğüs...*” cümlesinde koyu harflerle belirtilen -çocuğun dünyasında kendi dilini bilmeyen, kendi kadınlarına benzemeyen kadınları betimleyen- sıfatlar çıkarılmıştır.

“*Şimdi onun da kuşaklı entarisi, ceketi, **takkesi**, kırmızı **merkoplari** vardı.*” Cümlesindeki “takke” kelimesi “fes” kelimesi ile değiştirilmiştir. Hala ağızlarda kullanımını yitirmeyen bu kelimenin yerine kullanılan kelime aynı anlamı taşımamaktadır ve bu değişime de ihtiyaç yoktur. Ancak “merkop” kelimesi cümle içerisinde farklı yorumlara yol açabileceğinden “pabuç” kelimesi ile yerinde bir değişim yapılmıştır.

“*Deri gibi sert, yavan tandır ekmeğine alışmıştı; yer sofrasında bunu hem kaşık hem de çatal yerine **bürüp dürümleyerek** kullanmayı beceriyordu.*” Cümlesinde yer alan koyu harflerle yazılan ifade cümleden çıkarılmıştır. Bu ifade ekmeği kullanım biçimini anlatmaktadır ve cümleden çıkarılmasına gerek yoktur.

“*Satıcı iskemlesine oturdu; Hasan da merakla karşısına geçti.*” cümlesinde öğeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılan noktalı virgül işareti yeni metinde kullanılmamıştır. Metnin aslında tercih edilen noktalama işaretleri yeni düzenlenen metinde de kullanılmalıdır. Noktalama işaretlerinin doğru kullanımı hedef kitleye metin içerisinde sezdirilmelidir.

<< *Eskici hem çalışıyor hem de ara sıra “Ha! Ya? Öyle mi?” gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu; artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli, hem yaslı dinliyordu.*>> burada da metnin aslında yer alan noktalama işaretlerine dikkat edilmediği; noktalı virgülle bir önceki cümleye gönderimde bulunulan cümle yeni oluşturulan metinde farklı bir cümle gibi ifade edilmiş, virgül işaretinin eksik kullanıldığı görülmüştür.

“ *Fakat, nihayet bütün ayakkabılar tamir edilmiş, iş bitmişti.*” Cümlesindeki “fakat” kelimesiyle kendinden önceki cümleye öngönderimde bulunulmuştur. Bu yüzden bu kelime ile yeni bir paragraf oluşturulması doğru değildir.

“ *O zaman gördü ki, küçük çocuk, memleketlisi mini mini yavru ağlıyor...*” bu cümleden sonra kullanılan üç nokta işareti, okuyucunun hayal gücüne bırakılan kısımdır

ve ağlama sonunda gelen sessizliği ifade eder. Metnin aslında yer alan noktalama işaretinin çıkarılması doğru değildir.

“ *Yanaklarından gözyaşları birbiri arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları dışarının rengini, geçilen manzaraları içine alarak nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağrının sarsıntılarıyla yerlerinden oynayarak, **vuruşarak, içlerinde güneşli mavi gök, pırıl pırıl akıyor.***” Cümlesinde koyu harflerle belirtilen ifadeler cümleyi zenginleştiren, betimleyen ifadelerdir. Cümleden çıkarılması anlam daralmasına neden olur.

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında metinlerin uyarlanması okunabilirlik ve uygulanabilirlik açısından zorunlu bir durum olmuştur. Varlığımızı yarına taşıyacak dilimizi öğretme aracı olan metinler ders kitabında yer alırken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır:

Ders kitabına alınacak bir metin türünü ve özelliklerini belirgin olarak yansıtmalıdır. Türkçenin güzelliklerini ve servetini aktarmalıdır. Hedef kitlede Türk milletine mensubiyet duygusunu artırmalı, evrensel duyguları geliştirmelidir. Öğrencinin zihinsel, bilişsel gelişmesini sağlamalıdır. İnsani değerleri ve öğrencinin içinden çıktığı toplumun değerlerini taşımalı, onu geleceğe hazırlamalıdır. Dilin yapısını öğretilmesi hususunda öğrenciye katkı sağlamalıdır.

İncelenen MEB İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve Koza Yayınevi İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı doğrultusunda metin uyarlamalarına başvurulduğu görülmektedir. MEB İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yirmi metin bulunduğu ve bu metinlerin; dört tane şiir, iki tanesinin bu kitap için oluşturulmuş komisyon tarafından yazıldığı, dört tanesi de kısaltılmış, sadeleştirilmiş ya da özetlenmiş olduğunu, diğerlerinin ise olduğu gibi metinlerin yer aldığını görüyoruz.

Koza Yayınevi İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ise toplam on sekiz tane metin yer almaktadır. Bu metinlerden yedi tanesinde kısaltma, sadeleştirme ya da

özetlemeye başvurulmuştur. Bu ders kitabı için özellikle oluşturulmuş herhangi bir metin mevcut değildir.

Metin değerlendirme ölçütüne göre metinlerde sadeleştirme, özetleme, kısaltma ya da not almanın herhangi bir ölçüt gözetilmeksizin yazarın ya da yayınevinin tercihinine göre yapıldığı; ders kitabına alınan metinlerin de özensizce tercih edildiği görülmektedir. Metinler ders kitaplarında yer alırken yazarın üslubunun hemen hemen korunduğu görülmüştür.

Uyarlanan metinlerin aslının da yanında verilmesi öğrencinin kelime dağarcığını geliştirir, metnin aslını tanıması bakımından önemlidir ve her iki metin arasında değerlendirme yapılabilir. Ancak, uyarlanarak ders kitabına alınan metinlerin hiçbirinde bu durum göz önünde bulundurulmamıştır. Ayrıca, metinde uyarlama yapıldığı hiçbir metinde belirtilmemiştir. Bu durum okuyup araştırarak ve edebî zevki geliştirecek nesiller yetiştirmek için uygun değildir.

4.2. ÖNERİLER

Türkçe eğitim ve öğretim sürecinde metin uyarlama ilkeleri Milli Eğitim Bakanlığı ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenerek, Türkçe ders kitaplarındaki metinler bu ilkeler doğrultusunda incelenmeli ve ders kitaplarındaki yerini almalıdır.

Metin uyarlamaları yapılırken şu ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır:

Metne, yazarı hayatta ise ve mümkünse; metni her yönüyle en iyi bilen ve o metni oluşturan yazarı müdahale etmeli ve uyarlama yapmalıdır.

Yazarın müdahalesi mümkün değilse uyarlama; yazarı, yazarın eserini, üslubunu ve kişilik özelliklerini çok iyi tanıyan, bilen Türkçe/ Türk dili ve edebiyatı uzmanı tarafından yapılmalıdır.

Her edebi türün belirli ölçütleri vardır. Yazar metni oluştururken bunları göz önünde bulundurmalı, metnin yapısını dikkate almalıdır. Metnin tür özelliklerini dikkate almadan oluşturulacak yeni metin hatalı olur. Çünkü her türün gerektirdiği bir sunma tarzı ve ifade ediliş biçimi vardır.

Hangi türde ve hangi amaçla bir metin oluşturulacak olursa olsun metin bir konu üzerine kurulur. Konu, “Bir yazıyı okuduğumuz, bir resme baktığımız sahne ya da perdede bir oyunu izlediğimiz zaman doğrudan doğruya algıladığımız dış aksiyon” (Bülbül, 2003: 3) olduğuna göre metnin oluşturulmasında ilk aşama konuyu belirlemektir. Metnin aslındaki konu bütünlüğü dikkate alınmalı ve metnin hedef kitleye göre düzenlenmiş şeklinde de konu bütünlüğü korunmalıdır.

Söylenilen her cümle, cümlelerden meydana gelen paragraf ve oluşturulan metinler açık veya örtük olarak bir fikir iletirler. Metinlerde birden çok fikir vardır, ancak biri diğerlerini kapsar ve diğerlerinden baskındır. Bu, metinlerin var oluş sebebi olan ana fikri oluşturur. “Ana fikir, yazarın metinde ulaşmak istediği amacın en kısa ifadesidir. Ana düşüncüyü bir metinde anlatılanların bir yargı oluşturabilecek bir şekilde somut halde dile getirilmesidir.” (Aktaş ve Gündüz, 2002:38). Metnin ana fikrini değiştirmek, metni ortadan kaldırarak yeni bir metin oluşturmaktır. Yazarların ortaya koymadıkları olay, durum veya düşünce yazarın görüşü gibi yansıtılmamalıdır. Metin okunduğunda, “Veren taraf duygu ve düşüncesini tam ve doğru olarak ortaya koymalı, alan taraf da verilen duygu ve düşüncüyü tam ve doğru olarak almalıdır.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 45). Eğer bu gerçekleşmiyorsa metnin ders kitabı için seçimi doğru değildir.

Metnin üslup özellikleri dikkate alınmalıdır. Üslup, “belli bir görüş, duygu ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendine has bir biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebi değer unsuru ve ölçüsü” (Çoban, 2004: 16) olarak tanımlanabilir. Üslup ferddir. Yazar üslubu ile kendine ait bir şahsiyet kazanmış olarak görülür. Yazarın hayatı algılayışı, içinde bulunduğu ruh âlemi,

esere kattığı edebi estetik, dili kullanışı, kültürü, birikim kaynakları, okuyucu üzerindeki etkisi üslubu ile okuyucuya yansır.

Kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşan cümleler anlamlı bir bütünlük oluşturarak metinleri meydana getirirler. Bir metin içersinde yer alan her cümle rastgele oluşturulmuş bir yapı değildir. Bu yapı metni anlam bakımından tamamlar, metin içerisinde olması gerekenin eksikliğini giderir. Metnin bir parçası olan cümlelerde, metin içi yapı ve anlam bakımından bir birlikteliğin sağlanmış olması beklenir. Yazar, duygu ve düşüncelerini ifade ederken beğendiği cümleleri art arda sıralamak yerine bunlar arasında da uygun bağlantıları sağlar. Metin içerisindeki cümle çeşidi yeni oluşturulan metinde de dikkate alınmalıdır.

Tutarlı bir metin öncelikli olarak kendi içinde bir bütünlük taşır, başta söylenilenle daha sonra ifade edilenler arasında bir bütünlük bulunur. Metnin birbirine zıt değil, birbirini tamamlayıcı nitelikte olması beklenir. Metnin farklı bölümlerinde birbiriyle çelişki oluşturacak ifadeler yer almamalıdır. Tutarlı bir metinde verilen yeni bilgiler daha öncekileri destekleyici olmalıdır. Tutarlı bir metinde süreklilik görülür. Tutarlı bir metnin plan ile oluşturulması gerekir, böylelikle metinde mantık hatası görülmez. Asıl metinde yer alan tutarlılık yeni metne de yansıtılmalı, metnin anlam bütünlüğü korunmalıdır.

Oluşturulan yeni metinde kelime seçimine dikkat edilmelidir. Kelime ve kavram hazinesinin zenginliği okunulan metni doğru ve eksiksiz anlamayı sağlar. Söz öbekleri olan deyimler ve mecazî anlatımlar kullanıldığı cümleye ifade zenginliği, derinlik ve heyecan katar. Kelimeler anlam ilişkileri bakımından eş anlamlı (anlamdaş), karşıt anlamlı (zıt), eşsesli (sesteş) ve çok anlamlı olabilir. Kelimelerin kullanımdaki bu durum dilin genişliğini ve birikiminin göstergesidir. Yazarın kullandığı kelimeler göz önünde bulundurulmalı, tercih ettiği kelimelerin son yıllarda türetilen kelimeler olup olmadığı dikkate alınmalıdır. Yaşayan dil kullanılırken dilde bir zenginlik ifade etmeyen geçici süreyle ya da belirli bir zümrenin kullandığı millete mâl olmayan veya ömrü tükenmiş kelimelerin kullanılması da doğru değildir. Milletin benliğini içine

işlediği kelimelerin metin içinde yer alması gerekir ve bu kelimeler tasfiyecilikle rastgele dilden çıkarılmaz.

Metin içerisinde hakim olan ses özellikleri dikkate alınmalıdır. Akıcı ve ahenkli bir ifade okuyucu sarar, dikkati canlı tutar. Cümle içerisinde aliterasyon ve asonansa yer verilmesi veya cümle sonlarında kullanılan benzer ses özellikleri cümlede ahengi sağlar.

Noktalama işaretleri; duygu, düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlelerin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu, tonlama gibi özelliklerini belirtmek için kullanılır. Metin içerisinde kullanılan noktalama işaretleri metnin anlamlandırılmasında etkili olduğu için metnin yeniden düzenlenmesinde de metnin aslındaki noktalama işaretleri dikkate alınmalıdır.

Başlık; metnin genelini yansıtan, metin hakkında okuyucuya ön bilgi veren unsurdur. Ders kitaplarındaki metinler de metnin genel yapı unsurları değiştirilmeden alındığına göre metnin başlığı da değiştirilmemeli ya da ders kitaplarında edebî eserin yer aldığı, tanıtıldığı kısmı yansıtacak nitelikte yeni başlığın oluşturulması sağlanmalıdır.

Ders kitapları edebî eserleri, zengin edebiyat ürünlerini hedef kitleye tanıtır; onların bu ürünlerden faydalanmasında vasıta vazifesi görür. Ders kitaplarında yer alan ve yeni oluşturulan metnin yanında aslı da yer almalı ya da ders kitaplarında serbest okuma metni olarak bulunmalıdır. Hedef kitlenin metnin aslını da görmesi metinden daha fazla yararlanmasına katkıda bulunur.

KAYNAKÇA

- AKAGÜNDÜZ, Ü. (2001). *İpek yolunda bir durak Beypazarı*. Türk Edebiyatı Dergisi, Eylül.
- AKBAYIR, S. (2006). Cümle ve metin bilgisi. Ankara: PegemA Yay.
- AKSAN, D. (1979). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yay.
- AKSAN, M. ve AKSAN, Y. (1991). “Metin kavramı ve tanımlar” *dilbilim araştırmaları*. Ankara: Hitit Yay.
- AKTAŞ, Ş. (2001). *Türkçenin kimseye ihtiyacı yok!* Türk Yurdu (Türkçeye Saygı Özel Sayısı) (161-163).38-40
- AKTAŞ, Ş. ve GÜNDÜZ, O. (2002). *Yazılı ve sözlü anlatım: kompozisyon sanatı*. Ankara: Akçağ Yay.
- AKTAŞ, Ş. (2007). *Edebiyatta üslup ve problemleri*. Ankara: Akçağ Yay.
- AKYOL, H. (1996).*Metinler arası (Intertextuality) okuma ve sorular*. Bili Çağında Eğitim. (7).
- AKYOL, H. (2003). *Metinlerden anlam kurma*. Türklük Bilimi Araştırmaları, (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı). (13), 49-58
- ALAN, Y. (1994). *Lisan ve insan*. İzmir: Töv Yay.
- ARIBURNU, K. (1998). *Atatürk'ten anılar*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- ARSLAN, S. (2000). *Uygulamalı kompozisyon öğretimi*. Ankara: Günce Yayıncılık.
- ATABAY, N. (1983). *Bağlaç. Sözcük türleri (Ad, Sıfat, Belirteç, Adıl, İlgeç, Bağlaç, Ünlem, Eylem)*. (Yay. Haz.: Doğan Aksan). Ankara: TDK Yay., 145-180

AVKAPAN, A. (2006). *Orta öğretim 11. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında kelime hazinesinin öğretimi üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

AXELROD, J. (1975). *Getting the main idea is stil the main idea*. Journal of Reading, 18, 383-387.

BALCI, A. (1989). *Eğitimsel araştırmaların eğitimsel sorunların çözümüne uygulanması*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 22. Sayı:1

BALDAN, N. (2009). *Yeni program 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin kelime serveti ve güçlük seviyesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

BANARLI N.S. (1976).*Şiir ve edebiyat sohbetleri-I*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

BANARLI N.S. (2007). *Devlet ve devlet terbiyesi*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

BANGUOĞLU, T. (1998). *Türkçenin grameri*. Ankara: TDK Yay.

BAYRAV, S. (1969). *Yapısal dilbilim*. İstanbul.

BİRİNCİ, A. (2006). Tarihçilikte meslek ahlâkı veya ahlâksızlığın tarihçiliği meselesi. Muhafazakar Düşünce, (7). 77-108.

BİNYAZAR, A. (1983). Türk dili, (Dil Öğretimi Özel Sayısı).

BOGDAN, R.C.ve BİKLEN, S. K.(1982). **Qualitative research for education :An introduction to theory and medhods**. Boston:Allyn and Bacon.

BROEK, P, Lynch, S. J. & Lndis, C. E. (2003). *The development of comprehension of main ideas in narratives: evidence from the selection of titles*. Journal of Educational Psychology, 95(4), 707-718.

BÜLBÜL, R. (2000). *Yazılı anlatım ve yazı türleri*. Ankara: Nobel Yay.

CANAN, İ. (1961). *Hangi medeniyet*, Paris: Kültür Dünyası.

COŞKUN, E. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin öyküleyici anlatımlarında bağdaşıklık, tutarlılık ve metin elementleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ÇOBAN, A. (2004). *Edebiyatta üslûp üzerine*. Ankara: Akçağ Yay.

de BEAUGRANDE, Robert Alain. (1980). *Text, Discourse and Process*, Norwood. NJ: Ablex.

DEMİREL, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.

DEMİREL, Ö. (1999). *Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık

DILLON, W. (1992). *Nuclear Sentences: Teaching Cohesion to L2 Business Writers*. Bulletin of the Association for Business Communication. 55, 1-15.

DUMAN, A. (2002). *MEB ilköğretim 7. Sınıf Türkçe ders kitabı üzerine bir değerlendirme*. Millî Folklor. Kış Sayısı 2002:148

DUMAN, A. (2003). *Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminde metin seçimi*. Türklük Bilimi Araştırmaları, (Türkçe Öğretimi Özel Sayısı). (13), 151-154.

DUMAN, A. (2010). *Türkçe eğitiminde metne müdahale sorunu*. Türklük Bilimi Araştırmaları, (Türkçe Öğretimi Özel Sayısı). (15), 285-295

DUVERGER, M. (1973) *Sosyal bilimlere giriş: metodoloji açısından*. Çev:Unsal Oskay. Ankara: Bilgi Yayınevi.

EDİZKUN, H. (2005). *Türk dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi

ERCİLASUN, A. (1993). *Dilde birlik*. Ankara: Cönk Yayınları

ERDOĞAN, F. (1996). *Seçme çocuk öyküleri cilt 2*. İstanbul: Mavibulut Yay.

ERGİN, M. (1989). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları

ERKUL, R. (2004). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Anı Yay.

GÖKLAP, Z. (1996). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Kamer Yay.

GUIRAUD, P. (1975). *La Stylistique*, Paris

GÜLER, M. (1997). *Ay dedenin öpücüğü*. İstanbul: Fok Yay. İstanbul, 1997

GÜLERYÜZ, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık

GÜNAY, D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yay.

GÜNEN, K. (1974). *Gölgesiz topraklar*, İstanbul.

GÜNEŞ, S. (2003). *Anlatım bilgisi*. İzmir: DEÜ Rektörlük Matbaası.

GÜNGÖR, E. (1999). *Türk kültürü ve milliyetçilik*. Ankara: Ötüken Yay.

GÜZEL, A. , TORUN A. (2004). *Türk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık

HACIEMİNOĞLU, N. (1996). *Milli eğitim bakanlığının dil politikası*. Türk Kültürü.S.42. Nisan 1996-525

HALLIDAY, M. A. K. ve Ruqaiya HASAN. (1976). *Cohesion in English*. New York: Longman Group UK Limited.

HARIS, T. L. Ve HODGES, R. E., (Eds.) (1981). *A dictionary of reading and related terms*. International Reading Association, Newark, Delaware.

HARRIS, A.J. and SIPAY, E.R. *How to Increase Reading Ability* (Ninth Edition). New York: Longman. (1990).

İŞCAN, A. (2004). *İlköğretim ikinci kademe sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

İŞERİ, K. (2002). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilköğretim programlarına uygunluğunun incelenmesi: göstergebilimsel bir betimleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

İZGÜ,M. (2002). *Süpermen İstanbul'a düştü*. Ankara: Bilgi Yay.

KAFESOĞLU, İ. (1999). *Türk milliyetçiliğinin meseleleri*. İstanbul: Ötüken Yay.

KANTEMİR, E. (1995). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Engin Yayınları.

KAPLAN, M. (2003). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yay.

KAPLAN, M. (1976). *Edebiyat (Lise 1. Sınıf Ders Kitabı)*. İstanbul: MEB Basımevi

KARAALIOĞLU, S.K. *Sözlü/yazılı kompozisyon konuşmak ve yazmak sanatı*. İstanbul: İnkılap Yay.

KARAHAN, L. (1999). *Türkçede söz dizimi-cümle tahlilleri-*. Ankara: Akçağ Yay.

KARAKUŞ, İ. (2005). *Türkçe Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Can Yayınları

KARATAY, H. (2007). *İlköğretim Türkçe öğretmeni adaylarının okuduğun anlama becerileri üzerine alan araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

KARATAY, H. (2010). *Bağdaşıklık araçlarını kullanma düzeyi ile tutarlı metin yazma arasındaki ilişki*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (13). 373-385.

KIRKILIÇ, A. ULAŞ A. Halim. (2003). *Türkçe öğretimde kelimeler dünyası*. Türklük Bilimi Araştırmaları 13. Sayı.

KÖKSAL, Ü. 82005). *Çocuklar için tiyatro oyunları 2 (düş robotuyla tarihe yolculuk)*. İstanbul: Esin Yay.

KÖPRÜLÜ, M. F. (2003). *Türk edebiyatı tarih.*, Ankara: Akçağ Yayıncılık

KÖSOĞLU N. (2002). *Küreselleşme ve millî hayat*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

KURNAZ, C. (2002). *Eski Türk edebiyatı*. Ankara: Büro Yay.

KURUDAYIOĞLU, M. (2005). *İlköğretim II. Kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KÜR,İ. (1998). *Anılarla Mustafa Kemal Atatürk*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yay.

LA FONTAINE, Jean De (2000). ‘*Meşe ile Saz*’, Masallar, Çeviren: Sabahattin EYÜBOĞLU. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

LAHBÂBÎ, M. A. (1996). *Kapalıdan açığa milli kültürler ve insani medeniyet*. (Türkçesi: Bahaeddin Yediyıldız), Ankara.

MADGE, J. (1965). *The Tools of science an analytical description of social science techniques*. Anchor Books Doubleday and Comp.

MARSHALL, J. (1994). *Anadili ve yazın öğretimi*. (Çev.: Cahit Külebi). Ankara: Çağdaş Yay.

MEB. (1981). “Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı”. Tebliğler Dergisi. S:2098.

MEB (2005). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6,7,8. Sınıflar). Ankara (Taslak Basım).

MEB (2009). *İlköğretim 6 Türkçe ders kitabı*. İstanbul: Doğan Ofset Baskı.

MEB (2010). *Ortaöğretim Türk edebiyatı 12 ders kitabı*. İstanbul: Bediralp Matbaacılık. S: 12

MERİÇ, C. (2008). *Umrandan uygarlığa*. İstanbul: İletişim Yay.

SEYFETTİN, Ö. (1975). *Türklük ülkesi*. İstanbul: Türk Kültür Yay.

OĞUZKAN, F.(2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık

OLGUN, Y. (1996). *Türk dili-kompozisyon*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.

ÖZAKMAN,T. (2002). *Toplu oyunları I* (Ah Şu Gençler, Töre, Ocak) (4.baskı). İstanbul: Mitos Boyut Yay.

ÖZATALAY, H. (2007). *İlköğretim I. kademedeki Türkçe öğretim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin ders kitaplarında kullanılmasına ilişkin durum çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ÖZBAY, M. (2002). *Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi*. Türk Dili, S.602

ÖZBAY, M. (2006). *Türkçe özel öğretim yöntemleri-II*. Ankara: Öncü Basımevi.

ÖZBAY, M. (2008). *Türkçe özel öğretim yöntemleri-I*. Ankara: Öncü Basımevi.

ÖZDEMİR, E. (1999). *Sözlü-yazılı anlatım sanatı (kompozisyon)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÖZÜDOĞRU, Ş. (2004). *Peyami Safa'dan Mehmet Kaplan'a "yalınlaştırılan" yazarlarımız*. Türk Dili, (625). 36-42.

RUMMEL, J.F. (1964). *An Introduction to Research Procedures in Education Second Edition*. Harper and Row.

SAFA, P. (1999). *Sanat- edebiyat- tenkit*. İstanbul: Ötüken Yay.

SAKAOĞLU S. (1988). *Atatürk'ün sanata verdiği değer*. Erdem Dergisi, Nu.10. s.10-11

SEVER, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

TANSEL, F. A. (1962). *İyi ve doğru yazma usulleri*. Milli Kültür Yayınları Türk Dili ve Edebiyatı Serisi Nu: 31-1. Ankara : TTK Basımevi.

TOKLU, O. (2003). *Dilbilimine giriş*. Ankara: Akçay Yay.

TURAL, S. (2003). *Sorulara cevaplar*. Ankara: Yeni Avrasya Yay.

Türk Dil Kurumu (2005), *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları; 549, 10. baskı.

TDK (2005). *Yazım kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları; 24. Baskı

URAL, Y. (1980). *La Fonten orman mahkemesinde*. İstanbul: Cem Yay.

ÜMİT, G. (1980). *Bilginler-mucitler*. İstanbul: Kardeş Yay. İst.

YAKICI, A. ve YÜCEL, M. ve DOĞAN, M. ve YELOK, S. (2006). *Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. S. YELOK (ed.). Ankara: Gazi Kitabevi

YALÇIN, A. ve AYTAŞ G. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık

YALÇIN, A. (2001). *Çağdaş insan ve edebiyat*. Ankara: Akçağ Yay.

YETİŞ, K. (1996). *Edebiyat dersi niçin okutulmalıdır?* Edebiyat Gazetesi, Nu.11, Nisan-Mayıs.

YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2003) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YÖRÜKOĞLU, A. (1996). *Çocuk ve ruh sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

YUE, M. (1993). *Cohesion and Teaching of EFL Reading*. FORUM. (31) 1, 12-20.

YÜKSEL A. (1981). *Yapısalcılık ve bir uygulama*. İstanbul: Yazko Yayınları. s. 46-47

VAN DIJK, Teun A. (1980). *Text and Context, Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*. London: Longman.

VAN DIJK, Teun A. (1981). *Studies in the Pragmatics of Discourse*. Berlin/New York: Mouton Publishers.

İlköğretim 6 Türkçe ders kitabı. (2009). Koza Yay.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi42-43>

<http://www.turkforum.net/532137-turkcenin-problemleri-mustafa-tanrikulu>

Milli Eğitim Temel Kanunu (31 Aralık 2009/ 27449). *Resmi Gazete*.

Ek-1**KADIN ULUSUN TEMELİDİR**

Güzel bir Ankara gecesi... Atatürk'ün sofrası gene kalabalık... Konuşulanlar; gene tarih. yazı ve toplumsal konular.

Atatürk, gene bir konuyu açacak bir soru atıyor ortaya:

-İlk asker kadınlar, dünyanın hangi ülkesinde yaşamıştır?

Konuklar; bilgileri, yetkileri elverdiğince konuşuyorlar. Bir ara biri amazonlardan söz edince, Atatürk alıyor sözü:

-Amazonların yurdu Sinop'tur. Tarihsel ilişkileri olan memleket ise Kırım'dır. Bu iki memleket de tarihten çok önceki yıllardan beri Türk memleketleridir. Türklerden başka hiçbir ulus "asker kadın" geleneğini sürdürmemiştir. Türk kadını her zaman cesurdur, gözü pektir.

Kısacası erkeğinde var olan bütün iyi nitelikler, her Türk kadınında da vardır,

O gecenin en uzun konusu Türk kadınının özellikleri ve üstünlüğü oldu.

Bir iki gün sonra Mustafa Kemal Atatürk, Ankara Kız Lisesindedir. Girdiği ders yurt bilgisi...

Ortaya atılan konu: Seçme, seçilme hakları ve askerlik görevidir.

Atatürk'ün sorularına aldığı yanıtlar, gayet zekicedir, düzgündür; pırıl pırıl çocuklar, genç kızlar, pırıl pırıl bir heyecan içinde ve bütün içtenlikleriyle konuşmaktadırlar.

Atatürk, bu durumdan çok memnundur elbette. Mutludur âdeta... Büyük bir düzen içinde sürüp giden tartışmada söz almayan öğrenci yoktur. Her akşam, sofrasını dolduran "günün önemli adamlarıyla konuşurken, onları dinlerken kendini bu kadar doygun hissetmemiştir Atatürk...

Atatürk'ün çevresindeki yakınları, onun yeni bir devrimin eşiğinde olduğunu anlamışlardır.

Verilen yanıtları, sonunda bir cümle içinde toparlıyor Atatürk:

-Vatandaşın en büyük hakkı seçmek, en büyük görevi askerliktir.

Bu sözler, tebeşirle kara tahtaya yazılıyor. Sonra Atatürk, birden bir sora daha soruyor:

-Milletvekili olmak ister misiniz?

Ortalık heyecanla karışıyor. Genç kızlar hep bir ağızdan:

-Elbette isteriz, yanıtını veriyorlar. Sonra gene sorular... Ve isteklerinin nedenlerini gayet sağlam bir mantık içinde anlatan genç kızlar...

Atatürk; en büyük, en mutlu heyecanlarından birini yaşamaktadır...

- Dünyada kadınlar, diyor, seçmek ve seçilmek hakkını büyük uğraşmalar, geri görüşlerle savaşmalar sonunda elde etmişlerdir. Tüm uğraşmalara karşın, pek çok ülkede ne yazık ki hâlâ elde edememişlerdir. Siz de hiç uğraşmadan elde edemezsiniz. Fakat analarınız böyle bir mücadeleyi, memleketimizde kadın hakları diye bir hakkın ve tüm hakların ağza bile alınamadığı zamanlarda dile getirebilmiş ve en önemlisi, savaş alanlarında tarih boyunca görülmemiş kahramanlıklar yaratarak vermişlerdir. Siz, bu olağanüstü gayretlerin sonucunu yaşayacak, seçmek ve seçilmek hakkını alacaksınız.

Öğrenciler, bu müjdeyi alınca mutluluktan deliye dönüyorlar elbet... Utanmasalar, çekinmeseler büyük kurtarıcının boynuna sarılacaklar.

- Ama, diyor Atatürk, az önce konuştuklarımızı hatırlayalım. Milletvekili seçer ve milletvekili seçilirsiniz, ancak asker de olacaksınız.

- Oluruz!... diyen seslerde Kurtuluş Savaşı'nda "Vatan için ölürüz!" diyerek yola çıkan anaların inancı pırıldıyor... İçtenliği de...

Kısa bir zaman sonra da kadınlara siyasal haklar tanınıyor. Kız okullarına da askerlik der si konuyor.

İsmet KÜR

Ek-2**KADIN ULUSUN TEMELİDİR**

Güzel bir Ankara gecesi... Atatürk'ün sofrası gene kalabalık... Konuşulanlar; gene tarih. yazı ve toplumsal konular.

Atatürk, gene bir konuyu tartışmak üzere, konuyu açacak bir soru atıyor ortaya:

- İlk asker kadınlar, dünyanın hangi ülkesinde yaşamıştır'?

Konuklar; bilgileri, yetkileri elverdiğince konuşuyorlar. Bir ara biri amazonlardan söz edince, Atatürk alıyor sözü:

- Amazonların yurdu Sinop'tur. Tarihsel ilişkileri olan memleket ise Kırım'dır. Bu iki memleket de tarihten çok önceki yıllardan beri Türk memleketleridir. Türklerden başka hiçbir ulus "asker kadın" geleneğini sürdürmemiştir. Türk kadını her zaman cesurdur, gözü pektir.

Kısacası erkeğinde var olan bütün iyi nitelikler, her Türk kadınında da vardır,

O gecenin en uzun konusu Türk kadınının özellikleri ve üstünlüğü oldu.

Bir iki gün sonra Mustafa Kemal Atatürk, Ankara Kız Lisesindedir. Girdiği ders yurt bilgisi...

Ortaya atılan konu: Seçme, seçilme hakları ve askerlik görevidir.

Atatürk'ün sorularına aldığı yanıtlar, gayet zekicedir, düzgündür; pırıl pırıl çocuklar, genç kızlar, pırıl pırıl bir heyecan içinde ve bütün içtenlikleriyle konuşmaktadırlar.

Atatürk, bu durumdan çok memnundur elbette. Mutludur âdeta... Büyük bir düzen içinde sürüp giden tartışmada söz almayan öğrenci yoktur. Her akşam, sofrasını dolduran "günün önemli adamlarıyla konuşurken, onları dinlerken kendini bu kadar doymuş hissetmemiştir Atatürk...

Atatürk'ün çevresindeki yakınları, onun yeni bir devrimin eşiğinde olduğunu anlamışlardır.

Verilen yanıtlar, sonunda bir cümle içinde toparlıyor Atatürk:

- Vatandaşın en büyük hakkı seçmek, en büyük görevi askerliktir.

Bu sözler, tebeşirle kara tahtaya yazılıyor. Sonra Atatürk, birden bir sora daha soruyor:

- Milletvekili olmak ister misiniz?

Ortalık heyecanla karışıyor. Genç kızlar hep bir ağızdan:

- Elbette isteriz, yanıtını veriyorlar. Sonra gene sorular... Ve isteklerinin nedenlerini gayet sağlam bir mantık içinde anlatan genç kızlar...

Atatürk; en büyük, en mutlu heyecanlarından birini yaşamaktadır...

- Dünyada kadınlar, diyor, seçmek ve seçilmek hakkını büyük uğraşmalar, geri görüşlerle savaşmalar sonunda elde etmişlerdir. Tüm uğraşmalara karşın, pek çok ülkede ne yazık ki hâlâ elde edememişlerdir. Siz de hiç uğraşmadan elde edemezsiniz. Fakat analarınız böyle bir mücadeleyi, memleketimizde kadın hakları diye bir hakkın ve tüm hakların ağza bile alınamadığı zamanlarda dile getirebilmiş ve en önemlisi, savaş alanlarında tarih boyunca görülmemiş kahramanlıklar yaratarak vermişlerdir. Siz, bu olağanüstü gayretlerin sonucunu yaşayacak, seçmek ve seçilmek hakkını alacaksınız.

Öğrenciler, bu müjdeyi alınca mutluluktan deliye dönüyorlar elbet... Utanmasalar, çekinmeseler büyük kurtarıcının boynuna sarılacaklar.

- Ama, diyor Atatürk, az önce konuştuklarımızı hatırlayalım. Milletvekili seçer ve milletvekili seçilirsiniz, ancak asker de olacaksınız.

- Oluruz!... diyen seslerde Kurtuluş Savaşı'nda "Vatan için ölürüz!" diyerek yola çıkan anaların inancı pırıldıyor... İçtenliği de...

Kısa bir zaman sonra da kadınlara siyasal haklar tanınıyor. Kız okullarına da askerlik dersi konuyor.

İsmet KÜR

Ek-3

Tomas Alva EDISON 1847-1931

Yüzyılımızın bu büyük mucidi, 11 Şubat 1847'de, Birleşik Amerika'nın Ohio eyaletinin, Milan kasabasında dünyaya geldi. Çok geç yürümeye ve konuşmaya başlaması, özellikle babası üzerinde "geri zekalı" olacağı kuşkusunu yaratmıştı... Kendi halinde, sessiz, içine kapanık bir çocuk olan Edison'u, önceleri annesinden başka kimse anlayamadı. Hatta Öğretmeni bile...Tüm arkadaşları içinde "Kuş beyinli!" diye bağırarak, okuldan kovdu- onu...

Evet, o. bırakın liseyi, üniversiteyi, ilkokulu bile bitiremedi ama bir insanın, ! "kendi kendini" yetiştirmesinin, mümkün olduğu savını en iyi biçimde kanıtlayarak, bilimin doruğuna erişti Kuşku yok ki; bunda, annesinin payı çok büyüktür...

Yoksul bir adam olan babası, onun okuldan kovuluşuna hiç bir tepki göstermemiş, tersine, eğitim giderlerinden kurtulduğu için gizli bir sevinç duymuştu... Ama annesi öyle düşünmemişti. O'na göre, herkesin "Aptal" sandığı bu çocuk, ileride büyük bir adam olacaktı. Bunu yalnızca sezinlemekle kalmamış, bütün kalbi ile inanmıştı...

Sonsuz bir öğrenme tutkusu olan Edison, daha beş yaşında iken kümese girmiş ve kuluçkadaki tavuğu kaldırarak yerine kendi yatmıştır. Çünkü o, yumurtaları belirli bir süre, değişmeyen ısı altında civciv verdiğini kavramıştı. Anlamak istediği, insan vücudu ısının aynı işlevi görüp göremeyeceği idi... Babasının "Ahmaklık" olarak nitelendirdiği bu deney, annesi için olağanüstü bir zekanın ürünü idi...

İlk derslerini annesinden aldı Edison... Okuma-yazma ve matematik... Daha sonraları annesinin armağan ettiği kitapları bir solukta okuyup, yenilerini istedi... Bir yandan da, Laboratuvar biçimine dönüştürdüğü bodrumda bıkıp, usanmadan deneyler yaptı...

Ancak ne var ki yeni kitaplar almak ve deney yapmak için daha çok paraya gereksinme vardı. İşte bu istek, çocuk yaştaki Edison'u çalışma yaşamına itmiştir...

Gezgin satıcılıkla başladı işe... Trenlerde fındık-fıstık, meyve ve gazete satarak hem yoksul ailesine yardım ediyor, hem de yeni kitaplar (Özellikle Fizik-Kimya) alarak gece-gündüz okuyordu...

Bu arada, telgraf makinasını ve işleyiş biçimini yakından izledi ve kendisi de bir telgraf yaparak çalıştırdı. Henüz oniki yaşında iken elde ettiği bu başarı, annesini haklı çıkaran ilk adım olmuştur.

Bir gön tek başına gazete çıkarmaya karar verdi ve bu nedenle hurdacıda gördüğü eski bir baskı makinasını satın alarak, kolları sıvadı. Kısıtlı olanaklar. yüzünden bu yeni işinde pek başarılı olamadı ise de, çalışma hırısı ve azmi çevresindekilerin dikkatini daha ona yoğunlaştırdı...

Eşyalarını saklaması ve yatıp-kalkması için istasyon şefinin verdiği eski yük vagonunda deney yaparken, büyük bir yangın tehlikesi geçirdi. Yangın, çevredekilerin çabası ile söndürüldü ama kondüktörden yediği tokat, bir kulağının sağır kalmasına neden oldu. Ama o, yaşamı boyunca hiç bir yılgınlık duymadı bundan... Var gücü ile çalıştı...

16 yaşında iken sınavlara girerek telgraf memuru oldu. Başarılı çalışmalarım ve ilginç buluşlarını yakından izleyen yöneticiler ona daha geniş çalışma olanakları verdiler, İlk başarısı telgraf üzerine oldu; telgraf memuruna gerek kalmadan haberleri başka bir hattan geçiren bir makina geliştirdi. Sonra da trenlere alıcı-vericiler yerleştirerek, seferlerdeki makinistlerle haberleşmeyi sağladı...

Binlerce buluşu olan Edison'un, kuşkusuz en büyük icadı Ampul'dür. Elektrikle aydınlatmada büyük devrim yaratan ampülü, 1879 yılında, henüz 32 yaşında iken bulmuştur Edison... Çevresindekilerin şaşkın bakışları arasında daha önceden kömürleştirdiği bir pamuk ipliğini, havası boşaltılmış bir cam kürenin içinde yakarak, parlak bir ışık elde etti. Ne: var ki, ampülün bu ilk örneğinin ömrü,iki gün sürdü... Onu, daha dayanıklı bir biçime dönüştürebilmek için üzerinde yıllarca çalışmak

gerekiyordu... Edison,bu amaçla New York'da büyük bir laboratuvar kurdu... Bu aynı zamanda dünyanın ilk Elektrik Şebekesi Merkezi oluyordu... Buluşunu geliştirebilmek için yıllarca çalıştı burada... Sonunda,amacına ulaştı... Bugünkü biçiminden daha kaba bir görünüşü olan ampul,tüm insanlığın hizmetindeydi artık... Bu olay başta Amerika olmak üzere,bütün dünyada sevinç yarattı... Edison adı hızla yayılıyor, insanlar kendilerini ışığa kavuşturan bu büyük adama,Övgüler yağırdıyordu...

Bugün, geceleri caddelerde dolaşabiliyor, arabamızla seyahat edebiliyor, sinema, tiyatro ve benzeri yerlere gidebiliyor, işyerleri ve fabrikalarda sabahlara kadar çalışabiliyor, evlerimizde rahatça oturup sohbet edebiliyor, okuyor, televizyon seyredebiliyorsak »bunların - hepsini Edison'a borçluyuz... Yine onun kurduğu endüstri sayesinde, bugün milyonlarca- insan dolaysız ya da dolaylı olarak iş bulabilmekte ve yaşamını kazanmaktadır...

Edison yalnızca ampulle yetinmemiş, yeni buluşlar peşinde de koşmuştur. 1889'da,New- Jersey'deki laboratuvarında, yeni bir makina icad etti... Bugünkü sinemanın temeli ve ilk örneği olan bu makinaya "Kinetoskop" adını taktı... Şerit biçiminde resimler makinanın uç kısmına yerleştirilmiş bir merceğin önünden hızla geçirildiğinde hareket kazanıyor ve canlanıyordu... Edison 42 yaşında idi ve tüm dünyanın hayranlığını bir kez daha kazanıyordu... Bugün büyük bir sanayi haline gelen sinema sayesinde, milyonlarca insan yaşamını kazanmakta, yine onun aracılığı ile

eğlenmekte, eğitilmekte ve birbirlerini yakından tanıma olanağı bulmaktadır...

Edison, yalnızca Ampul ve Kinetoskop'u mu bulmuştur?.. Hayır... Mikrofon, gramofonun ilk biçimi olan fonograf, buhar makinasına bağlı akım üretici, telefonun önemli bir bölümü olan karbon transmatörü, 1033 icadından yalnızca bir kaçıdır... Ayrıca, bataryaların oluşturduğu, beton dökme yöntemi, sentetik kauçuğun yapılış biçimi, akümülatörün geliştirilmesi gibi sayısız çalışmaları vardır...

İki kez evlenen ve bu evliliklerinden beş çocuğu olan Edison, 18 Ekim 1931'de New Jersey'de öldü ama adı, dünyanın dört bir köşesinde yaşıyor ve dünya döndükçe de yaşayacaktır.

Ek-4

EDİSON

Geçen yüzyılın bu büyük mucidi, 11 Şubat 1847'de, Birleşik Amerika'nın Ohio (Ohayo) eyaletinin, Milan kasabasında dünyaya geldi. Çok geç yürümeye ve konuşmaya başlaması özellikle babasında onun zeki bir çocuk olmadığı kuşkusunu yaratmıştı. Kendi halinde, sessiz, içine kapanık bir çocuk olan Edison'u, önceleri annesinden başka kimse anlayamadı ilkokul öğretmeni onun başarılı olamayacağını söyleyince ailesi Edison'u okuldan almak zorunda kaldı. Edison, bırakın liseyi ya da üniversiteyi, ilkokulu bile bitiremedi ama bir insanın "kendi kendini" yetiştirmesinin mümkün olduğu savını en iyi biçimde kanıtlayarak bilimin doruğuna erişti... Kuşku yok ki bunda annesinin payı çok büyüktür...

Yoksul bir adam olan babası, onun okuldan ayrılmasına hiçbir tepki göstermemiş, tersine eğitim giderlerinden kurtulduğu için gizli bir sevinç duymuştu. Ama annesi öyle düşünmüyordu. Ona göre herkesin "aptal" sandığı bu çocuk, ileride büyük bir adam olacaktı. Bunu yalnızca sezinlemekle kalmamış, buna bütün kalbi ile inanmıştı...

Sonsuz bir öğrenme tutkusu olan Edison, daha beş yaşında iken kümese girmiş ve kuluçkadaki tavuğu kaldırarak yerine kendi yatmıştı. Çünkü o, yumurtadan belirli bir süre değişmeyen ısı altında civciv çıktığını kavramıştı. Anlamak istediği, insan vücudunun ısısının da aynı işlevi görüp göremeyeceği idi...,

İlk derslerini annesinden aldı Edison... Okuma yazma ve matematik... Daha sonraları annesinin armağan ettiği kitapları bir solukta okuyup yenilerini istedi. Bir yandan da laboratuvar biçimine dönüştürdüğü bodrumda bıkıp usanmadan deneyler yaptı. Ancak yeni kitaplar almak ve deney yapmak için daha çok paraya gereksinimi vardı. İşte bu zorunluluk, çocuk yaştaki Edison'u çalışma yaşamına itmişti. Gezgin satıcılıkla başladı işe... Trenlerde fındık, fıstık, meyve ve gazete satarak hem yoksul ailesine yardım ediyor hem de yeni kitaplar alarak bunları gece gündüz okuyordu.

Bu arada Edison, o yıllarda yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan telgraf aygıtının ve işleyiş biçimini yakından izledi ve kendisi de bir telgraf yaparak çalıştırdı. Henüz on iki yaşında iken elde ettiği bu başarı, annesini haklı çıkaran ilk adım olmuştur.

Edison, bir gün gazete çıkarmaya karar verdi ve bu amaçla hurdacıda gördüğü eski bir baskı makinesini satın alarak kolları sıvadı. Kısıtlı olanaklar yüzünden bu yeni işinde pek başarılı olamadı ise de çalışma hırsları ve azmi, çevresindekilerin dikkatini daha çok çekti.

Eşyalarını saklaması ve yatıp kalkması için fındık, fıstık sattığı istasyonun şefinin verdiği eski yük vagonunda deney yaparken büyük bir yangın tehlikesi geçirdi. Yangın, çevredeki insanların çabası ile söndürüldü ama bu talihsiz kaza bir kulağının işitmemesine neden oldu. Fakat o, yaşamı boyunca hiç yılgınlık duymadı bundan...

Daima var gücü ile çalıştı...

16 yaşında İken sınavlara girerek telgraf memuru oldu. Başarılı çalışmalarını ve ilginç buluşlarını yakından izleyen yöneticiler, ona daha geniş çalışma olanakları verdiler. İlk başarısı telgraf üzerine oldu. Telgraf memuruna gerek kalmadan haberleri başka bir hattan geçiren bir makine geliştirdi. Sonra da trenlere alıcı ve vericiler yerleştirilerek seferlerdeki makinistlerle haberleşmeyi sağladı.

Binlerce buluşu olan Edison'un, kuşkusuz en büyük icadı ampuldür. Elektrikle aydınlatmada büyük devrim yaratan ampülü, 1879 yılında, henüz 32 yaşında iken bulmuştu Edison... Çevresindekilerin şaşkın bakışları arasında daha önceden kömürleştirdiği bir pamuk ipliğini, havası boşaltılmış bir cam kürenin içinde yakarak parlak bir ışık elde etti. Ne var ki ampülün bu ilk örneğinin ömrü, iki gün sürdü. Onu, daha dayanıklı biçime dönüştürebilmek için üzerinde yıllarca çalışmak gerekiyordu. Edison, bu amaçla New York'ta büyük bir laboratuvar kurdu. Burası, aynı zamanda dünyanın ilk elektrik şebekesi merkezi oluyordu. Edison, buluşunu geliştirebilmek için burada yıllarca çalıştı. Sonunda amacına ulaştı... Bugünkü biçiminden daha kaba bir görünüşü olan ampul, bir güneş gibi tüm insanlığın hizmetindeydi artık...

Bu olay, başta Amerika olmak üzere bütün dünyada sevinç yarattı. Edison adı hızla yayılıyor, insanlar kendilerini ışığa kavuşturan bu büyük adama, övgüler yağdırıyordu.

Günümüzde geceleri caddelerde dolaşabiliyor, arabamızla seyahat edebiliyor; sinema, tiyatro ve benzeri yerlere gidebiliyor; iş yerleri ve fabrikalarda sabahlara kadar çalışabiliyor; evlerimizde rahatça oturup sohbet edebiliyor, okuyor, televizyon seyredebiliyorsak bunların hepsini Edison'a borçluyuz... Yine onun kurduğu endüstri sayesinde, bugün milyonlarca insan dolaylı ya da dolaysız olarak iş bulabilmekte ve yaşamını kazanmaktadır.

Edison yalnızca ampulle yetinmemiş, yeni buluşlar peşinde de koşmuştur. 1889'da, New Jersey'deki laboratuvarında yeni bir makine icat etti. Bugünkü sinemanın temeli ve ilk örneği olan bu makineye "kinetoskop" adını verdi. Şerit biçiminde resimler, makinenin uç kısmına yerleştirilmiş bir merceğin önünden hızla geçirildiğinde hareket ediyor ve âdeta canlanıyordu. Edison bu buluşuyla 42 yaşında tüm dünyanın hayranlığını bir kez daha kazanıyordu. Bugün büyük bir sanayi hâline gelen sinema sayesinde milyonlarca insan yaşamını kazanmakta, yine onun aracılığı ile eğlenmekte, eğitilmekte ve birbirlerini yakından tanıma olanağı bulmaktadır...

Edison, yalnızca ampul ve kinetokobu mu bulmuştur? Hayır... Mikrofon, gramofonun ilk biçimi olan fonograf, buhar makinesine bağlı akım üretici, telefonun önemli bir bölümü olan karbon transformatörü, onun 1033 icadından yalnızca birkaçıdır... Ayrıca bataryaların oluşturduğu beton dökme yöntemi, sentetik kauçuğun yapılışı, akümülatörün geliştirilmesi gibi sayısız çalışmaları vardır. İki kez evlenen ve bu evliliklerinden beş çocuğu olan Edison, 18 Ekim 1931'de New Jersey'de öldü ama adı, dünyanın dört bir köşesinde yaşıyor ve dünya döndükçe de yaşayacaktır.

Güner ÜMİT

Ek-5

AH ŞU GENÇLER

I. PERDE

I. TABLO

(Perde açık. İlerki bölümlerde kullanılacak dekor parçaları ve aksesuarlar, sahnede uygun biçimde yer almıştır. Oyuncular, günlük giysilerle)

1. OYUNCU Arkadaşlar bir şeyler yapmalıyız. Söyleyin ne yapalım?

2. OYUNCU Kadınbudu köfte.

3. OYUNCU Hayır, tatil

4. OYUNCU Hesap.

1. OYUNCU Bırakın şakayı, sahi ne yapalım?

5. OYUNCU Şaka.

6. OYUNCU Defile.

7. OYUNCU Ayak yapalım.

8. OYUNCU Banyo.

9. OYUNCU Tiyatro.

(Bir an sessizlik)

ÖTEKİLER Neee?

9. OYUNCU Tiyatro.

ÖTEKİLER Niye?

9. OYUNCU Ey kardeşler burası neresi?

ÖTEKİLER Tiyatro!

10. OYUNCU Burada ne yapılır?

11. ÖTEKİLER Tiyatro.

9. OYUNCU E, öyleyse...

1. OYUNCU Dekor, kostüm, aksesuar, ışığımız da var!

ÖTEKİLER Harika!

1. OYUNCU Öyleyse gelsin bir uvertür!

MÜZİK 1: UVERTÜR

1. OYUNCU Bir dakika, bir dakika! Uvertür tamam da, türlü türlü tiyatro var, nasıl bir tiyatro yapalım?

2. OYUNCU Bir yıl garantili.

4. OYUNCU Renkli.

6. OYUNCU Denize karşı.

1. OYUNCU Bol vitaminli.

3. OYUNCU Müzikal bu.

6. OYUNCU Müzikal herhalde.

8. OYUNCU Müzikal!

KORO Harika!

MÜZİK 2: "MÜZİKAL"

KORO

Müzikal!

Sen çok yaşa

Müzikal!

Zaten hayat

Müzikal!

İşte trafik

Müzikal!

Televizyon

Müzikal!

Alış veriş

Müzikal!

Futbolumuz

Müzikal!

Giyim-kuşam

Müzikal!

Müzikal!

Müzikal!

Müzikal!

İştah için

Müzikal!'

Yorgunluğa

Müzikal!

Sancın varsa Müzikal! Öksürüğe Müzikal! Aşık mısın Müzikal. Her derde deva

Müzikal! Müzikal! Müzikal! Müzikal!

1. OYUNCU Sakin olun, müzikal, tamam, ama nasıl bir müzikal?

10. OYUNCU Yılın sorusu.

2. OYUNCU Tebrikler.

9. OYUNCU Bence dünya genelinde ve Türkiye özelinde, gençlik sorunlarını irdeleyen ve vurgulayan, sanatsal bağlamda bir müzikal.

4. OYUNCU Ne diyor?

1. OYUNCU Eveet. Böyle bir müzikale başlayabilmek için önce şu sorunu çözmek zorundayız. İnsan genç olduğu için mi sorundur, yoksa sorun olduğu için mi gençtir?

3. OYUNCU Bu, bir açık oturum konusu.

6. OYUNCU Hem de televizyonda.

8. OYUNCU Harika.

II. TABLO (1. Oyuncu, Yönetici, Baba, Anne, Uzman,Genç.)

1. OYUNCU Pekâlâ! Televizyonda bir açık oturum. Acıklı bir şarkı ile neşeli bir türkü arasında... Motor... Kla-pe! Buyrun.

YÖNETİCİ İyi akşamlar sayın ve sevgili izleyiciler. Sabırsızlıkla beklediğiniz açık oturum programını açıyorum. Konumuz malum, konuklarımız bir baba, bir anne, bir uzman ve gençlik adına bir genç. İlk sözü babaya veriyorum, buyrun efendim. BABA Beni bu programa niye çağırdığınızı hâlâ anlamış değilim. Çünkü benim, bir oğlum var, oğlumla gayet iyi geçinirim. Aramızda hiçbir sorun yoktur. Niye olsun zaten? Ben onu severim, o beni sayar. Her konuda uzlaşırız. Bir gün bile olsun, bir anlaşmazlığa düşmedik. Evet, çünkü gençleri anlarım, severim, bayılırım gençlere... Geçenlerde....

1. OYUNCU Hop, hop, hop... Motor stop. (*Herkes donar*) Şimdi geriye dönüyorum. Açık oturumdan iki saat önce, baba evi.

BABA (*Ayağa fırlar*) Bana akıl öğretmek senin ne haddine, beyinsiz herif. Ben televizyonda ne söyleyeceğimi bilmez miyim, odun kafalı? Yıkıl! Deli mi ne? "Çık televizyonda doğruyu söyle" diyor. Oğlum, salak oğlum, milyonlarca insanın önünde, seninle hiçbir konuda anlaşılmadığımı nasıl söylerim? 'Bu ne biçim baba' demezler mi? Böyle sorunlar konuşulmaz. Ayıptır. Manyak...

1. OYUNCU Motor. (*Baba oturur, ötekiler canlanır*)

YÖNETİCİ Söz sırası şimdi de sayın anne de.

ANNE Efendim, ben, her şeyin açık açık konuşulmasından yanayım. Her zaman doğruyu söylerim. Şimdi de öyle yapacağım.

YÖNETİCİ Yapınız efendim.

ANNE Gençlik sorunları adlı bu önemli açık oturumu yöneten sayın yöneticimizi yalandan tanırım.

YÖNETİCİ Sağ olun.

ANNE Yammızdaki apartmanda oturuyor. Üç çocukları var, üçü de, iki elim yanıma gelsin, sokakta büyüdüler.

YÖNETİCİ Aman Mürüvvet Hanım.

ANNE Aman zaman dinlemem, çocukları biz komşular büyüttük. İçki, kumar bunlarda, ikide bir darılıp ba-nşma, kavga, gürültü bunlarda... İnsanın böyle bir açık oturumu yönetebilmesi için en azından...

YÖNETİCİ Stop, stop, stop.... Huzurunuzda pedagog Profesör Selami Altıntop.

UZMAN Konu önemlidir. Hımmm. Önemli olmasa zaten ben burada olmazdım.

Gençlik sorunları böyle tartışılarak çözülmez... Bilimsel soğukkanlılık ister. Bakınız Profesör Frankeştayn ne diyor: "Gençlik, spekülasyon ve emosyonel bir süreçtir." Hımm.. Çok doğru.. Buna karşılık Profesör Mandrake şu görüşü geliştirmiştir: "Gençlik psikosomatik bir fenomen olup korrelasyon katsayısı geometrik olarak çoğalır." Hmm, bu da doğru. Profesör Maradona ise ikisine de karşı çıkıyor "Hayır" diyor. "Gençlik entegre ve dinamik bir komplekstir." Hayret, bu da doğru. Hımmm.

YÖNETİCİ Siz şahsen ne diyorsunuz, sayın uzman?

UZMAN Benim de bir kızım var, şahsen "illallah" diyorum, en doğrusu bu.

GENÇ Şey, şimdi de bir genç olarak, benim düşüncelerimi soracak olursanız...

YÖNETİCİ Özür dilerim, soramayacağız. .Çünkü vaktimiz doldu. Sayın ve sevgili izleyiciler, programımız burada sıfırı tüketti. Hepinize iyi uykular, videotik rüyalar dileriz. Şen ve esen kalın. Gülegüle, yine görüşelim.. *(Ses gittikçe duyulmaz olur)*
Bir dahaki programa kadar

III. TABLO (Hepsi)

HEPSİ *(Zıplarlar)* Yaşasm.

8. OYUNCU Çarpıcı bir giriş.

10. OYUNCU Birinci sınıf.

2. OYUNCU Turistik.

6.OYUNCU Devamlı sıcak su.

4.OYUNCU Mükemmel servis.

5.OYUNCU Yüzde on tenzilât.

3. OYUNCU Bir müzikal böyle başlar ve...

9. OYUNCU ... böyle devam etmez.

7.OYUNCU Ya?

9. OYUNCU Laf uzaymca, araya ya bir şarkı girer, ya da bir dans.

8.OYUNCU Uygun olsa da.

9.OYUNCU Olmasa da.

11. OYUNCU Çok doğru. Müzikal bu.

2. OYUNCU Kader bizi doğrudan ayırmasın.

1.OYUNCU Öyleyse gelsin egzotik ve süpersonik bir dans.

MÜZİK 3: SÜPERSONİK DANS (1-2-3-4-5-9-10. Oyuncular)

2.OYUNCU Çok güzel dans ettik, çok.

3.OYUNCU Tebrikler,

4.OYUNCU Bundan iyisi can sağlığı.

1. OYUNCU Arkadaşlar, müzikalimiz çok müzikal olmaya başladı.. Lafi derleyip toplamak zorundayım. Sorunlar yerden bitmez, gökten yağmaz. Şimdi sorunların kökenine iniyoruz.

5.OYUNCU Aman dikkatli olalım.

10.OYUNCU Yavaş lütfen.

9. OYUNCU Biri ılık tutsun.

IV. TABLO

MÜZİK 4: DÜĞÜN MARŞI (Gelin, Damat, 1. ve 8. Oyuncu)

(Gelin ve damat girerler, ötekiler alkışlarlar. Biri fotoğraf çeker. Bir an donup kalma.

Düğün Hatırası. Müzik de donar ve devam eder, gelinle damat çıkarlar)

OYUNCU Yeni bir evliliğin temelini daha atmış bulunuyoruz.

8. OYUNCU Hayırlı ve uğurlu olsun efendim.

1. OYUNCU Ama nasıl bir evlilik bu? Bilinçli, sağlıklı, dengeli bir evlilik mi? Yoksa geliş-güzel, hesapsız-ki-tapsız, rastgele bir evlilik mi? İsterseniz birkaç yanlış evlilik sergileyelim. Örnek bir: Çağdaş üslupta bir alışveriş sahnesi!

V. TABLO (Anne, Kız, Koro, 1. Oyuncu)

ANNE Ah Nebiş.. Gel kızım gel.

KIZ Ne oldu anne?

ANNE Talih kuzusu İbrahim, başımıza kondu.

KIZ Kim bu İbrahim?

ANNE İbrahim. İbo. Süper İbo. Her eve lazım.

KIZ Ne istiyor?

ANNE Seninle evlenmek. İbo'yu şimdi al,- kazan.

KIZ Özelliğine?

ANNE Hiç sorma kızım. İbo'da atlar, katlar, yatlar, milyonlar var, milyonlar.

KIZ Acaba akıllı mı?

ANNE Zengin, hırslı.

KIZ Genç mi, yakışıklı mı, anlayışlı mı?

ANNE Para babası. K

IZ Ya mutlu olamazsak?

ANNE İbo'yla her şey daha güzel.

KIZ Bilmem ki..

ANNE Düşünme kızım. İbo'dan üstünü yok.

KORO İ

ANNE İyi,
 KORO B
 ANNE Becerikli,
 KORO O
 ANNE Olgun.
 KORO İİİBOOO..
 ANNE Süpürür, döver.
 KORO İbo, İbo, İbo.
 ANNE Genç İbo, iyi damattır.
 KORO Ram para pam pam pampam..

VI. TABLO (1. Oyuncu, Oğlan Babası, Kız Babası)

1. OYUNCU İkinci yanlış örnek! Folklorik üslupta. Aldı

sözü oğlan babası.

BABASI

"Oğlum görmüş kızını.

Çalıp durur sazını.

Bir evet de hey ağam.

Gel öpeyim ağzım."

1. OYUNCU Aldı kız babası, bakalım ne söyledi. KIZ BABASI

"Almak istersen kızını.

Boşver de sazı mazı.

Üçyüz elli bini ver

Ben de olayım razı."

1. OYUNCU Aldı yine oğlan babası.

2. BABASI

"Konca gülü derelim.

Bunları everelim,

Üçyüz elli çok olur,

İkiyüz bin verelim"

1. OYUNCU Aldı kız babası.

KIZ BABASI

"Konca gülü deremem,
Boşa çene yoramam,
Benim kızım acardır,
İkiyüze veremem"

1. OYUNCU Aldı...

OĞ.BABASI

"Ağam etme eyleme,
Böyle kati söyleme,
Seninkisi açarsa
Benimki de Macardır."

KIZ BABASI Nedir?

OĞ.BABASI Macardır.

KIZ BABASI Ben hiç Macara kız verir miyim? Verirsem
kahrolayım.

OĞ.BABASI Benim kızım acardır dedin.

KIZ BABASI Eeee.

OĞ.BABASI Acara Macar denk geldi. Başka kafiye bul, canımı al.

VII. TABLO (1.Oyuncu, Anlatıcı, Ercümend, Şazimend.)

1. OYUNCU Aslı bozuk işin taklidi bu kadar olur. Şimdi de üçüncü örneğe geçiyoruz.
Fotoromantik üslupta.

ANLATICI Bir perşembe sabahıydı. Şazimende'le Ercümend, alinyazılarma doğru
yürüdüler. Bir otobüs durağında karşılaştılar. Bakışları buluştu. Ercümend'in kalbi
eski moda bir lokomotif gibi vurmaya başladı.

KORO Cuf cuf cuf.

ERCÜMEND Yarabbim.

ANLATICI Şazimend'in ceylan gibi ürkek, deniz gibi civelek yüreğinde ise, bir keman
çalmaya başladı.

ŞAZİMEND O Tanrım.

ANLATICI Ve yirminci yüzyılın en hızlı, beş yıldızlı aşkı başladı.

ERCÜMEND Yıllardır seni arıyordum şarkılarda, şiirlerde.. Benimle paylaşır mısın
hayatı ve ölümü?

ŞAZİMEND Benim yüreğim de yıllardır senin için çarpıyordu..

ERCÜMEND Benimle evlenir misin?

ŞAZİMEND Evet.

ERCÜMEND Adın ne?

ŞAZİMEND Şazimend.. Seninki?

ERCÜMEND Ercümend. Ama sen Ercü de bana

ŞAZİMEND Ercü.

ERCÜMEND Gel, hamburger yiyip geleceğimizi konuşalım.

ŞAZİMEND Geleyim canım.

ANLATICI El ele uzaklaştılar. Son!

VIII. TABLO (1. Oyuncu, Kepli Kız, İbo, Osman Efendi, Ercümend.)

1. OYUNCU Şöyle ya da böyle evlenir işte insanlar. Derken doğa yasaları işlemeye başlar.

KEPLİ KIZ İbo Bey... Bir oğlunuz oldu.

İBO Nee? Hah hah. Erkek adamın erkek çocuğu olur. Onu kendim gibi yetiştireceğim.. Erkekçe.

KEPLİ KIZ Osman Efendi... Sizin de nurtopu gibi bir kızınız var.

OSMAN EFENDİ Neeey! Lan hatun, bu muydu acarlığın? Biz senin için üçyüzelli bin kayme saydıktı. Ben şimdi bubamın yüzüne nasıl bakarım?

KEPLİ KIZ Ercüment Bey.

ERCÜMEND Seni dinliyorum ey beyaz melek.

KEPLİ KIZ Seninki üçüz.

ERCÜMEND Ah... Beni bu kadar sevme demiştim o aptal kadına. Bittim.

IX. TABLO

(1. Oyuncu, 7. Oyuncu, 11. Oyuncu)

I. OYUNCU Ne dersiniz, acaba Bayan Nebiş'le Bay İbo'-

nun, Osman Efendi ile Acar Kızın, Ercü ile Şazimend'-in çocukları nasıl büyürler?

Bilgili, bilinçli, fedakâr ana babalara selam olsun. Biz bu tür sakat, şaşkın evliliklerden olan çocukları izleyeceğiz. Bakalım...

7. OYUNCU Hop, hop, hop... Laf yine aldı başını gidiyor.

II. OYUNCU Artık bir şarkı ister.

1. OYUNCU Pekâlâ. İşte bir şarkı... Son moda..

"MÜZİK 5: KORO" "Daha dün annemizin.."

X. TABLO (1 .Oyuncu, Baba, Çocuk, 7.0yuncu.)

1. OYUNCU Önce buyurun, çocuğu ile çok yakından ilgilenen bir baba.

BABA (*Elinde kronometre*) Haydi çocuğum, başla.

ÇOCUK Ka-Kaya To-to-to-topu Tu-tu-tut. BABA Bravo, çok güzel. Üç kelimelik bir cümleyi bugün 7 saniye beş salisede okudun. Aferin oğlum. Şimdi dikkat et, matematiğe geçiyoruz. Matematik çok önemlidir. Benim matematiğim çok iyiydi. Sen de, tıpkı benim gibi olmalısın. Hazırsın değil mi? Güzel, bir kere bir kaç eder?

ÇOCUK Bir kere bir...

BABA Bravo

ÇOCUK Bir kere bir...

BABA Fevkalâde.

ÇOCUK Bir kere bir, iki eder.

BABA Hayır.

ÇOCUK On bir eder.

BABA Salak mısın sen? Söyle, bir kere bir kaç eder? Çabuk, haydi, yürü, koş.

ÇOCUK Bir kere bir...

BABA Haydi oğlum, çıldırtma beni... Haydi dedim.

ÇOCUK Bir kere bir, bir kere bir...

7. OYUNCU (*Fısıldar*) Bir eder.

ÇOCUK Bir eder.

BABA Bravoooo. Benim aslan oğlum.. Dahi oğlum.. Bugün bir kere birin kaç ettiğim 36 saniyede bildin. Müthiş bir gelişme bu... Herkes bir dahinin babası diyecek bana. Çok yakında. Aman beni mahcup etme. Şimdi tarih sorularına geçiyorum. Hazır mısın? Osman Bey kimdir?

ÇOCUK Dayım.

BABA Yahu bu eve bile zor girebilen o pişpirik dayın, koskoca tarihe nasıl girebilir a evladım. Bir düşünsene. Bir daha soruyorum, iyi düşün! Osman Bey kimdir?

Tamam, yeteri kadar düşündün. Söyle şimdi ne düşündün?

ÇOCUK Fıstıklı dondurma.

BABA Yapmaaaa.

XI. TABLO (1. Oyuncu, Anne, Çocuk)

1. OYUNCU Şimdi de çocuğu ile çok yalandan ilgilenen bir anne. Nerede? Diyelim bir çocuk parkında.

ANNE Bunca işimin arasında, seni elinden tutup buraya getiriyorum. Neden? Böyle süklüm-püklüm olma, biraz girişken, canlı-kanlı ol diye. Haydi bak, herkes ne güzel oynuyor. Sen de oyna bakayım... Aaaa, aa, aa, o kadar hızlı koşma, terleyeceksin. Oğlum önüne bak.. Ooo, yoo, salıncak yok. Terli terli zatürre olursun. Gel bu tarafa. Ooooo katiyyen, kaydırağa binemezsin. Geçen sefer bir kaydın pantolonun caaaartt yırtıldı. Yaaa, oğlum? Konuşma o çocukla. Ya kuşpalazı ise, ya kaba-kulaksa, ya betası varsa?.. Sen kendi başına oyna çocuğum... Gel, geel... Şapkanı giydireyim.. Güneş çarpar, tepe sersemi olursun.. Hah, haydi oyna güzelim.. Rahat rahat... Oğlum, hayır, kum havuzu yok. Bana söz vermiştin.. Çöp batır, kazıklı humma olursun. En iyisi, biz yine evimize gidelim, çok oynadın.. Ben bu çocuğu hayatın zorluklarına nasıl alıştıracağım, bilmem ki... *(Çıkarlar)*

XII. TABLO (1 .Oyuncu, Baba, Anne, Çocuk)

1. OYUNCU Bir yanlış örnek daha! Sevgili çocukları ile yine çokook yakından ilgilenen bir ana-baba.

BABA Neriman.. Neriman.

ANNE Yine ne var?

BABA Gel buraya sorumsuz kadın.

ANNE Anlamadım?

BABA Ben sana bu çocuğu sokağa bırakma, terbiyesiz olur, ahlâkı bozulur demedim mi? Yine sokaktaydı!

ANNE Dedinse dedin. Ne yapayım? Bütün gün deli güllabiciliği yapamam ki. O kadar kıymetliyse, koy cebine, işe götür.

BABA Çocuğun yanında benimle böyle konuşma.. Ağzını yırtarım.

ANNE Cart, kaba kâğıt.

BABA Bir daha söyle.

ANNE Aman sen de, açma öyle gözlerini yabani kurbağa gibi.

BABA Yabani ve zebani kurbağa senin anandır.

ANNE Rezil herif. "

BABA Tüü, densiz kadın.

ANNE Ahlâksız.

BABA Ulan sen anaysan, ben de Napolyon Bonapart'ım.

ANNE Sen ana nedir bilir misin ayol?

BABA Benim anam, anaydı ana.

ANNE Tuzla da kokmasın.

BABA Ölmüş anama dil uzatma, ben senin...

ANNE Asıl ben senin...

BABA Yuh sana.

ANNE Asıl sana yuh.

BABA Kepaze.

ANNE Sefil.

BABA Utanmaz.

ANNE Arlanmaz.

BABA Kaknem.

ANNE Dümbelek.

BABA Cadı.

ANNE Hortlak.

ÇOCUK Yeter be.

BABA "Be" dedi.

ANNE Dedi.

BABA Anladın mı şimdi Neriman niye çıldırıyorum bu çocuğu sokağa bırakma diye?

Ahlâkı bozuluyor karıcığım. Bugün "be" diyen, yarın Allah korusun, çok afe-dersin "ulan" der. Neriman ne yaparız o zaman.

ANNE Hii... sahi ne yaparız o zaman?

XIII. TABLO (1.Oyuncu, 2.Baba, Orhan)

1. OYUNCU Yaaa. Artık yanlış örnekleri bırakıp.
- 2.BABA (*Nara Atar*) Haaayyytt.
1. OYUNCU Ooooo, sırada neşesini bulmuş bir baba daha varmış.. Merhaba efendim..
- 2.BABA (*Sarhoştur, elinde ağzı açık bir bira şişesi vardır*) Uç, yoksa duman ederim.
- 1.OYUNCU Anladım. (*Uçar*)
- 2.BABA Orhaaaann. ORHAN Efendim.
- 2.BABA Gel ulan buraya, zübük.
- ORHAN Efendim.
- 2.BABA Yaklaş... Yeter... (*Baba sallanır*) Sallanma hergele. Karşımda dimdik duracaksın. Put gibi. Anladın mı?
- ORHAN Anladım.
- 2.BABA Güzeel. Öyleyse bu ne?
- ORHAN Bira şişesi.
- 2.BABA Kim açtı bu şişesi... Şişeyi?
- ORHAN Ben.
- 2.BABA Niye?
- ORHAN Tadı nasıl diye merak ettim. Bir yudum içtim.
- 2.BABA Ulan ben sana içki içmeyeceksin dememiş miydim? Ha? Öküz aleyhisselam. Bir daha görürsem şerefsizim seni kuşbaşı doğrarım. Bademciklerini sökerim. Dalağım alırım. Küstah herif. Defol... Ben senin yaşındayken babamdan izinsiz işkembe çorbası bile içemezdim. Günahkâr herif. Tövbe estağfurullah. Kim azdırıyor bu çocukları böyle yahu? Lanet olsun, yine kafam bozuldu işte. Muallaa.. Muallaaaa.. Bir tanem... neredesin?

XIV. TABLO (1 .Oyuncu, Anne, Çocuk, Baba)

1. OYUNCU Son olarak bir yaş gününü izleyelim ve bu bölümü kapatalım. Bu bölümde çocuğu ben oynayacağım çünkü tam tipim.
- ANNE Oğulcuğum bak, baban sana ne almış? Çuf çuf, düd, düd.
- ÇOCUK Çufçuf...

BABA Bayıldın değil mi köftehor?

ÇOCUK Dütdüt...

BABA Dur, kıracaksın. Kırarsan gözünü patlatırım, ona göre.

ANNE Oyna da biraz, çocuk öğrensın bari.

BABA Bak da ö gren, hergele, şimdi bu çuf çuf dütdüt, istasyonda duruyor. Tamam mı?

ÇOCUK Vek.Veh..

BABA Birazdan attaya gidecek. Dikkat dikkat! Anadolu ekspresi 1. perondan hareket etmek üzeredir...

ÇOCUK Çuf çuf.

BABA Rahat dur, oynuyoruz işte, daha ne? Dikkat dikkat!

ÇOCUK Dütdüt.

ANNE Aaaa sus be oğlum. Ne güzel oynuyor işte.

BABA Anadolu ekspresi 1. perondan hareket etmek üzeredir.

ANNE Ayol sen şey ol, yaşlı koca ol, ben de karısı olayım. Seni uğurlamaya gelmişmişim..

BABA Harika.. (Taklitle) Öhöhö. Allahısmarladık iki gözümün nuru...

ANNE *(Katılır)* Selametle Şemsettin Bey.

BABA Harika.

ÇOCUK Çuf çuf.

BABA Sus.

ANNE Aman perhizinize dikkat edin.

BABA Sen de ilaçlarım muntazaman al...

ÇOCUK Dütdütt.

ANNE Dur be çocuk.

BABA Hırkam bavulda mı?

ANNE Merak etmeyin. Tükrük hokkanızı da koydum. *(Kahkaha ile gülüp sarılırlar)*

ÇOCUK *(Biraz sinirli)* Çuf çuf, dütdüt.

BABA Kes, yersin tokadı.

ANNE Uslu durun e mi İstaribullarda...

BABA Ben senin üzerine gül koklar mıyım dilberim? *(Treni hareket ettirir)* Düüüt düüüüüüt..

ANNE Aaaa, aaa, gidiyorsunuz.

BABA Ya, maşallah, tam vaktinde kalktı...

ANNE Güle güle Şemsettin Bey.

BABA Allah'aısmarladık Dilruba.

ANNE Kapatın pencereyi, üşüyeceksiniz.

BABA Harika. *(Kahkaha ile sarılırlar, oyuncak tren ezilir)*

ÇOCUK Annee... babaa.. Sizin eee'eeee saatiniz gelmiş, haydi odanıza.

XV. TABLO

(1.Oyuncu, Erkek, Kadın, Yargıç, Spiker)

1. OYUNCU Bir de lastiği patlamış evlilikler var...

ERKEK Evet sayın yargıç. Aşk ile şevk ile evlenmiştik. Evlenemezsek ölürüz sanıyorduk. Gözümüz dünyayı görmüyordu. Altı kız, altı oğlan çocuğumuz olacak, sonsuza kadar mutluluk içinde yüzecektik. Ama daha birinci çocukta pes ettik.

KADIN Anlaşamıyoruz sayın yargıç. Anlaşmamıza imkân yok. O, Fenerbahçeliymiş, ben Galatasaraylıyım. O iskambil falına önem veriyor... Ben kahve falına inanırım. Söyleyin. Bir arada yaşayabilir miyiz?

KORO Boşandınız.

İKİSİ Yeh-huu.

ERKEK Ohhh.

KADIN Dünya varmış.

1. OYUNCU Peki, çocuk.

KADIN Sahi bir de çocuğumuz vardı. *(Çocuğu, top gibi atar!)* Al canım, senin olsun.

ERKEK Yoo, sen ona benden daha iyi bakarsın.

KADIN Öyle deme. Annen ne güne duruyor? O baksın. Hem ben artık çalışacağım.

ERKEK Çok sorumsuzsun.

KADIN Asıl sorumsuz sensin.

SPIKER Top şimdi annede... Maç hızlı başladı. Anneden nefis bir smaç! Ooooo baba topu çok iyi karşıladı.. Servis sırası şimdi babada. Baba annenin bir boşluğunu arıyor., arıyor.. Topu elden çıkardı. Anne havada kaptı ve geri yolladı. Maç gittikçe heyecanlı olmaya başladı. Baba yakaladı ve anında çevirdi topu... Anne topu yakaladı, kendi etrafında dönüyor, dönüyor, dönüyor ve fırlattı.. Top uçu, uçu., uçu... Alan dışına çıktı. Kalabalığa karıştı. Top kayboldu... Top aldı başını gitti.

Hakem, iki tarafı da yenik ilan etti... Haksız da değil. Küçük bir topa sahip çıkamadılar.

1. OYUNCU Bunun tersi de var.

ANNE *(Bir bez çocuğu çekerek)* Bırak çocuğu, o benim.

BABA Hayır benim.. Bende kalacak.

ANNE Canavar.

BABA Vcdansız.

ANNE Haydut.

BABA Eşkiya.

ANNE Bırak diyorum.

BABA Sen bırak. *(Çocuk, ikiye bölünür)*

MÜZİK 5: PROBLEMATİK

(KORO) KORO

"One

Bu ne

Şu ne

Neden

Nasıl

Niye

Oyun

Moyun

Şaka

Maka

Falan Filan Derken Okul Fizik Kimya Matematik! Büyüyor Çocuklar Oluyor
Problematik"

XVI. TABLO (1.Oyuncu, Kız, Oğlan, Koro, B.Oğlan, B.Kız)

1. OYUNCU Yıllar sel gibi akar. Dünün cimcimeleri, ufaklıkları birdenbire delikanlı oluverirler.

KIZ Anneeee, babaa. Koşun, koşun. Ali traş oluyor.

KORO Ooooooooo.

OĞLAN Baba, anne bakın bakın, Ayşe ruj sürmüş.

KORO Yoooooooo.

KIZ Anneeeee, ağabeyim aşk romanı okuyor.

KORO Yaaaaaa.

OĞLAN Babaaaa. Ablam annemin topuklu ayakkabısını giyiyor.

KORO Aaaaaa?

B.KIZ Annee, babaa... ben de ruj sürmek, topuklu ayakkabı giymek istiyorum.

KORO Neee?

B.OĞLAN Ben de traş olmak, ben de aşk romanı okumak istiyorum.

KORO Neeeeee?"

XVII. TABLO (1 .Oyuncu, Kız, Anne, Baba, Koro.)

1. OYUNCU Bunlar doğal gelişimler. Bu sırada genç insanlara sabırla, anlayışla yardımcı olan, yol gösterenlere selam olsun.. Biz yanlış örnekleri sergilemeye devam edeceğiz. Bir ev.

KIZ Anne, bugün bulaşığı ben yıkayayım.

ANNE Hayır, her şeyi kırarsın.

KIZ Öyleyse kek yapayım.

ANNE Hayır, mutfağı alt üst edersin.

KIZ İnsan yapa yapa öğrenir bir işi.

ANNE Bir de ukalalık ediyor.

KIZ Baba, beni sinemaya götürür müsün?

BABA Vaktim yok.

KIZ Tiyatroya götür öyleyse.

BABA İşimçok.

KIZ Ben gideyim.

BABA Olmaz.

KIZ Kapının önüne olsun çıkamaz mıyım?

ANNE Çıkamazsın.

KIZ Televizyon seyredeyim?

BABA Ders çalış.

KIZ Bir arkadaşımı çağırayım bari, ne olur?

ANNE-BABA Ha-yır.

KIZ *(Tepinerek bağırmaya başlar)* AaaaaaaaL.

ANNE Farkında mısın Zülfü, bu kızda bir anormallik başladı.

BABA Haklısın karıcığım, neden acaba?

KORO Ah şu gençler!

XVIII.TABLO (1.Oyuncu, I.Genç, II.Genç, Koro A, Koro B, K.Adam, K-Kadın,
III.Genç)

1. OYUNCU Herhangi bir şehrin, herhangi bir mahallesinde, herhangi bir sokak.

I.GENÇ *(Top oynuyorlar)* Ver bana.

II.GENÇ Tut onu.

III.GENÇ Hop..

III.GENÇ Heeeeey!

KORO A *(Tezahürat yapar)*

KORO B *(Karşı tezahürat yapar)*

KOMŞU AD. Yeter, yeter, yeter... bu ne gürültü yahu? Hiç kafayı dinleyemeyecek miyiz bu mahallede? İnsaf efendim insaf.

KOMŞU KA. Hay Allah razı olsun Apti Bey. Mahalle içinde top oynanır mı canım?

K.ADAM Hadi bakalım, toplayın pilinizi, pırtınızı, yallah başka yere..

GENÇLER Nereye?

KA.-ADAM Bize ne..

ADAM Bir de "nereye" diye sormazlar mı?

KORO Ah şu gençler!

XIX. TABLO

(1.Oyuncu, Biri, B.Biri, Kızlar, Koro,
2.Oyuncu, 7.Oyuncu)

1. OYUNCU Bir başka şehrin bir başka mahallesinde bir başka sokak. Gençler kendi aralarında eğleniyorlar.

GENÇLER

"Bekledim de gelmedin.

Sevdiğimi bilmedin

Söyleee"

BİRİ Söylüyorum ya.

KORO "Söyleee"

BİRİ Söylüyorum yahu.

KORO "Hiç mi beni sevmedin?"

BAŞKA BİRİ "Aha aha!"

KORO

"Benim gönlüm sarhoştur

Yıldızların altında

Sevişmek"

HERHANGİ BİRİ "Aaaah."

KORO "Kuş sesleri"

KIZLAR

"Vak vak vak

Vik vik vik"

KORO

"Ovalara yayılır.

İnsan buna hayran olur bayılır."

BİRİ Feneeer....

FİLANCA Beşiktaşşş.

ÖTEKİ Gassaray Gassaray Cim bom bom.

KORO "Bom bili bili bili bom bom

Bom bili bili bili bom"

2. OYUNCU Bom.

7. OYUNCU Pişti.

KORO Heyyyyyyyyyy.

1. OYUNCU Şimdi de çok çok arabesk bir şarkı. Alâka ya Çay Demle.

MÜZİK 6: ALÂKAYA ÇAY DEMLE.

Hicran.. Sevda.. Efkâr.. Gam Hasret.. Şarap.. Keder.. Zam

Garip.. Mahzun., ve Akşam Alâkaya çay demle! Yorgun..

Islak..Uzun.. Az Talih.. Kısmet.. Kırık saz Ümit.. Duman.. Zalim

yaz Alâkaya çay demle! Esmer.. Mektup.. Bindebir Kadeh..

Mezar.. Kimbilir Mehtap.. Kuşlar ve Zincir Alâkaya çay demle!

(Önce bir terlik düşer önlerine... Sonra bir ayakkabı., sonunda bir eski çizme.

Sessizlik. Hepsi yukarı bakarlar.)

BİR SES Kesin zırlıtyı. Saat on oldu. Uyuyacağız.

1. OYUNCU Eğleniyorduk kendi aramızda Yusuf Amca.

BİR SES Başka yerde eğlenin.

GENÇLER Nerede?

BİR SES Bana ne?. Bir de "nerede" diye sormazlar mı?

KORO Ah şu gençler!

XX. TABLO (1.Oyuncu, Koro, E.Öğretmen, K.Öğretmen)

1. OYUNCU Artık annelerin, babaların, komşuların yakalarından düşüp biraz da okula gidelim.

KORO Bizim sınıfa.

1. OYUNCU İşte bizim sınıf. *(Öğrenciler yerlerini alırlar)* Amacımız ne öğretmenleri eleştirmek, ne bilgiyi küçümsemek. Tövbe.. Sadece bir iki görüntü sergileyeceğiz.

ERKEK ÖĞR.: Oturun çocuklarım. Bugünkü konumuz, par prensip yine çok enteresan bir konu: Kılkuyrak kuşu... Adı sanı pek duyulmamış, mütevazi ama önemli bir kuştur. Bir kere, iki ayaklıdır. Üstelik bütün kuşlar gibi uçar. Bu kuşun yumurtası ortalama olarak 52 gramdır..

1. OYUNCU Üffff.

ERKEK ÖĞR. Sen evladım, sen, sen, evet sen. Niye dinlemiyorsun çocuğum? Dinle evladım. Bundan hayati konu olur mu a oğlum, yavrum, evladım, kuzum? Hayati olmasa, kitaba girer miydi? Yarın sizler de hayata atılacaksınız. Biri çıkıp da "söyle bakalım genç adam, Kılkuyrak kuşu hakkında ne biliyorsun" dese apışıp kalmaz mısın?.. Kılkuyrak kuşunu bile bilmiyor derler, size iş vermezler..... makam vermezler... yaaa.. Haydi baştan alıyorum.. Kılkuyrak kuşu "par prensip iki ayaklı olup kuyruğu... *(Anlatır ama sesi duyulmaz olur ne yazık ki)*

1. OYUNCU Genç insan kimi derste böyle ayrıntılar denizinde boğulur, kimi zamandaaa...,.

XXI. TABLO

(1 .Oyuncu, K.Öğretmen, 9.Oyuncu, 1. Öğretmen,
2.Öğrenci, 9. Öğrenci)

KADIN ÖĞR. Otur. (9. Ayakta kalır)

9. OYUNCU (Safi Ben de oturayım mı?

KADIN ÖĞR. Çık dışarı..

1.ÖĞRENCİ Öğretmenim, arkadaşımız biraz şeydir.

KADIN ÖĞR. Yeter, hiçbir numara sökmez bana. Benim adım sıfırcı Melek! Sen de çık dışarı. Hey, siz. Ne konuştunuz? Söyle bakalım..

2.ÖĞRENCİ Kalem istiyordum.

KADIN ÖĞR. Siz de dışarı., hemen., şimdi, derhal.. (Başkasına) Güldün değil mi? Sus, cevap verme. Çık dışarı.

2.ÖĞRENCİ Öğretmenim.

KADIN ÖĞR. Sus diyorum saygısız. Hepinizi disipline vereceğim.. Hepinizi yakacağım, hepinizi sınıfta bırakacağım. Defolun diyorum.. Defoluuuuuun. (Hepsi çıkarlar. 9.Kalmıştır)

9.ÖĞRENCİ (Safi Ben de defolayım mı?

KADIN ÖĞR. Sen de defol geri zekalı İbiş. (Yalnız kalmıştır) Bunlar gibi densiz, dengesiz, deli dolu insanlara anlatacağıma, taş duvarlara, tahta sıralara anlatırım daha iyi... Bugünkü dersimiz, İstanbul'un fethi.. Fethi dedim de aklıma geldi. Ağabeyimin arkadaşı bir Fethi Bey vardı. Çok güzel keman çalardı...

XXII. TABLO (1.Oyuncu, Koro, Deli Genç)

1. OYUNCU (Fısıltı ile) Gün gelir, nice güzel günler arasında bu sahneler de anı olur, lise biter.

KORO Na ra na ram.

1. OYUNCU Evde, sokakta, okulda edindiği eğitimle genç insan kendini üniversitenin eşiğinde buluverir.

KORO Na ra na ram.

1. OYUNCU Üniversite bu, hayata açılan kapı. Bu kapıdan içeri adım atmak herkese nasip olmaz.

KORO Na ra na ram.

1. OYUNCU Sözü, bu konuda uzmanlaşmış bir arkadaşımıza bırakıyorum. Gel kardeşim.

GENÇ (*Pİjamabdır*) Bizim köyün ilkokulunu bitirdim. Babam, bu çocuk ille de doktor olacak diye tutturdu. Beni nahiyedeki ortaokula yazdırdı. Köyden gide-gele, ortaokulu muvaffakiyetle beş yılda bitirdim. Artık bularak su gibi okumaktayım, adımlı da yanlışsız yazmaktayım. Beni köycek, kasabadaki liseye yazdırdılar. Gerçi İngilizce dersine cimlastik öğretmeni, matematiğe okulun muhasebecisi geliyordu ama olsun, maksat istikbal kurtulsun... Liseyi de beş yılda muvaffakiyetle bitirdim. Tekmil köylü bayram ediyor. (*Davul çalar gibi yaparak*) Danganda dangak. Ee bana bir güven geldi. O güvenle üniversite sınavlarına girdim... Anaa.. girmemle iki seksen yatmam bir oldu. Yetenekten batmışım. Babam "aman oğlum yat, kavun, karpuz da yata yata olgunlaşır" dedi. O yıl olgunlaştım, ertesi yıl bir hamle daha yaptım. Allaaah.. Kazanmışım. Velakin bu muvaffakiyetim bir işe yaramadı. Neden dersiniz, Hemşire Okulunu kazanmışım. Daha ertesi yıl bir daha girdim, a'aah.. Bir daha, I'ıh! Tam teşekküllü üniversite smav raporu ile sabit artık, yeteneksizin biriyim. Daha ne?. Bıraktım ucunu. Gelgelelim bu üniversite sınavı bitmiyor kardeşim. Gözlerimi kapadım mı, sorgu sual başlıyor...

1. OYUNCU Söyle.

GENÇ Söyleyeyim.

KORO Kahve fincanının kulpu, sağda mıdır, solda mıdır?

GENÇ Anaaaa...

1. OYUNCU Söyle..

GENÇ Başüstüne.

KORO Tereyağından kıl çekme makinasım kim icat etti?

GENÇ Abovvv.

1. OYUNCU Söyle.

GENÇ Peki.

KORO Aksak Timur'un hangi ayağı aksaktı?

GENÇ Uyyyyyy...

1. OYUNCU Söyle.

GENÇ Hayhay.

KORO Namık Kemal yatarken sakalını, yorganın altına mı alırdı, yoksa üstüne mi sererdi?

GENÇ Vay anam. Çıldıracağım, çıldırıyorum yahu, derken, üzerinize afiyet çıldırdım.

Doktor olacağım derken doktorluk oldum..

Ben sizlere muvaffakiyetler dilerim arkadaşlar. Şapkamı rica edeyim.... *(Bir huni uzatırlar, başına koyar, bir yana geçip oturur)*

XX. TABLO (Hepsi)

1. OYUNCU Böylece birinci bölümün sonuna geldik, ikinci bölümde, kendimizi eleştireceğiz. Şimdi..

7. OYUNCU ... final şarkısı.

1. OYUNCU Yani onbeş dakika gazoz molası.

MÜZİK 7: GAZOZ MOLASI KORO

Müzikal Müzikal

Kaptırdı Müzikal Gidiyordu Müzikal 1. OYUNCU Uydumu?

KORO

Uysa da

Müzikal

Uymasa da

Müzikal

Kadınbudu

Müzikal

Acar-macar

Müzikal

Ah Şaziment

Müzikal

Süper İbo

Müzikal

Be dedi

Müzikal

Yeter be

Müzikal

Sallanma lan

Müzikal

Müzikal

Müzikal

Müzikal

Kılkuyrukğil

Müzikal Çıldırıyor Müzikal Müzikal Müzikal Müzikal Korelasyon Müzikal

Süpersonik Müzikal Aslı bozuk Müzikal Müzikal Müzikal Müzikal Az gittik

Müzikal Biraz ara Müzikal Aç bir gazoz Müzikal Çek bir nefes Müzikal

Aman dağılmayın ha Müzikal Müzikal Müzikal Müzikal!

1. PERDE SONU

İKİNCİ PERDE

MÜZİK 8: SELAM

KORO Selam İnsana, Selam Doğaya, Selam Hayata

Merhaba yaşamak! Selam Güzele, Selam Doğruya, Selam İyiye,

Merhaba gerçek! Selam Sevgiye, Selam Vicdana, Selam Vefaya

Merhaba yürek! Selam, Anama Selam Babama Selam Hocama, Merhaba canlar!

1. OYUNCU İkinci bölümü izlemek için kalanlara da selam! KORO

Selam

Selam

Selam!

I. TABLO (1.Oyuncu, Erkek, Kız, 8.Oyuncu)

1. OYUNCU İkinci bölümde kendimizi eleştirecektik. Biz sahnedekiler öz eleştiriye hazırız. *(Seyircilere)* Siz de hazır mısınız? Öyleyse müzikalimize iki genç arkadaşın sabah sohbetiyle devam ediyoruz. Beden hareketleri ile takviye edilmiş çağdaş bir günaydın programı.

ERKEK Oooo, ne haber lan? *(Omuzuna vurur)*

KIZ Ne olsun be annem! *(O da vurur vb)*

ERKEK Ne yaptınız o psikopat oğlanla?

KIZ Allah kahretsin, kıronun tekiymiş... Ben turhıyalım biraz diyorum...

ERKEK Eeee...

KIZ O da illa bir biracıya girelim, şamata koyalım diyor.

ERKEK Yapma be...

KIZ Biz böyle itişirken ağabeyi gelmez mi?

ERKEK Allaah, nasıl bir şey?

KIZ Boşver.. Bunalım herifin teki, biraz gır geçeyim dedim...

ERKEK Yemedi ha?

KIZ Yemedi ot.. Ben de sıkılıp ayrıldım...

ERKEK Öyleyse akşama görüşürüz be annem...

KIZ Oldu koç. Çavvv... *(Erkeği aşırıya yere atar..)*

1. OYUNCU Büyüklerin gözüyle böyle görünüyoruz demek ki...

8. OYUNCU Hayret.

II. TABLO (1.Oyuncu, Baba, Tezcan, Anne, B.Anne, Ağabey, Doktor.)

1. OYUNCU Şimdi ayaklarımızın ucuna basa basa bir eve girelim ve bir kız arkadaşımızın aile içindeki durumunu gözleyelim. *(Aile yerini alır, genç kızımız Tezcan ellerini seyretmektedir)*

BABA *(Ağabeyle tavla oynamaktadır, zar atar)* Allaaah şeşbeş... Tezcan kızım koş bana bir bardak su getir. Heyecandan boğazım kurudu, ağabeyini mars ediyorum, mars.

TEZCAN Aman babaaa...

BABA Kırk yılda bir şaşırdım da bir bardak su istedim be kızım...

TEZCAN Üfbabaaaa...

ANNE *(Önünde önlük, ellerinde bulaşık eldivenleri)* Tezcan, evladım gel de şu bulaşığa yardım et...

TEZCAN Aman anneee...

ANNE Ayol, yemeği yaptım, sofrayı kurdum, kaldırdım... Hiç olmazsa..

BABA Yahu, babasma bir bardak su getirmeye üşenen, bulaşığa yardım eder mi hiç?

TEZCAN Aaayyy babaaaaa...

B.ANNE (*Gözlüklü, bu ara dikiş dikmektedir*) Tezcan, evladım, önlüğünü getir de eteğini dikeyim, sökülmüş, öyle geziyorsun.

TEZCAN Öf ananeeee, öööf.

B.ANNE Hayırdır inşallah, nooldu şimdi?

BABA Babasma bir bardak su yetiştirmeyen çocuk...

TEZCAN Aman babaaa...

AĞABEY Tezcan, bari zahmet olmazsa saati söyle de, babana saat kaçta mars oldum, tarihe geçsin.

TEZCAN Bu evde yaşanmaz. (*Çıkar*)

BABA Bu kızın adını iyi ki Tezcan koymuşuz, ya yanılıp da Nazlı koysaymışız?

TEZCAN (*İçerden*) Aman babaaaa..

1. OYUNCU Aramızda sorunlarımıza cevap vermek üzere bir uzman bulunuyor. Doktor bey, arkadaşımız çocuk felci olmasın?

DOKTOR Hayır efendim, gözlemlerime göre turp gibi.

1. OYUNCU Peki efendim... Tezcan...

TEZCAN Amaaaan siz deeeeeeee

III.TABLO

(1.Oyuncu, Delikanlı, Anne, Konuşmacı, Baba, Semra, Hala, Doktor)

1. OYUNCU Şimdi sırada Tezcan'ın tam tersine, fevkalade atak, canlı, hayat dolu bir erkek arkadaşımız var... (*Yeni aile yerini alır, delikanlı TV seyretmektedir. TV'de bir sayın konuşmacı şiir okumaktadır*)

DELİKANLI Anne beee. Kırk saat önce bir erik istemiştik.

ANNE Ah affedersin oğlum, ben de akıl mı kaldı, getiriyorum.

KONUŞMACI "Ağır ağır çıkacaksın, bu merdivenlerden.."

DELİKANLI Sağlık programı bu galiba.. Baba, teybi tamire vermiştin ne oldu?

BABA Yarın akşam alacağım.

DELİKANLI Dün de öyle demiştin.

BABA Bitirememiş, ne yapayım?

DELİKANLI Otur, başında bekle de bak nasıl yapar, tembel bunlar, yarın akşam uğra al, ama, gözünü seveyim üşengeçlik etme... Anneeee erik ne oldu?

ANNE (*İçerden*) Yıkıyorum oğlum.

DELİKANLI Çabuk ol, maç başlayacak birazdan.

KONUŞMACI "Yaş otuzbeş, yolun yarısı eder."

DELİKANLI Bitmedi gitti şu sağlık programı da... Hala be, halacağım, hadi şu süveterimi getir, nolursun. Hava serinledi galiba (*Hala dışarı çıkar*) Semraa. Heyyyy... Sağır sultann..

SEMRA (*İçerden*) Yine ne istiyorsun?

DELİKANLI Yine demez mi? Gazeteyi getir haydi.. Uyuşuk. Yerinden kııldamıyor yahu, batık tanker gibi.

KONUŞMACI "Deli eder inşam bu dünya, Bu gece, bu yıldızlar, bu koku."

DELİKANLI Kalp, yaşlılık derken şimdi de deliliğe geçti, amma yutturmaca program yapıyorlar ha, (*Semra gazeteyi getirmiştir*) değil mi baba? Hala, ne oldu bu suya yahu?

HALA (*Elinde süveterle girer*) Ne suyu, sen benden süveterini istedin.

DELİKANLI Haydi bir bardak su getir.. Soğuk olsun ama.. Büyük bardakla.. Anneeee, tuzu unutma.

BABA Tuzu da kalk sen al.

DELİKANLI Anlamadım.

BABA Tuzu da kalk sen al.

DELİKANLI Allah, Allah... Ne olmuş yani çalışsınlar biraz.. İşleyen demir ışıldar... Yuvarlanan taş yosun tutmaz.. Tembele iş buyur, sana akıl öğretsin..

KONUŞMACI "Dur yolcu.."

DELİKANLI Durursam şerefsizim (*Öfke ile çıkar*).

1. OYUNCU Doktor bey.

DOKTOR Bana bir şey sormamanızı rica edeceğim. Biraz sinirlendim, tansiyonum yükseldi, çarpıntım var, kan şekeri düştü. Siz nasılsınız beyefendi?

BABA İyiyim.

DOKTOR Yaaaa..

BABA Niye şaştınız doktor bey?

DOKTOR Önemli değil.. Kanallarım karıştı, siz devam edin.

IV. TABLO (1. Oyuncu, Kız, Baba, Anne, Doktor.)

1. OYUNCU Şimdi, anlayışlı, kavrayışlı bir arkadaşımızı izleyeceğiz.

KIZ (*Tepinir*) İsterim, isterim, isterim..

BABA Ne istiyor bu?

ANNE Lastik pabuç.

KIZ (*Tepinir*) Değil, değil, değil..

BABA Ya ne.

KIZ Konvers.

BABA Buyur?

KIZ (*Tepinir*) Konvers, konvers, konvers..

BABA (*Anne'ye*) Hani lastik pabuçtu? Bu başka bir şey.

KIZ Daha konversin ne olduğunu bilmiyor. (*Tepinir*) Ölmek, ölmek, ölmek istiyorum.

BABA Ne olduğunu ne bileyim evladım, kuş mu, çiçek mi, söyle de öğreneyim.

ANNE (*Yine sakın*) Lastik pabuç.

KIZ (*Vurgular*) Konvers.

ANNE Senin anlayacağın söylediği marka lastik pabuç.

KIZ İsterim, isterim, isterim.

BABA Emme basma tulumba gibi niye tepmiyorsun a canım kızım, madem o marka pabuç gerekli, başüstüne.

Bugün aylığımı zamlı aldım zaten, Allaha bin şükür,
tam..... lira, yaa... Kaçaymış bu pabuçlar?

ANNE

BABA Düzineyle mi satıyorlar meredi?

ANNE Bir çifti..... Lira!

BABA Aman kızım, sen bu pabuçları giyince, yüz metreyi on saniyenin altında koşacaksan, helal olsun, boğazımızdan keser alırsın. Niye istiyorsun sen bu pabuçları?

KIZ Filiz'in var, Şeniz'in var, Yeliz'in var... Hale'nin var, Jale'nin var, Lale'nin var...

BABA Bizim de harcımız var, borcumuz var, kiramız var... Ama peki alacağım!

1. OYUNCU İki ay sonra bir akşam üstü.

BABA Hamım, gel gel, bak, kızımızın istediği pabucu aldım. (*Konvers'i çıkarır*)

ANNE Hiiii... kız haklıymış tepinmekte, ne güzel pabuç bunlar böyle.

BABA Kızım, yavrum, gel gel, bak sana ne aldım.

KIZ Ne aldın?

BABA Bak.

ANNE Bak. (*Konvers'i gösterirler*)

KIZ (*Soğuk*) Aaaa, e bu Konvers.

BABA Ya, ya, Konvers ya, sonunda başardım aldım kızım.

KIZ Ama Konversin modası geçti baba, şimdi Nayk moda, Nayk, çok geç kaldın.

BABA (*Bir esten sonra*) Şimdi de ben, ölmek, ölmek, ölmek istiyorum.

1. OYUNCU Bu da böyle bir sahneydi. Doktor bey, acaba, bu sahne hakkında..

DOKTOR (*Tepinir*) Hayır, hayır, hayır, bu aşamada hiçbir şey söylemek istemiyorum.

V. TABLO (1.Oyuncu, Anne, Delikanlı, Baba)

1. OYUNCU Anladım efendim. Şimdi, çalışkan, sorumluluğunu bilen bir arkadaşımızı gözleyeceğiz. (*Delikanlı yüzükoyun uzanır. Roman -galiba resimli roman- okumaktadır*)

ANNE Oğlum. Yarın sınavım var demiştin.

DELİKANLI Ne olmuş?

ANNE O saçma sapan şeyleri okumayı bırakıp da biraz ders çalışsan.

DELİKANLI Git başımdan Allahaşkına.

ANNE Bu yıl ikinci yılın evladım.

DELİKANLI Ne yapalım?

ANNE Bu yıl da sınıfta kalırsan.

DELİKANLI Kalmam.

ANNE Belge alırsan.

DELİKANLI Almam.

ANNE Geçen yıl da kalmam diyordun.

DELİKANLI Yeter.

ANNE Kaldın ama.

DELİKANLI Eeee, rahat bırak, ben ne yaptığımı biliyorum.

ANNE Peki evladım.

1. OYUNCU Altı ay sonra, baba, oğul ve anne!

BABA (*Üzüntü içinde elindeki karneyi sallayarak*) Bu ne bu oğlum, doğrudan sınıfta kalmışsın, belge almışsın.

DELİKANLI Kalmadım baba, bıraktılar. Tarihçi taktı, fizikçinin garezi vardı. İngilizceci düşman oldu. Türk-çeden geçiyordum gözüme güneş girdi, saha çamurdu, rüzgâr ters esiyordu. Hakem taraf tuttu, kimyacı ofsayttan gol attı! Vallahi baba. Top yuvarlaktır, sınıfta kalmak da var, geçmek de... Ben kaldım, şansım tutmadı.

ANNE Eeee, uyarmıştım oğlum.

DELİKANLI Anne, yapma, gururumla oynuyorsun, gururumla oynatmam.

1. OYUNCU Doktor bey acaba...

DOKTOR Ssssss... Psssst... Zsssst.

VI. TABLO (1.Oyuncu, 3.Oyuncu, Koro)

1. OYUNCU Peki efendim.. Anladım.. Başüstüne... Eeee-
et şimdi de..

3. OYUNCU Bir şarkı.

1. OYUNCU Durup dururken.

3. OYUNCU Durup dururken müzikal bu zaten.

KORO Evet...

1. OYUNCU Öyleyse durup dururken bir şarkı. Orhan Veli'den. "Anlatamıyorum."

MÜZİK 9: ŞARKI

"Anlatamıyorum"

Ağlasam sesimi duyar mısınız mısralarımda

Dokunabilir misiniz gözyaşlarıma ellerinizle

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel

Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu

Bu derde düşmeden önce

Bir yer var biliyorum,

Her şeyi söylemek mümkün

Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum,

Anlatamıyorum.

(Hepsi dalarlar, iç çekişli bir sessizlik)

VII. TABLO

(1.Oyuncu, 1.Genç, 2.Genç, 3.Genç, Doktor,

4.Genç, Tezcan, K.Kız, Koro)

1. OYUNCU Uyarım gençler uyanın.. Kendimizi eleştir-

meye devam ediyoruz. Şimdi, sokakta top oynayan arkadaşlarım seyrederken, balkonlarda, pencerelerde insanlar olduğunu bir an bile unutmayan, üç görgülü, centilmen ve kibar arkadaşımızı izleyeceğiz.. (Üç genç yerini alır) Başla.

1.GENÇ Öyle mi vurulur..

2.GENÇ O güzelim topa.

3.GENÇ Ayıı..

ÜÇÜ Yuh ulan be yahu.

2. GENÇ Arkana baksana dangalak.

3.GENÇ Sarıl.

1. GENÇ İndir yere hıyarı.

ÜÇÜ Yuh ulan be yahu..

2. GENÇ Pas versene.

1. GENÇ Boşta adam var..

3. GENÇ Kör müsün inek..

ÜÇÜ Yuh ulan be yahu...

3. GENÇ Çalım yapma..

2. GENÇ Kaptıracaksın topu...

1. GENÇ Öküz!

ÜÇÜ Yuh ulan be yahu.

3. GENÇ Haydi oğlum.

1. GENÇ Kooş..

2. GENÇ Şey oğlu şey.

ÜÇÜ Yuh ulan be yahu.

1. OYUNCU Doktor bey konuşursa, bu arkadaşlarımızın neden bu kadar centilmen olduklarını anlayacağız. Dok...

DOKTOR Yok.

1. OYUNCU Peki anladım, kızmayın.

4. GENÇ Bu doktor birşeye sinirlendi ama acaba neye sinirlendi?

TEZCAN Aman siz de...

KONVERŞİ

KIZ Boş verin, boş verin, boş verin.

DELİKANLI Oda beklemediği köşeden gol yedi galiba...

Ha, ha, haa...

KORO Ah şu gençler.

VIII. TABLO

(1.Oyuncu, Öğretmen, 1.Öğrenci, Osman, Doktor, Mehmet)

1. OYUNCU Şimdi de iki öğrenci tipini sergileyeceğiz.. Aslında tip çok da sergilemeye zaman yok.. Yerlerimizi alalım arkadaşlar. (*Öğrenciler yerlerini alırlar, Öğretmen de*) Yine bizim sınıftayız.

ÖĞRETMEN: Söyleyin bakalım, Estergon Kalesi nerededir? (*Kapı vurulur*) Geel.

1.ÖĞRENCİ (*Güya nefes nefese*) Öğretmenim affedersiniz, biraz geciktim.

ÖĞRETMEN : Biraz diyor, yahu bu üçüncü ders, dersin de sonu, niye geç kaldın?

1.ÖĞRENCİ Anlatayım öğretmenim, evden tam zamanında çıktım öğretmenim, dolmuşa bindim, dolmuş trenle çarpıştı öğretmenim, yedi ölü, onaltı yaralı verdik, bir ben sağ salim kurtuldum ama, maalesef derse yetişemedim öğretmenim.

ÖĞRETMEN Otur, geveze.

1.ÖĞRENCİ Başüstüne öğretmenim. (*Yerine geçer*)

ÖĞRETMEN Ne sormuştum?

1.ÖĞRENCİ Estergon Kalesinin nerede olduğunu.

ÖĞRETMEN Güzeel, kazazede, söyle bakalım, Estergon Kalesi nerededir?

1.ÖĞRENCİ Öğretmenim, üzülmeyin diye söylememiştim, geçenlerde süt kardeşim ölmüştü, dün helvasını yaparken tüpgaz patladı, bütün eşyalarımız yandı, bu arada affedersiniz tarih kitabım da yanmış, bu yüzden çalışamadım, özür dilerim.

ÖĞRETMEN A benim talihsiz oğlum, sen geçen ayki ödevini de vermemişsin ki?

1 .ÖĞRENCİ Çok haklısınız öğretmenim, babam balkondan düşmüştü, her gece hastaneye gittim.

ÖĞRETMEN Başka kimse yok muydu?

1.ÖĞRENCİ Yoktu öğretmenim, babam balkondan düşünce, buna çok üzülen annem kalp krizi geçirdi, kardeşimin de heyecandan dili tutuldu, halamın da...

ÖĞRETMEN Yeteeeeerrrr.....

1.ÖĞRENCİ Peki öğretmenim.

1. OYUNCU Şimdi bir başka öğrenci.

ÖĞRETMEN 147 Osman Şaşkınbakkal.

OSMAN Burda.

ÖĞRETMEN Ödevini getir.

OSMAN Getirmem.

ÖĞRETMEN Niye?

OSMAN Hazırlayamadım.

ÖĞRETMEN Yinemi?

OSMAN Çok önemli bir konuda araştırma yapıyordum, onun için hazırlayamadım.

ÖĞRETMEN Yaa, neyi araştırıyordun oğlum?

OSMAN Dahilerin öğrencilik yıllarını.

ÖĞRETMEN Üç yıldan beri bu okulda kütüphanenin nerde olduğunu araştırmamış olan sen, dahilerin öğrencilik yıllarını araştırdın öyle mi?

OSMAN Evet.

ÖĞRETMEN Anlat öyleyse.

OSMAN Peki. Modern fiziğin kurucusu olan Aynştayn çok kötü bir öğrenciymiş, ünlü bilgin Darwin de. Hatta bir gün babası Darwin'e şöyle bağırarak öğretmeni. "Fare kovalamaktan başka bir iş yaptığın yok, ailemizin yüz karası". Dahî besteci Wagner, büyük ozan Baudelaire, ünlü hikayeci Edgar Ailen Poe da tembel, başarısız öğrencilermiş. Gelmiş, geçmiş romancıların en büyüğü olan Balzac için gençliğinde şöyle demişler. "Tembel, uyuşuk, dalgacının biri".. Ünlü mimarlardan...

ÖĞRETMEN Ne sonuca vardın evladım?

OSMAN Öğrencilik yıllarımız birbirine bu kadar benzediğine göre, belki ben de dahiyimdir..

1. OYUNCU Şimdi...

DOKTOR Söz sırası benim.

1. OYUNCU Peki efendim.

MÜZİK 10: ŞARKI ve DANS

DOKTOR "Atlattınız Patlattınız En sonunda Beni bile Çatlattınız..

Zır deli doktoruyum ben. Zır deli doktoruyum ben.

Her deliyi Tarardım Tanıyorum sanırdım.

Sizler ne biçim

Delilersiniz?

Hasta mısınız

Usta mısınız

Yoksa ballı

Reçelli

Pasta mısınız?

Baktım, çakamadım,

Çaktım, bakamadım

Sizler ne biçim

Delilersiniz?

Hasta mısınız

Usta mısınız

Yoksa ballı

Reçelli

Pasta mısınız?

Döveyim mi

Söveyim mi

Yiyeyim mi

Sizler ne biçim delilersiniz?

DELİREN GENÇ Doktor bey sizi şöyle alayım.

(Doktoru şefkatle yana oturtur. Hunisini başına koyarlar)

IX.TABLO (1 .Oyuncu, 4. Oyuncu, 2,Oyuncu, 3.Oyuncu, koro)

1.OYUNCU Hey Allah, bu örnekleri vermemiz doğru olmadı galiba. Doktor beyi kaybettik.

2.OYUNCU Ama bunlar beğensek de beğenmesek de birer gerçek.

3. OYUNCU Mesela bizim sanata, tarihe, kültüre gerekli ilgiyi göstermediğimiz de bir gerçek.

4. OYUNCU Ben gösteriyorum.

3.OYUNCU Yapalım bir yarışma, anlayalım.

KORO Evet.

X.TABLO

(1.Oyuncu, 3 Kız, 3 Erkek, Doktor, 7.0yuncu)

1. OYUNCU Arkadaşlar, genel kültür, sanat ve tarih yarışmasını açıyorum. (*Üç kız ve üç erkek, yerlerini alırlar*) İlk soruyu kız arkadaşlara yöneltiyorum, hazır mısınız?

1 .KIZ Hazırız efendim.

1. OYUNCU Sorunuz şöyle, Washington kimdir?

1.KIZ Çok kolay, cevap veriyorum, adıyla anılan portakal türünü bulmuştur.

1. OYUNCU Yanlış (*Erkekler gülerler*)

1 .KIZ Yoksa Washington şehrini mi bulmuştur?

1. OYUNCU Susunuz. Şimdi erkek arkadaşlarımızın ilk sorusunu soruyorum. Leonardo da Vinci kimdir?

1.ERKEK Vinci icat eden adamdır.

1. OYUNCU Yanlış.

1.ERKEK Yaaaaaaa.... (*Kızlar gülerler*)

1. OYUNCU Arkadaşlar, dikkat edin lütfen. İkinci somlara geçiyorum. (*Kızlara*) Gandhi kimdir?

1.KIZ (*Danıştıktan sonra*) Gandhi, Gandhi filmindeki ihtiyar ve sıksa adamdır.

1. OYUNCU Hayır. (*Erkekler biraz daha hafif gülerler*) Size soruyorum, dikkatle dinleyin ve bir defada cevap verin. Realist, ne demektir?

1.ERKEK (*Danıştıktan sonra*) Real Madrit takımını kuran bir taraftara, kısaca Realist denir.

1. OYUNCU Olmadı.

1.ERKEK Ooooo... (*Kızlar da biraz daha hafif gülerler*)

1. OYUNCU Üçüncü sorulara geçiyorum. Türkiye kaç coğrafi bölgeye ayrılır?

1.KIZ (*Danıştıktan sonra*) Cevap veriyoruz. Yedi.

1. OYUNCU Bravo! Sayınız

1.KIZ Sayıyoruz, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

1. OYUNCU Hayır!! Siz söyleyin. Sokrat kimdir?

1.ERKEK (*Danışır*) Cevap veriyoruz. Sokrat, Brezilya milli takımında oynayan bir futbolcunun adıdır.

1. OYUNCU Hayır, artık bu seferki soruyu bilmenizi rica ediyorum. Namık Kemal kimdir?

1.KIZ (*Danışır*) Namık Kemal, Namık Kemal adını taşıyan okulların sahibidir.

1. OYUNCU Yine hayır... Doktor beye sahip olun. Sıra sizde. Roma uygarlığına ait bir eser adı söyleyiniz.

1.ERKEK Roma dondurması.

1. OYUNCU Hayır.

2.ERKEK Romatizma.

1.OYUNU Hayır.

3.ERKEK Aroma.

1. OYUNCU Hayır.

1.ERKEK Roman.

1. OYUNCU Hayır.

3.ERKEK Romanya:

1. OYUNCU Hayır.

2.ERKEK Buldum, buldum. Romalı Perihan!! (*Doktor Beybayılır*)

1. OYUNCU Doktor bey Romalı Perihan'a bayıldı. (*Seyircilere*) Elbette, hiçbirimiz bu kadar ilgisiz ve bilgisiz değiliz. Müzikal töresince konuyu abarttık biraz. Ama eğri dans edip doğru konuşalım, sanata, tarihe, kültüre gereken önemi gösteriyor muyuz, yoksa biraz abur cubur, ıvır zıvır magazin bilgileriyle mi yetiniyoruz? Bence...

7. OYUNCU Hop, hop, hop. Müzikal mi bu ders mi?

XI.TABLO

(1.Oyuncu, İşveren)

1. OYUNCU Doğru... Öyleyse yine gençlik sorunlarına ya da sorunlu gençlere dönelim, yani kendimize gelelim.. Şimdi, boş durmaktan bunalmış, yetenekli bir genci, iş ararken izleyeceksiniz. Yani, beni! (*Adam, masada yerini alır. Delikanlı olanca enerjikliği ile girer*)

ADAM Bir şey mi istiyorsun?

DELİKANLI Evet.

ADAM Söyle!

DELİKANLI İş istiyorum.

ADAM Ya?

DELİKANLI Camma yetti. Burama geldi. Yeter artık. İş istiyorum!

ADAM Otur.

DELİKANLI Oturamam. İş istiyorum.

ADAM Anladım. Peki. Nasıl bir iş istiyorsun?

DELİKANLI Fark etmez. Yeter ki şartlanma uygun olsun! Tamam mı?

ADAM Tamam da...

DELİKANLI Ama Ankara dışındaysa, kabul edemem! Neden? Çünkü, ailem burada, çevrem burada, berberim burada ağabey, berberim! Kafamı emanet edeceğim adam, kafama denk olmalı. Haksız mıyım? Sonra, söyleyeyim, bir amirin emrine de girmem. Başına buyruk olacaksam, ne âlâ... Neden mi? Çünkü evde babam, okulda müdür, kahvede patron, maçta hakem... yetti artık. Amirsiz memur olmaz diyorsan, beni ırgalamaz. O senin sorunun! Sonra, sabahtan akşama kadar hep aynı masada da oturup kalamam. Ben vazo muyum ağabey, yapma allahaşkına, hokka mıyım? Hareket çağındayız.. (Söyler).. "yürüyelim arkadaşlar., lay lay lay lam!" Israr edersen otururum tabii, otururum, otururum, otururum ama bir gün, gravvbommucuf, patlarım şerefsizim. Sorumluluk senin! Ona göre. Ben de yalan yok, sabahları da vaktinde gelemem. Neden? Çünkü ben, tavuk da değilim ağabey. Benim gece hayatım var. Yaşadığımı, sonuna kadar algılamadan, özümsemeden yatamam. Ben çağdaş bir insanım; yakışıklı ceset değilim! Niye yatayım? "Gencim, arzular kanımda bir çağlayan!" Ha, şunu da hatırlatayım, Pazartesi Çarşamba, Cuma günleri gelemem, antremanım var. Çünkü sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur. Bu konuda tartışmam bile! Öğle yemeği veriyorsanız, şunu söyleyeyim! Çorba içmem, sebze yemem, midemi bulandırır, parça etten nefret ederim. Kızma ağabey! Evdekiler de kızıyor ama," nafile! Benim için varsa pizza, yoksa lahmacun. Ücrete gelince, boşgeç, paranın ne önemi var? Ama asgari ücretle çalışmam. Neden? Asgari ücreti, babam da verir; zavallı ekliyor, kenetliyor, veriyor da. Bir işe girdiğime göre, bir kârım olmalı, değil mi ağabey, haksız mıyım? Sonra, söylemedi deme, nasihata bozulurum, eleştiriye katlanmam, uyan istemem. Bu kadarcık da kaprisim olsun artık, değil mi ama ağabey? Şunun şurasında, it gibi çalışacağız üstüne diyorsun?

ADAM Özür dilerim. Sana uygun bir işimiz yok!

DELİKANLI Ne? Yok ha? Bana? Olaaamaaazzzz!....

BİR KIZ Doktor bey!

DOKTOR Geçiniz!

1. OYUNCU Amacımız işsizliği küçümsemek değil. Tövbe. Sadece bir tip sergilemek istedik. Şimdi, hatıra defteri tutan iki genç insanı izliyoruz. *(Kız ve Erkek yerlerini alırlar)*

KIZ *(Kafa sesi)* Ah şu benim annem. Hiç modaya uygun giyinmesini bilmiyor, utanıyorum.

ERKEK *(Kafa sesi)* Babam her şeyden anlar sanıyordum. Futboldan zerre kadar çakmıyormuş, geçen gün rezil oldum.

KIZ *(Kafa sesi)* Nilgün'ün annesi ne kadar şık, ne kadar havalı..

ERKEK *(Kafa sesi)* Erol'a babası günde . lira harçlık veriyormuş, vay bee, baba böyle olur.

KIZ *(Kafa sesi)* Evimiz ne kadar sönük...

ERKEK *(Kafa sesi)* Bir arabamız bile yok..

KIZ *(Kafa sesi)* Aaaaahhhh, üç nokta.

ERKEK *(Kafa sesi)* Aaaaahhhh be, ünlem.

1. OYUNCU Şimdi böyle düşünen arkadaşlarımızın, bir kaç yıl sonra, ne diyeceklerini tahmin edebiliyorum.

KIZ *(Doğrudan)* Ah anneciğim, meğerse sen giymemiş, giydirmişsin.

ERKEK *(Doğrudan)* Ah be baba. Meğerse bana canından harçlık veriyormuşsun.

XII. TABLO (1.Oyuncu, Anne, Deli Genç, Doktor)

1. OYUNCU Şimdi, değeri geç anlaşılan annelerden birini izleyeceğiz, buyrun teyzeciğim.

ANNE Teşekkür ederim. *(Oturur)*

1. OYUNCU Söz sizin efendim.

ANNE Ne diyim, evlendim, iki oğlum, bir kızım oldu. Ev işleri üzerimde, vızır vızır çalışıyorum. Yıllar rüzgâr gibi geçti, başladım bocalamaya. Sabah kalkıyorum, eyvah,

bugün ne pişirmeli. Yezitlere sorarsın söylemezler, pişirirsin yemezler, çıldıracağım. Patates pişiririm, yine mi patates diye kavga çıkar. Kapuska mı, ööö, pırasa mı, ııı, yer elması, facia, mercimek cinayet, kereviz kıyamet, tavuk alırım hepsi buuut diye tuttururlar. Tavuk bu ayol kırkayak mı? Ama sonunda dünyanın kaç bucak, tavuğun da kaç bacak olduğunu anladılar. Nasıl mı? Delirdim de ondan.. Anlatayım.. Anneyim ya, ne hafta tatili var, ne yıllık izin.. Doğur, besle, büyüt, okula yolla, biçki, dikiş, ütü, çamaşır, söküük, yemek yap, sofraya kur, bulaşık yıka, sil, süpür, yerleştir, hasta nazlandır, misafir ağırla, çiçeği sula, alışverişi çık, kediyi doyur.... Neyse... Son nüfus sayımında gelen memur işimi sordu, ben de ev kadınıyım dedim... Aaaa bir de ne göreyim. Adam beni işsiz diye yazmıyor mu? Beni... İşsiz... Haa ha, ha, ha. İşte o an gözüm kararmış, feleğim şaşmış, sayım suyum yok diye sokağa fırlamışım, paydos öyleyseee... Yandı gülüm keten helva. Çektim deli bayrağını, o günden beri pek rahatım.. Şapkamı rica edeyim. (*Deli Genç annenin hunisini getirir, anne, huniyi başına koyar, annesinin hunisi tüylüdür*) Teşekkür ederim yavrum...

DELİ GENÇ Teyze hanım sizi de böyle alayım.

ANNE İzninizle. (*Anne, Doktor Beyle Deli Gencin arasına oturur*)

XIII.TABLO

(1.Oyuncu, Biri, Öteki, Baba, Spiker,
Deli Genç, Doktor, Anne)

1. OYUNCU Teyze hanımla birlikte üç fire verdik. İnşallah sayıları artmaz müzikalimiz bitene kadar.

BİRİ Tanrı anneleri korusun.

ÖTEKİ Babalan da.

1. OYUNCU Öyleyse babalan da analım.

SPIKER Yüzyılın maçını başlatıyorum. (*Baba yerini alır*) Baba yerini aldı. Ne antrenörü var, ne suvanyörü. Bir başına, hayret ne kadar sakın, soğukkanlı, rakiplerini bekliyor. Evet, evet, evet, işte rakipler görünmeye başladı. Bakkal, kasap, manav, ev sahibi, oğlan, kız, hanım, yeter, yeter, yeter, yazık adama. Oo! Daha bir sürü rakip var. Kitapçı, yoğurtçu, eczacı, doktor, tamirci, tuhafiyeci, terzi, berber, ayakkabıcı, seyyar satıcı.... Vay vay vay! Sanki her gün bu rakiplerle didişiyor-muş, çekişiyormuş gibi alışkın, rahat bekliyor. Bu ne müthiş Türk. Bu kadar insanın

istekleri, tutkuları, kaprisleri, ihtiyaç ve talepleriyle mücadele edecek. Olamaz, olamaz, olamaz... Ah, maç başlıyor.

MÜZİK 11: BALE

(Müzikle birlikte babanın ve rakiplerinin boks-güreş-karate karışımı slow motion maçı başlar. Baba bir süre sonra yere serilir. Müzik ve dans bıçakla kesilmiş gibi durur)

SPİKER Aaaaaah zavallı baba, yenildi, pes etti. Yoo, yoo, yoo kalkıyor, kalkıyor, yılmamış devam ediyor... *(Dans ve müzik başlar, bir süre sonra Baba yine yere serilir, müzik ve dans kesilir)* Dar gelirli müthiş Türk bu defa hapı yuttu, bitti, bu kadar rakibe can mı dayanır? Aaaah hayır doğruluyor, direniyor, başarıyor, oyunu sürdürüyor, nasıl yapıyor bunu, hayret.... *(Müzik ve dans başlar, belki de slow motion'dan kademe kademe düşük kareye geçerler.. Müthiş Türk yine seriliyor)* Çok üzgünüm.. Eeee kira, konvers, yaz tatili, sebze, yeni elbise, harçlık, yağ, sinema filan derken zavallı baba yenildi. Pili bitti adamın... Ne, ne, ne.. Fırladı yerinden... Aman Yarabbi, devam edecek. Bu ne sabır, bu ne direnç, bu ne dayanıklılık... Ama, ama ben maçı anlatmaya devam edemeyeceğim, fena oluyorum, dayanamayacağım, aahh... yazık adama yahu. *(Bayılır, Baba koşar Spikeri ayıltır, kaldırır çarçabuk)* Şapkamı rica edeyim.

(Deli Genç, bir huni de Spikere verir. Deliler köşesindeki yerini alır)

DELİ GENÇ Spiker Bey sizi de alayım.

SPİKER Şimdi de merkez stüdyolarına bağlanıyoruz.

XIV. TABLO (1.Oyuncu, Koro, Spiker, Doktor, Anne, Deli Genç)

1. OYUNCU Geldik müzikalin sonuna...

KORO *(Olumsuz)* Oooooooooo...

1. OYUNCU Biraz daha devam edersek, hepimiz merkez stüdyolarını boylayacağız.

(Deliler köşesini gösterir)

DELİLER Yaa-heh-he.

1. OYUNCU İzin verirsiniz sözü toparlıyayım.

(Deliler telaşlanırlar. Sözcü Deli,diğerine koşar. Kulağına heyecanla bir şey fısıldar; öteki deliler heyecanla beklemektedirler)

Arkadaşlar! Sayın delilerimiz, oyun bitmeden, biz akıllılara, kısa bir gösteri yapmak istiyorlarmış. Ne dersiniz?

BİRİ Bizim yüzümüzden delirdiklerine göre...

ÖTEKİ ... Kabul edelim!

HEPSİ Kabul!

1. OYUNCU Öyleyse buyurun, sahne sizin! *(4 Deli sahne ortasında sevinçle bir araya gelirler)*

SÖZCÜ DELİ Sizler, eğlenmek için delileri taklit edersiniz ya..

ANA DELİ .. Biz de akıllıları taklit ederiz bazan!

BABA DELİ Kızmayacaktınız ama!

ANA DELİ Ayol deliye kızılır mı?

OĞUL DELİ Adama deli derler!

SÖZCÜ DELİ Öyleyse başlıyor gösterimiz. Koyverin bizim dekoru.

(Fanfar! Yukarıdan flamalar, kurdeleler, canlar vs. iner, Oğul Deli, önde, "düşünen adam" gibi oturuyor)

BABA DELİ *(Şefkatle)* Hanım, bu oğlan yine ne düşünüyor acaba? Üzülüyorum. Bir sor bakalım!

ANA DELİ *(Ölçülü)* Sen sorsana hayatım!

BABA DELİ *(Samimi)* Ben nasıl sorarım güzelim? Ben babayım yüz-göz olamam. Sor lütfen!

ANA DELİ Oğlum ne'n var?

OĞUL DELİ *(Ne sert ne yumuşak)* Sana ne?

BABA DELİ *(Merakla)* Ne dedi?

ANA DELİ "Sana ne?" dedi.

BABA DELİ *(Bozulur)* Neee? O benim canım, ciğerim, her şeyim oğlum bana nasıl "sana ne?" diyebilir?

ANA DELİ "Sana ne?" diye sana demedi ki hayatım bana dedi!

BABA DELİ Onun sana "sana ne?" demesi, aslında bana "sana ne?" demektir. Öyleyse pekâlâ, ben de ona "bana ne?" diyorum!

OĞUL DELİ Ne dedi?

ANA DELİ *(Söylemeye çalışarak)* "Bana ne?" dedi.

OĞUL DELİ Neee? Sana "bana ne?" demekle, bana "sana ne?" demek istiyor. Öyleyse ben de bundan böyle, "ona ne?" diyorum!

BABA DELİ Ne oluyor?

ANA DELİ *(Kesip atar)* Aaaa, bana ne!! *(Üçü de bir başlarına kalırlar)*

SÖZCÜ DELİ Yapmayın yahu yapmayın! Sizinki konuş-maksa, ben de Boncuklu Deli İbrahim'im. Kardeşim, oğlunla niye konuşmuyorsun? Konuşsan, kıyamet mi kopar. Tartış, azarla, kız amma konuş! Konuş ne olur! Hatları koparma! Sen oğlum? Ne sanıyorsun? Tarih seninle mi başladı, yoksa yumurtadan mı çıktın? İşte anan! İşte baban! Konuş oğlum! Beğenme, benimseme, ama konuş! Düşmeni kapatma! Sen de bacım, söyleneceğine söyle! Konuş yani! Çekme perdeni! Ölümü öp konuş! Bir başlarına oturuyorlar işte bir arada! Kendi kendine konuşan bir deli bile bunlardan daha kalabalıktır. Şunların haline ağlamak geliyor içimden. Ağlayacağım valla! Ağlıyorum işte! Akıllanmak işten değil.

ANA DELİ Anlayana nokta!

(Deliler, koronun fanfarını selamlar. 1.Oyuncu, gürültüyü durdurup, öne ilerler)

1. OYUNCU İzin verirseniz sözü toparlıyayım. Amacımız ukalâlık etmek değildi. Sürç-i lisan ettikse affola. Şakayla karışık hep şunu söylemeye çalıştık: Aramızda dialogu kesmeyelim ve Yunus Emre'nin dediği gibi "Sevelim-Sevilelim". Derdimiz, dileğimiz bu. Çünkü, her derdin devası sevgi.

KORO Doğru sevgi.

1. OYUNCU Her işin başı sevgi...

KORO Gerçek sevgi.

1. OYUNCU Her yaranın ilacı sevgi...

KORO İyi sevgi.

1. OYUNCU Her sorunun çözümü sevgi...

KORO Güzel sevgi.

1. OYUNCU Geriye kalan ne varsa...

KORO Fasa-fiso...

1. OYUNCU Fiso-fasa! Öyleyse..

KORO Merhaba sevgi!

MÜZİK 12: "MERHABA SEVGİ" (Koro)

KORO

Nasıl da "usta" yazmış Sofokles,
Nasıl da "güzel" söylemiş Antigone:
"Ben bu dünyaya kin değil,
Sevgi paylaşmaya geldim."
Söyleyiş, o söyleyiş, o söyleyiş,
Bu içten, bu dopdolu, bu insanca deyiş,
Yankılanıp gelmiş, çağlar öncesinden
Çağımıza, günümüze...
Belki de...
-Belki değil mutlak-
Yürüyüp gidecek, çağlar sonrasına da yankılanarak:
"Ben bu dünyaya kin değil
Sevgi paylaşmaya geldim."
Merhaba insanın en soylu duygusu
Paylaşmanın en güzeli, en değerlisi:
Merhaba "sevgi!" (*)
(*) Bu şarkının metnini, Rüştü Asyalı yazmıştır.

Ek-6**AH ŞU GENÇLER**

(Bir grup genç, gençlik sorunlarını dile getiren bir müzikal hazırlamaya karar verirler. Birinci perdede yetişkinlerin yanlış tutumlarını eleştirirler. İkinci perdede de öz eleştiri yaparlar. Aşağıda iki perdeden bölümler yer almaktadır.)

BİRİNCİ PERDE**XVII. TABLO**

(1. Oyuncu, Kız, Anne, Baba, Koro)

1. OYUNCU : Genç insanlara sabırla, anlayışla yardımcı olan, yol gösterenlere selam olsun... Biz yanlış örnekleri sergilemeye devam edeceğiz. Bir ev.

KIZ : Anne, bugün bulaşığı ben yıkayayım.

ANNE : Hayır, her şeyi kırarsın.

KIZ : Öyleyse kek yapayım.

ANNE : Hayır, mutfağı alt üst edersin.

KIZ : İnsan yapa yapa öğrenir bir işi.

ANNE : Bir de ukalalık ediyor.

KIZ : Baba, beni sinemaya götürür müsün?

BABA : Vaktim yok.

KIZ : Tiyatroya götür öyleyse.

BABA : İşim çok.

KIZ : Ben gideyim.

BABA : Olmaz.

KIZ : Kapının önüne olsun çıkamaz mıyım?

BABA : Çıkamazsın.

KIZ : Televizyon seyredeyim?

BABA : Ders çalış.

KIZ : Bir arkadaşımı çağırayım bari, ne

ANE-BABA : Ha-yır!
 KIZ : *(Tepinerek bağırmaya başlar.)* Aaaaaaaa!
 ANNE : Farkında mısın Zülfü, bu kızda bir anormallik başladı
 BABA : Haklısın karıcığım, neden acaba?
 KORO : Ah şu gençler!

Ah şu gençler!

XVIII. TABLO

(1. Oyuncu, I. Genç, II. Genç, Koro A, Koro B, Komşu Adam, Komşu Kadın, III. Genç)

I.Oyuncu :Herhangi bir şehrin, herhangi bir mahallesinde, herhangi bir sokak.
 I.Genç :*(Top oynuyorlar.)* Ver bana.
 II.Genç :Tut onu.
 III.Genç :Hop...
 III.Genç :Heeeeey!
 KORO A : Tezahürat yapar
 KORO B : *(Karşı tezahürat yapar.)*
 KOMŞU ADAM: Yeter, yeter, yeter... Bu ne gürültü yahu? Hiç kafayı dinleyemeyecek miyiz bu mahallede? İnsaf efendim insaf.
 KOMŞU KADIN: Hay Allah razı olsun Apti Bey. Mahalle içinde top oynanır mı canım?
 KOMŞU ADAM: Hadi bakalım toplayın pilinizi pırtınızı, yallah başka yere...
 GENÇLER: Nereye?
 KOMŞU KADIN: Bize ne...
 KOMŞU ADAM: Bir de "Nereye?" diye sormazlar mı?
 KORO Ah şu gençler!

İKİNCİ PERDE

VIII. TABLO

(1. Oyuncu, Öğretmen, I. Öğrenci, Osman)

1. OYUNCU: Şimdi de iki öğrenci tipini sergileyeceğiz. Aslında tip çok da sergilemeye zaman yok... Yerlerimizi alalım arkadaşlar. (*Öğrenciler yerlerini alırlar, öğretmen de.*) Yine bizim sınıftayız.

ÖĞRETMEN : Söyleyin bakalım, Estergon Kalesi nerededir? (*Kapı vurulur.*) Geel.

1. ÖĞRENCİ : (*Güya nefes nefese.*) Öğretmenim affedersiniz, biraz geciktim.

ÖĞRETMEN : Biraz diyor, yahu bu üçüncü ders, dersin de sonu, niye geç kaldın?

1. ÖĞRENCİ : Anlatayım öğretmenim, evden tam zamanında çıktım öğretmenim, dolmuş bindim, dolmuş trenle çarpıştı öğretmenim»»'yedi ölü, on altı yaralı verdik, bir ben sağsa-lim kurtuldum; ama maalesef derse yetişemedim öğretmenim.

ÖĞRETMEN : Otur, geveze.

1. ÖĞRENCİ : Baş üstüne öğretmenim. (*Yerine geçer.*)

ÖĞRETMEN : Ne sormuştum?

1. ÖĞRENCİ : Estergon Kalesi'nin nerede olduğunu,

ÖĞRETMEN : Güzeel, kazazede, söyle bakalım, Estergon Kalesi nerededir?

1. ÖĞRENCİ : Öğretmenim, üzölmeyin diye söylememiştim, geçenlerde süt kardeşim ölmüşü, dün helvasını yaparken tüp gaz patladı. Bütün eşyalarımız yandı, bu arada affedersiniz tarih kitabım da yanmış; bu yüzden çalışamadım, özür dilerim.

ÖĞRETMEN : A benim talihsiz oğlum, sen geçen ayki ödevini de vermemişsin ki...

1. ÖĞRENCİ : Çok haklısınız öğretmenim, babam balkondan düşmüştü. Her gece hastaneye gittim.

ÖĞRETMEN : Başka kimse yok muydu?

1. ÖĞRENCİ : Yoktu öğretmenim, babam balkondan düşünce, buna çok üzülen annem kalp krizi geçirdi, kardeşimin de heyecandan dili tutuldu, halamın da...

ÖĞRETMEN : Yeteeeeerrrr...

1. ÖĞRENCİ : Peki öğretmenim.

1. OYUNCU : Şimdi bir başka öğrenci.

ÖĞRETMEN : 147 Osman Şaşkınbakkal.

OSMAN : Burda

ÖĞRETMEN :Ödevini getir.

OSMAN :Getiremem.

ÖĞRETMEN : Niye?

OSMAN : Hazırlayamadım,

ÖĞRETMEN :Yine mi?

OSMAN : Çok önemli bir konuda araştırma yapıyordum, onun için hazırlayamadım.

ÖĞRETMEN : Yaa, neyi araştırıyordun oğlum?

OSMAN : Dâhilerin öğrencilik yıllarını.

ÖĞRETMEN : Üç yıldan beri bu okulda kütüphanenin nerede olduğunu araştırmamış olan sen, dâhilerin öğrencilik yıllarını araştırdın, öyle mi?

OSMAN : Evet

ÖĞRETMEN : Anlat öyleyse

OSMAN : Peki. Modern fiziğin kurucusu olan Einstein (Aynştayn) çok kötü bir öğrenciymiş, ünlü bilgin Darwin (Darvin) de. Hatta bir gün babası Danvin'e şöyle bağırmış "Fare kovalamaktan başka bir iş yaptığın yok, ailemizin yüz karasısın." Dâhi besteci Wagner (Vâgner), büyük ozan Baudelaire (Bodler), ünlü hikayeci Edgar Ailen Poe (Edgır Elm Po) da tembel, başarısız öğrencilermiş. Gelmiş geçmiş romancıların en büyüğü olan Balzac (Balzak) için gençliğinde şöyle demişler: "Tembel, uyuşuk, dalgacının biri." Ünlü mimarlardan...

ÖĞRETMEN : Ne sonuca vardın evlâdım?

OSMAN : Öğrencilik yıllarımız da birbirine bu kadar benzediğine göre belki bende dâhiyimdir.

Turgut ÖZAKMAN

Ek-7

LA FONTEN ORMAN MAHKEMESİNDE

Bir gün hayvanlar Kendileriyle ilgili Gülmece öyküleri yazan LaFonten'i Ormanda yakaladılar.
 Ve onu doğryca götürüp
 Yargılamak için
 Orman mahkemesine çıkardılar.
 Aslan yargıçtı.
 Sordu: La Fonten,
 Ne istiyorsun bizlerden?
 Neden bizleri
 İyiler kötüler,
 Aptallar akıllılar,
 Güzeller çirkinler,
 Tembeller çalışkanlar, diye;
 İkiye bölüp
 Birbirimize düşürüyorsun?
 Hem sen bu öyküleri Yazmadan önce Hiçbir insan bizim için Böyle düşünmez, Hiçbir hayvan da bu denli Birbirine „ Düşman kesilmezdi.
 Ve yaz günleri çalışırken Türküler söylediği için kendisine, Her2aman yardım ederdi Ağustosböceğine.
 Bizlerden ne kötülük gördün ki, Hepimize böyle kendince önadlar takıyor Büyükleri, çocukları Bize güldürüyorsun?
 Eşek eşek değildi;
 Daha bürünmemişti benim postuma,
 Taşımazdı insanların yükünü.
 Kannca da bu denli cimri değildi...
 "Beni suçlayamazsınız!" Dedi La Fonten;
 "Çünkü, bütün kötü davranışları Sizlerden öğrendim ben."
 Bu sözlere
 Öfkelendi salondakiler...
 Ve
 "Söylesin bakalım!
 Neleri öğrenmiştir bizden?" dediler.
 La Fonten: "Örneğin, . Kabalığı ayıdan öğrendim " dedi. (Bu söz üzerine, arka sıralardan Homurtu sesleri duyuldu.)
 Aptallığı kargadan,
 (Bütün salonda, gaakk... gaakkk...
 Sssindsn başka bir s.es duyulmuyordu-},
 Aslan öfkeyle vurdu
 Çekicini kürsüye
 Ve

"Susun lütfen,
 Bitir sin sözlerini, daha sonra
 Yaparsınız savunmanızı", dedi.
 Konuşmasını sürdürerek La Fonten "Sinsiliği yıldıran, Zeki olmayı tilkiden, Korkaklığı
 tavşandan", dedi. {Ve bu söz üzerine atılan havucun tokat gibi patlamasıyla yüzünde
 sözünü yarıda kesti.)
 Aslan da havucu atan tavşanı Azarlayıp herkesin gözü önünde Salondan dışarı attı.
 La Fonten sinirli, sinirli: "Haksız olmadığımı
 Davranışlarınız da kanıtıyor", dedi.
 Ve sürdürerek konuşmasını . Çalışkanlığı karıncadan, Aylaklığı Ağustosböceğinden,
 Nankörlüğü kediden öğrendim, deyip Bitirdi sözlerini.
 O anda öyle bir uğultu Yükseldi ki salondan Anlatılamaz.
 Herkeskendi dilince bağırıyor
 Ve uğultu sanki,
 Bir Bremen orkestrasını
 Anımsatıyordu.
 Ben kaba bir hayvan değilim
 Sayın Başkanım.
 Bir gün arı yuvasına
 Çokmak sokmuş, bai alıyordum.
 "Hayır!" dedi La Fonten,
 "Çalıyordun!"
 Ayı utançla baktı yargıca:
 "Sayın Başkanım
 Niyetim birazcık bal yemekti...
 Siz de bilirsiniz,
 Eskiden biz
 Arılarla dostttuk.
 Ballarını bize
 Esirgemedен verirlerdi.
 Ama ne zaman insanlar
 Bal yemek için
 Onları kovanlara tutsak ettiler;
 Onlarda herkesi sokmaya başladılar.
 İşte az önce de söylediğim gibi Niyetim birazcık bal yemekti... Ama her yanıma soktu
 arılar Bir de bu yetmiyormuş gibi Elimde bal yürüyordum Bir oduncu ansızın
 Baltasıyla vurdu kafama
 Aldı elimden peteklerimi,
 Şen de nerede bir insan görsem,
 Ölüyse saygı duydum.
 Diriyse,
 Vurdum yerden yere;
 Aldım çalman emeklerimi.
 İşte o günden sonra,
 Beni nerede yakalasalar
 Burnuma hemen bir kanca taktılar.
 Ve biravuççük un için
 Döve döve oynattılar."

Kimilerine göre haklı,
 Kimilerine göre haksızda ayı. Ama yargıç,
 Pek de haksız bulmadı ayıyı, Alkışlar arasında giderken ayı Kürsüye gelen tavşandı.
 Dışarı atıldığı için Sinirliydi tavşan. Ama yinede gelip özür diledi, La Fonten'den ve
 aslandan.
 Salondakilere,
 "Bana kızmayınız!" dedi.
 Hem etine, hem kürküne
 Göz dikilmiş biriyim ben.
 Yeteneklerimin korkaklığıma
 Bağlanması da çaba.
 Aslında görünüşe göre
 İnsanlarla dosttuk.
 Havuçla beslerlerdi bizi
 Sevdiklerini sandık...
 Ne yapalım?
 Tavşanız işte; Bilemedik yanıldık.
 Yetmezmiş gibi sanki bütün bunlar, Bir kadını sevindirebilmek için Otuzumuzu birden
 soyuyorlar. Birde onurumuzu kırıp, Kaplumbağanın bir yarışta Bizi geçtiğini söylemeleri
 İşin en acı yanı.
 Şimdi söyler misiniz kardeşlerim?
 "Kim kimden öğrenmiş
 Kötülükleri?" dedi.
 Ve alkışlar içinde
 Gülümserken tavşan,
 La Fonten'e, "Yine siz haksızsınız!"
 Diyordu Aslan.
 Önce bir "Tıss.s.ss!" sesi duyuldu. Ardından döne dolana geldi biryüzen Geçip kürsüye
 kuruldu.
 "Merhaba Bay La Fonten!" Merhaba Bay Aslan!" dedi. Ve üstünkörü bir selâm verip
 Salondaki lere,
 "İyisinizdir umarım", diyerek Övücü sözler düzdü La Fonten'e
 Ve
 Bu gereksiz saygınlık
 Sinirlendirdi öteki hayvanları
 Ama bütün yılanlar yine
 "Tısss..."layarak
 Susturdular onları.
 Bu davranışa çok kızdı Aslan
 Çünkü nasıl kızmasın?
 O idi ormanda başkan.
 Ve "Ben söz vermeden
 kimse konuşmayacak!" diyerek
 Çıkıştı salondakilere
 Sonra da bağırarak:
 "Siz de yılanlardan
 gözlerinizi ayırmayın!" diye,
 Emir verdi leyleklere.

Bozulmuştu yılanların sözcüsü Ama aldırılmaz görünüp olanlara Başladı yine konuşmaya.
 "Övünmek gibi olmasın ama,
 Benim derim hepinizinkinden daha değerlidir.
 Bu konuda insanlara kızmıyorum.
 Çünkü onun değerini,
 en iyi onlar biliyorlar", dedi.
 Bu sözleri söyleyince yılan
 Aslandan korkularından . Bir şey diyemedi hayvanlar,
 Ama yine de gözleriyle kpoköfkelen'diklerini "Tlşli etmeye çalıştılar.
 Yılan sürdürerek konuşmasını, "Benim Bay La Fonten'e kişisel bir kinim yok!" dedi,
 Yalnızca, "Yılan Masalı"ndan Birazcık dargın olduğunu söyledi
 Bu söz üzerine
 La Fonten de dahil olmak üzere
 Bütün salondakiler, "
 Tutamayıp kendilerini Şaşkın ve kuşkulu Sordular yılanla Hangi "Yılan Masafından Söz ettiğini.
 Yılan,
 Beklemediği bu soru karşısında
 Kekeleyerek:
 "Hangisi olacak, ku.ku.kuyruğuumm
 biii...biir...bir gün başkaldırmış ya
 ben baş olacağım, diye...
 Bu sözü söyleyince yılan
 Öyle bir kakhaha koptu ki salondan
 İnaniir gibi değı
 İşte o masal!" dedi.
 Bütün hayvanlar gülmekten kırılıyor.
 Ve o kaç Aslan bile
 Unutmuş yargıçlığını
 Kendisine,
 Aptal apta! bakan yılanlara
 Karnını tuta tuta gülüyordu.
 Sonunda gülmekten yorgun düşüp
 Sustu hayvanlar,
 Ve hâlâ kendilerine
 Şaşkın şaşkın bakan yılanlara
 "Kültürsüzaptallar! •
 Bilmiyor musunuz?
 O öykü Bay La Fonten'in değil
 Anadolu Ezop'undur" diye bağırdılar.
 Aslan gülerek,
 "Bu konuda size bir sözümüz yok
 Bay La Fonten...
 Ezoptan yürütmeyi unuttuğunuz
 Biröykü için
 Sizi biz değil,

İleride ancak
 Edebiyat tarihçileri yargılayacaktır." derken.
 Yılanlarda ilk kez
 La Fonten'in önünde
 Küçük düştükleri için,
 "Tıss.s."lamadan
 Çıkıp gidiyorlardı ormandan
 Salına salma geldi kedi. Gerildi biryay gibi fırladı. Bir sıçrayışta çıktı kürsüye.
 Önce ince uzun bıyıklarını burdu. Bakarak La Fonten'e,
 Yalandı paîileriye.
 "Mınavvv..., La Fonten! Mınavvvv... Sayın Başkan!" dedi. Ve savunmasına geçmeden
 Bir soru da o yöneltti:
 "Sayın La Fonten,
 Benim kürküm neden değersiz?
 Üzüldüğümü sanmayın.
 Ama sanırım
 Nedenini öğrenmek de hakkım.
 Hem şapkanızdaki tüye bakılırsa,
 Siz uzmansınız galiba bu konuda.
 (Hiç.yanıt vermedi La Fonten)
 Ve sürdürdü konuşmasını kedi:
 Kardeşlerim,
 Aslında insanlar sevmezler beni
 Bakmayın siz dost göründüklerine;
 Gereksinmeleri olduğu içindir
 Bize yakınlıkları.
 Fare tutamayan bir kedi olun; Yatamazsınız sobanın yanına, fısıldanamazsınız
 uykunuzda. Öyle sere serpe gezinemezsiniz odalarda. Sevmezler bu tavrınızı
 Sevmezler bir de Çocuklarla dost olmanızı.
 İsterlerki sizin,
 Bir yün yumakla oynadığınız gibi
 Onlar da sizinle oynasınlar.
 İzin vermezseniz, adınız konur hemen:
 "Nankör kedi!"
 Ne derlerse desinler,
 Ama adımızın başına
 "Nankör" sözcüğünü eklemesinler.
 Hem neden nankör oluyoruz? Ekmeğimizi, suyumuzu onlar mı veriyor? Hem biz
 onlardan uzakta Her zaman yaşayabiliriz.
 Ama onlar, hiçbir zaman
 Hayvanlar olmadan
 Yaşamlarını kolayca sürdüremezler Gerçi bilmeyen yoktu,
 Ağustosun karıncayla olan öyküsünü.
 Ama yine de,
 Eşek ve ayıların dışındaki
 Bütün hayvanlar,
 Tembel olarak tanıdıkları
 Bu şarkıcı dostlarının

La Fonten'e neler söyleyeceğini
 Susup...
 Merakla beklemeye başladılar.
 Aslan,
 "Gelin bakalım Bay Ağustos!" diyerek
 Yanına çağırdı Ağustosböceğini
 Ve konuşma sırasının
 Kendisine geldiğini söyledi.
 Ağustos sırayla herkesi
 Selâmladıktan sonra,
 Ön sıraya gelmiş olan
 Karıncalara doğru dönerek:
 (Usulca)
 "Merak etmeyin kardeşlerim...
 Kendimle birlikte sizleri de aklayacağım."
 Dedi.
 Karıncaların alkışları arasında Konuşmaya başlayan ağustos, Birden eşeklerin
 anırmalarıyla Sözlerini yarıda kesti.
 Bunun üzerine
 Arka sıralarda oturan ayılar
 Ağustos'u kızdırmak için,
 "Orman Ne Güzel, NeGüzei" adlı şarkıyı
 Elleriyle tempo tutarak
 Söylemeye başladılar.
 Ama karıncaların Üzerlerine doğru yürümesiyle, Eşeklerde, ayılarda Seslerini kestiler.
 Ağustosböceği,
 "Şarkı söylemeyi çok sevdiğim
 doğrudur dostlarım.
 Ama, bana ve kardeşlerim karıncalara
 yakıştırılan yalanlara karşı
 kendimi savunmak da
 sanırım hakkım" diyerek
 Yeniden konuşmaya başladı.
 Küçük bir böcek tarafından
 Yalancılıkla suçlanmak
 Öyle sinirlendirmişti ki La Fonten'i
 Aslana dönerek,
 "Sizler bile bıkip
 Cır cırsesinden,
 biran önce kessin diye sesini
 konuşma sırasını ona verdiniz.
 Eğer bu dilenciye, benimde
 inanacağımı sanıyorsanız,
 aldanıyorsunuz" dedi.
 Ağustosböceği duymamış gibi söylenenleri La Fonten'e dönerek Şöyle sürdürdü
 sözlerini:
 "Siz ormanda yaşamasına karşın
 hayvanlar hakkında

köklü bir bilgisi olmayan,
 Yalan yanlış bilgilerle
 Onları insanlara tanıtan
 Bilgisiz bir kent-soylu
 Yazdıkları, geçmişteki amacından sapmış,
 Salt kötü, çocuk yazını ürünleri olmuş
 Talihsiz bir yazarsınız.
 Eğer öykünüzü yazarken,
 Biraz araştırsaydınız...
 Bkz düşünseydiniz...
 Kendi kendinize
 Bu canlının adı,
 Neden Mart-böceği,
 Şubat-böceği, Temmuz-böceği değil de
 Ağustosböceği diye sorsaydınız!
 İşte bütün bu yanlışlıkları yapmayacak
 Ve kış mevsimleri ölen
 Biz Ağustosböceklerini tembellik vedilencilikle
 iyi kalpli karıncaları da
 Cimrilikle suçlamayacaktınız, dedi.
 Bu beklemediği sözler karşısında Öyle şaşırmişti ki La'Fonten, Söyleyecek söz
 bulamadı. Ve başını öne eğerek, Usulca yerine oturdu.
 Hayvanların alkışları arasında
 "Yalancı" şarkısını söylerken
 Ağustosböceği,
 Aslan da
 Bilgisizliğin bir yazar için
 Bağışlanacak bir şey olmadığını
 Anlatıyordu La Fonten'e
 Daha sözlerini bitirmemişti ki
 "Gak...Gaakk...Gak!" diye
 Bir ses duyuldu.
 Belli ki, karga geliyordu.
 Ağzında bir parça peynirle
 Kondu masaya,
 Ve başladı sorulmadan
 Özgeçmişini anlatmaya.
 Önce,
 "Bay La Fonten! Bay La Fonten!" dedi.
 "Ben aptal bir kuş değilim.
 Bakın! İşte peynirim.
 Başta bunu,
 Özellikle bilmenizi isterim;"
 Sonra selâm verip yargıca, Çıktı kürsünün yanındaki ağaca.
 "Eskiden benim sesim
 çok güzeldi" dedi.
 (Salonda gülüşmeler başladı.)
 Öfkelendi karga.

Ama aldırmayıp gülenlere
Devam etti sözlerine.

"Kuşların hepsinden güzel öterdim." (Bütün salon gülmekten kırılıyordu.)
Baktım ki kafese kilitliyorlar
Çirkinleştirdim sesimi
Kurtuldum ellerinden
Sözün burasında bu Sözü Sözün burasında böbürlenince karga n burasında böbürlenince
karga bürlenince karga
Sözün burasında böbürlenince karga Aslan sinirlendi.
Ve kükreyerek,
"Kötülükle övünülmez Bay Karga!
Biz burada kötülüğü yargılıyoruz." Dedi.
Karga sürdürerek sözlerini,
İşte arkadaşlar,
Bu da onlara ders oldu.
Gördükleri yerde taşladılar beni,
Ama şu sözü de kulaklarına
Küpe yaptılar.
Besleme kargayı; Oyar gözünü."
GaakkkL Gakk!.. Gaakkkk!..
Sesleri arasında
İndi masadan karga
KONU mahkeme salonunun bacasına,
Tüm.kargalar alkışlarken kargayı,
Yargıç yine dey
Patavatsızlık ettiği için, Birazcık kızmıştı
Sorunca Aslan,
"Son konuşmacı kim?" diye
Nasıl oldu bilmiyorum.
Bir anda tilki görünüyordu kürsüde
Bir süre kibirli kibirli •
Sakındıktan sonra çevresirve,
Güzel bir yakıştırma da olsa
"Kurnazlığı insandan öğrendim."
Diyerek başladı sözlerine.
"Hiçbir şey yapmamıştık onlara Derimizi yüzüp sırtlarına giydiler. Kolay mı bir
canlının Derisinden olması? Kışın ısıtırken başkalarını Kendisinin çıplak çıplak gezmesi
Bu yüzden densiz kalmak korkusu Hep uzak tuttu insanlardan beni, Ama ne kadar
aklımı çalıştırsam Ne kadar uyanık olmaya Çalıştımsa da dostlarım, Sökmedi kurnaz
tilkiliğim Bildiğiniz gibi hep Sonunda dönüp dolaşıp Kürkçü dükkânına vardım.
Şimdi bir bayan tilki
İnsan derisinden yapılmış
Kürk giymek isteseydi
İşte o zaman Bay La Fönten
Tilki gibi değil de
Bir insan gibi kurnaz olacaktı" dedi.
Ve daha sonra

"Tilkiyle Keçi MasalT'na geçmeden

La Fonten'in "Hayvan Masalları"

Adlı kitaba yazdığı

Önsözü okuyan tilki:

Madem ki, "insandır eğittiğiniz hayvanlar' Neden yaptıkları yanlışlardan ötürü İnsanlara,düştükleri kuyuda Kalacaklarını söyleyerek Onları sonsuz bir mutsuzluğun İçine atıyorsunuz?

Eğer biz olmasaydık Belki de o zavallı keçicik Hep o kuyu da kalacak Ve küçük bir çocuk da Yanlış yapmak korkusu içinde Kimseye inanmayan, Yalnız bir insan olarak Yaşama küsecekti" dedi.

Daha sonra Aslan'ın "Söylemek istediğiniz bir şey var mı?" sorusuna

La Fonten hiçbir yanıt vermeyince, Sözü daha fazla uzatmadan İndi kürsüden Tilki... Ve tavukların alkışları arasında Arkadaşlarının yanına gitti.

Son konuşmacı da Yerine oturduktan sonra Biraz düşündü Aslan,Ve çekicini üç kez kürsüye vurarak:

"Mahkememiz,Bütün hayvanların savunmasından Şu sonuca varmıştır" dedi,

ve:

"HAYVANLARIN BÜTÜN KÖTÜ DAVRANIŞLARI LA FONTEN'DEN ÖĞRENDİKLERİNİ" söyledi.

Bunu duyunca salondakiler Hoplayıp, zıplamaya Garip sesler çıkararak Birbirlerine sarılmaya başladılar.

ilk kez bir köpek öperken kediye, Arılarda taşıdıkları çiçeklerle Süslüyorlardı ayıyı.

Ama. Aslan, tekrar susturarak onları Ceza olarak da La Fonten'in İnsanat bahçesine konup Hayvanlara parayla gösterilmesine Karar verdiğini söyledi.

Bu kez de karara karşı çıktı, Hayvanat bahçesinde' Yaşamış olan hayvanlar Ve yalvarıp Aslan'a LaFonten'i yinede Serbest bıraktılar.

Ek-8**LA FONTEN ORMAN MAHKEMESİNDE**

Bir gün hayvanlar Kendileriyle ilgili Gülmece öyküleri yazan La Fonten'i Ormanda yakaladılar.

Ve onu doğruca götürüp Yargılamak için Orman mahkemesine çıkardılar. Aslan yargıçtı.

Sordu: "La Fonten, Ne istiyorsun bizlerden? Neden bizleri İyiler kötüler, Aptallar akıllılar, Güzeller, tembeller çalışanlar diye ikiye bölüp birbirimize düşürüyorsun?

Hem sen bu öyküleri Yazmadan önce Hiçbir insan bizim için Böyle düşünmez, Hiçbir hayvan da bu denli Birbirine Düşman kesilmezdi.

Sen yazmadan önce Eşek, eşek değildi; Daha bürünmemişti benim postuma Taşımazdı insanların yükünü. Karınca da bu denli cimri değildi.

Ve yaz günleri çalışırken Türküler söylediği için kendisine, Her zaman yardım ederdi Ağustos böceğine...

Bizlerden ne kötülük gördün ki, Hepimize böyle kendince ön adlar takıyor Büyükleri, çocukları bize güldürüyorsun.

Yalvaç URAL

Ek-9

ORMAN

Tabiat denilince; benim aklıma nedense önce ağaç ve onun topluluğu olan orman, sonra da *m* ve onun bolluğu olan deniz gelir.

Küçük, büyük, canlı ve cansız bir çok varlıkları sinesinde toplamış olan ormanla deniz derinlik ve enginlikleri, güzellik ve zenginlikleriyle bana tabiat mefhumunu en mükemmel şekilde temsil ederler. Uzun bir ayrılıktan sonra, gurbet acısı kadar derin bir deniz hasreti, bir step yolculuğundan sonra da fırat ateşi kadar yakıcı bir orman hasreti duymamış insan var mıdır? Ben bu özleyişleri her Anadolu seyahatinde hissetmişimdir.

Ağaç; topraktan fışkıran hayat panaromasına tatlı bir renk ve sihirli bir güzellik katarak bütün beşerî alâka ve sevgiyi üzerine çeken bir varlıktır.

Orman; toprak ananın bağrından yeşil bir deniz gibi coşup taşan esrarlı bir âlemdir. Her mısraı, bir renk ve ahenk çağlayanı halinde yükselip fışkıran eşsiz ve emsalsiz bir tabiat destanıdır. Orman; Tanrılar ve mabutlar evi, ilhamlar ve duygular mabedidir.

Seyahatlerim sırasında hiçbir şey bana orman kadar bedîî bir zevk ve heyecan verememiştir.

Acaba sizin yakıcı bir bozkır yolculuğundan sonra muhteşem bir ormana yolunuz düşmüş müdür?

Bu, adeta sıcaktan baygınlık geçiren bir gemi ateşçisinin güverteye çıkıp serin bir deniz havası teneffüs etmesi kadar ferahlık ve can vericidir.

Orman, sizi her zaman hakikî bir dost gibi güler yüzle karşılar. Birdenbire benliğinize hayat ve can veren sıcak ve yumuşak bir muhit içersine düşersiniz. Ağaçların -yeşil ve munis bakışlarıyla, yaprakların davetkâr musikisi sizi derin bir muhabbetle koynuna doğru çağırır. Bir ses ve renk seli halinde dalgalanan ormanın sihirli güzelliği ve tatlı musikisinde insanı dünya gaileleri ve hayat üzüntülerinden uzaklaştırıp mesut âlemlere götüren bir sır saklıdır.

Orman, hisliliği ve derinliği ile yalnız gönüllere değil, şuurlara da hitap etmesini bilir. Onda, bütün düşünce ve duygularımızı kurcalayarak uyandıran, incelten bir büyü vardır. Ben kederli zamanlarımda çok defa bir orman sessizliği ararım. Onun ilham ettiği iyi ve güzel hislerin tesiri altında hayatı tekrar yaşamaya değer bulur ve tabiata karşı en büyük hayranlığı da o zaman duyarım.

Bana, yeryüzündeki eserleri arasında orman ve ağaç kadar Tanrının azamet ve yüceliğini düşündürüp ilham et-tiran başka bir canlı varlık gösterebilirmisiniz?

Ben onun yalnızlık ve sükûnetinde bütün hayat arzularıma yetecek bir samimiyet ve hürriyet havası bulurum. Onun büyümlü atmosferi, dinlendirici renkleri ve emsalsiz

güzellikleri içerisinde maddî varlığımdan geriye bir şey kalmıyacakmış kadar kendimi hafiflemiş, ruhumu da, taze bir aydınlık ve huzurun doldurmuş olduğunu hissederim.

Beni rahatsız eden ve zihnimi kurcalıyan düşüncelerin hemen hepsi ormanın o yeşil kubbesi altında yavaş yavaş bir barış havasına bürünürler böylece, içimdeki ihtirasların yıkıldığı, tereddüt ve şüphelerin çözüldüğünü, ruhumda saf ve temiz bir hüviyetin, uysal ve mesut bir benliğin canlandığını duyarım. İşte bu sebeptendir ki, ben ormanı, şifa ariyan ruhlar için bir ilâhî mabet telâkki ederim. Çünkü; onun asil sessizliğinde iyilik ve fazilet düşüncelerini bütün hisler ve arzularımıza muzaffer ve galip kılan gizli bir kudret vardır.

Orman, bizi büyük ümitler gibi içimizden aydınlatır. Gönüllerimize bir saadet ve sevinç katar. Onun muhteşem uğultusunda bir ilâhî musiki vardır. Yüz binlerce ağacın derin bir vecd içerisinde çalkalanarak hep bir ağızdan Tanrıların diliyle konuşması ne kadar dehşet ve heyecan vericidir.

Bir sanatkâr tarafından bütün hüznün ve matem nağmeleri nasıl bir cenaze marşının melodisinde toplanmışsa, ormanın uğultusunda da Tanrıya yapılan hamdüsenaların en azametlisi ve heybetlisi toplanmış ve haşmetle dile gelmiştir.

Fakat orman, bazen korkunç bir şekilde susar. İnsan bu büyük ve nihayetsiz sükûnet içerisinde küçücük ve aciz kaldığı için adeta derin bir korku ve heyecan duyar. Hatta, ısrarlı bir davete benzeyen bu heybetli sessizlikte insan, kâinat içerisindeki fani varlığının hiçliğini de tayin eder gibi olur. Belki de bu hal, beşer aczinin tabiat ve Tanrının azameti karşısında duyduğu saygı ve çekingenlikten ibarettir.

Ormanın derinliklerine kadar sinerek saklanmış olan bu sükûnet; yeryüzü kurulurken kopmuş olan korkunç fırtınaların ve gürültülerin uyuyuşu gibidir. Dokunsanız hemen uyanacak ve birden gürleyecekmiş gibi ürküntü verir. Halinde gergin bir bekleyiş vardır. Semavî ve mukaddes bir sır saklıyormuş gibi hep ağzı mühürlü durur. İçinde derin bir mazi ve sonsuz bir ölümsüzlük uyuklamaktadır.

Haydi artık, sizinle beraber ormanı dolaşmaya gidelim! Güneş doğmak üzere, henüz bütün sesler uykuda, tan yerinden gittikçe büyüyen bir ışık huzmesi fişkırıyor. *Gece*, siyah eteklerini acele acele toplayıp tepelerden vadilere doğru çekiliyor. Ağaçları saran, mavimtrak bir duman hisli ürpertilerle uçup dağılıyor. Güneşin ilk ışığı ormanın yeşil çatısını altın bir ok gibi delerek toprağa saplandı. Bu, ormana sığınan gecenin kalbinden vurulup can verişidir demektir.

Artık dallardan süzülen ışıklar ağaçların gövdelerini karanlıklardan Sızarak meydana çıkarıyor. Temiz bir sabah aydınlığına gözlerini açan ormanın, içerisindeki uykulu hava açıklara, tarlalara doğru süzülüyor ve taze bir rüzgâr içeriye doluyor.

Güneş yavaş, yavaş yükselmektedir. Biraz önce ağaç tepelerinde dolaşan ışıklar, daldan dala atlayarak orman toprağına indiler. Bir kısmı da yaprakların nemli satırlarında kıvılcımlı parıltılarla uçuşuyorlar.

Ormanın içine doğru yürüyoruz. Yüzlerimizde kaçamak sevgili bakışları gibi ışıklar geziniyor. Ve içlerimizde yağmur serinliği kadar ferahlatıcı ve yumuşak bir saadet yeşeriyor.

Kuytulardaki ağaçlar sessizlik piyesini oynuyorlarmış veya bir ihtiram duruşu ile Tanrının huzurunda sabah dualarını tamamlıyorlarmış gibi kıpırdamadan susuyorlar. Arada, sırada dallar arasından gelen bir hışırtı, bu uzun. Duruştan yorulmuş olan ağaçların nefes alışlarını veya iç çekmelerini andırıyor.

Ormanın sabah saatlerindeki sessizliği, bir gürültüye ve kıpırdanışa kulak vermiş gibi hisli ve hürmet telkin edicidir. Yürürken adeta, onu rahatsız etmekten korkar ve gürültü çıkarmaktan çekinirsiniz.

Buradaki ağaçlar dualarını bitirmişler. Uzaklardan sabah konserini veren bir bülbül sesi duyuyoruz. Bu uzun ve yanık feryat ortalığı kaplayan sessizlik okyanusuna bülbülün kalbinden kopan sıcak bir kan damlası gibi düşüyor. Orman bile, bu musiki ziyafetini kendinden geçmişcesine dinliyor. Fakat, bu dokunaklı serenadın arkasından yine bir sessizlik başladı. Bu sefer de hemen yakamıza kadar sokulmuş olan bir ağaçkakan gagası ile bu sükûneti bir noktadan delmeğe çalışıyor. Bir puhu kuşu da (guguk) sesleriyle sabah saatlerinin bittiğini haber veriyor.

Orman iyice uyandı. Üzerimizden yaprak hışırtısı ve kuş cıvıltısından dokunmuş müzikli bir hava esmeğe başladı. Sabah rüzgârına takılıp rakeden dallarla Beraber biz de kendimizi ormanın neşesine kaptırıp bir şarkı mırıldanarak yürüyoruz. Orman bizi koynuna çekiyor. Biz de bu davete kapılarak teklifsizce onun derinliklerine sokuluyoruz.

Bakınız!.. Birdenbire bu yeşil kubbede akisler yapan tatlı bir su şırıltısı kulaklarımıza çarpıyor. Bu ses, mecrasındaki taşlar üzerinden yuvarlanarak ve çukurluklarda havuzlanarak akıp giden neşeli bir dereciğin gürültüsüdür. Ona seyrederken buğulu bir serinlik yüzümüze çarpıyor. Berrak dere sularının her taşın üzerinden ayrı bir notada ses vererek ve köpüklü kahkahalar atarak dökülüşünü görüyor musunuz? Halinde kâh ağaçlara şarkı söyleyen, kâh kıyı yosunlarıyla ve çakıl taşlarıyla oynaşıp şakalaşan sonsuz bir neşe var.

Yeryüzünde; toprak, su ve ağaç kompozisyonu kadar dekoratif ve can alıcı bir güzellik tasavvur olunabilir mi?.. Bu üç hayat kaynağından su toprağa, toprak ağaca, ağaç ta çevresine ve insan oğluna neler bağışlamaz ki...

Biz yine ormanın daha sessiz köşelerine doğru yol alalım... şimdi de, devrilmiş bir kütüğün çirkinliğini kadifemsi yeşilliği ile örten" yosunlar, bir dantel kadar zarif yapraklarıyla toprağı kaplıyan çeşitli otlar, çürümüş bir ağaç üzerinde saltanat süren mantarlar görüyoruz.

Zaten orman deyince; sinesinde barındırdığı çeşitli nebatlar, böcekler, kuşlar ve av hayvanlarıyla, her mevsim taze renkleri ve güzel çehresiyle, devâsâ hareket ve derin sükûnetiyle insan kalbinde sonsuz bir hayranlık yaratan gerçek ve muazzam bir âlemi göz önüne getirmek lâzımdır. O, kendisini bütün kuvvetleri ve fertleriyle yaşamağa bırakmış yemyeşil bir canlılar dünyasıdır.

Hava ısınmağa başladı. Ağaç nefesleri gibi yüzümüze çarpan ılık bir rüzgâr bize öğle vaktinin yaklaştığını haber veriyor. Sabah serinliği yerini, vücutlarımızı zevkle saran bir sıcaklığa bıraktı. Dal aralıklarından dökülen ışık yağmurları gölgeler üzerine bir altın tozu halinde yayılmakta ve her tarafta aydınlıklar, renkler ve gölgeler cümbüşü dalgalanmaktadır.

Ormanın ilk loşluğu kırılmış ve mahremiyeti de artık kaybolmuştur. Bize nâzik bir ev sahibi gibi iştirak eden aydınlık, içimizdeki korkuları da yok etmeğe sebep oldu. Şimdi ağaçları daha sevimli ve sokulgan, kendimizi de daha ferah ve neşeli buluyoruz.

Nereden geldiğini kestiremediğimiz bir yaprak, beklenmedik bir müjde mektubu gibi önümüze düşerek bizi heyecanlandırıyor. Yolumuza devam ederken bütün güzelliklerini övünmeden teşhir eden ağaçlara, birer şahsiyet vermeğe ve onların şekil ve duruşlarına göre vasıflar yakıştırmağa çalışıyoruz. Meselâ, şu karşımızdaki ağaçta bizimle tanışmak ister gibi mütebessim bir bekleyiş; ötekinde sevinçli bir haber verecekmiş gibi telâşlı bir hal; berikinde kendisini hafif bir baş eğmesiyle taktim eden bir sevimlilik var. Diğerleri de ziyaretimizle neşelenmiş aşına çehreler gibi gülümser görünüyorlar.

Biraz ilerimizde bütün gençlik ve taravetlerini meydana vuran iki körpe fidan henüz tanışmamış iki mektepli kız gibi utangaç duruyor ve yan gözlerle birbirlerini süzüyorlar. Onların sağındaki iki taze ağaçta iki dargın sevgili gibi birbirlerine arkalarını dönmüş öfkeli öfkeli uzaklara bakıyorlar. Şu genç köknar başını süsleyen kozalakları ve taze sürgünleriyle taç giyme merasiminden yeni çıkmış bir güzellik kraliçesi gibi zarif bir duruş ve gülümser bakışlarla hayranlarını selâmlıyor.

Çayırımsı bir düzlükte bir aile topluluğu gibi yan yana sokulan şu ağaç kümesi bir grup resmi çektirmişçesine poz almış. Onların ilersindeki bodur ağaççığın halinde de hüviyetini saklamağa çalışan garip bir çekingenlik var. Hele şu zayıf gövdelisi ormanın çatısındaki bir boşluğa doğru uzayan dalları ve mecalsiz haliyle (bana da bir parça ışık) der gibi yanındakilerin yardımını rica ediyor.

Şimdi, bir sırt yolunu takip ederek yürüyoruz. Sağımızda derin bir uçurum uzanıyor. Köklerini bir kaya çatlağına saplayarak hüküm giymiş bir suçlu gibi boşluğa asılan bir zavallı ağaç göze çarpıyor. Onun hemen yanı başında bir kurtarıcı arar gibi, yalvarışlı gözlerle bize bakınan genç bir fidan çırpınıp duruyor.

İşte bu, çözülmesi müşkül sırlarla dolu bir orman cemiyetidir.

Tutturduğumuz yol yavaş yavaş alçalarak bizi oldukça geniş bir vadiye doğru götürdü. Buradaki ağaçların gövdeleri daha uzun ve daha sık... yürüyüş sırasında ormana müstesna bir güzellik veren çayırıklara rastlıyoruz. Hattâ, alçak bir boyun noktasını aşar aşmaz, karşımıza öyle bakır ve öyle can alıcı bir manzara çıktı ki, hepimiz büyülenmiş gibi olduğumuz yerde kaldık. Bazen ormanların kuytularında o kadar güzel yerler olur ki insan burada vakitsiz gelecek bir ölüme dahi sessizce teslim olabilir. İşte burası da öylesi bir yer.

Her tarafta tatlı bir serinlik ve gönüller açan bir sevimlilik var. Güzel ağaçların hepsi bir kokteyl partisin-deymiş gibi gruplar halinde toplanmışlar., ayak uçlarına dinlendirici ve nefli gölgeler sermişler.

Hava bile, bu ılık yeşillik banyosu içinde yıkanmış, temizlenmiş de buğulu vücudu ile güneşte dinlenip kurunuyormuş hissini veriyor. Her yeri maverai bir musikî gibi derin bir sessizlik sarmış. Bütün tabiat bu musikî içersinde bir vuslat zevki sürüyormuş gibi memnun ve mahmur görünüyor. Burada herşey zengin ve ihtişamlı. toprak bile üzeri çiçeklerle süslenmiş yeşil bir örtüye bürünmüş.. Burnumuza vahşi ve bakir kokular çarpıyor. Arada sırada dal uçlarını kıpırdatacak kadar takati kesilmiş bir rüzgâr yüzlerimizi okşuyor. Yaprakların üstünde dolaşan ışıkların dudakları keskin pırıltılar bırakarak göz alıyor.

Bulunduğumuz, yerden ormanın en kesif kısımları görünüyor. Bir kaynağın başında, yerden fışkırıp yanlızlığa uzanmış olan şu kavak ağacı, çok boylu olmak ve göze çarpmaktan doğan bir utanış ve kapalılık içersinde... Ona komşuluk eden çam fidanında da bir kıskançlık hissediliyor.

Şimdi de hiçbir yerde rastlamadığımız dinlendirici bir sessizlik içersindeyiz. Herşey, bize saadet sunan sevimli bir görünüşle ve gülümser gözlerle bakıyor. Tabiat nerede ise bir kadın kolu gibi boynumuza dolanacak... Bu kadar davetkâr ve tahrik edici hava içersinde insanın (ne için susuyoruz, hep bir ağızdan güzel bir şarkı söyliyelim..) diyesi geliyor.

Yemek yediğimiz ve ömrümüzün yarısına bedel müstesna saatler geçirdiğimiz bu yerde kendimizi tutamıyarak biz de bir türkû tutturuyor, ve hayatın yaşanmağa değer olduğunu sonsuz bir neşe ile ilân etmeğe çalışıyoruz..

Orman, yalnız güzellikler ve renkler meşheri değil mevsimlerin de sergisidir. Siz hiç ormanda bahar gördünüz mü?. Bu muhteşem uyanışı seyrettiniz mi?

O; ne göz kamaştıran bir giyiniş ve ne saltanatlı bir süslenme yarışdır yarabbi.. O sihirli bahar güneşi, aylardan beri derin, derin uyukluyan koncalar ve tomurcukları sıcacık ve yumuşacık parmaklarıyla okşar okşamaz ormanda sessiz bir infilâk başgösterir.

Otlar, çiçekler ve ağaçlar taze bir kuvvetle gerinerek can veren bir aydınlığa tomurcuk, tomurcuk gözlerini açarlar. Dallar hayatla dolmaya ve her tarafta bir renk tufanı çalkalanmaya başlar. Ağaçların neresine dokunsanız oradan patlayıp yeşil bir usare fışkıracakmış gibidir. Taze çimenler ve körpe sürgünler parlak bir ışık altında bütün neşe ve güzellikleriyle dalgalanırlar.

Hele ormanlardaki o yabancı meyve ağaçları yok mu?. Onlar, birer çiçek demeti halinde kelekler ve böceklerle öylesine bir şehvetle teslim olur ve o tatlı usarelerini de arıların emici dudaklarına öylesine sebil ederler ki...

Ormanı bahardan başka hiçbir mevsim böyle taşkın bir hayat kaynaşmasıyla doldurup coşturamaz ve hiçbir mevsim soğuk bir kefen gibi ormanın üstüne kapanan kışın hakkından gelemmez.

Sonbahar, ormana bir renk kokteyli halinde gelir. Bir akşam önceki grup, bütün renklerini yapraklara sindirerek gitmiş gibidir. Ağaçların hemen hepsinde bir veda müsameresine hazırlanan aristokrat bir sınıfın göz kamaştıran ihtişamı vardır.

Ne hikmetse ilkbahar, ormandan ziyareti kısa süren neşeli bir kız gibi gelip geçtiği halde, Sonbahar; bütün güzellikleri ve gönülleri de beraber götüren bir sevgili gibi uzaklaşır. İşte bu sebepten ilbaharda her zaman bir kavuşma sevinci, sonbaharda ise daima bir veda acısı saklıdır. Biri gelişi ile memnun edici, diğeri gidişi ile mahzun edicidir.

Bütün ihtişam ve şöhretine rağmen sonbahar, saltanatı kısa süren bir kraliçe gibidir. Asabi ve hırçın bir rüzgâr onu tacından tahtından ederek ve saçlarından çekip sürüyerek fecî bir âkibete götürür. Derin bir matem havası içerisinde akarak bu kraliçeye mütevazî bir cenaze alayı tertipliyen dereler; renk, renk yapraklarını taşımak suretiyle ona karşı son vezifelerini ifa ederler...

Yazın ormanda düşünceli bir durgunluk vardır. Yapraklar hareketsiz ve ağaçlar uykuludur. Hepsinin halinde, büyük hâdiselerin vukuundan evvelki o dilsiz ve düşünceli bekleyiş vardır. Ormanın her köşesinde bir ışık ve gölge savaşıdır başlamıştır. Vakit, vakit dallar arasında bir derin nefer almayı andıran fısıltılar ve yapraklar üzerinde de şimşek gibi göz kamaştıran parıltılar dolaşır.

Neşelerini müzikle ilân eden ağustos böcekleri durmaksızın öterler. Bir elmas taşın cam kesmesine benzeyen bir melodi tutturarak zamanın akışına uyan bu böcekler, ormanın içersinde sestən dokunmuş bir hava yaratırlar. Bu ses, tabiatın en hisli bir parçası olan ormanın kulak çınlaması gibidir.

Ağaçların ekserisi kışın koynuna yapraklarından soyulmuş olarak ve çırl çıplak girerler. Kış rüzgârları onlara vakit, vakit ölüm dansları yaptırır.

Sönmüş bir yıldızdaki durgunluğu hatırlatan hissiz bir sessizlikle ormanı örten kar, çam dallarında kısa bir saltanat sürer ve oradan devrilen taşlar gibi parça, parça yerlere düşerek yok olur.

Artık yoldan ayrılarak ormanın kuytu köşelerine doğru yürüyor ve tabiatın el değmemiş esrar dolu koyunna giriyoruz. İçimizde korku ile karışık bir garip heyecan var. Hepimizin çehresinde, vahşi bir hayvanla karşılaşmak ve uyuklayan bir canlıyı ürktürmekten doğan bir endişe okunuyor. Derinliklere daldıkça bütün ışıkları boğan bir loşlukla karşılaşıyoruz. Hattâ buralardaki aydınlıklar bile bir kaç gün evvelden kalmış gibi sarı ve solgun. Çevremizdeki ağaçların hemen hepsinin bakışları ürkek ve vahşî.. Her yeri ağır bir sessizlik fakat dinledikçe derinleşen ve hissîleşen bir sessizlik kaplamış. İlâhî bir zekânın düşünmesine benziyen bu sükûnet karşısında bir nev'i saygı ve heyecan duyuyoruz. Sanki onun bütün bakışları üzerimize dikilmiş gibidir. Bu sebepten hiçbir gürültü çıkarmamaya dikkat ederek yürüyor ve her harekete sinirlenecekmiş gibi duran bu bekleyişten çekiniyoruz. Eğer bir gürültü yapacak olursak, ağaçlardan bir kaç eğilip dallarıyla ağızlarımızı tıkayacakmış gibi geliyor.

Ormanlar içersinde öyle yerlere rastlanır ki, buralarda en ufak bir ses bile dallara çarpa çarpa büyür ve ormanı dolduran büyük bir aksiseda haline gelir. Biz de şimdi, buna benzer karanlık bir geçitten yürüyoruz. Fakat bu yalnızlık ve sessizlik git gide bize yeni keşfedilmiş bir kıt' ayı dolaşıyormuş gibi heyecan ve zevk vermeğe başladı. Bütün duygularımız kulak ve gözlerimizde taplanmış kadar tetikteyiz. Şimdi de, ormanı dolduran o büyük sessizlikten bir parça yırtarmış gibi acıip bir ses duyuyoruz. Bizden ürken garip bir kuş bağırarak önümüze düşer gibi oluyor fakat sonra, rüzgârı yüzümüzü yalıyarak uçup gidiyor. Karşımızda bir sevgili eli gibi durmadan sallanan bir yaprak bizi ısrarla kendisine çağırıyor. Bu davet ona tırmanan bir böceğin marifetidir. Daha ileride ürkek bir sincabın anî hareketleriyle sallanan bir dal, boşluğu kamçılıyor.

Bakınız!, şimdi de önümüzdeki otların arasından ne olduğunu kestiremediğimiz bir hayvan sıçradı. Ve yüreklerimizi ağzımıza getirdi. Burada her türlü gürültü ormanı ağaçtan ağaca sirayet eden muammalı bir sesle dalgalandırarak ürpertiyor.

Vakit epeyce ilerledi. Şehre dönmek zamanı da geldi. Ormanda köşe kapmaca oynarmış gibi oradan oraya koşan ve yaprakları el çırttırarak neşelendiren bir akşam rüzgârı esmeğe başladı. Takip ettiğimiz yol bizi bir tepeye çıkardı. Buradaki, mürtesemleri ufka düşen ağaçların hepsinde taze bir heyecan var. Sanki önümüz sıra bu yoldan bir orman perisi geçmişte onlarda kabileler halinde bu merasimden dönüyorlarmış gibi neşeli, neşeli konuşuyorlar.

Bulunduğumuz tepe oldukça yüksek onun için kuvvetli bir serinlik hissediyoruz, Gündüz, yerini geceye terk etmek üzere. Başındaki kızıl tacı ile haşmetli bir kral gibi uzaklaşıyor. Son ışıklar, ovalardan yamaçlara yol alırlarken güneşin pırıltıları da peşlerini takip eden gölgelerden kurtulmağa uğraşarak dal, dal ağaçlara tırmanıyorlar.

Akşam rüzgârı biraz hızlandı. Ağaçlar arasında hüzünlü bir şarkı bestelermiş gibi dolaşıyor.

Ah, bu rüzgârlar.. Ormanları çılgın bir hareketle coşturan ve o dilsiz ağaçları bülbül gibi konuşturan rüzgârlar!..

Yaprakları dile getirerek bize ormanların en heybetli ve gerçek musikisini duyuran rüzgârlar!.. Siz bir kere esmeğe görünüz.. Artık ormanda gözleri kamaştıran, gönülleri büyüleyen renk, ses ve ışıktan başka bir şeyler görünmez olur.

Ormana veda zamanı geldi. Güneş dağların ardına kayıyor. Batı ufkunda renk, renk tülüksü bulutlar be lirmiş. Hava kararırken bile bizim içlerimizi büyük bir ibadetten sonraki huzur dolduruyor. Ormanın bizi uğurlayan bakışlarında (Bunu saymam, sizleri tekrar beklerim.) diyen samimi bir ifade okunmakta. Ondan, her köşesinde hatıralarımız bulunan sevdiğimiz bir şehirden uzaklaşır gibi kopup ayrılıyoruz. Gözlerimizde gülümseyen baharlar ve iklimler diyarı olan ormanın yeşil aydınlığı, gönüllerimizde de bu büyülü güzellikler âleminin zevkli baygınlığı var.

Ey, refah ve bereketin ezeli kaynağı, huzur ve sükûnetin ebedî membaı olan orman Sen, her zaman benim "kalbimi gerçek bir zevk ve hayatla dolduruyorsun. Uğultularında, ruhuma seslenen sihirli bir musiki buluyorum. Ve her gördüğüm yerde

senin o yeşil ve yumuşak iklimine sığınmak ve başımı dinlendirmek istiyorum. Fakat, bütün bu güzellik ve şen kahkahalarına rağmen sana reva görülenleri düşünüyor da talihsizliğine acımdan da kendimi alamıyorum.

Ek-10**ORMANDA SABAH**

Tabiat denilince aklımıza nedense önce ağaç ve onun topluluğu olan orman, sonra da su ve onun bolluğu olan deniz gelir. Küçük büyük, canlı cansız birçok varlığı sinesinde toplamış olan ormanla deniz; derinlik ve enginlikleri, güzellik ve zenginlikleriyle tabiat kavramım en mükemmel şekilde temsil eder.

Ağaç, topraktan fışkıran hayat panoramasına tatlı bir renk ve sihirli bir güzellik katarak bütün alaka ve sevgiyi üzerine çeken bir varlıktır.

Orman, toprak anarım bağrından yeşil bir deniz gibi coşup taşan esrarlı bir âlemdir. Her mısrası, bir renk ve ahenk çağlayanı hâlinde yükselip fışkıran eşsiz bir tabiat destanıdır.

Haydi artık, sizinle beraber ormanı dolaşmaya gidelim, Güneş doğmak üzere, henüz bütün sesler uykuda... Tan yerinden gittikçe büyüyen bir ışık demeti fışkırıyor. Gece, siyah eteklerini acele acele toplayıp tepelerden vadilere doğru çekiliyor. Ağaçlar saran, mavimtrak bir duman, yavaş yavaş uçup dağılıyor. Güneşin ilk ışığı, ormanı aydınlatmaya başladı. Bu, ormana sığınan gecenin sona erişti demektir.

Ormanın içine doğru yürüyoruz. Yüzlerimizde güneş ışıkları geziniyor, içlerimizde yağmur serinliği kadar ferahlatıcı ve yumuşak bir mutluluk yeşeriyor.

Kuytulardaki ağaçlar, sessizlik içinde bekliyor, Rüzgâr henüz onlara tesir etmiyor. Arada sırada dallar arasından gelen bir hışırtı, bu sessiz duruştan yorulmuş olan ağaçların nefes alışlarını veya iç çekmelerini andırıyor.

Ormanın sabah saatlerindeki sessizliği, ne kadar güzelde-. Yürürken adeta, onu rahatsız etmekten korkar ve gürültü çıkarmaktan çekinirsiniz.

Orman artık iyice uyandı. Üzerimizden yaprak hışıltısı ve kuş cıvıltısından dokunmuş müzikli bir hava esmeye başladı. Sabah rüzgârına takılıp dans eden dallarla beraber biz de kendimizi ormanın neşesine kaptırıp bir şarkı mırıldanarak yürüyoruz. Orman bizi koynuna çekiyor. Biz de bu davete kapılarak teklifsizce onun derinliklerine sokuluyoruz.

Bakınız! Birdenbire bu yeşil kubbede yankılar yapan tatlı bir su şakırtısı kulaklarınıza çarpıyor, Bu ses, yatağındaki taşlar arasından yuvarlanarak ve çukurlarda havuzlanarak akıp giden neşeli bir dereciğin gürültüsüdür. Ona yaklaşıırken, buğulu bir serinlik yüzümüze çarpıyor.

Berrak dere sularının, her taşın üzerinden ayrı bir notada ses vererek ve köpüklü kahkahalar atarak dökülüşünü görüyor musunuz? Hâlinde, kâh ağaçlara şarkı söyleyen kâh kıyı yosunlarıyla ve çakıl taşlarıyla oynaşp şakalaşan sonsuz bir neşe var,

Yeryüzünde, toprak, su ve ağaç kompozisyonu kadar dekoratif ve can alıcı bir güzellik düşünülemez. Bu üç hayat kaynağından su toprağa, toprak ağaca, ağaç da çevresine ve insanoğluna neler bağışlamaz ki!

Ormana veda zamanı geldi, Güneş dağların ardında kayboluyor. Batı utkunda renk renk tülümsü bulutlar belirmiş. Hava kararırken bile içlerimizi huzur dolduruyor. Ormanın, bizi uğurlayan bakışlarında; "Bunu saymam, sizleri tekrar beklerim." diyen, samimi bir ifade okunmakta. Ondan, her köşesinde hatıralarımız bulunan sevdiğimiz bir şehirden uzaklaşır gibi kopup ayrılıyoruz. Gözlerimizde ormanın yeşil aydınlığı, gönüllerimizde de bu büyülü güzellikler âleminin zevkli baygınlığı var.

Ey refah ve bereketin, huzur ve sükûnetin kaynağı olan orman...

Sen, her zaman benim kalbimi gerçek bir zevk ve hayatla dolduruyorsun. Uğultularında, ruhuma seslenen sihirli bir musiki buluyorum. Ve her gördüğüm yerde senin o yeşil ve yumuşak iklimine sığınmak ve başımı dinlendirmek istiyorum, Fakat bütün bu güzellik ve büyüleyiciliğine rağmen sana yapılanları düşünüyorum da talihsizliğine acımdan da kendimi alamıyorum.

Kemal GÜNEN

Ek-11

SÜPERMEN İSTANBUL'A DÜŞTÜ

Süpermen'in gözleri karardı, başı döndü, altındaki kent gitti geldi, gitti geldi,
-Ah düşünüyorum galiba? diye ağzından cılız bir ses çıktı.Yerdeki insanlar bağırırlar:

- Bir şey düşünüyor havadan, bakın bakın.

-Hani nerede?

-Oraya bakın, oraya...

-AaaaaL.

Süpermen, hızını kesmek istedi ama olmadı, kolu oynamadı, "Sırtımı rüzgâra engel yapayım" dedi, freni tutturamadı. Cumburlop denize düşüverdi, onca şişelerin, petlerin, naylon torbaların, sebze artıklarının, lahana kabuklarının, kâğıt parçalarının yüzdüğü denize. "Dugul, dugul, dugul" etti, kocaman bir lahana yaprağını cankurtaran simidi sanarak, ona yapıştı ama lahana yaprağı kayıverdi gitti elinin altından. Tam bu sırada bir dalgayla eski bir postal, Süpermen'in yüzüne "şak" diye bir tokat attı. Dalganın ortasında kayak gibi bir şey gördü, onu yakalamak istedi Süpermen, amca o da kayak değil, denizde yüzen kocaman bir naylon torbaydı. Oradakiler bağırırlardı:

-Denize havadan biri düştü, denize hava dan biri düştü!

Süpermen son gücünü harcıyordu, giysisi sıırılsıklam olmuş, saçları, sudan, zamk gibi birbirine yapışmış, nasılsa giysisinin içine bir patlıcan kaçmış, boş konserve kutusunun biri ayağına takılmıştı. Bunların hiçbirisi önemli değildi Süpermen için, ah o koku, ah o koku... Zaten gökten de koku yüzünden düşmüştü.

"Gurk, gurk" etti Süpermen, son bir kez gözlerini zorlukla açtı, baktı, suda şişmiş bir pırasa gördü.

- Ah,dedi, demek ki şu dünyada en son göreceğim şey pırasa olacaktı.

Gözünden bir damla yaş, denizin kirli suyuna karıştı, iki su birbirine karışınca, Süpermen'in gözü alev alev yandı.

- Ah boğuluyorum, ama boğulmadan önce gözlerim de kör oldu, dedi.

Bu arada, kıyıda bağırırlardı:

- Hadi ha, yetişin ha, kurtarın ha!

İşte tam bu sırada bir el uzandı Süpermen'in sırtına, çekti onu kayığa aldı. Kıyıda dolaşan bir balıkçıydı onu kurtaran. Balıkçının üzerinde incecik bir kazağı, ayağında eski bir pantolonu vardı.

- Oh iyi, yaşıyorsun, kimsin, nesin sen,yoksa uçağın kapısı açıldı, uçaktan mı düştün? diye sordu balıkçı.

Süpermen "gurk, gurk" ediyor, her "gurk" edişte, ağzından naylonlu, kâğıtlı, sebze sular çıkıyordu. Güçlkle:

- Ben Süpermen'im, dedi.

Balıkçı güldü, ama çok güldü:

- Sen Süpermen'sen ben de buranın vahşiyim, dedi. Şu haline bak, sende hiç Süpermen olacak bir yan var mı?

- Ne olur beni kıyıya çıkar, dedi fısıltıyla Süpermen.

Balıkçı küreklere asıldı, kürekler kıyıda ki onca artık arasında zor işliyordu.

Balıkçı çok güç tüketiyordu. Kıyıya varmadan bağırdı:

- Heeey, biliyor musunuz, gökten düşen Süpermen'miş.

Kahkahalarla gülüyordu balıkçı. Kıyıda kiler iyice yaklaştılar, birkaçı taşların üzerine çıktı, kayık yanaştı, biri bağırdı:

- Aaaaa, bu gerçekten Süpermen, arkadaşlar...

- Neee?

- Aaaaa gerçekten Süpermen!..

Bir anda yayılıverdi kıyıya Süpermen'in denize düştüğü haberi. Kıyıda kiler, Süpermen'in giysisinin üzerindeki havuçları, biberleri, limon kabuklarını, patates artıklarını, yosunları temizledikten sonra, balıkçı bile:

- Aaaaa, yahu bu gerçekten Süpermen'miş, diye bağırdı.

Biri hemen bileğini yakaladı Süpermen'in, nabzına baktı:

- Yaşiyor yaşıyor, dedi. Nasılsın Süpermen?.. Hoş geldin İstanbul'a. Nasıl buldun kentimizi?

Çok az çıkıyordu Süpermen'in sesi:

- Ben bulmadım, dedi. Ters bir rüzgâr esti, rotamı yitirdim.

Hop, ağzından bir kara erik çıkıverdi. Süpermen eriğe baktı:

- Kim attı bunu ağzıma? diye sordu.

- Canım denize düştün ya, yutmuşundur oradan, dediler.

Biri, hemen elini yüzünü yıkadı Süpermen'in.

- Ah, başım dönüyor, dedi Süpermen.

- Haaa, anladım, dedi yüzünü yıkayan, havada birden başın dönünce tıngır mıngır yuvarlandın aşağıya!..

- Yo, dedi Süpermen, güç soluk alarak, önce başım dönmedi havadayken, ilkin bir koku duydum, çok keskin bir koku, işte o kokuyu duyuncaa...

Biri sordu:

- Kokuyu duyduğun yerde böyle kargalar falan var mıydı?

- Bilmem, galiba vardı, bir şeyler uçuşu yordu, dedi.

- Aaa, tamam, dedi yaşlı bir kadın, Süpermen evladım, sen mutlaka İstanbul'un çöplüğünün üzerinden geçmiştin. A yavrum, elbette bayılıvermiştir kokudan.

Süpermen doğrulur gibi yaptı, ama doğrulamadı. Yan yatarak:

- Orada bayılmadım, dedi, ondan sonra bir yerden daha geçtim, bu koku ondan da fenaydı...

Fırça bıyıklı biri:

- Deri üretim yerlerinin üzerinden geçmiştir...

- Vah evladım, dedi yaşlı kadın, ne vardı yani derilerin merilerin üzerinden geçecek? Güzelim giysini de pek fena kirletmişsin, şimdi annen sana kızmazsa çok iyi, tuh tuh, otomatik çamaşır makinesinde bile yıkansa artık bu giysi temizlenmez, onca para, annen ne denli kızsın hakkıdır...

Ak saçlı, emekli bir adam:

- Aman hanımefendi, dedi, şimdi bırakın giysiyi falan, ya ölseydi Süpermen, sonra ben

torunuma ne derdim, şükür bakın yaşıyor, giysileri kurusun, hop yine uçar gider. Şimdi nasılsınız bakalım Süpermen oğlum?

- İyiyim efendim, biraz daha iyiyim, ama o koku yine az da olsa burnuma geliyor.

- Hangi koku?

- En sonuncusu, beni bayıltan koku.

Elli kişi mi, yoksa yüz kişi mi, "hııııı, hııııı, hııııı" havayı kokladılar. Eh biraz kıyı kokuyor lahanalı, soğanlı, biraz da kent kokuyor kükürtlü...

- Yahu ne kokuyor arkadaşlar, bir şey korkuyor mu? Alıyor musunuz bir koku?

Koklayın bakalım...

"Hııııı huuuuuııı, hııııı huuuuııı..." Yok, koku yok..

- Koku yok Süpermen.

- Var, çok var, burnuma çok geliyor...

İnce, zayıf bir adam, incecik sesiyle:

- Arkadaşlar sakın Süpermen'in kokuyor dediği lahmacun olmasın, havada lahmacun kokusuyla acılı kebab kokusu var, dedi.

Nerden duydu, nasıl kulaktan kulağa saniyesinde gitti, lahmacuncu hop, kapağını taklata taklata kalabalığı yardı geldi... Kim dedi ki ona, "Süpermen diyormuş ki, eğer bir lahmacun yersem kendime gelirim."

- Geldi abicim geldi, lahmacun geldi...

Lahmacunu dürüm yapıp, iki maydanoz parçasıyla Süpermen'e uzatmıştı ki, Süpermen lahmacunun kokusunu duyar duymaz tekrar bayıldı. Süpermen'in başındakiler lahmacuncuyu yüz metre kovaladılar. Geri döndüler, Süpermen'in yüzüne soğuk çeşme suları serptiler, yanaklarına "pat pat" vurdular, yaşlı kadının çantasından çıkardığı kolonyayla ellerini, alnını ovdular. Süpermen gözlerini açtı.

- Kok kok kok, dedi üç kez... Kalın bir ses bağırıverdi:

- Kokoreç istiyormuş canı Süpermen'in!.. Kaç kişi birden bağırın adamın ağzı, ka-

patıverdiler:

- Sus bağırma be, şimdi bir kokoreççi koşacak gelecek, bu kez Süpermen ayılmamak üzere bayılacak, sus.

- Ah bu koku, diyordu Süpermen, işte bu koku.

Başka biri bağırdı:

- Açılın, çekilin, gazeteciler geliyor'..

Güçlkle doğruldu Süpermen, sırtındaki patlıcanı el attı çıkardı.

- Ah, nereden girmiş buraya? dedi. Ben hemen gideyim, şimdi gazeteciler sorular so-

rarlar, resimler çekerler, bu durumda onlara görünmeyeyim...

Yaşlı kadın:

- A Süpermen evladım, bari giysin kurusaydı da öyle gitseydin, dedi, şimdi ıslak giysiyle üşüteceksin, hasta olacaksın.

- Yo, sağolun, benim giysim hemen kurur, dedi. Marmara'ya doğru uçmaya başladı... Sesimizin yettiğince bağırdık:

- Süpermen, o yana uçma, o yana uçma!..

Bir türlü havalanamıyordu, kuşlar gibi yalpalıyor, denize ha düştü, ha düşecek, sonra birden doğruluyor, yükselmeye çalışıyordu. Gözden yitinceye dek bağırdık:

- O yana uçma Süpermen, o yana uçma!..

Ah, bilmiyor ki Süpermen, uçtuğu yönde gübre fabrikası var...

Ek-12

SÜPERMEN İSTANBUL'A DÜŞTÜ

Süpermen'in gözleri karardı, başı döndü, altındaki kent gitti geldi, gitti geldi.

- Ah düşünüyorum galiba, diye ağzından cılız bir ses çıktı. Yerdeki insanlar bağırdılar:
- Bir şey düşünüyor havadan, bakın bakın!
- Hani nerede?
- Oraya bakın, oraya...
- Aaaaa

Süpermen, hızını kesmek istedi ama olmadı, kolu oynamadı. "Sırtımı rüzgâra engel yapayım," dedi, freni tutturamadı. Cumburlop denize düşüverdi; onca şişelerin, petlerin, naylon torbaların, sebze artıklarının, lahana kabuklarının, kâğıt parçalarının yüzdüğü denize. "Dugul dugul dugul!" etti, kocaman bir lahana yaprağını cankurtaran simiti sanarak ona yapıştı; ama lahana yaprağı kayıverdi gitti elinin altından. Tam bu sırada bir dalgayla eski bir postal Süpermen'in yüzüne "şak" diye bir tokat attı. Dalganın ortasında kayık gibi bir şey gördü, onu yakalamak istedi Süpermen; ama o da kayık değil, denizde yüzen kocaman bir naylon torbaydı. Oradakiler bağıryorlardı.

- Denize havadan biri düştü, denize havadan biri düştü!

Süpermen son gücünü harcıyordu, giysisi sırlıslıkla olmuş, saçları sudan, zambak gibi birbirine yapışmış, nasılsa giysinin içine bir patlıcan kaçmış, boş konserve kutusunun biri ayağına takılmıştı. Bunların hiçbirisi önemli değildi Süpermen için, ah o koku, ah o koku... Zaten gökten de koku yüzünden düşmüştü.

"Gurk gurk!" etti Süpermen, son bir kez gözlerini zorlukla açtı, baktı, suda şişmiş bir pırasa gördü.

- Ah, dedi, demek ki şu dünyada en son göreceğim şey pırasa olacaktı.

Gözünden akan bir damla yaş, denizin kirli suyuna karıştı, iki su birbirine karışınca Süpermen'in gözü alev alev yandı.

- Ah boğuluyorum; ama boğulmadan önce gözlerim de kör oldu, dedi. Bu arada, kıyıda bağıryorlardı:

- Hadi ha, yetişin ha, kurtarın ha!

İşte tam bu sırada bir el uzandı Süpermen'in sırtına, çekti onu, kayığa aldı. Kıyıda dolaşan bir balıkçıydı onu kurtaran. Balıkçının üzerinde incecik bir kazağı, ayağında eski bir pantolonu vardı.

- Oh iyi, yaşıyorsun, kimsin, nesin sen, yoksa uçağın kapısı açıldı, uçaktan mı düştün? diye sordu balıkçı.

Süpermen "gurk gurk" ediyor, her gurk edişinde, ağzından naylonlu, kâğıtlı, sebze sular çıkıyordu. Güçlkle:

-Ben Süpermen'im, dedi.

Balıkçı güldü: ama çok güldü:

-Sen Süpermen'sen ben de buranın valisiyim, dedi. Şu hâline bak, sende hiç Süpermen olacak bir yan var mı?

- Ne olur beni kıyıya çıkar, dedi, fısıltıyla Süpermen.

Balıkçı küreklere asıldı, kürekler kıyıda ki onca atık arasında zor işliyordu. Balıkçı çok güç tüketiyordu. Kıyıya varmadan bağırdı:

Heey biliyor musunuz, gökten düşen Süpermenmiş

Kahkahalarla gülüyordu balıkçı.

Kıyıda kiler iyice yaklaştılar, birkaç taşların üzerine çıktı, kayık yanaştı, biri bağırdı:

- Aaaaa, bu gerçekten Süpermen, arkadaşlar...
- Neee?
- Aaaaa gerçekten Süpermen!..

Bir anda yayılıverdi kıyıya Süpermen'in denize düştüğü haberi. Kıyıda kiler, Süpermen'in giysisinin üzerindeki havuçları, biberleri, limon kabuklarını, patates artıklarını, yosunları temizledikten sonra balıkçı bile:

- Aaaaa, yahu bu gerçekten Süpermen'miş, diye bağırdı.

Biri hemen bileğini yakaladı Süpermen'in, nabzına baktı:

- Yaşıyor yaşıyor dedi. Nasılsın Süpermen? Hoş geldin İstanbul'a. Nasıl buldun kentimizi?

Çok az çıkıyordu Süpermen'in sesi:

- Ben bulmadım, dedi. Ters bir rüzgâr esti, rotamı yitirdim.

Hop, ağzından kara bir erik çıkıverdi. Süpermen erik baktı:

- Kim attı bunu ağzıma, diye sordu.
- Canım denize düştün ya, yutmuşundur oradan, dediler.

Biri, hemen elini yüzünü yıkadı Süpermen'in.

- Âh, başım dönüyor, dedi Süpermen.
- Haaa, anladım, dedi yüzünü yıkayan, havada birden başın dönünce tıngır mıngır yuvarlandın aşağıya!

Yo, dedi Süpermen, güç soluk alarak önce başım dönmedi havadayken ilkin bir koku duydum, çok keskin bir koku, işte o kokuyu duyuncaa...

Biri sordu:

- Kokuyu duyduğun yerde böyle kargalar falan var mıydı?
- Bilmem, galiba vardı, bir şeyler uçuşuyordu, dedi.
- Aaa, tamam, dedi yaşlı bir kadın, Süpermen evladım, sen mutlaka İstanbul'un çöplüğünün üzerinden geçmişsin. A yavrum, elbette bayılıvermiştir kokudan.

Süpermen doğrulur gibi yaptı ama doğrulamadı. Yan yatarak

-Orada bayılmadım, dedi, ondan sonra bir yerden daha geçtim, bu koku ondan da fena idi..

Fırça bıyıklı biri:

- Deri üretim yerlerinin üzerinden geçmiştir...
- Vah evladım, dedi yaşlı kadın, ne vardı yani derilerin merilerin üzerinden geçecek? Güzelim giysini de pek fena kirletmişsin, şimdi annen sana kızmazsa çok iyi, tuh tuh, otomatik çamaşır makinesinde bile yıkansa artık bu giysi temizlenmez, onca para, annen ne denli kızsın hakkıdır...

Ak saçlı, emekli bir adam:

- Aman hanımefendi, dedi, şimdi bırakın giysiyi falan, ya ölseydi Süpermen, sonra ben torunuma ne derdim, şükür bakın yaşıyor, giysileri kurusun, hop yine uçar gider. Şimdi nasılsınız bakalım Süpermen oğlum?

- İyiyim efendim, biraz daha iyiyim, ama o koku yine az da olsa burnuma geliyor.
- Hangi koku?
- En sonuncusu beni bayıltan koku

Elli kişi mi, yoksa yüz kişi mi, "hııııı, humş, hııııı" havayı kokladılar. Eh biraz kıyı kokuyor lahanalı, soğanlı; biraz da kent kokuyor kükürtlü...

- Yahu ne kokuyor arkadaşlar, bir şey kokuyor mu? Alıyor musunuz bir koku? Koklayın bakalım...

"Hııııı huuuümş, hııııı huuuümş..." Yok, koku yok...

- Koku yok Süpermen.
- Var, çok var, burnuma çok geliyor...

İnce zayıf bir adam, incecik sesiyle,

- Arkadaşlar sakın Süpermen'in kokuyor dediği lahmacun olmasın, havada lahmacun koku suyla acılı kebab kokusu var, dedi.

Nereden duydu, nasıl kulaktan kulağa saniyesinde gitti, lahmacuncu hop, lahmacunları koyduğu sepetin kapağını taklata taklata kalabalığı yardı geldi... Kim dedi ki ona, "Süpermen diyormuş ki eğer bir lahmacun yersem kendime gelirim."

- Geldi abicim geldi, lahmacun geldi...

Lahmacunu dürüm yapıp iki maydonoz parçasıyla Süpermen'e uzatmıştı ki Süpermen lahmacunun kokusunu duyar duymaz tekrar bayıldı. Süpermen'in başındakiler lahmacuncuyu yüz metre kovaladılar. Geri döndüler, Süpermen'in yüzüne soğuk çeşme suları serptiler, yanaklarına "pat pat" vurdular, yaşlı kadının çantasından çıkardığı kolonya ile ellerini, alnını ovdular. Süpermen gözlerini açtı.

- Kok kok kok, dedi üç kez...

Kalın bir ses bağın verdi:

- Kokoreç istiyormuş canı Süpermen'in!...

Kaç kişi birden, bağırان adamın ağzım kapatıverdiler:

Sus bağırma be, şimdi kokoreççi koşarak gelecek, bu kez Süpermen ayırmamak üzere bayılacak, sus.

- Ah bu koku, diyordu Süpermen, işte bu koku.

Başka biri bağırdı:

- Açılın, çekilin, gazeteciler geliyor!'Güçlkle doğruldu Süpermen, sırtındaki patlıcanı, el attı çıkardı.

- Ah nereden girmiş buraya? dedi. Ben hemen gideyim, şimdi gazeteciler sorular sorarlar, resim çekerler, bu durumda onlara görünmeyeyim...

Yaşlı kadın:

- A Süpermen evladım, bari giysin kurusaydı da öyle gitseydin, dedi, şimdi ıslak giysiyle üşüteceksin, hasta olacaksın.

- Yo, sağ olun benim giysim hemen kurur, dedi. Marmara'ya doğru uçmaya başladı... Sesimizin yettiğince bağırдық:

- Süpermen, o yana uçma, o yana uçma!

Süpermen, bir türlü havalanamıyordu, kuşlar gibi yalpalıyor, denize ha düştü ha düşecek, sonra birden doğruluyor, yükselmeye çalışıyordu. Gözden yitinceye dek bağırdık:

- O yana uçma Süpermen, o yana uçma! Ah, bilmiyor ki Süpermen, uçuğu yönde gübre fabrikası var...

Muzaffer İZGÜ

Ek-13

ÇOCUK KİTAPLIĞINDA SABAH TARTIŞMASI

Güneş, ufuktan kulağını daha yeni göstermişti ki, Walt Disney'in mikileri uyandı. Kitapların üstünde atlayıp zıplamaya başladılar.

Mikilerin sesini duyan diğer kitaplar da gözlerini açtılar.

"N'oluyor?" diye gür sesiyle bağırdı Don Kişot. "Her sabah sizin gürültünüzle mi uyanacağım Allah aşkına!"

Donkişot yine atının üstündeydi. Kılıcını sağa sola sallıyordu. Mikilerin çoğu korkmuştu.

Biri cesaretini toplayıp konuştu:

"Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu ortaçağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım."

"Benim forsum hiçbir çağda geçmez ufaklık" dedi Donkişot.

Küçümseyerek baktı mikilere.

"Bu gece doğru dürüst uyuyamadım" diye konuşmasını sürdürdü. "Şu kitaplıkta sayımız çoğaldıkça saygı kalmadı doğru dürüst. İcinizde en yaşlılardan biri benim. Aynı zamanda en hacimli, en kalın olanı da. Biraz saygı gösterilmez mi adama? Ne yazık ki göstermiyorsunuz. İkinci sınıf, üçüncü sınıf kitapla bir tutmaya kalkışıyorsunuz beni. Yaşlandığım için mi nedir, şu mikiler bile posta koymaya başladılar bana. Aynı yerde yatırıyor, aynı yerde ayakta tutuyorsunuz. Biliyorsunuz, ben soylu sınıftan geliyorum her şeyden önce. Sıradan bir kitapla aramızda bazı farkların olması gerekmez mi? Ben tüm dünya dillerine çevrildim. Aynı zamanda dünyanın en çok okunan kitabıyım. Zamanla yarışım adeta. Zaman eskidi, ben eskimedim...

Daha konuşacaktı ki, orta sıralardan Güliwer'in Gezileri sözünü kesti:

"Bir kez senin çocuk romanı olup olmadığın hâlâ belli değil. Donkişot kardeş" dedi.

"Ayrıca özetlenip kısaltılmışsın. Çocuklar daha kolay anlayıp sevsinler diye mi yapıyorlar bunu? Doğrusu senin durumuna düşmeyi hiç istemezdim. Olduğum gibi çıkardım okurlarımın karşısına. Sen çocuklar için yazılmadığından yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çıkıp giderim şu çocuk kitaplarının arasından."

"Kim diyor çocuk romanı olmadığımı?" dedi Donkişot. "Bütün dünya çocukları okumuyor mu beni? Okuyor. Bütün dünya çocukları zevk duymuyor mu? Duyuyor. Öyleyse, ben bir İspanyol olduğum kadar tüm dünyalıyım da. Büyüklerin olduğu kadar çocukların da dostuyum."

"Senin de pek özelliğin yok" dedi Fransalı Küçük Prens. "Kendi kafana göre iki düş ülkesi yaratmışsın. Birinde Güliwer'i devlerle karşılaştırırsın, birinde de cücelerle. Hiç normal insan bulunmaz mı senin dünyanda kuzum?"

"Güleyim bari senin bu sözüne" dedi Güliwer'in Gezileri. Bütün dünya anladı da bunu, sen mi anlayamadın? Azıcık zeki sanıyordum seni. Demek ki adın gibi aklın da küçükmüş. Her insanın bir dev, bir de cüce yanı bulunur. Ben bunu temsil ediyorum. Herkes kendini bende bulduğu için bunca sevildim. Filmlerim, tiyatrolarım yapıldı ayrıca. Hepsı çok çok beğenildi. Ama seni... kitaplığımızın sahibi bile okumadı daha! Öyle değil mi?"

"Derslerden, oyundan bana zaman ayırmadıysa, azıcık da tembelse bunun suçu bende mi?" dedi Küçük Prens. "Baksana, neredeyse güneş doğacak. Kuşlar uyandı, çiçekler, kitaplar uyandı, o hâlâ yatıp duruyor."

"Aslında sen pek anlaşılacak kitap değilsin" dedi Güliwer'in Gezileri. Fazla okunmuyorsan, bunun sorumlusu biraz da sensin kuzum. Bu giz, bu kapalılık sende oldukça, hep yalnız kalacaksın çocukların yanında."

Lafonten, sabahleyin erkence kalkmış, elini yüzünü yıkamış, kahvaltısını yapmıştı.

"Tembel dediğiniz o çocuk beni üç kez okudu" diye söze karıştı. Ayrıca sayısız kez arkadaşlarına anlatıp durdu. Şu koca kitaplıkta daha hiç okunmayanlar varken, benim üç kez okunmuş olmam biraz düşündürmeli sizleri. Bu durum dünyanın her köşesi için geçerli. Lafonten'in adını bilmeyen, duymayan çocuk yoktur yeryüzünde. Hepsı en az bir fablını bilir. Her fablının arkasından güldükleri kadar düşünürler de. Bu yüzden ben komik olduğum kadar filozofum da. İsterseniz bir fablını anlatayım sizlere."

"Anlat anlat!" diye bağıştırlar raflarda uyuklayan kitaplar.

Bir iki öksürdü Lafonten, boğazını temizledi. Yavaş yavaş anlatmaya başladı:

"Kaplumbağanın biri bıkmış, usanmış yaşadığı yerden. Uzak ülkelerin özlemini çekmeye başlamış. Derdini iki ördeğe açmış. İstersen seni dünyanın öbür ucuna uçururuz demiş ördekler. Hem gezer, hem bilgini, görgünü artırırısın. Olur demiş kaplumbağa. İki ördek bir değnek almışlar ağızlarına. Haydi, tutun bakalım demişler. Ama sakın ağzını açayım deme. Kaplumbağa söz vermiş konuşmamaya. Ağzıyla tutunmuş değneye. Uçmaya başlamışlar. Aşağıdan görenler şaşırmış. Şuna bakın, kaplumbağa uçuyor, demişler. Kaplumbağa geveze mi geveze. Bir parça da övüngen. Elbette uçuyorum, der demez, ağzından kaçırmış değneği. Düşüp karpuz gibi kırılıvermiş."

"Anlattığın pek de komik değil" dedi ev sahibi durumunda olan Nasrettin Hoca Fıkraları". Evet, Lafonten herkesi güldürebilir, düşündürebilir. Ama Nasrettin Hoca'nın güldürüp düşündürmesinin ayrı bir tadı vardır. İnsanları güldürüp düşündürenler biraz Nasrettin Hoca'dır. Ünüm dünyaya yayılmıştır. Size Lafonten gibi fıkra anlatmayacağım. Adımı anmanız, komikliğimi çağrıştırmaya yeter de artar bile."

Nasrettin Hoca, ters bindiği eşeğini sürüp giderken herkes kahkahalarla gülüyordu.

Nasrettin Hoca geriye döndü, kendine gülenlere seslendi:

"Eşeğime ters bindiğim için gülüyorsunuz değil mi?" dedi.

"Evet!" diye bağırdılar. "Onun için gülüyoruz."

"Allah'ın saf kulları" dedi Nasrettin Hoca. "Bunu otomobil mi sandınız? Üstüne bindiğim bir eşek. Otomobiller gibi dikiz aynası olsa arkamı görürdüm. Olmadığına göre, elbette ki ters binecektim."

"Uzun zamandır sizleri dinliyorum" dedi Andersen. "Bakıyorum da herkes kendini övmeye çalışıyor. Hepiniz övünürken Danimarkalı Andersen'in masallarını unutup gidiyorsunuz."

Şöyle birkaç adım öne çıkıp gezindi. Apak bir sakalı, uzun cüppesi vardı. Danimarka'nın soğuk bir gününe rastladığı için midir nedir, irili ufaklı tüm masallarının üstünde tilki derisinden dikilmiş kürkler vardı. Hepsı birbirinden güzeldi kürklerin. Işıl ısıldı.

"Şunu soracağım size" diye konuşmasını sürdürdü Andersen. "Yeryüzünde hiçbir çocuk kitaplığının Andersen'siz olduğu görülüş müdür? Bakmayın siz bizim üstümüzdeki kürklere. Sıcaklık, güzellik kürklerimizin tüylerinde değil, yüreklerimizdedir. İnanmazsanız gelip okuyuverin masallarımızı, ısınacaksınız. Örneğin Kibritçi Kız sımsıcacık bir masaldır, değil mi? Danimarka'nın karına, buzuna, fırtınasına karşı koyan o küçük kızın kibritlerinin alevi değil, yüreğinin sıcaklığıdır. Tüm Danimarkalıların o soğuklara benim masallarım ile direnir karşı koyduklarını hiç düşündünüz mü? Bana inanmazsanız bir soğuk havada açıp okuyun masallarımı. Sımsıcacık olacaktır içiniz. Neyse, sevmediğim şeylerden biri övünmektir. Bugün ben de istemeyerek bunu yaptım. O nedenle özür dilerim tüm arkadaşlardan."

"Bir şeye dikkat ediyorum da" diye söze başladı en alt sıralardan Küçük Kara Balık. "Siz Batılılar, kendinizden başka kimseyi görmüyorsunuz. Şu kitaplıkta bile en alt sıra düştü bize. Hepiniz ne yapıp edip en üst sıralara çıktınız, güneşli köşelere yerleştiniz. Şimdi konuşurken de alçaktan ekip yüksekten biçiyorsunuz. Hep tepeden bakıyorsunuz biz Doğululara. Binlerce yılın içinden gelen koca bir İran edebiyatının da olduğunu unutuyorsunuz. Açın bakın sayfalarımı. Binlerce yıllık Doğu edebiyatının çağdaş sesini bulacaksınız bende orada. Bu arada ne çok seveceksiniz Küçük Kara Balık'ımı."

Belki öteki kitaplar da konuşacak, övgüyle karışık üzüntülerini, sevinçlerini, umutlarını dile getireceklerdi ki, kitapların sahibi çocuk birden gözlerini açtı. Güneş, kentin göğünde epeyce yükselmişti.

Yatağında bir iki kez gerindi çocuk. Günlerden pazar olduğunu anımsadı. Bugün bir kitap okunurdu. Gülümseyerek baktı raflara. Elini raflardan birine doğru uzattı. Kitapların hepsi birden heyecanlandı. Birer adım öne çıkıp "beni oku! beni oku!" diye bağışmaya başladılar.

"Susun!" diye bağırdı çocuk. "Bugün çok yüksek çıkıyor sesleriniz!"

Her zaman duymazdı bu sesi. Kitaplar mı konuşmazdı, kendi kulakları mı sağır olurdu, anlayamazdı. O zaman tek kitap olsun okuyamazdı. İçi kararlıydı. Çoktandır da böyleydi. Ama hava güzel mi, morali yüksek mi, duyardı onların sesini. Bu sesi duydu mu tamamdı. Okumaya iştahı var demekti. Gelsindi o zaman kitaplar. Üzerlerine kapanırdı onların. Saatlerce kendinden geçerdi. Her şeyi unutup giderdi... Kitaplardan birini çekip aldı. Uzak ülkelerden, ta Arjantin'den yeni bir dosttu. Geçen yıl almıştı bunu. Daha bunun gibi pek çok kitabı okuyamadığını düşündü. Bu süre içerisinde de ilk sayfayı okuyup çevirdi. Bakışları yazılar üzerinde uçmaya başladı. Su sesi, müzik sesi gibi bir şey doldurmaya başladı içini... Çocuk, çok uzaklardan gelen bu sesi dinledi. Gittikçe çoğalıyor, kendisini sarıp içine alıyordu. Çocuk, bu sesin nereden geldiğini anladı: Az önce tartışan kitapların gürültüsü değildi bu. Okuduğu sözcüklerden, cümlelerden gelen gizli bir sestti...

Ek-14

ÇOCUK KİTAPLIĞINDA SABAH TARTIŞMASI

Güneş, ufuktan kulağını daha yeni göstermişti ki Walt Disney (VOLT Disney)'in mikileri uyandı. Kitapların üstünde atlayıp zıplamaya başladı. Mikilerin sesini duyan diğer kitaplar da gözlerini açtı.

“N'oluyor?” diye gür sesiyle bağırdı Don Kişot. “Her sabah sizin gürültünüzle mi uyanacağım Allah aşkına!”

Don Kişot yine atının üstündeydi. Kılıcını sağa sola sallıyordu. Mikilerin çoğu korkmuştu.

Biri cesaretini toplayıp konuştu:

“Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu orta çağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım.”

“Benim forsum hiçbir çağda geçmez ufaklık.” dedi Don Kişot. Küçümseyerek baktı mikilere.

“Bu gece doğru dürüst uyuyamadım.” Diye konuşmasını sürdürdü. “şu kitaplıkta sayımız çoğaldıkça saygı kalmadı doğru dürüst. İçinizde en yaşlılardan biri benim. Aynı zamanda en hacimli, en kalın olanı da... Biraz saygı gösterilmez mi adama? Ne yazık ki göstermiyorsunuz. ikinci sınıf, üçüncü sınıf kitapla bir tutmaya kalkışıyorsunuz beni. Yaşlandığım için mi nedir, şu mikiler bile posta koymaya başladılar bana. Aynı yerde yatırıyor, aynı yerde ayakta tutuyorsunuz. Biliyorsunuz, ben soylu sınıftan geliyorum her şeyden önce. Sıradan bir kitapla aramızda bazı farkların olması gerekmez mi? Ben bütün dünya dillerine çevrildim. Aynı zamanda dünyanın en çok okunan kitabıyım. Zamanla yarıştım âdeta. Zaman eskidi, ben eskimedim...”

” Daha konuşacaktı ki orta sıralardan Güliveri'in Gezileri sözünü kesti:

“Bir kez senin çocuk romanı olup olmadığı hâlâ belli değil Don Kişot kardeş.” dedi. “Ayrıca özetlenip kısaltılmışsın. Çocuklar daha kolay anlayıp sevsinler diye mi yapıyorlar bunu? Doğrusu senin durumuna düşmeyi hiç istemezdim. Olduğum gibi çıkardım okurların karşısına. Sen çocuklar için yazılmadığından yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çok p giderim şu çocuk kitapların arasından.”

“Kim diyor çocuk romanı olmadığını?” dedi Don Kişot. “Bütün dünya çocukları okumuyor mu beni? Okuyor. Bütün dünya çocukları zevk duymuyor mu? Duyuyor. Öyleyse, ben bir İspanyol olduğum kadar dünyalıyım da. Büyüklerin olduğu kadar çocukların da dostuyum.”

“Senin de pek özelliğin yok.” dedi Fransalı Küçük Prens. “Kendi kafana göre iki düş ülkesi yaratmışsın. Birinde Güliwer'i devlerle karşılaştırırsın, birinde de cücelerle... Hiç normal insan bulunmaz mı senin dünyanda kuzum?”

“Güleyim bari senin bu sözüne.” dedi Güliwer'in Gezileri. Bütün dünya anladı da bunu, sen mi anlayamadın? Azıcık zeki sanıyordum seni. Demek ki adın gibi aklın da küçükmüş. Her insanın bir dev, bir cüce yanı bulunur. Ben bunu temsil ediyorum. Herkes kendini bende bulduğı için bunca sevildim. Filmlerim, tiyatrolarım yapıldı ayrıca. Hepsi çok çok beğenildi. Ama seni... Kitaplığımızın sahibi bile okumadı daha! Öyle değil mi?”

“Derslerden, oyundan bana zaman ayırmadıysa azıcık da tembelse bunun suçu bende mi?” dedi Küçük Prens. Baksana, neredeyse güneş doğacak. Kuşlar uyandı, çiçekler, kitaplar uyandı, o hâlâ yatıp duruyor.

“Aslında sen pek anlaşılacak kitap değilsin.” Dedi Güliwer'in Gezileri. Fazla okunmuyorsan bunun sorumlusu biraz da sensin kuzum. Bu giz, bu kapalılık sende oldukça hep yalnız kalacaksın çocukların yanında.

La Fontaine (La Fonten), sabahleyin erkenden kalkmış, elini yüzünü yıkamış, kahvaltısını yapmıştı.

“Tembel dediğiniz o çocuk beni üç kez okudu.” diye söze karıştı. Ayrıca defalarca arkadaşlarına anlatıp durdu. Şu koca kitaplıkta daha hiç okunmayanlar varken benim üç kez okunmuş olmam biraz düşündürmeli sizleri, bu durum dünyanın her köşesi için geçerli. La Fontaine'in adını bilmeyen, duymayan çocuk yoktur yeryüzünde. Hepsi en az bir fablimi bilir. Her fablimin arkasından güldükleri kadar düşünürler de. Bu yüzden ben komik olduğum kadar filozofum da. İsterseniz bir fablimi anlatayım sizlere.

“Anlat anlat!” diye bağıştılar raflarda uyuklayan kitaplar. Bir iki öksürdü La Fontaine, boğazını temizledi. Yavaş yavaş anlatmaya başladı:

“Kaplumbağanın biri bıkmış, usanmış yaşadığı yerden. Uzak ülkelerin özlemini çekmeye başlamış. Derdini iki ördeğe açmış. İstersen seni dünyanın öbür ucuna uçururuz demiş ördekler. Hem gezer hem bilgini, görgünü artırırın. Olur, demiş kaplumbağa. İki ördek bir değnek almışlar ağızlarına. Haydi, tutun bakalım demişler. Ama sakın ağızımı açayım deme. Kaplumbağa söz vermiş konuşmamaya. Ağzıyla tutunmuş değneğe. Uçmaya başlamışlar. Aşağıdan görenler şaşırmış. Şuna bakın, kaplumbağa uçuyor, demişler. Kaplumbağa geveze mi geveze... Bir parça da övünge. Elbette uçuyorum, der demez, ağzından kaçırmış değneği, düşüp karpuz gibi kırılıvermiş.”

“Anlattığın pek de komik değil.” dedi ev sahibi durumunda olan Nasrettin Hoca Fıkraları. “Evet, La Fontaine herkesi güldürebilir, düşündürebilir. Ama Nasrettin Hoca'nın güldürüp düşündürmesinin ayrı bir tadı vardır. İnsanları güldürüp düşündürenler biraz Nasrettin Hoca'dır. Ünüm dünyaya yayılmıştır. Size La Fontaine gibi fıkra anlatmayacağım. Adımı anmanız, komikliğimi çağrıştırmaya yeter de artar bile.”

Nasrettin Hoca, ters bindiği eşeğini sürüp giderken herkes kahkahalarla gülüyordu.

Nasrettin Hoca geriye döndü, kendine gülenlere seslendi:

- Eşeğime ters bindiğim için gülüyorsunuz değil mi? dedi.
 - Evet, diye bağırdılar. Onun için gülüyoruz.
 - Allah'ın saf kulları, dedi Nasrettin Hoca. Bunu otomobil mi sandınız? Üstüne bindiğim bir eşek. Otomobiller gibi dikiz aynası olsa arkamı görürdüm. Olmadığına göre, elbette ki ters bineceğim.
- “Uzun zamandır sizleri dinliyorum.” dedi Andersen. “Bakıyorum da herkes kendini övmeye çalışıyor. Hepiniz övünürken Danimarkalı Andersen'in masallarını unutup gidiyorsunuz.”

Şöyle birkaç adım öne çıkıp gezindi. Apak bir sakalı, uzun cüppesi vardı. Danimarka'nın soğuk bir gününe rastladığı için midir nedir, irili ufaklı bütün masallarının üstünde tilki derisinden dikilmiş kürkler vardı. Hepsi birbirlerinden güzeldi kürklerin. Işıl ışıldı.

“şunu soracağım size.” diye konuşmasını sürdürdü Andersen. “Yeryüzünde hiçbir çocuk kitaplığının Andersensiz olduğu görülmüş müdür? Bakmayın siz bizim üstümüzdeki kürklere. Sıcaklık, güzellik kürklerimizde değil, yüreklerimizdedir. İnanmazsanız gelip okuyuverin masallarımızı, ısınacaksınız. Örneğin “Kibritçi Kız” sınısıcak bir masaldır, değil mi? Danimarka'nın karına, buzuna, fırtınasına karşı koyan o küçük kızın kibritlerinin alevi değil, yüreğinin sıcaklığıdır. Bütün Danimarkalıların o soğuklara benim masallarım ile direnip karşı koyduklarını hiç düşündünüz mü? Bana inanmazsanız bir soğuk havada açıp okuyun masallarımı. Sınısıcak olacaktır içiniz. Neyse, sevmediğim şeylerden birisi övünmektir. Bugün ben de istemeyerek bunu yaptım. Bu sebeple özür dilerim bütün arkadaşlardan.

Belki öteki kitaplar da konuşacak, övgüyle karışık üzüntülerini, sevinçlerini, umutlarını dile getireceklerdi ki kitapların sahibi çocuk birden gözlerini açtı. Güneş, kentin göğünde epeyce yükselmişti.

Yatağında bir kez gerindi çocuk. Günlerden Pazar olduğunu anımsadı. Bugün bir kitap okunurdu. Gülümseyerek baktı raflara. Elini raflardan birine doğru uzattı. Kitapların hepsi birden heyecanlandı. Birer adım öne çıkıp “Beni oku! Beni oku!” diye bağırmaya başladılar. “Susun!” diye bağırdı çocuk. “Bugün çok yüksek çıkıyor sesleriniz!”

Her zaman duymazdı bu sesi. Kitaplar mı konuşmazdı, kendi kulakları mı sağır olurdu, anlayamazdı. O zaman tek kitap olsun okuyamazdı. İçi kararlıydı. Çoktandır böyleydi. Ama hava güzel mi, morali yüksek mi, duyardı onların sesini. Bu sesi duydu mu tamamdı. Okumaya iştahı var demektir. Gelsin o zaman kitaplar. Üzerlerine kapanırdı onların. Saatlerce kendinden geçirdi. Her şeyi unutup giderdi...

Kitaplardan birini çekip aldı. Uzak ülkelerden, ta Arjantin'den yeni bir dosttu. Geçen yıl almıştı bunu. Daha bunun gibi pek çok kitabı okuyamadığını düşündü. Bu süre içerisinde de ilk sayfayı okuyup çevirdi. Bakışları yazılar üzerinde uçmaya başladı. Su

sesi, müzik sesi gibi bir Şey doldurmaya başladı içini... ocuk, çok uzaklardan gelen bu sesi dinledi. Gittikçe çoğalıyor, kendisini sarıp içine alıyordu. ocuk, bu sesin nereden geldiğini anladı: Az önce tartışan kitapların gürültüsü değildi bu. Okuduğu sözcüklerden, cümlelerden gelen gizli bir sest...

Mehmet GÜLER

Ek-15

OKUMA ÜSTÜNE

Okumak, haz duymaya, zihnimizi süslemeye ve yetkimizi arttırmaya yarar. Haz duymak hususundaki faydası, insan bir köşeye çekilip tek başına kaldığı zaman kendini gösterir. Zihnimizi süslemesinin, konuşurken, yetkimizi arttırmasının da bir iş hakkında hüküm verirken, o işi başarırken faydası dokunur. Tecrübeyle yetişmiş kimseler, tek tek bazı işler yapar, onlar hakkında birer hüküm verebilirler de, *meseleyi* her bakımdan göz önünde tutan (öğütler vermek, planlar yapmak, nizamlar kurmak, bilhassa bügi sahibi kimselerin elinden gelir. Okumaya fazla vakit harcamak, uyuşukluktur. Okunan kitaplardan süs olan diye fazla faydalanmak gösteriş, bir hüküm verirken sade kitaptaki kaidelere uymak da ukalâlıktır.

Okumak tabiatı, tamamlar, tecrübe ile de tamamlanır. İnsanın tabiat vergisi olan kabiliyetleri kendiliğinden çıkan bitkilere benzer; okumakla budanmalan lâzımdır. Okumak, tecrübeyle *sınırlanmaz* da başına buyruk bırakılırsa dağınık yönle yayılmış bir bügi verir.

Tecrübe ile yetişen kimseler, okumayı hor görürler. Basit kimseler ona hayrandırlar. Bilginler ondan faydalanırlar, çünkü okuma, sağladığı faydanın ne olduğunu öğretmez. Bu, insanın, göre göre, tahsile ihtiyaç duymadan onun ötesine varan bir kuvvetle elde ettiği, bir bO- geliktir. J& tap lan, ne cerhetmek, ne yanlış bulmak için ne de zaten ispat edilmiş diye, olduğu gibi kabullenip, konuşmalarında sana konu olsun diye oku,. Bazı kitaplardan insan yalnız zevk alır; bazılarım olduğu gibi yutar. Bazılarım geveler ve hazmeder.. Yani baz» kitaplardan yalnız birtakım parçalar okunur; bazıları baştanbaşa, ama inceden inceye tetkik edilmeden, bazıları ise dikkat ve itina ile okunur. Bazı kitaplar da vardır, insan onları vekil vasıtasıyla yani başkalarının onlardan çıkardıkları parçaları okur. Bu ancak kitabın değeri ve konunun önemi az olduğu zaman yapılır. Çünkü böyle başkasının süzgecinden geçmiş, kitaplar, imbikten süzölmüş âdi su gibi yavan olur.

Okumak, insana olgunluk, konuşmak canlılık, yazmak da açıklık verir. Bu sebeple, az yazanın hafızasının kuvvetli, az konuşanın hazırcevap, az okuyanın da bilmediğini bilir gibi göstermesi için, kur» naz olması lâzımdır. Tarih kitapları insanı akıllandırmır; şiir nükteli, matematik dikkatli kılar; felsefe eserleri de derinleştirir. Mantık ve hitâbet, münakaşalarda ustalaştırır; ahlâk da ağırbaşlı yapar.

«İnsanın okuduğu şey benliğine işler.» Hattâ insan zekâsına ket vuran, her türlü engele, iyi seçilmiş eserler okumakla kaldırabilir. Tıpkı vücudun tutulduğu hastalıkların münasip idmanlarla iyi edilebildiği gibi. Meselâ top oyunu, vücutta hâsıl olan taşlarla böbrek hastalığına; ok atmak, akciğerle göğüze, ağır yürüyüşler mideye, ata binmek baş ağrılarına iyi gelir, v.s. Bu sebeple bir , kimsenin zihni dağınıksa matematikle meşgul olsun; çünkü bir dâvayı ispat ederken bira2 dalırsa dâvaya tâ baştan başlaması lâzım gelir. Eğer zekâsı farkları görüp ayırmaktan âcizse iskolâstiklerle tetkik etsin. Çünkü onlar; «Kılı kırk yararlar.»

Bir konuyla bir diğeri arasında münasebet kurmakta ve bir meseleyi ispat edip aydınlatmaya yarayacak delilleri hatırlatmakta güçlük çekiyorsa hukuk dâvalarını tetkik etsin. Böylece her zekâ hastalığına ilâç olacak birer reçete bulunabilir.

Ek-16**OKUMA ÜSTÜNE**

Okumak; haz duymaya, zihnimizi süslemeye ve yetkimizi arttırmaya yarar. Haz duymak konusundaki faydası, insan bir köşeye çekilip tek başına kaldığı zaman kendini gösterir. Zihnimizi süslemesinin, konuşurken; yetkimizi arttırmasının ise bir iş hakkında hüküm verirken faydası dokunur. Tecrübeyle yetişmiş kimseler bazı işler yapar, onlar hakkında birer karar verebilirler. Öğütler vermek, planlar yapmak, kurallar koymak, özellikle bilgi sahibi kimselerin elinden gelir. Okunan kitaplardan süs olsun diye fazla faydalanmak gösteriş, bir karar verirken sadece kitaptaki kurallara uymak da yanlışır.

Kitapları, ne yanlış bulmak için ne de olduğu gibi kabullenip konuşmalarında sana konu olsun diye oku. Bazı kitaplardan insan yalnız zevk alır, bazılarını olduğu gibi yutar, bazılarını geveler ve hazmeder. Yani bazı kitaplardan yalnız birtakım parçalar okunur, bazıları baştan başa ama inceden inceye araştırılmadan, bazıları ise dikkat ve özenle okunur. Bazı kitaplar da vardır, insan onları başkalarının aracılığıyla yani başkalarının onlardan çıkardıkları parçalar aracılığıyla okur. Bu ancak kitabın değeri ve konunun önemi az olduğu zaman yapılır. Çünkü başkasının süzgecinden geçmiş böyle kitaplar, süzölmüş su gibi yavan olur.

Okumak insana olgunluk, konuşmak canlılık, yazmak da açıklık verir. Bu sebeple az yazanın hafızasının kuvvetli, az konuşanın hazırcevap, az okuyanın da bilmediğini bilir gibi göstermesi için kurnaz olması lazımdır. Tarih kitapları insanı akıllandırır, şiir nükteci, matematik dikkatli kılar, felsefe eserleri de derinleştirir. Mantık ve güzel konuşma sanatı, tartışmalarda ustalaştırır; ahlak da ağırbaşlı yapar.

“ İnsanın okuduğu şey benliğine işler.” Hatta insan, kendi zekâsının gelişimine engel olan her türlü durumu, iyi seçilmiş eserler okumakla ortadan kaldırabilir. Tıpkı vücudun tutulduğu hastalıkların uygun antrenmanlarla iyi edilebildiği gibi. Mesela topla oynanan oyunlar böbrekte oluşan taşları düşürerek böbreklere; ok atmak, akciğerle göğse; ağır yürüyüşler mideye; ata binmek baş ağrılarına iyi gelir. Bu sebeple bir kimsenin zihni

dağınıksa matematikle meşgul olsun; çünkü bir problemi çözerken biraz dalıverse probleme ta baştan başlaması gerekir. Kişi iki konu arasında ilişki kurmakta güçlük çekiyorsa hukuk davalarını incelesin. Böylece her zekâ hastalığına ilaç olacak birer reçete bulunabilir.

BACON

Ek-17

ESKİCİ

Vapur rıhtımından kalkıp da Marmara'ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyu geçirmeye gelenler, üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar.

- Çocukcağız Arabistan'da rahat eder, dediler.
- Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi inandırmış olanların uydurma neşesiyle, fakat gönülleri isli, evlerine döndüler.

Zaten babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce, uzak akrabaları ve konu komşunun yardımıyla halasının yanına, Filistin'in ücra bir kasabasına gönderiliyordu.

Hasan vapurda eğlendi; giril giril işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı sandallara, varda değiştirilirken çalınan kampanaya bakarak çok eğlendi. Beş yaşında idi; peltek, şirin konuşmalarıyla da güverte yolcularını epeyce eğlendirmişti. Fakat vapur, şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşınca, kendisini bir durgunluk aldı. Kalanlar bilmediği bir dilden konuşuyorlardı ve ona İstanbul'daki gibi:

- "Hasan gel!"
- "Hasan git!" demiyorlardı; ismi değişir gibi olmuştu, "Hassen" şekline girmişti:
- "Taa! hun yâ Hassen" diyorlardı, yanlarına gidiyordu.
- "Ruh yâ Hassen" derlerse uzaklaşıyordu.

Hayfa'ya çıktılar ve onu bir trene koydular.

Artık ana dili büsbütün işitilmez olmuştu. Hasan köşeye büzüldü; bir şeyler soran olsa da susuyordu, yanakları pençe pençe, al al olarak susuyordu. Portakal bahçelerine dalmış, göğsünde bir katılık, gırtlığında lokmasını yutamamış gibi bir sert düğüm, daima susuyordu.

Fakat hem pürnakıl çiçek açmış, hem yemişlerle donanmış güzel, ıslak bahçeler de tükendi; zeytinlikler de seyrekleşti.

Yamaçlarında keçiler otlayan kuru, yalçın, çatlak dağlar arasından geçiyorlardı. Bu keçiler, kapkara, beneksiz kara idi; tüyleri yeni otomobil boyası gibi aynamsı bir cila ile, kızgın güneş altında, parıl parıl yanıyordu.

Bunlar da bitti; göz alabildiğine uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı; ne ağaç vardı, ne dere, ne ev! Yalnız ara sıra kocaman kocaman hayvanlara rast geliyorlardı; çok uzun bacaklı, çok uzun boylu, sırtları kabarık, kambur hayvanlar trene bakmıyorlardı bile... Ağızlarında beyazımsı bir köpük çiğneyerek dalgın ve küskün arka arkaya, ağır ağır, yumuşak yumuşak, iz bırakmadan ve toz çıkarmadan gidiyorlardı.

Çok sabretti, dayanamadı, yanındaki askere parmağıyla göstererek sordu; o güldü:

-Gemel! Gemel! dedi.

Hasan'ı bir istasyonda indirdiler. Gerdanından, alnından, kollarından ve kulaklarından biçim biçim, sürü sürü altınlar sallanan kara çarşafı, kara çatık kara, iri, enli bir kadın onu göğsüne bastırdı. Anasınıninkine benzemeyen, tuhaf kokulu, fazla yumuşak, içine gömülürülen cansız bir göğüs...

- Yâ habibî! Yâ aynî!

Halasının yanındaki kadınlar da sarıldılar, söyleştiler, gülüştüler. Birçok çocuk da gelmişti; entarilerinin üstüne hırka yerine elbise ceket giymiş, saçları perçemli, başları takkeli çocuklar...

Hasan durgun, tıkanıktı; susuyor, susuyordu.

Böyle, haftalarca sustu.

Anlamaya başladığı Arapçayı küçücük kafasında beliren bir inatla konuşmayarak sustu. Daha büyük bir tehlikeden korkarak deniz altında nefes almamaya çalışan bir adam gibi tıkandığını duyuyordu, yine susuyordu.

Hep sustu.

Şimdi onun da kuşaklı entarisi, ceket, takkesi, kırmızı merkoplardı vardı. Saçlarının ortası, el ayası kadar sıfır makine ile kesilmiş, alına perçemler uzatılmıştı. Deri gibi sert, yayvan tandır ekmeğine alışmıştı; yer sofrasında bunu hem kaşık, hem çatal yerine bürüp dürümleyerek kullanmayı beceriyordu.

Bir gün halası sokaktan bağıarak geçen bir satıcıyı çağırdı.

Evin avlusuna sırtında çuval kaplı bir yayvan torba, elinde bir ufacık iskemle ve uzun bir demir parçası, dağınık kıyafetli bir adam girdi. Torbasında da mukavva gibi bükülmüş bir tomar duruyordu.

Konuştular, sonra önüne bir sürü patlak, sökül, parça parça ayakkabı dizdiler.

Satıcı iskemlesine oturdu; Hasan da meraklı karşısına geçti. Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle canı sıkılıyordu ki... Şaşarak, eğlenerek seyrediyordu: Mukavvaya benzettiği kalın deriyi iki tarafı keskin incecik, sapsız bıçağıyla kesişine, ağzına bir avuç çivi dolduruşuna, sonra bunları birer birer, İstanbul'da gördüğü maymun gibi, avurdandan çıkarıp ayakkabıların altına çabuk çabuk mihlayışına, deri parçalarını pis bir suya koyup ıslatışına, mundar çanaktaki macuna parmağını daldırıp daldırıp tabanlara sürüşüne, hepsine bakıyordu. Susuyor ve bakıyordu.

Bir aralık nerede ve kimlerle olduğunu keyfinden unuttu, dalgınlığından ana diliyle sordu:

-Çiviler ağzına batmaz mı senin?

Eskici başını hayretle işinden kaldırdı. Uzun uzun Hasan'ın yüzüne baktı:

- Türk çocuğu musun be?
- İstanbul'dan geldim.

Ben de o taraflardan... İzmit'ten!

Eskicide saç sakal dağınık, güğüs bağı açık, pantolonu dizlerinden yamalı, dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı; gözlerinin akına kadar sarıydı. Türkçe bildiği ve İstanbul tarafından geldiği için Hasan, şimdi onun sade işine değil, yüzüne dikkatle bakmıştı. Göğsünün ortasında, tıpkı çenesindeki sakalı andıran kırçıl, seyrek bir tutam kıl vardı.

Dişsizlikten peltek çıkan bir sesle tekrar sordu :

- Ne diye düştün bu cehennemnin ortasına sen? Hasan anladığı kadar anlattı.

Sonra Kanlıca'daki evlerini tarif etti; komşunun, oğlu Mahmut'la balık tuttuklarını, anası doktora giderken tünene bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobilinin geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi. Bir aralık da kendisi sordu:

- Sen niye buradasın?

Öteki başını ve elini şöyle salladı; uzun iş manasına., ve mırıldandı:

- Bir kabahat işledik de kaçtık!

Asıl konuşan Hasan'dı, altı aydan beri susan Hasan... Durmadan, dinlenmeden nefes almadan, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları titreyerek taze, gevrek, billur sesiyle biteviye konuşuyordu.

Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor, hem de, ara sıra "Ha! Ya? öyle mi?" gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu; artık erişmeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli, hem yaslı dinliyordu; geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sar-sıla sarsıla dinliyordu.

Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu. Fakat, nihayet bütün ayakkabılar tamir edilmiş, iş bitmişti. Demirini topraktan çekti, kösesini büktü, çivi kutusunu kapadı, kiriş çanağını sarmaladı. Bunları hep aheste aheste yaptı.

Hasan, yüreği burkularak sordu :

- Gidiyor musun?
- Gidiyorum ya, işimi tükettim.

O zaman gördü ki küçük çocuk, memleketlisi minimini yavru ağlıyor... Sessizce, titreye titreye ağlıyor. Yanaklarından gözyaşları bir bir arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları dışarının rengini, geçilen manzaraları içine alarak

nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağrının sarsıntılarıyla yerlerinden oynayarak, vuruşarak, içlerinde güneşli mavi gök, pırıl pırıl akıyor.

-Ağlama be! Ağlama be!

Eskici başka söz bulamamıştır. Bunu işiten çocuk hıçkıra hıçkıra, katıla katıla ağlamaktadır; bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktadır.

-Ağlama diyorum sana! Ağlama.

Bunları derken onun da katı, nasırlanmış yüreği yumuşamış, şişmişti, önüne geçmeye çalıştı ama yapamadı, kendisini tutamadı; gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların -Arabistan sıcakıyla yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duydu.

Refik Halit KARAY (1888 -1965)

Ek-18

ESKİCİ

Vapur rıhtımından kalkıp da Marmara'ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyu geçirmeye gelenler, üzerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar:

-'Çocukcağız Arabistan'da rahat eder, dediler.

Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi İnandırmış olanların uydurma neşesiyle fakat gönülleri isli, evlerine döndüler.

Zaten babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşusunun yardımıyla halasının yanına, Filistin'in ücra bir kasabasına gönderiliyordu.

Hasan vapurda eğlendi; giril giril işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı sandallara, vardiya değiştirilirken çalınan kampanaya bakarak çok eğlendi. Beş yaşında idi; peltek, şirin konuşmalarıyla da güvertede yolcuları epeyce eğlendirmişti. Fakat vapur, şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşınca kendisini bir durgunluk aldı. Kalanlar bilmediği bir dilden konuşuyorlardı ve ona İstanbul'daki gibi

- Hasan gel!
- Hasan git, demiyorlardı; ismi değişir gibi olmuştu, "Hassen" şekline girmişti.
- Taal hun ya Hassen, diyorlardı, yanlarına gidiyordu,
- Ruh ya Hassen, derlerse uzaklaşıyordu

Hayfa'ya çıktılar ve onu bir trene koydular.

Artık ana dili büsbütün işitilmez olmuştu. Hasan köşeye büzüldü; bir şeyler soran olsa da susuyordu, yanaktan pençe pençe, al al olarak susuyordu. Portakal bahçelerine dalmış, göğsünde bir katılık, gırtlığında lokmasını yutamamış gibi sert bir düğüm, daima susuyordu,

Fakat hem çiçek açmış hem yemişlerle donanmış güzel, ıslak bahçeler de tükendi; zeytinlikler de seyrekleşti.

Yamaçlarında keçiler otlayan kuru, yalçın, çatlak dağlar arasından geçiyorlardı. Bu keçiler, kapkara, beneksiz kara idi; tüyleri yeni otomobil boyası gibi aynamsı bir cila ile kızgın güneş altında, pırıl pırıl yanıyordu.

Bunlar da bitti, göz alabildiğine uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı, ne ağaç vardı ne dere ne ev! Yalnız ara sıra kocaman kocaman hayvanlara rast geliyorlardı; çok uzun bacaklı, çok uzun boylu, sırtları kabarık, kambur hayvanlar trene bakmıyorlardı bile... Ağızlarında beyazımsı bir köpük çiğneyerek dalgın ve küskün arka arkaya, ağır ağır, yumuşak yumuşak, iz bırakmadan ve toz çıkarmadan gidiyorlardı.

Çok sabretti dayanamadı, yanındaki askere parmağıyla göstererek sordu; o güldü:

- Gemel! Gemel! dedi.

Hasan'ı bir istasyonda indirdiler. Gerdanından, alnından, kollarından ve kulaklarından biçim biçim, sürü sürü altınlar sallanan, kara İri benli bir kadın onu göğsüne bastırdı. Tuhaf kokulu, fazla yumuşak, içine gömülüverilen cansız bir göğüs...

- Ya habibi Ya aynı!

Halasının yanındaki kadınlar da sarıldılar, söyleştiler, gülüştiler. Birçok çocuk da gelmişti; entarilerinin üstüne hırka yerine elbise, ceket giymiş, saçları perçemli, başları fesli çocuklar... Hasan durgun, tıkanıktı; susuyor, susuyordu.

Öyle, haftalarca sustu.

Anlamaya başladığı Arapçayı küçücük kafasında beliren bir inatla konuşmayarak sustu. Daha büyük bir tehlikeden korkarak deniz altında nefes almaya çalışan bir adam gibi tıkandığını duyuyordu, yine susuyordu,

Hep sustu...

Şimdi onun da kuşaklı entarisi, ceket, fesi, kırmızı pabuçları vardı. Saçlarının ortası, el ayası kadar sıfır makine ile kesilmiş, alnına perçemler uzatılmıştı. Deri gibi sert, yayvan tandır ekmeğine alışmıştı; yer sofrasında bunu dürümleyerek hem kaşık hem çatal yerine kullanmayı beceriyordu.

Bir gün halası sokaktan bağırarak geçen bir satıcıyı çağırdı.

Evin avlusuna sırtında çuval kaplı bir yayvan torba, elinde bir ufacık iskemle ve uzun bir demir parçası, dağınık kıyafetli bir adam girdi. Torbasında da mukavva gibi bükülmüş bir tomar duruyordu.

Konuştular, sonra önüne bir sürü patlak, söküktü, parça parça ayakkabı dizdiler.

Satıcı iskemlesine oturdu. Hasan da merakla karşısına geçti. Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle canı sıkılıyordu ki... Şaşarak, eğlenerek eskiciyi seyrediyordu. Mukavvaya benzettiği kaim deriyi iki tarafı keskin, incecik, sapsız bıçağıyla kesişine, ağzına bir avuç çivi dolduruşuna, sonra bunları birer birer, İstanbul'da gördüğü maymun gibi avurdundan çıkarıp ayakkabıların altına çabuk çabuk mıhlayıp, deri parçalarını pis suya koyup ıslatışına, mundar çanaktaki macuna parmağını daldırıp daldırıp tabanlara sürüşüne, hepsine bakıyordu. Susuyor ve bakıyordu.

Bir aralık nerede ve kimlerle olduğunu keyfinden unuttu, dalgınlığından ana diliyle sordu:

- Çiviler ağzına batmaz mı senin?

Eskici başını hayretle işinden kaldırdı. Uzun uzun Hasan'ın yüzüne baktı:

- Türk çocuğu musun be?
- İstanbul'dan geldim.
- Ben de o taraflardan... İzmit'ten!

Eskicide saç sakal dağınık, göğüs bağı açık, pantolonu dizlerinden yamalı, dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı; gözlerinin akma kadarlarıydı. Türkçe bildiği ve İstanbul tarafından geldiği için Hasan, şimdi onun sade işine değil, yüzüne de dikkatle bakmıştı. Göğsünün ortasında, tıpkı çenesindeki sakalı andıran kırçıl, seyrek bir tutara kıl vardı.

Dişsizlikten peltek çıkan bir sesle tekrar sordu:

- Ne diye düştün bu cehennem bucağına?

Hasan anladığı kadar anlattı.

Sonra Kanlıca'daki evlerini tarif etti; komşunun oğlu Mahmut'la balık tuttuklarını, ana doktora giderken tünele bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi. Bir aralık da kendisi sordu:

- Sen niye buradasın?

Öteki başını ve elini şöyle salladı, uzun iş manasına... Ve mırıldandı:

- Bir kabahat işledik de kaçtık!

Asıl konuşan Hasan'dı, altı aydan beri susan Hasan... Durmadan, dinlenmeden nefes almadan, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları titreyerek taze, gevrek, billur sesiyle biteviye konuşuyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor hem de ara sıra "Ha! Ya? Öyle mi?" gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu. Artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli hem yastı dinliyordu. Geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla samla dinliyordu. Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu.

Fakat, nihayet bütün ayakkabılar tamir edilmiş, iş bitmişti. Demirini topraktan çekti, köselesini dürdü, çivi kutusunu kapadı, çiriş çanağını sarmaladı. Bunları hep aheste aheste yaptı.

Hasan, yüreği burkularak sordu:

- Gidiyor musun?
- Gidiyorum ya, işimi tükettim.

O zaman gördü ki, küçük çocuk, memleketlisi minimini yavru ağlıyor. Sessizce, titreye titreye ağlıyor. Yanaklarından göz yaşları birbiri arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları dışarının rengini, geçilen manzaraları içine alarak nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağırının sarsıntılarıyla yerlerinden oynayarak pırıl pırıl akıyor.

-Ağlama be! Ağlama be!

Eskici başka söz bulamamıştı. Bunu işiten çocuk hıçkırır hıçkırır, katıla katıla ağlamaktadır; bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktadır.

- Ağlama diyorum sana! Ağlama!

Bunları derken onun da katı, nasırlaşmış yüreği yumuşamış, şişmişti. Önüne geçmeye çalıştı ama yapamadı, kendisini tutamadı; gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların, Arabistan sıcağıyla yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duydu.

Refik Halit KARAY